

Täysistunto

Keskiviikko 23.2.2022 klo 13.59—21.12

Täysistunto alkoi klo 13.59. Täysistunto päättyi klo 21.12.

Puhetta johtivat puhemies Matti Vanhanen (13.59—16.00 ja 17.59—19.49) ja ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne (16.00—17.59 ja 19.49—21.12).

1. Nimenhuuto

Nimenhuutoraportti Liite 1A

Toimitettiin nimenhuuto.

2. Välikysymys energia- ja polttoainehinnoista

Välikysymys VK 1/2022 vp

Pöytäkirjan liite Epäluottamusehdotukset 23.2.2022 Liite 2A

Ainoa käsittely

Puhemies Matti Vanhanen: Ainoaan käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 2. asia. Nyt tehdään päätös edustaja Riikka Purran ym. välikysymyksestä VK 1/2022 vp energia- ja polttoainehinnoista. Keskustelu asiasta päättyi 22.2.2022 pidetyssä täysistunnossa.

Keskustelussa ovat Leena Meri Peter Östmanin kannattamana ja Matias Marttinen Sinuhe Wallinheimon kannattamana tehneet ehdotukset epäluottamuslauseen antamisesta valtioneuvostolle. Ehdotukset on monistettuna jaettu edustajille. (Pöytäkirjan liite 2A)

Selonteko hyväksyttiin.

Puhemies Matti Vanhanen: Ehdotuksista on äänestettävä. Ensin äänestetään Matias Marttisen ehdotuksesta Leena Meren ehdotusta vastaan, ja lopuksi äänestetään siitä, nauttiiko valtioneuvosto eduskunnan luottamusta.

Äänestysjärjestys hyväksyttiin.

1) Leena Meren ehdotus ”jaa”, Matias Marttisen ehdotus ”ei”. Äänestyksen tulos: jaa 131, ei 28, tyhjiä 1; poissa 39 (äänestys 1). Eduskunta hyväksyi tässä äänestyksessä Leena Meren ehdotuksen.

2) Luottamuslause valtioneuvostolle ”jaa”, Leena Meren ehdotus ”ei”. Äänestyksen tulos: jaa 94, ei 67; poissa 38 (äänestys 2).

Pöytäkirja PTK 14/2022 vp

Eduskunta päätti, että valtioneuvosto nauttii eduskunnan luottamusta. Asian käsittely päättyi.

3. Valtioneuvoston kirjelmä eduskunnalle valtioneuvoston jäsenen sidonnaisuuksista (Lindén)

Valtioneuvoston kirjelmä VN 1/2022 vp

Keskustelu

Työjärjestyksen mukaan eduskunta ei tee päätöstä asiasta. Asian käsittely päättyi.

4. Pääministerin ilmoitus ulko- ja turvallisuuspoliittisesta tilanteesta

Pääministerin ilmoitus PI 2/2022 vp

Keskustelu

Puhemies Matti Vanhanen: Päiväjärjestyksen 4. asiana on pääministerin ilmoitus ulko- ja turvallisuuspoliittisesta tilanteesta.

Ulkoministeri Pekka Haaviston esittelypuheenvuoron jälkeen käydään yksi ryhmäpuheenvuorokierros enintään 5 minuutin puheenvuoroin. Tämän jälkeen myönnän harkitsemassani järjestyksessä vastauspuheenvuoroja. Vastauspuheenvuorot varataan täysistunnossa V-painikkeella. Nyt jo sanon, että ne ovat alussa 2 minuutin mittaisia ja keskustelun mittaan arvioidaan pituuden tarvetta. Keskustelulle varataan aikaa 3 tuntia. — Ulkoministeri Haavisto.

Keskustelu

14.03 Ulkoministeri Pekka Haavisto (esittelypuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Maanantaina Venäjä ilmoitti tunnustavansa Donetskien ja Luhanskin separatistialueet ja lähettävänsä alueelle sotilaita. Venäjän toimet ovat kansainvälisen oikeuden vastaisia ja loukkaavat Ukrainan alueellista koskemattomuutta ja itsemääräämisoikeutta. Ne rikkovat lisäksi vakavasti Itä-Ukrainan konfliktin ratkaisemiseksi neuvoteltuja Minskin sopimuksia. Suomi ja EU tuomitsevat Venäjän päätöksen tunnustaa separatistialueet.

Osana Euroopan unionia Suomi vaatii Venäjää lopettamaan sotilaalliset toimet, pyörittämään tunnustamiset, vetämään joukkonsa pois Ukrainasta sekä palaamaan neuvottelupöytään.

Suomi vastaa Venäjän toimiin osana Euroopan unionia. EU on asettamassa pakotteita Venäjän toimien johdosta. Pakotteet tulevat kohdistumaan esimerkiksi henkilöihin, jotka liittyvät separatistialueiden laittomaan tunnustamiseen, sekä pankkeihin, jotka rahoittavat Venäjän sotilaallista ja muuta toimintaa Itä-Ukrainassa, sekä kaupankäyntiin separatistialueiden ja EU:n välillä. Pakotteet rajoittavat myös Venäjän valtion pääsyä EU:n pääoma- ja rahoitusmarkkinoille. EU:lla on valmius asettaa lisää pakotteita, mikäli Venäjän toiminta niin vaatii. Saksa on omasta puolestaan ilmoittanut tekevänsä muuttuneessa tilanteessa uuden arvion Nord Stream 2 -kaasuputkihanketta koskien.

Emme voi poissulkea tilanteen nopeaa heikkenemistä entisestään, mikä korostaa diplomatian merkitystä. Kansainvälisen tilanteen kiristymisestä huolimatta Suomeen ei kohdis-

Pöytäkirja PTK 14/2022 vp

tu välitöntä sotilaallista uhkaa. Sotilaalliseen voimankäyttöön Suomea vastaan tai sillä uhkaamiseen on kuitenkin varauduttava. Tasavallan presidentti ja valtioneuvoston ulko- ja turvallisuuspoliittinen ministerivaliokunta ovat keskustelleet viimeksi eilen tiistaina.

Venäjän tavoitteena on etupiirijakoon perustuva turvallisuusrakenne Euroopassa. Venäjä on marraskuun alusta lähtien keskittänyt sotilaallista voimaa Ukrainan rajojen tuntumaan. Venäjän ja Valko-Venäjän laaja yhteinen sotaharjoitus on lisännyt jännitteitä entisestään.

Valko-Venäjän tilanne kytkeytyy entistä tiiviimmin Euroopan turvallisuudesta käytävään keskusteluun. Maan poliittinen johto on asemoitunut yhä lähemmäs Venäjää, ja se on omilla toimillaan eristänyt itsensä yhteistyöstä EU:n kanssa. Se on muun muassa keskeyttänyt osallistumisensa EU:n itäisen kumppanuuden politiikkaan. EU jatkaa kuitenkin tukeaan Valko-Venäjän kansalle. EU:n itäisen kumppanuuden politiikan merkitys on kasvanut entisestään alueen haasteellisesta tilanteesta johtuen.

Euroopan ulko- ja turvallisuuspoliittinen tilanne on vakava. Venäjä haastaa kansainvälistä sääntöpohjaista järjestelmää ja Euroopan turvallisuuden perustana toimivia sopimuksia ja sitoumuksia. Se kyseenalaistaa Euroopan turvallisuusjärjestyksen perusteita. Turvallisuusympäristömme on entistä vaikeammin ennakoitavissa, ja uhkat ovat moninaistuneet. Yhteiskuntaamme kohdistuva vahingollinen vaikuttaminen on lisääntynyt, ja sen keinovälikoima on laaja.

Arvoisa puhemies! Suomen ulko- ja turvallisuuspolitiikan tärkeimpänä tavoitteena on estää Suomen joutuminen sotilaalliseen konfliktiin. EU:n jäsenenä Suomi ei voisi olla ulkopuolinen, jos sen lähialueella tai muualla Euroopassa turvallisuus olisi uhattuna. Vaikutamme oman toimintamme mutta myös YK:n, EU:n ja Etyjin sekä kahdenvälisen ja pohjoismaisen yhteistyön kautta sotilaallisten uhkien ehkäisemiseksi ja jännitteiden vähentämiseksi. Näin vahvistamme samalla Suomen kansainvälistä asemaa. Suomi pyrkii toimimaan siten, etteivät suurvaltasuhteissa näkyvät jännitteet heikentäisi sääntöpohjaista monenkeskistä kansainvälistä yhteistyötä ja kansainvälisen oikeuden kunnioittamista.

Vahva kansallinen puolustuskyky on keskeinen edellytys Suomen ulko- ja turvallisuuspolitiikan päämäärien saavuttamiseksi. Suomi on sotilasliittoon kuulumaton maa, joka huolehtii oman puolustuskykynsä uskottavuudesta. Tästä olemme huolehtineet myös kuluvalle vaalikaudella. Suomi osallistuu puolustuskykyämme vahvistavaan turvallisuus- ja puolustuspoliittiseen yhteistyöhön Euroopan unionissa sekä Nato-kumppanuuden ja pohjoismaisen yhteistyön puitteissa. Myös kahdenvälinen yhteistyö on osa kokonaisuutta. Kansainvälinen puolustusyhteistyö vahvistaa Suomen puolustuskykyä. Suomi vahvistaa puolustusyhteistyötä sekä kehittää yhteistoimintakykyä keskeisimpien kumppanien kanssa. Suomen ja Ruotsin puolustusyhteistyötä syvennetään. Myös Suomen ja Ruotsin kumppanuuksia Naton kanssa kehitetään läheisessä yhteistyössä.

Hallitusohjelmassa ja laajaa parlamentaarista tukea nauttivassa ulko- ja turvallisuuspoliittisessa selonteossa olemme vahvistaneet, että Suomen turvallisuus- ja puolustuspolitiikan perustaan kuuluu kansallisen liikkumatilan ja valintamahdollisuuksien ylläpitäminen. Tämä säilyttää mahdollisuuden hakea Nato-jäsenyyttä. Ratkaisuja tarkastellaan aina reaaliajassa kansainvälisen turvallisuusympäristön muutokset huomioon ottaen.

Ärade talman! Ryssland strävar efter att förändra grunden för säkerheten i Europa. I december krävde landet att Förenta staterna och Nato ska vidta åtgärder för att garantera sin säkerhet. Diskussionerna om Rysslands initiativ och strävandena för att nå en lösning på

Pöytäkirja PTK 14/2022 vp

den rådande skärpta situationen har fortsatt på olika håll. Fortsatt diplomati och dialog har en nyckelroll. Användning av vapenmakt för att lösa tvister hör inte till dagens Europa, och hot om användning av sådan är inte acceptabelt.

I diskussionerna om hela Europas säkerhet måste alla europeiska länders deltagande säkerställas. Det är viktigt att det förs dialog såväl mellan Förenta staterna och Ryssland som mellan Nato och Ryssland. Det behövs ömsesidig öppenhet och ömsesidigt engagemang i diskussionen. Även Ryssland bör förbinda sig till diskussionen. I Förenta staternas och Natos svar till Ryssland har det lagts fram förslag till åtgärder som ökar förtroendet och säkerheten samt främjande av vapenkontroll.

Euroopan yhteistyö- ja turvallisuusjärjestö Etyj on sopiva foorumi Euroopan turvallisuudesta käytävälle keskusteluille. Suomi tukee Etyj-puheenjohtajamaa Puolan aloitetta uudistetusta turvallisuusdialogista, jossa jännitteitä pyritään lieventämään diplomatian keinoin. Pienten valtioiden, kuten Suomen, kannalta on tärkeää, ettei turvallisuutta koskevista periaatteista tai lähtökohdista jousteta. YK:n peruskirjaa tai Etyjin periaatteita ei tule tulkita valikoiden. Jokaisella valtiolla on suvereeni oikeus päättää omasta ulko-, turvallisuus- ja puolustuspolitiikastaan. Naton avointen ovien politiikka on keskeinen elementti Euroopan turvallisuudessa. Sen jatkuminen on tärkeää myös Suomelle. Nato on ilmoittanut pitävänsä kiinni tästä periaatteesta.

Arvoisa puhemies! Euroopan unioni on Suomen ulkosuhteiden tärkein viitekehys ja vaikutuskanava sekä turvallisuusyhteisö. Tämänhetkinen turvallisuustilanne on osoittanut, että EU:n ulkoisen toimintakyvyn ja yhtenäisyyden vahvistaminen sekä tarve sen kokonaisvaltaiseksi kehittämiseksi ovat entistä tärkeämpiä. EU:n globaalia toimijuutta sekä sen roolia niin unionin turvallisuudessa kuin ulkoisissa kriiseissäkin on tärkeä vahvistaa.

EU:n toiminnan lähtökohtana tulee olla yhteistyö ja koordinaatio kumppanien kanssa, mutta sillä on tarvittaessa oltava myös kyky toimia yksin. Myös vallitsevassa tilanteessa EU on toiminut tiiviissä yhteistyössä Yhdysvaltojen, Etyjin ja Naton kanssa. Suomi tukee EU:n ja Naton välisen, toisiaan täydentävän yhteistyön kehittämistä. EU:lla tulee olla keskeinen rooli, kun Euroopan turvallisuudesta keskustellaan. EU:n tulee yhtenäisenä puolustaa eurooppalaisia arvoja, periaatteita ja sääntöpohjaista kansainvälistä järjestelmää. EU:n yhteinen vastaus Venäjän ulkoministeri Lavrovin EU-maille osoittamaan kirjeeseen oli tärkeä osoitus tästä.

EU:n puolustusyhteistyön kehittäminen on osa EU:n roolin vahvistamista ja sen toimijuuden tukemista. Kyse on Euroopan puolustuksen kokonaisvaltaisesta vahvistamisesta ja keskinäisen avunannon mahdollisuuksista sekä kansallisen puolustuskyvyn kehittämisestä. Työtä edistetään pysyvän rakenteellisen yhteistyön kautta, ja sitä tukee puolustusrahoituksen osuuden kasvu EU:n budjetissa. EU:n toimintakykyä ja unionin globaalia roolia kehitetään osana maaliskuussa valmistuvan EU:n strategisen kompassin valmisteluita. EU-maiden keskinäinen avunanto ja solidaarisuus ovat Suomelle tärkeitä lähtökohtia.

EU tukee vahvasti Ukrainan suvereniteettia ja alueellista koskemattomuutta. Unioni on lisännyt mittavasti taloudellista tukeaan Ukrainalle esimerkiksi myöntämällä 120 miljoonaa Ukrainan uudistusprosessien ja resilienssin tukemiseen sekä hätäapuna annettavaa 1,2 miljardin euron makrotaloustukea. Suomi tukee Ukrainaa myös kahdenvälisesti kehitysyhteistyön, siviilikriisinhallinnan ja humanitäärisen avun kautta. Suomi on viime viikolla päättänyt myöntää 4 miljoonaa euroa lisätukea Ukrainalle kehitysyhteistyön ja humanitää-

Pöytäkirja PTK 14/2022 vp

risen avun kautta. Suomi tarkastelee aktiivisesti myös muita tapoja lisätä tukeaan Ukrainalle.

Arvoisa puhemies! Aivan lopuksi: Ukraina kohdistuva Venäjän sotilaallinen painostus on uhka koko Euroopan turvallisuusjärjestykselle. Minskin sopimusten allekirjoittajana Venäjällä on velvollisuus työskennellä diplomaattisen ratkaisun löytämiseksi. Suomi jatkaa tukeaan Ukrainan alueelliselle koskemattomuudelle ja suvereniteetille. Vastaamme Venäjän toimiin osana Euroopan unionia. Emme voi hyväksyä rajojen siirtämistä Euroopassa sotilaallisella voimankäytöllä emmekä Euroopan jakoa etupiireihin.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Tuomioja.

14.14 Erkki Tuomioja sd (ryhmäpuheenvuoro): Herra puhemies! Olemme joutuneet varautumaan siihen, että jännittyneessä kansainvälisessä tilanteessa sodankäynti myös Euroopassa voi laajentua. Se ei tarkoita sitä, että meihin Suomessa kohdistuisi sotilaallista uhkaa. Tällaisen mahdollisuuden vähentämiseksi olemme pitäneet huolta sekä omasta puolustuskyvystämme että siitä, ettei kenelläkään ole aihetta uskoa Suomen osallistuvan tai Suomen aluetta käytettävän muille vihamielisiin tarkoituksiin.

Se, mitä Ukrainassa tai kauempanakin tapahtuu, heijastuu ja vaikuttaa silti vääjäämättömästi myös Suomeen. Kun Venäjä käyttää sotilaallista voimaa, on siihen EU:ssa reagoitu mittavilla pakotetoimilla. Ne ovat välttämättömiä, ja ulkoasiainvaliokunta on osaltaan ne hyväksynyt. Niistä aiheutuu tietenkin myös EU-maille kustannuksia, joita on käsiteltävä solidaarisesti siten, etteivät yksittäiset maat joudu niitä kohtuuttomasti kantamaan.

Suomen ulko- ja turvallisuuspolitiikan linjaukset on vahvistettu eduskunnan viime vuonna yksimielisesti käsittelemässä ulko- ja turvallisuuspoliittisessa selonteossa sekä puolustuselonteossa. Ne ovat kestäviä nykytilanteessa, ja niiden mukaisesti olemme nytkin toimineet. Avoin keskustelu linjauksista on aina tervetullutta, mutta on myös tärkeää, että emme keskustelussa synnytä emmekä lietso sellaisia sisäisiä vastakkaisuuksia, joita voidaan käyttää ulkoa heikentämään asemaamme.

Oikeutemme ja velvollisuutemme on toimia aina siten, että turvaamme kansalliset etumme. Emme tavoittele sitä muiden kustannuksella, eikä se nykyisessä keskinäisriippuvuuden ja jakamattoman turvallisuuden maailmassa ole edes mahdollista. Koko ihmiskuntaa koskeviin joukkotuhoaseiden, ilmastonmuutoksen ja luontokadon haasteisiin vastaaminen edellyttää mahdollisimman laajaa monenkeskistä yhteistyötä, johon kaikkien maiden on osallistuttava.

Ulko- ja turvallisuuspolitiikassa on aina toimittava tavalla, joka parhaiten turvaa Suomen ja vahvistaa suomalaisten hyvinvointia. Näin on myös hallitus tässä tilanteessa tehnyt. Varautumisemme häiriö- ja kriisitilanteisiin on hyvällä tasolla, mutta sitä voidaan ja pitää edelleen myös parantaa.

Herra puhemies! Ukrainan kriisi on jatkunut jo kahdeksatta vuotta sotilaallisen voimankäytön merkeissä. Se alkoi, kun Venäjä 2014 otti haltuunsa Krimin niemimaan ja ryhtyi tukemaan Itä-Ukrainan separatisteja. Se on ollut Ukrainalle ja ukrainalaisille vaikeata aikaa, ja sotatoimet ovat vaatineet jo 15 000 uhria. Venäjän tunnustus luomilleen ja ylläpitämilleen Donetskin ja Luhanskin niin sanotuille kansantasavalloille merkitsee päätepistettä Minskin sopimuksille, joiden nimiin Venäjäkin on tähän asti vannonut. Tunnustus voi ennakoida niiden liittämistä Venäjään ja joka tapauksessa sotatoimien laajentamista, joihin EU vastaa tiukoilla pakotetoimilla.

Pöytäkirja PTK 14/2022 vp

Ukrainan alku itsenäisenä valtiona on ollut vaikea. Koettelemukset ovat kuitenkin kasvattaneet ukrainalaisten vapaudentahtoa, eikä tänä päivänä kenelläkään ole perusteita eikä oikeutta kyseenalaistaa heidän suvereenia oikeuttaan valita oma tiensä ja puolustaa sitä. [Kokoomuksen ryhmästä: Oikein!]

Venäjän perustelut toimilleen ja tavoitteilleen ovat hämmäntävää historian väärentämistä, eivätkä ne anna perustetta, saatikka oikeutusta, muiden turvallisuuden uhkaamiseen eikä Ukraina suurvallan koko arsenaalilla kohdistetuille voimatoimille.

Venäjä on myös kirjelmöinyt muun muassa Natolle ja EU-maille ja esittänyt vaatimuksia, joiden sen täytyy itsekkin tietää olevan mahdottomia hyväksyä. Etupiirit eivät kuulu 2000-luvun maailmaan. Torjumme päättäväisesti sen, että maamme suvereenia oikeutta valita oma turvallisuuspoliittinen linjansa rajoitettaisiin millään tavoin tai miltään taholta.

On hyvä, että EU on antanut kirjeeseen yhteisen vastauksen. Tapahtumat ja tilanne edellyttävät EU:n yhtenäisyyttä ja yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan vahvistamista. Sen eteen on Suomen aktiivisesti ja aloitteellisesti toimittava.

Vastakkainasettelujen kärjistyessä on tärkeää yrittää neuvotteluilla purkaa jännitteitä ja torjua sodan uhkaa. Parhaassa tapauksessa on myös mahdollista päätyä kaikille edulliseen tulokseen. Konfliktin estäminen on yhtä paljon Venäjän ja venäläisten kuin Ukrainan ja ukrainalaisten etu, vaikka kaikki eivät sitä halua ymmärtää.

Kriisin laukeaminen voi parhaassa tapauksessa myös avata tien sellaisille toimille, jotka vähentävät jännitteitä ja aseellisten voimien uhkaavuutta. Ne voisivat myös katkaista käynnissä olevan kilpavarustelukierteen uusilla sopimuksilla ja luottamusta palauttavilla toiminnoilla.

Nyt nähdyn voimankäytön jälkeen ei tällaiselle kehityspolulle palaaminen ole helppoa eikä nopeata. On varauduttava jännitteiden ja vastakkainasettelujen jatkumiseen sekä pakotteiden käyttöön vielä pitkään.

Ulko- ja turvallisuuspolitiikassa tarvitaan varautumista myös pahimpaan yhtä lailla kuin aktiivista vaikuttamista siihen, että pahin vältetään. Presidentti Niinistö ja hallitus ovat kiitettävällä tavalla ylläpitäneet Suomen mahdollisuutta vaikeutuvissakin oloissa toimia dialogin edistäjänä ja ratkaisujen hakijana. — Kiitos.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Halla-aho.

14.20 Jussi Halla-aho ps (ryhmäpuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Kylmän sodan päättyessä laajempi keskustelu Suomen strategisista ratkaisuista jäi käymättä osittain siksi, että tämän kysymyksen oletettiin olevan vanhentunut, olihan voimapolitiikan ja etupiirien aika lopullisesti ohi. Nyt ne ajat ovat kuitenkin palanneet. Me voimme julistaa, että voimapolitiikalle ja etupiirijattelulle ei ole sijaa tämän päivän maailmassa, mutta nämä julistukset eivät muuta tosiasioita.

Kysymys liittoutumisesta jakaa suomalaisia, ja tämä on asia, jossa ei voida saavuttaa kompromissia. Suomi ei voi liittyä puolustusliittoon puoliksi. Se on joko kokonaan sisällä tai kokonaan ulkona. Jotta jompikumpi ratkaisu voidaan tehdä, jonkun on muutettava mieltään. Sellainen keskustelu, jossa kumpikin osapuoli tyytyy omasta poterostaan käsin jyriseämään kyllä- tai ei-kantaansa, ei saa toista osapuolta muuttamaan mielipidettään — vielä vähemmän se, että vastapuolen perustelujen sijaan arvioidaan vastapuolen motiiveja ja syytetään eri mieltä olevia trolleiksi tai vieraan vallan agenteiksi. Tällaisilla syytöksillä saa

Pöytäkirja PTK 14/2022 vp

epäilemättä taputuksia niiltä, jotka jo ovat samaa mieltä, mutta eri mieltä olevien päätä niillä ei käännetä.

Samoista tosiasioista voidaan perustellusti ja oikeutetusti tehdä kaksi täysin päinvastaisista johtopäätöstä, joiden kummankin takana on aito huoli maamme turvallisuudesta. Kaikki perustelut eivät tietenkään ole yhtä hyviä, mutta niiden hyvyttä ei päästä arvioimaan, jos keskitytään perustelujen esittäjän motiiveihin.

Monet ajattelevat, että olemme turvassa, kun pysyttelemme konfliktien ulkopuolella. Tässä ajattelussa on se heikkous, että se olettaa muiden maiden, lähinnä siis Venäjän, ainoastaan reagoivan siihen, mitä me teemme. Muilla mailla, myös Venäjällä, on kuitenkin omat motiivinsa ja suunnitelmansa, ja me voimme joutua osaksi jonkun toisen suunnitelmaa täysin riippumatta siitä, mitä teemme tai olemme tekemättä. Vuosi 1939 opetti Suomelle ja monelle muulle maalle, että kiistojen ulkopuolelle jääminen ei aina onnistu omalla, yksipuolisella ilmoituksella.

Toiset ihmiset uskovat, että liittoutuminen olisi lopullinen ratkaisu maamme geopolitiiseen dilemmaan, ja että se vapauttaisi meidät tarpeesta ylläpitää kahdenvälisiä suhteita itänaapuriimme. Pohditaan historiaa: Venäjän federaation suoria edeltäjiä olivat Neuvostoliitto, Venäjän imperiumi, Venäjän tsaarikunta, Moskovan ruhtinaskunta, Novgorod ja Kiovan ruhtinaskunta. Venäjä on ollut naapurimme 1 200 vuotta. Tänä aikana monet liittokunnat ja sopimusjärjestelyt ovat tulleet ja menneet, mutta Venäjä on pysynyt naapurinamme. Tältä pohjalta on turvallista ennustaa, että Venäjä pysyy myös hamaan tulevaisuuteen naapurinamme oleellisesti muuttumattomana, omine intresseineen ja erityispiirteineen. Voidaan myös ennustaa, että nykyisetkin liittokunnat tulevat ja menevät eivätkä siten tarjoa lopullisia ratkaisuja meillekään.

Suomen on tultava toimeen pysyvän ympäristönsä kanssa. Meidän on oltava luomatta Suomeen sellaisia väestöön tai omaisuuteen liittyviä intressejä, jotka tarjoavat jollekulle syyn tai verukkeen kohdistaa meihin voimatoimia tai uhata niillä. Meidän on oltava luomatta sellaisia esimerkiksi energiaan liittyviä riippuvuussuhteita, jotka altistavat meidät kiristykselle ja painostukselle. Meidän on pidettävä sotilaallinen puolustuskykymme sellaisella tasolla, että voimatoimiin ryhtymisestä maksettava hinta on potentiaaliselle hyökkääjälle aina liian korkea, eikä meidän pidä osallistua sellaisiin hyvääkään tarkoittaviin kansainvälisiin sopimuksiin, jotka nakertavat tätä kykyä. Nämä, arvoisa puhemies, ovat asioita, joista Suomen tulee huolehtia riippumatta siitä, osallistummeko kollektiivisiin turvallisuusjärjestelyihin, jotka, kuten sanottua, tulevat ja menevät.

Suomella on pysyviä intressejä, sanoi presidentti Paasikivi. Tähän voidaan lisätä, että on myös muita maita, joilla maantieteestään johtuen on samanlaisia pysyviä intressejä kuin meillä. On meidän omien etujemme mukaista suhtautua erityisellä ymmärryksellä tällaisiin maihin. — Kiitos.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Valtonen.

14.26 Elina Valtonen kok (ryhmäpuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Venäjän kansainvälisen oikeuden vastaiset teot on tuomittu laajasti kautta kansainvälisen yhteisön. Länsi on ryhtynyt yhtenäisesti vastatoimiin. Venäjälle on tarjottu mahdollisuutta käydä rakentavia ja tasapuolisia keskusteluja, mutta Moskova ei ole halunnut mahdollisuuteen tarttua. Vuoropuheluun palaaminen edellyttää Venäjältä sotilaallisista toimista pidättäytymistä.

Pöytäkirja PTK 14/2022 vp

Emme hyväksy valtioiden suvereniteetin vastaista rajojen siirtelyä, ja osana Euroopan unionia tarjoamme Ukrainalle täyden tukemme. Emme myöskään ummista silmiämme Valko-Venäjän valumiselta Venäjän vaikutuspiiriin. Valko-Venäjän kansa on vuosien ajan toivonut toista kehityskulkua.

Kuluneiden vuosien aikana useassa Venäjän naapurivaltiossa on tapahtunut kansannousu, jonka Putinin Venäjä on pyrkinyt väkivaltaisesti tukahduttamaan. Putinin Venäjä haluaa keskeyttää muiden maiden demokratiakehityksen ja vapauden valita oman tiensä. Ei Nato vaan ihmisten oma päätösvalta tuntuu olevan Putinin hallinnolle vakavin uhka. [Ben Zyskiewicz: Se on just näin!] Kuitenkin on niin, että samoin kuin Venäjän naapurimaat, myös Venäjän kansa ansaitsee tuon vapauden.

Arvoisa puhemies! Venäjä määrittelee nyt etujaan tavalla, joka uhkaa rauhaa Euroopassa ja herättää turvattomuutta muissa. On historiallisen tärkeä rajanvedon paikka. Ukrainan sota ei saa vahvistaa Venäjän kokemusta siitä, että voimapolitiikka ja etupiirijattelu kannattavat. Meidän ei pidä antaa tuumaakaan periksi Helsingin periaatteista, jotka takaavat jokaiselle valtiolle täyden itsemääräämisoikeuden ja alueellisen koskemattomuuden. Myöntävyyden tie on kapea ja yksisuuntainen.

Annamme täyden tukemme lännen Venäjälle asettamille pakotteille ja vastatoimille. Tuemme valtioneuvostoa sen laajentaessa keinojaan auttaa Ukrainaa.

Vaikka Suomeen ei kohdistu välitöntä sotilaallista uhkaa, on tilanne vakava ja vaikeasti ennakoitava. Oma puolustuksemme on kunnossa, ja olemme viime vuosina tiivistäneet puolustusyhteistyötä läntisten kumppaneidemme kanssa. Tasavallan presidentti on ylläpitänyt arvokasta vuoropuhelua ja vahvistanut kansainvälistä asemaamme.

On tärkeää pohtia ratkaisuja, jotka tulevina vuosina parantavat ei ainoastaan Suomen vaan koko Euroopan turvallisuutta. Euroopan puolustusunionin kehittäminen on Suomelle tärkeää. Valtaosa Euroopan unionin jäsenmaista ja lähimmistä kumppaneistamme on puolustusliitto Naton jäseniä. Lissabonin sopimuksen solidaarisuus- ja turvatakuulausekkeet koskevat täysimääräisesti vain EU:n Nato-jäseniä. Valtioneuvoston ulko- ja turvallisuuspoliittisessa selonteossa sekä hallitusohjelmassa todetaan, että Suomen mahdollisuutta hakea Nato-jäsenyyttä tarkastellaan reaaliaikaisesti kansainvälisen turvallisuusympäristön muutokset huomioon ottaen. Turvallisuusympäristön kehitystä on arvioitava nyt, mutta myös viikkojen ja vuosien päähän. Voi olla, ettei tilanne ole paranemaan päin. Nato on eurooppalainen puolustusratkaisu, joka vahvistaisi meidän sekä lähialueittemme turvallisuutta. Meillä ei ole mitään syytä hötkyillä. Natoon ei ole pikatietä. Polkua kohti jäsenyyttä rakennetaan vain kansalaisten tuella ja yhdessä kumppaniemme kanssa.

Arvoisa puhemies! Ukrainan asia on meidän asiamme. Suomella ja Euroopan unionilla ei ole ainoastaan omasta turvallisuustarpeestaan nouseva legitiimi intressi, vaan maailmanpoliittinen velvollisuus tehdä voitavansa sopimus pohjaisen järjestyksen eteen. Länsimaisten arvojen ja demokratioiden voima on tarjota toivoa ja tulevaisuutta pimeydenkin keskelle.

John Donne kiteyttää turvallisuuden kohtalonyhteytemme seuraavasti: ”Yksikään ihminen ei ole saari, täydellinen itsestään; jokainen on palanen mannermaata, kokonaisuuden osa: jos meri huuhtaisee mukaansa maakimpaleen, niin Eurooppa pienenee vastaavasti, samoin kuin pienenee niemimaa ja myös maatila, joka kuuluu sinun ystäville tai sinulle itsellesi; jokaisen ihmisen kuolema vähentää minua, sillä minä sisällyn ihmiskuntaan; äläkä sen vuoksi konsanaan lähetä kysymään kenelle kellot soivat; ne soivat sinulle.”

Pöytäkirja PTK 14/2022 vp

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Savola.

14.31 **Mikko Savola kesk** (ryhmäpuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Venäjä on rikkonut räikeästi kansainvälistä oikeutta, Minskin sopimusta ja Euroopan turvallisuus- ja yhteistyöjärjestö Etyjin periaatteita. Separatistialueiden tunnustaminen vie pohjan pois Itä-Ukrainan konfliktin rauhanomaiselta ratkaisulta. Keskusta tuomitsee voimakkaasti Venäjän yksipuoliset, Ukrainan alueellista koskemattomuutta ja itsemääräämisoikeutta loukkaavat toimet.

Kun kansainvälinen yhteisö rakentaa rauhaa, Venäjä käyttää voimapolitiikkaa. Kun neuvottelemme sopimuksia, Venäjä rikkoo niitä. Rajojen siirtely voimapolitiikalla ja etupiirijattelu eivät kuulu tähän päivään. Suomessa olemme tottuneet siihen, että sopimuksiin ja sanaan voi luottaa. Tämä on diplomatian perusedellytys. Tapahtumien kulku on osoittanut, että Venäjää on arvioitava sen tekojen, ei sanojen, perusteella. Kaikkeen on varauduttava ja toimittava tilanteen mukaisesti.

Venäjän harkitun ja itse aiheuttaman pitkäkestoisen uhittelun ja voimannäytön tavoitteena on Euroopan turvallisuusjärjestyksen muuttaminen. Euroopan turvallisuuden perusteista ei voi neuvotella. Jokaisella maalla on oikeus valita turvallisuuspoliittiset ratkaisunsa.

Arvoisa puhemies! Keskusta antaa tukensa Euroopan unionin yhteiselle pakotepolitiikalle. Pakotteita on oltava valmius myös kiristää lisää, mikäli tapahtumat sitä edellyttävät. Venäjän voimapolitiikkaa on varauduttava patoamaan YK:n peruskirjan ja kansainvälisen oikeuden mahdollistamilla lisätoimilla.

Euroopan unioni tukee vahvasti Ukrainan suvereniteettia ja alueellista koskemattomuutta. Ukrainalle annettava poliittinen, taloudellinen ja materiaallinen tuki vahvistaa Ukrainan puolustusta. Euroopan unionin, Ison-Britannian ja Yhdysvaltojen yhteistyö on tässä avainroolissa.

Suomi on tukenut taloudellisesti Ukrainaa. On tärkeää, että hallitus tarkastelee aktiivisesti myös muita tapoja lisätä tukeaan Ukrainalle. Kun kansakunta puolustaa itsenäisyytään, on velvollisuutemme tukea. Tätä odottaisimme myös muilta, mikäli olisimme itse vastaavassa tilanteessa.

Arvoisa puhemies! Kiristyneessä turvallisuustilanteessa on tärkeää muistuttaa, että Suomessa on huolehdittu perustuksista ja sen päälle muuratun sokkelin kestävydestä. Se ei murene, eikä se rapise. Turvallisuuden perusasiat on pidetty ja ne pidetään meillä Suomessa kunnossa. Vahva kansallinen puolustus ja maanpuolustustahto, yleinen asevelvollisuus, koulutettu ja harjoitettu reservi, riittävät resurssit ja ajantasainen varustus, suorituskykyhankkeet, HX-hanke, Laivue 2020, Euroopan laajin tykistö, yhteiskunnan kokonaisturvallisuus sekä laajasti verkottunut puolustusyhteistyö vahvistavat turvallisuuttamme.

Epävakaat ajat korostavat tarvetta turvata huoltovarmuus ja riittävä omavaraisuus kaikissa olosuhteissa. Suomeen ei kohdistu sotilaallista uhkaa, mutta talouspakotteiden ja vastapakotteiden tilanteessa kaikkeen on varauduttava. Keskusta korostaa, että taloudeltaan vahva ja vakaa maa kestää kriisinkin keskellä.

Ulko- ja turvallisuuspolitiikan ratkaisuja tarkastellaan aina reaaliajassa turvallisuusympäristön muutokset huomioiden. Se sisältää mahdollisuuden puolustukselliseen liittoutumiseen. Keskustan eduskuntaryhmä arvostaa Suomen kansallista yhtenäisyyttä ulko- ja turvallisuuspolitiikassa. Kansallinen yksituumaisuus vahvistuu avoimella ja rakentavalla keskustelulla eri vaihtoehdoista.

Pöytäkirja PTK 14/2022 vp

Ulko- ja turvallisuuspolitiikan parlamentaarinen selkänöja — tasavallan presidentin, hallituksen ja eduskunnan tiivis yhteistyö — on maamme vahvuus, mistä on syytä pitää kiinni. — Kiitos.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Harjanne.

14.36 **Atte Harjanne vihr** (ryhmäpuheenvuoro): Arvoisa puhemies! On kulunut kolme viikkoa siitä, kun arvoisa puhemies totesi tarpeen käydä tässä salissa keskustelu jännitteisen turvallisuustilanteen kehittymisen vuoksi. Tuolloin Venäjä oli koonnut Ukrainan suunnalle sotavoimaa ja tuonut julki mahdollottomat etupiirivaatimuksensa. Sitten Venäjä on vain jatkanut tilanteen eskaloimista.

Valko-Venäjä otettiin hallintaan sotaharjoitusten varjolla, ja viimeisimpänä siirtonaan Kreml tunnusti Itä-Ukrainan nuketasavallat ja on aloittanut avoimen joukkojen siirron alueelle. Kyse on räikeästä kansainvälisen oikeuden ja Ukrainan alueellisen koskemattomuuden ja suvereniteetin loukkaamisesta, joka on jo laajalti tuomittu.

Ukrainaa ja Ukrainan kansaa on tässä tilanteessa tuettava päättäväisesti. Ensimmäiset pakotteet on jo nähty, ja valmius vielä tuntuvampiinkin täytyy olla. Keskeistä on tiivis yhteistyö Euroopan unionin ja kumppanimaiden, kuten Yhdysvaltojen, kanssa. Talouspakotteilla on eittämättä hintansa, mutta perustavanlaatuisen arvojen ja turvallisuuden ei pidäkään olla myytävänä. On perusteltua arvioida omia valintojamme siltä kannalta, mikä on keino, mikä päämäärä, mikä konteksti ja kokonaisuus. On kiistatta eri asia viedä puolustustarvikkeita omaa kansaansa sortavaan tai hyökkäyssotaa harjoittavaan maahan kuin yksipuolisen aggression kohteeksi joutuneeseen maahan. On joka tapauksessa tärkeää, että Suomi on tukenut ja tukee Ukrainaa, ja että tarkastellaan siihen parasta keinovalikoimaa.

Venäjän nykyhallinto asemoi toimillaan itseään entistä selvemmin ja avoimemmin länttä ja Eurooppaa sekä yleisesti sääntöpohjaista kansainvälistä järjestelmää, demokratiaa ja valtioiden itsemääräämisoikeutta vastaan ja on valmis ajamaan tavoitteitaan väkivallalla ja täysimittaisella sodalla uhaten. Suomi, sen enempää kuin EU tai länsi yleisesti, ei ole tällaista vastakkainasettelua halunnut tai virittänyt, mutta on nyt sen edessä. On päivänselvää, ettei mikään valtio Euroopassa tai Atlantin takana haudo hyökkäysaikeita tai uhkaa sotilaallisesti Venäjää. Demokratia ja avoin kansalaisyhteiskunta sen sijaan voivat olla uhkia Kremlille, mutta sekin on täysin oma valinta. Hallinto voisi yhtä hyvin kääntää tarmonsa etupiireistä ja vallan keskittämisestä yhteiskunnan ja talouden kestäväseen uudistamiseen. [Oikealta: Näin on!] Venäjällä olisi siihen kaikki edellytykset luonnonvaroista ja tieteestä korkeakulttuuriin. ”Men Ryssland valde en annan väg”, kuten edustaja Adlercreutz eilen totesi. Tästä kärsii satavarmasti myös Venäjän kansa.

Ukrainan tapahtumissa ei siis ole kyse vain Ukrainasta vaan koko Euroopan turvallisuudesta. Suomi ei ole tilanteesta ulkopuolinen. Vaikka meihin Suomessa ei kohdistu tällä hetkellä sotilaallista uhkaa, pyrkii Venäjä sotilaallista voimaa ja laajaa keinovalikoimaa hyödyntäen horjuttamaan niitä pilareita, joihin meidänkin turvallisuutemme lopulta nojaa. Myös ulko- ja turvallisuuspoliittinen selonteko toteaa, että jos turvallisuus lähialueillamme tai muualla Euroopassa olisi uhattuna, ei Suomi EU:n jäsenenä voi olla ulkopuolinen. Eristäytymispolitiikan maailmassa pienet jäävät yksin ja pahimmillaan jalkoihin. Suomen päämääränä on tietysti Suomen turvallisuus. Silti liian likinäköisellä tulkinnalla tästä on riskinä rakentaa meillekin turvattomampaa maailmaa ja lähiympäristöä. Vahvasti kansainvälinen ja eurooppalainen Suomi on turvallisempi Suomi.

Pöytäkirja PTK 14/2022 vp

Ulko- ja turvallisuuspoliittisessa selonteossa on myös linjattu Suomen tarkastelevan reaaliajassa kansainvälisen turvallisuusympäristön muutokset huomioiden mahdollisuutta liittoutua sotilaallisesti ja hakea Nato-jäsenyyttä. Aktiivinen julkinen ja poliittinen keskustelu ovat tärkeä osa tätä tarkastelua ja varsin tarpeen ja tervetullutta. Suomen turvallisuuspoliittinen linja nojaa lopulta kansalaisten vahvaan tukeen. Leimakirveitä tämä keskustelu ei kaipaa, hyvää analyysiä ja rakentavaa otetta kylläkin.

Oman turvallisuutemme peruspilareista on joka tapauksessa kaikki syyt pitää kiinni tässäkin hetkessä. Suomen on pyrittävä rakentamaan rauhaa ja turvallisempaa maailmaa, pidettävä oma puolustuskyky kunnossa, vahvistettava EU:ta ja sen yhtenäisyyttä, tehtävä tiivistä monenkeskistä ja kahdenkeskistä yhteistyötä kumppanien ja kumppanimaiden kanssa sekä vaalittava luottamusta yhteiskunnassa.

Yhdessä aikanaan linjattu selonteko yhdistää myös hienosti niin sanotun laajan ja kovan turvallisuuden. Nämä näkökulmat realisoituvat myös nykytilanteessa. Energiavirrat ovat keskeinen osa geopolitiikkaa, ja irtautuminen fossiilienergiasta auttaa sekä ilmastoa että geopolitiittista asemaamme. Taloudellinen tai materiaallinen riippuvuus Kremlistä on tässä ajassa riski kaikissa tapauksissa, myös ydinvoiman osalta.

Arvoisa puhemies! Elämme vaikeita aikoja, jolloin kysytään yhtenäisyyttä, päättävyyttä ja vastuunkantoa. On tärkeää, että eduskunta käy tätä keskustelua tänään ja varmaan jatkossakin.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Saramo.

14.42 **Jussi Saramo vas** (ryhmäpuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kuten edustaja Harjanne päätti, on todella arvokasta, että käymme tätä keskustelua tänään. Vaikka meillä Suomessa ei ole näköpiirissä sotilaallista uhkaa, emme voi sulkea silmiämme koko Eurooppaa ja maailmaa uhkaavalta kehitykseltä. Kun aseisiin nojaava voimapolitiikka on saanut maailmasta taas otteensa, natisee sääntöpohjainen kansainvälinen järjestelmä liitoksissaan. Tämä on erityisen huolestuttavaa Suomen kaltaiselle pienelle maalle. Jokaisella itsenäisellä valtiolla on oltava jatkossakin oikeus määritellä oma turvallisuuspoliittinen linjansa. Koskaan enää ei saa käydä niin, että isommat valtiot jyräävät demokratian ja jakavat Euroopan omiin etupiireihinsä.

Venäjän toimintaa ei voi hyväksyä. Se rikkoo muiden valtioiden suvereniteettia ja kansainvälistä oikeutta. [Timo Heinonen: Juuri näin!] Meidän on tehtävä Euroopan unionin ja Etyjin jäsenenä kaikki sen eteen, ettei kansainvälisen oikeuden rikkominen enää kannattaisi kenellekään. On tärkeää, että Euroopan unioni vastaa aggressioihin yhtenäisyydellä ja riittävän vahvoilla pakotteilla.

Arvoisa puhemies! Välillä eduskuntakeskusteluissa kuvitellaan, että voisimme menestyä omaan napaan tuijottamalla. Keskinäisriippuvaisessa maailmassamme kaikkien maiden tilanteet kuitenkin kietoutuvat yhteen. Ukrainan naapurissa Venäjä turvaa Valko-Venäjän diktaattori Lukašenkan hallintoa alistetun kansan nousulta ja pystyy nyt vastineeksi käyttämään Valko-Venäjän maaperää Ukrainaan kohdistuvassa painostuksessa. Ulkopolitiittisilla voimatoimilla on näin ollen suora yhteys myös sisäpoliittiseen sortoon eri maissa.

Suomi on onneksi esimerkiksi Saksaa vähemmän riippuvainen fossiilisista luonnonvaroista, mutta osana Eurooppaa ja yhteisiä sähkömarkkinoita Venäjän kaasun poliittisuus

Pöytäkirja PTK 14/2022 vp

koskee myös meitä. Samoin Fennovoiman ydinvoimalan osalta energiapolitiikka tulee meitäkin lähelle. Hankkeesta on välttämätöntä tehdä uusi turvallisuusarvio.

Arvoisa puhemies! Suomen on oltava solidaarinen ja osana Euroopan unionia tuettava kansainvälistä oikeutta. Suomi on tukenut Ukrainaa diplomaattisesti ja taloudellisesti, ja näin on oltava myös jatkossa.

On tärkeää, että suomalaiset ovat kiinnostuneita muustakin kuin omista lyhyen ajanjakson eduistaan. Silti olennaista on myös pysyä rauhallisena. Kukaan ei hyödy siitä, jos toimimme tavalla, joka tuo konflikteja omille rajoillemme. Pelon lietsominen kotimaassa on vastuutonta. Suomen rajoilla on rauhallista ja lähialueilla vähemmän aseita ja sotilaita kuin pitkiin aikoihin. Suomen koko ulkopoliittinen johto on toistanut yhä uudelleen, ettei Suomeen kohdistu mitään erityistä uhkaa: historiamme, sijaintimme ja puolustuksemme ovat täysin erilaisia kuin Ukrainassa.

Tämä eduskunta on yksimielisesti hyväksynyt selonteoissa linjat, jotka kestävät kaikissa tilanteissa ja parhaiten lisäävät omaa turvallisuuttamme. Hätäily ei kuulu kestävään ulko- ja turvallisuuspolitiikkaan. Tiedämme, että kaikissa vaihtoehdoissa joudumme vastaamaan omien rajojemme turvallisuudesta pääosin itse. On tehtävä kaikki sen eteen, ettei niitä rajoja missään tilanteissa aleta koetella.

Jäsenyys sotilasliitossa olisi suuri suunnanmuutos siihen pitkään ulko- ja turvallisuuspoliittiseen linjaan, jota Suomessa on yhdessä harkiten rakennettu. Vasemmistoliitto on sotilaallisen liittoutumattomuuden kannalla. Liittoutumattomuus on ollut ja on yhä Suomelle myös mahdollisuus rakentaa jännitteiden vähentämiseen ja vuoropuheluun perustuvaa ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa. Se mahdollistaa Suomelle kokoamme suuremman roolin kansainvälisen rauhan edistäjänä.

Arvoisa puhemies! Suomen ja EU:n on tehtävä kaikki rauhanomaisen, diplomaattisen ratkaisun löytämiseksi. Voi olla, että Venäjän johtoa eivät neuvottelut tai pakotteet hetkauta, mutta koskaan ei pidä sulkea ovea mahdollisuudelta perääntyä ja palata neuvottelupöytään, jos siten pelastetaan ihmishenkiä.

Kansainvälisen yhteisön tavoitteena on oltava asevalvontasopimusten vahvistaminen ja ydinaseiden kieltäminen. Sääntöpohjaisen kansainvälisen järjestelmän ja kansainvälisen oikeuden periaatteita on puolustettava. Kansainvälisen myllerryksen keskellä pieni maa tarvitsee turvakseen monenkeskisiä yhteistyörakenteita, kansainvälisiä sopimuksia ja niiden kunnioittamista. Paluu etupiirien maailmaan ei ole Suomen etu.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Biaudet.

14.47 **Eva Biaudet r** (ryhmäpuheenvuoro): Ärade talman! Få av oss kunde föreställa sig att ett europeiskt land år 2022 skulle hotas så direkt och konkret som nu. Det är åtta år sedan Krim annekterades och kriget i östra Ukraina bröt ut. Sedan dess har kriget krävt till och med 15 000 människors liv. Landet har utsatts för destabilisering, hybridpåverkande och desinformationskampanjer. För varje ukrainsk medborgare är denna kris verklig och farlig. För oss ter det sig som rena galenskapen. Vad kan Putin ha att vinna på att måla in sig i detta hörn?

För den inhemska publiken i Ryssland har Putinregimen målat upp en bild om överhängande yttre hot. För hela den övriga världen ter det sig precis tvärtom. Det ryska agerandet

Pöytäkirja PTK 14/2022 vp

kränker Ukrainas och Europas rättmätiga ställning att suveränt besluta om sin egen framtid.

Arvoisa puhemies! Kuten Ursula von der Leyen Münchenin turvallisuuskonferenssissa muistutti, Euroopan unioni perustettiin rauhan ylläpitämiseksi ja sotien lopettamiseksi Euroopassa. Nyt meidän yhteisellä toimintakyvyllämme on näytön paikka. Väkivallan kiihtymisen pysäyttämiseksi EU:n on vastattava voimakkailla taloudellisilla vastatoimilla, ja nyt näin tehdään.

Vi i svenska riksdagsgruppen ger vårt stöd till republikens president och regeringens linje och fördömer kraftigt Rysslands agerande. Trots att Ryssland målmedvetet trappar upp hoten mot Ukraina måste det sökas olika strategier för att hindra fullt krig och ökat våld. Rysslands erkännande av de så kallade utbrytarområdena Donetsk och Luhansk tillintetgör Minskavtalets implementering och bryter mot OSSEs principer, men det är också ett flagrant brott mot internationell rätt. Ukrainarna tvingas nu att leva under konkret våldshot och rädsla för fullskaligt krig. Det ryska intrånget i östra Ukraina ställer de facto området helt under ryskt valde.

Ruotsalainen eduskuntaryhmä tukee EU:n päätöstä koordinoidusti ja yhteisvoimin Ison-Britannian ja Yhdysvaltojen kanssa toimeenpanna voimakkaita taloudellisia vastatoimia. Mikäli voimankäyttö yltyy, on vastatoimia yhä kiristettävä. Ne on kohdennettava tarkasti siten, että niiden vaikutukset Putiniin ja hänen eliittiinsä ovat riittävän tehokkaita koskettaen myös esimerkiksi pankkisektoria ja energiateollisuutta. Vaikka pakotteiden taloudelliset vaikutukset tulevat olemaan tuntuja varmasti myös meillä Suomessa, emme voi sallia sitä, että aggressiivinen voimankäyttö voittaa vuoropuhelun ja yhteistyön.

Ärade talman! Det är oerhört viktigt att Finland och EU visar sitt starka stöd till Ukraina och Ukrainas människor. Det ekonomiska stödet till Ukraina måste fortsätta och Finland bör, liksom Sverige och Norge, skapa flexibla stöd än vad de traditionella biståndskanalererna möjliggjort för att Ukraina ska kunna nyttja medlen på bästa möjliga sätt.

On oltava selvää, että jokainen itsenäinen valtio päättää itse omista turvallisuusratkaisuistaan. Suomen EU-jäsenyys perustuu yhteiseen arvopohjaan, mutta se on myös hyvin merkittävä tekijä turvallisuutemme kannalta. Läheinen kumppanuutemme Naton kanssa on turvallisuuspoliittisesti perusteltua, ja olemme ylpeitä operaatioista, joiden tarkoituksena on lopettaa sotilaallisia konflikteja ja vähentää kärsimystä maailmassa. Työskentelemme tiiviissä yhteistyössä muiden Pohjoismaiden ja EU-maiden kanssa yhteisten ongelmien ja globaalien haasteiden ratkaisemiseksi, jotta ihmisten elämästä tulisi parempaa ja helpompaa kaikkialla maailmassa — ei päinvastoin.

Ärade talman! De europeiska ländernas gränser måste respekteras, också av Putin, liksom staternas suveräna självbestämmanderätt och FN-stadgans bestämmelse om att länder inte ska hota varandras territoriella integritet. Det är grundstenen för vår trygghet i Europa.

Svenska riksdagsgruppen ser med stor oro på den utveckling som sätter överenskomna internationella konventioner och avtal till sidan. För oss handlar utrikespolitik om att trygga freden och främja universella mänskliga rättigheter. Det handlar om att försvara frihet

Pöytäkirja PTK 14/2022 vp

och demokrati. De är viktiga ledstjärnor för alla människor och grunden i Finlands utrikespolitik som vi ska bära med oss under alla tider.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Essayah.

14.52 **Sari Essayah kd** (ryhmäpuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Venäjän toimet Ukrainaa kohtaan ovat täysin tuomittavia. Kyseessä on räikeä itsenäisen valtion suvereniteetin ja kansainvälisen oikeuden loukkaus. Näin Venäjä on paitsi vakavasti horjuttanut Euroopan turvallisuusrakenteita, myös haastanut sääntöpohjaisen järjestelmän globaalisti. Tasavallan presidentti Niinistö totesi eilen, että YK:n turvallisuusneuvoston kokouksessa Venäjän toimille oli tullut kritiikkiä yllättäviltä suunnilta. Tämä on toivon mukaan viesti laajalta kansainväliseltä yhteisöltä: Venäjän toimille ei ole ymmärrystä.

Arvoisa puhemies! Tämä ei ole valitettavasti ensimmäinen eikä viimeinen kerta, kun sääntöpohjainen järjestelmä haastetaan. Autoritääristen maiden johtajien prioriteettilistalla ihmiskunnan yhteiset haasteet, kuten köyhyyden vähentäminen ja ympäristökysymykset tai yksilön vapaudet, eivät ole korkealla. Heitä puhuttelee lähinnä vain kova taloudellinen ja sotilaallinen valta. Tämän takia tilanne vaatii yhtenäisyyttä kaikilta sääntöpohjaisen järjestelmän puolustajilta, Euroopalta ja myös meiltä suomalaisilta. Pakotteissaan EU:n on oltava vahva ja yhtenäinen, mutta talouden ja energian osalta se ei riitä, jos samaan rintaan ei saada globaalisti suurimpia toimijoita. Lisäksi on syytä varautua siihen, että pakotteilla on taloudellisia seurauksia, jotka heijastuvat myös Suomeen.

Kriisi on muistutus siitä, että Euroopan maiden on vahvistettava omaa strategista autonomiaansa. Emme voi olla näin riippuvaisia ulkopuolelta tulevasta energiasta, ratkaisevan tärkeistä teollisuuden ja digitalouden komponenteista, ruoasta puhumattakaan. EU:ssa ei voida tehdä enää osaoptimoivaa energia-, ilmasto- ja maatalouspolitiikkaa, jossa unohdetaan suhteuttaminen alueen sosiaalisten, kauppapoliittisten ja turvallisuuteen liittyvien tavoitteiden kanssa. Suomen on syytä olla unilukkari, joka toistuvasti korostaa, että Euroopan maiden on pidettävä parempi huoli huoltovarmuudestaan ja yhteiskunnan eri sektorien kriisivalmiutta on testattava jo ennen kriisiä. Ennen muuta Suomen on itse päätöksissään toimittava tämän viisauden mukaan.

Ukrainaan kohdistuneet kyberhyökkäykset ja informaatiosodankäynti muistuttavat, että ulkoisen ja sisäisen turvallisuuden raja on aikoja sitten menettänyt merkityksensä. EU:n kyberturvallisuuskeskus sijaitsee Suomessa. Suomen tuki Ukrainalle voisi olla esimerkiksi EU:n nopean toiminnan kyberturvallisuusryhmän työn tukemista. Näin autettaisiin siviiliyhteiskunnan kriittisen infran, kuten tietö-, mobiili- ja sähköverkkojen, pystyssä pysymistä kriisin keskellä.

Arvoisa puhemies! Euroopan yhteinen turvallisuus vaatii uutta ajattelua ja varustautumista lisääntyneiden jännitteiden vuoksi. Poliittisesti on viestittävä selkeästi: olemme valmiita puolustamaan jokaisen maan suvereniteettia. EU:ssa tulee nostaa esiin eri maiden panostukset puolustukseen ja vaatia, että jokainen maa — riippumatta turvallisuuspoliittisesta ratkaisustaan — huolehtii puolustusbudjettinsa riittävästä tasosta.

Pidämme kiinni ulkopoliittisesta liikkumatilastamme ja siitä, että Suomi tekee itse omat ulko- ja turvallisuuspoliittiset päätöksensä. Suomella pitää olla aito mahdollisuus ja valmius hakea Nato-jäsenyyttä, jos siihen päädytään. On tärkeää pystyä käymään keskustelua ja tarvittaessa tekemään päätöksiä ilman ulkovaltojen sekaantumista päätöksentekoon.

Pöytäkirja PTK 14/2022 vp

Tässä tilanteessa korostuvat Suomen ulko- ja turvallisuuspolitiikan kulmakivet: vahva, uskottava oma puolustus ja laaja kansainvälinen yhteistyö, joka sisältää niin rauhankumppanuuden Naton kanssa kuin kahdenväliset sopimukset, sekä arvopohjainen ulkopolitiikka. Suomi nähdään ulkopolitiikan sillanrakentajana ja neuvottelijana. Tätä roolia on kannettava vastuullisesti seisoen suoraselkäisesti vapauden ja demokratian puolella. Tässä tilanteessa pitää puolustaa Ukrainan itsenäisyyttä ja tarjota tukea. Ulkopolitiikkamme ei saa menettää moraalista selkärankaansa. Työtä paremman maailman rakentamiseksi on jatkettava olosuhteissa, missä läheskään kaikki eivät valitettavasti jaa samaa tavoitetta.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Harkimo.

14.58 Harry Harkimo liik (ryhmäpuheenvuoro): Arvoisa puhemies, ärade talman! Elämme erittäin epävarmoja aikoja. Venäjän ja Vladimir Putinin suunniteltu sekoilu pitää Ukrainaa ja läntistä maailmaa — ja Suomea siinä mukana — jatkuvasti varpaillaan. Maailma pidättää hengitystään, kun kukaan ei tiedä, millainen on Venäjän seuraava siirto. Sitä tärkeämpää on, että Suomi pysyy valitsemallaan linjalla eikä lähde ryntäilemään mihinkään suuntaan.

Kannatan turvallista Suomea, ja sen eteen on tehtävä kaikki mahdollinen. Meillä on ehdottomasti mahdollisuus hakea Naton jäsenyyttä, mutta sen aika ei ole juuri nyt. Suomen pitää tunnistaa asemansa, kertoa se selkeästi kaikkiin ilmansuuntiin ja pitää yhtenäisesti kiinni vakiintuneesta tilanteesta. Missään nimessä ei pidä lyhytnäköisellä tempoilulla asetua suurvaltapolitiikan pelinappulaksi. Turvallisen Suomen pitää jatkaa presidentti Niinistön linjalla.

Niin Eurooppa kuin Suomi ovat syystä huolissaan siitä, että niitä koskevia asioita päätetään niiden päiden yläpuolella, ja tämä juuri on Putinin pyrkimys. Hän pyrkii maailmanjärjestykseen, jossa Yhdysvallat ja Venäjä hallitsevat kuten Neuvostoliitto aikoinaan. Yhdysvallat on kuitenkin kiinnostuneempi Kiinan roolista. Pahinta on, että EU ei pysty käyttämään painoarvonsa mukaista vaikutusvaltaa. Tässä presidentti Niinistö on hyvin käyttänyt henkilösuhteitaan ja siltojen rakentamista.

Arvoisa puhemies, ärade talman! Suomen maanpuolustustahto on tutkimusten mukaan erittäin korkealla tasolla, ja siitä huolehtiminen on kaikkein tärkeintä. Terveen maanpuolustustahdon pohjalle rakentuu kaikki muu. Suomella on oltava kestävä ja uskottava kyky puolustaa maatamme. Ilmavoimien hävittäjähankinnat ja Merivoimien investoinnit ovat ajankohtaisia ja tulevat tarpeeseen. Tulevaisuudessa on myös selvitettävä, onko nykyinen puolustusbudjettimme taso riittävä vai tarvitsemmeko lisäpanostuksia nykyaikaiseen aseistukseen. Tästä ei voi tinkiä.

Suomen pitää valita kumppaninsa huolella ja syventää nykyisiä sopimuksia. Yhteistyötä tehdään Ruotsin, Yhdysvaltojen ja Naton kanssa, ja ne ovat hyvä pohja. Itämeri tarvitsee erityisen huomion, koska se kiinnostaa myös Venäjää Kaliningradin ja Pietarin takia. Näiden sopimusten pitää varmistaa se, että kriisitilanteessa meillä on riittävä aseistus käytössä. Suomen ja Ruotsin pitää yhdessä varmistaa Itämeren valvonta.

Asevientä kriisitilanteessa, kuten nyt Ukrainaan, pitää helpottaa. On selvää, että niin toivoisimme mekin, jos olisimme samassa tilanteessa.

Energiantuonnin arvosta kaksi kolmasosaa tulee Venäjältä. Tämän korvaaminen tulee viemään paljon aikaa ja tulee meille kalliiksi, ja tästä pitäisi olla suunnitelma, kuten myös Fennovoiman ydinvoimalasta Pyhäjoella.

Pöytäkirja PTK 14/2022 vp

Arvoisa puhemies, ärade talman! Kaikki sodankäynti ei ole enää vain rautaa rajalle. Informaationsota on näkymätöntä, ja sitä käydään jatkuvasti. Esimerkiksi näinä aikoina kannattaa Ukrainan kriisiin liittyviin uutisiin suhtautua kriittisesti, tulevat ne sitten joko idästä tai lännestä. Kriiseissä tietoverkot ovat merkittävä osa sodankäyntiä. Vihollinen pyrkii vaikuttamaan yhteiskunnan perustoimintaan kyberhyökkäyksillä. Ihmiset tulevat kovin avuttomiksi, jos kännykkä ei toimi, sähkö on poikki tai vettä ei voi juoda. Puhutaan pilvipalveluista, mutta tieto ei kulje taivaalla vaan maassa tai merenpohjassa, ja sellainen kaapeli pyritään laittamaan sotatilanteessa poikki. Meidän pitää kehittää valmiutta uuden ajan sotiin. Meidän on kehitettävä varautumissuunnitelmaa kyberhyökkäyksiä varten. Ongelmana tässä on, että valtion puolelta tätä ei johda kukaan. Suunnitelman pitää koskea niin yhteiskuntaa, yrityksiä kuin yksityisiä kansalaisia.

Maanpuolustustahto, uskottava puolustuskyky ja varautuminen kaikkein pahimpaan — siinä ovat kulmakivet, joiden avulla toivottavasti saamme elää rauhallisessa ja turvallises-
sa Suomessa.

Puhemies Matti Vanhanen: Seuraavaksi myönnän pääministerille ja puolustusministerille neljäminuuttiset puheenvuorot, mutta samalla käynnistyy vastauspuheenvuorojen pyytäminen. Niitä pyydetään V-painikkeella, ja ne tulevat olemaan 2 minuutin mittaisia. — Pääministeri.

15.03 Pääministeri Sanna Marin: Arvoisa puhemies! Venäjän päätös tunnustaa Donetskin ja Luhanskin niin sanotut kansantasavallat itsenäisiksi valtioiksi on vakava uhka kansainväliselle rauhalle ja turvallisuudelle. Kyseessä on Ukrainan itsemääräämisoikeuden räikeä loukkaus. Venäjästä on tullut konfliktin avoin osapuoli. Sen pyrkimykset selittää toimintansa lailliseksi ovat epäuskottavia. Venäjä rikkoo Minskin sopimuksia nyt itse mitä räikeimmällä tavalla vaadittuaan ensin Ukrainalta näiden noudattamista.

Laajamittaisen sodan uhka on todellisempi kuin pitkään aikaan. Venäjä on pettänyt lupauksensa, vastuunsa YK:n turvallisuusneuvoston pysyvänä jäsenenä ja kansainvälisen yhteisön. Euroopan unionin ulkoministerit linjasivat eilen merkittävistä uusista pakotteista, joita olemme valmiita tästäkin laajentamaan. Venäjän toimilla on pitkäkestoiset vaikutukset koko Euroopan ja kokonaisen sukupolven suhtautumiseen Venäjään — myös Suomen suhteisiin Venäjän kanssa.

Kuten valtioneuvoston ulko- ja turvallisuuspoliittisessa selonteossa katsoimme, Venäjän tavoitteena on edelleen etupiirijakoon perustuva turvallisuusrakenne Euroopassa. Tiedämme nyt tarkemmin, miten pitkälle Venäjä on valmis menemään. Yhdysvaltojen sitoutuminen Eurooppaan on keskeistä Euroopan turvallisuudelle ja myös Suomelle. Olemme yhdessä vahvoja. Meidän on rakennettava EU:ta sen kaikilla aloilla. Edessä on ehkä suurempi maailmanjärjestyksen murros, jossa tarvitaan aitoa eurooppalaista yhteisvastuuta.

Suomen linjaan kuuluu kansallisen liikkumatilan säilyttäminen. Mikäli turvallisuutemme sitä vaatisi, olisimme valmiita hakemaan Naton jäseneksi. Myös muilla on oikeus valita turvallisuusjärjestelynsä. Se kuuluu Euroopan turvallisuuden perusperiaatteisiin. Tukemme Ukrainalle on vankkumaton. Euroopan unionin kehittäminen, puolustusyhteistyö sekä kumppanuus Naton kanssa ovat todellisia vakauttavia tekijöitä tässä ympäristössä. Yhteistyö kumppaniemme kanssa, kaikkien tilanteiden varalle, luo vakautta.

Haluan kiittää eduskuntaryhmiä erittäin hyvistä ja rakentavista puheenvuoroista.

Pöytäkirja PTK 14/2022 vp

Puhemies Matti Vanhanen: Puolustusministeri Kaikkonen.

15.06 Puolustusministeri Antti Kaikkonen: Arvoisa puhemies! Kiitän eduskuntaa jo tässä vaiheessa hyvästä keskustelusta; ryhmäpuheenvuorokierros oli hyvin vastuullinen. — Suomen turvallisuus on yhteinen asiamme. Ukrainan asia on meidän asiamme. Suomeen ei kohdistu välitöntä sotilaallista uhkaa. Lähialueemme sotilaallinen tilanne on tällä hetkellä rauhallinen. Emme kuitenkaan voi vain tuudittautua nykytilanteeseen, vaan meidän tulee varautua myös huonompiin kehityskuluihin.

Puolustusvoimat säätelee valmiuttaan jatkuvasti turvallisuustilanteen mukaisesti. Näin on menetelty myös käynnissä olevan jännitteisen tilanteen, kriisin, aikana. Puolustusvoimilla on hyvät valmiudet täyttää sille kuuluvat tehtävät — suomalaiset voivat luottaa puolustusvoimiimme. Linjamme on selkeä: otamme puolustuksemme vakavasti. Olemme johdonmukaisesti varautuneet nyt nähtävään kehitykseen, jossa Euroopan turvallisuusympäristö heikkenee. Olemme vastikään muun muassa investoineet Meri- ja Ilmavoimien strategiaan hankkeisiin merkittävästi.

Meidän tulee pystyä jatkossakin ylläpitämään turvallisuustilanteen edellyttämää valmiutta. Meidän on varmistettava Puolustusvoimille niiden tarvitsemat resurssit niin henkilöstön kuin materiaalinkin osalta. Eduskunta käsitteli viime syksynä puolustuselontekoa ja hyväksyi sen joulukuussa. Se antaa osaltaan hyvät suuntaviivat puolustuksemme kehittämiselle lähivuosille.

Kansainvälinen puolustusyhteistyö tukee Suomen puolustusta. Toimintaympäristön muutos on jo pitkään muokannut puolustusyhteistyön luonnetta. Olemme selonteiden linjausten mukaisesti rakentaneet vahvaa puolustusyhteistyön verkostoa. Tämä yhteistyöverkosto on luotu juuri näitä ja vaikeampiakin tilanteita varten vahvistamaan Suomen puolustuskykyä. Tätä verkostoa hyödynnetään nyt aktiivisesti. Käytännön yhteistyö vahvistaa Suomen ja Itämeren alueen turvallisuutta. Lisäksi sillä osoitetaan solidaarisuutta ja vastuunkantoa.

Verkosto, jota olemme pitkäjänteisesti rakentaneet, on kiristyneessä tilanteessa osoittanut merkityksensä. Suomi vahvistaa puolustusyhteistyötä sekä kehittää yhteistoimintakykyä edelleen keskeisimpien kumppanien kanssa. Näitä ovat EU ja Nato, ja kahdenvälisen yhteistyön osalta keskiössä ovat ennen muuta Ruotsi, Norja ja Yhdysvallat. Myös alueellinen yhteistyö on vahvaa, Pohjoismaista alkaen.

Tätä puolustusyhteistyötä on rakennettava määrätietoisesti niin hyvällä kuin huonollakin säällä. Yhteistoimintakyvyn kehittäminen kattaa tilannetietoisuuden ja puolustuspoliittisen dialogin sekä materiaaliyhteistyön ja harjoitustoiminnan. Poliittisen tason yhteistoimintakyky on kriisitilanteissa yhtä lailla tärkeää kuin sotilaallinen yhteistoimintakyky.

Arvoisat kansanedustajat, lopuksi vielä: Ukrainan tilanne on erittäin vakava tällä hetkellä ja vaarassa edelleen pahentua. Tämä voi tapahtua myös nopealla aikataululla. Tilanne on synkkä, tilanne on vaarallinen, tilanne on kertakaikkisen vakava.

Puhemies Matti Vanhanen: Paikalla pidettäviin vastauspuheenvuoroihin. — Edustaja Turtiainen.

15.10 Ano Turtiainen vkk (vastauspuheenvuoro): Kiitos, arvoisa puhemies! Tässä taas nähdään, kuinka Euroopan unionin jäsenyys on meille raskas taakka. Jälleen olemme EU:n

Pöytäkirja PTK 14/2022 vp

myötä uhoamassa suurvallalle, joka on rajanaapurimme. Mitään ei olla opittu edellisistäkään Venäjä-pakotteista, jotka näkyvät edelleen kurjuutena jokapäiväisessä arjessamme.

Hyvät kollegat, katsokaa vaikka maataloutemme tilaa tällä hetkellä. Meidän pitää ylläpitää suoria ja hyviä kauppasuhteita itänaapurin kanssa eikä lallatella sille muiden hullujen tapaan. [Eduskunnasta: Valta kuuluu Kremlille!]

Puheet ja teot eivät ole olleet koskaan tässä salissa näin ristiriidassa kuin korona-aikana ja nyt Nato-kiimassa. Onko tässä kenties tarkoitus siirtää huomio pois rokotehaitoista ja päällä olevasta talouskriisistä? [Välihuutoja]

Arvoisa puhemies! Valtioilla on eri syitä tunnustaa ja olla tunnustamatta toisia valtioita, kuten Kosovon tapauksesta voimme havaita. Ukrainan tilanne on osa suurvaltajännitettä, johon ratkaisun avaimet ovat ennen muita Putinilla ja Bidenilla. Suomen ei tule sotkeutua suurvaltojen kiistoihin. Presidentti Niinistökin totesi, että Suomeen ei kohdistu sotilaallista uhkaa.

Suomen tulee huolehtia siitä, että ylläpidämme toimivat ja vakaat suhteet Venäjään. Näin vältymme sotilaallisilta uhkilta jatkossakin. Aseiden vienti Ukrainaan on vastuuton ajatus, jota erityisesti Nato-intoiset lobbaavat. — Kiitos.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Tuomioja. — Mikrofoni.

15.12 Erkki Tuomioja sd (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Kiitän näistä arvokkaista ryhmäpuheenvuoroista, jotka osoittivat sen, että me näemme tilanteen hyvin samankaltaisesti ja meitä yhdistää sama kiinnostus ja huoli Suomen turvallisuudesta.

Minusta on ollut tärkeää myöskin se, että me emme vain reagoi siihen, mitä maailmalla tapahtuu. Turvallisuuspolitiikkaa tehdään ajassa, ja sitä on seurattava, mutta sitä ei voi seurata vain klikkijournalismin ja median ehdoilla, joilla on usein muita päämääriä kuin ymmärryksen lisääminen. Sen vuoksi sen ohella, että me seuraamme ja osaamme ottaa kantaa ja reagoida muuttuviin olosuhteisiin, meidän täytyy myöskin ymmärtää se, mikä maailmassa on pysyvää ja muuttumatonta. Tällaisia asioita ovat maantiede ja historia. Itse asiassa tekee mieleni kiittää edustaja Halla-ahon puheenvuoroa, koska se lähes paasikiviläisessä hengessä muistutti tästä perusasiasta, ja tämä täytyy meidän, pohtiessamme nyt sitten seuraavia askeleita, pitää vankasti mielessämme.

Se, mikä myöskin yhdistää meitä kaikkia — ehkä viimeistä puheenvuoroa lukuun ottamatta — on halu vahvistaa Euroopan unionin toimintakykyä ja reagointikykyä tällaisiin tapahtumiin. Ei voi olla kysymys vain siitä, että toimimme pakoteautomaattina, vaan meidän täytyy olla myöskin vaikuttavia ja johtavia tilanteessa, jossa Euroopan turvallisuudesta ei voi vastata kukaan muu kuin eurooppalaiset itse, ja tässä yhteistyössä Suomella tulee olla myöskin tärkeä panoksensa annettavana tämän yhteistyön vahvistamiseen. — Kiitos.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Niikko. — Anteeksi... No, kun myönsin Niikolle, niin Niikko ensin. Piti sanoa Tavio.

15.14 Mika Niikko ps (vastauspuheenvuoro): Kiitos, arvoisa puhemies! Venäjän kansainvälisen oikeuden vastaiset toimet eivät ole millään tavalla hyväksyttäviä, ja on hyvä, että EU:n johtajat kaikki ovat sen yksissä tuumin tuominneet, kuten täällä eduskuntakin. Meillä on kuitenkin tosiasia se, mikä täällä puheenvuoroissa on tullut esille, eli tämä meidän maantieteellinen sijaintimme ja meidän pitkät suhteemme Venäjään. Meidän täytyy

Pöytäkirja PTK 14/2022 vp

tässä toimia viisaasti. Meidän täytyy vastata vahvasti yhdessä osana EU:n toimia näille aggressioille ja tehdä niitä toimenpiteitä, mitä on suunniteltu.

Mutta kuitenkin haluaisin pohtia sitä näkökulmaa — kun Brysselistä tai jopa Atlantin takaa kovasti sitten tuodaan näitä suunnitelmia tänne hyväksyttäväksi erilaisten toimien osalta — että missä menee aina se kansallinen etu. Meidän täytyy pitää kiinni siitä, että meidän kansalliseen etuumme, meidän ulko- ja turvallisuuspoliittiseen linjaamme eivät muut maat pysty vaikuttamaan, ei myöskään EU. Me teemme kansallisesta lähtökohdasta päätökset täysimääräisesti itsenäisesti.

Tässä esimerkkinä haluan nyt nostaa sen, mikä tuli muutamissa ryhmäpuheenvuoroissa esille, että käydään keskustelua jopa siitä, onko mahdollista ruveta antamaan jopa aseellista apua Ukrainalle. Tämä keskustelu tulee voimistumaan, ja meillä on hyvä täällä eduskunnassa mielestäni hallituksen pohtia sitä jo edeltä, etteivät ne ajatukset tule ylhäältä annettuina ja sitten meille tuodaan vain hyväksyttäväksi ne asiat. Tämä monensuuntainen pohdinta on käytävä nyt tässä vaiheessa, jotta me säilytämme sen parhaan mahdollisen lopputuloksen tässä kokonaisuudessa. — Kiitos.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Valtonen.

15.16 Elina Valtonen kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! On tosiaan erinomaisen tärkeää, että me pidämme huolta omasta maanpuolustuksestamme. Puolustusvoimiin on kyllä Suomessa vahva usko. Meillä on myös erittäin vahva maanpuolustustahto. Nämä ovat suomalaisten ja Suomen etuja.

Kyber- ja hybridivaikuttamista vastaan puolustautuminen on erinomaisen tärkeää. Näiden suorituskykyjen kehittäminen Suomessa on asia, johon meidän pitää jatkossa panostaa yhä enemmän. Meillä on maassa myös Kyberturvallisuuskeskuksen myötä erittäin paljon kyberosaamista, ja olisin kysynyt, onko mahdollista ulottaa apua joko kahdenvälisesti tai sitten EU:n piirissä erityisesti kyber- ja hybridivaikuttamista vastaan Ukrainalle. Muutenkin olisin kiinnostunut kysymään siitä, minkälaisia keinoja valtioneuvosto on muuten nyt pohtinut Ukrainan auttamiseksi.

Sekä pääministeri että ulkoministeri nostivat esiin tämän selonteosta ja hallitusohjelmista tutun kohdan, jossa viittasitte reaaliaikaiseen turvallisuusympäristön tarkkailemiseen suhteessa siihen, pohdimmeko sotilaallista liittoutumista ja Nato-jäsenyyden hakemuksen jättämistä. Ehkä nyt tämänhetkinen turvallisuusympäristö on erittäin huono ja heikko, mutta olisin tiedustellut sitä, miten arvioitte, että se kehittyy lähikuukausina, lähivuosina nimenomaan suhteessa tähän Nato-jäsenyyden hakemuksen jättämiseen, kuten eurooppalaiset kumppanimme ovat toimineet jo vuosia sitten.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Savola.

15.18 Mikko Savola kesk (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Suomen turvallisuus- ja puolustuspolitiikan perustaan totta kai kuuluu kansallinen liikkumatila, ja kun puhutaan tästä Nato-kysymyksestä, niin meillä on mahdollisuus sitä jäsenyyttä hakea. Tämän olemme selkeästi myös ulko- ja turvallisuuspoliittiseen ohjelmanpaperiimme viime vuonna kirjanneet.

Ennen kaikkea kuitenkin meidän perustamme on se, että me pidämme kiinni omasta kansallisesta turvallisuudestamme, joka pohjautuu yleiseen asevelvollisuuteen, reserviläis-

Pöytäkirja PTK 14/2022 vp

pohjaiseen armeijaan. Se pohjautuu myöskin siihen, että maassa, merellä, ilmassa ja myöskin verkossa turvallisuudesta pidetään kiinni ja sinne panostetaan aina tarpeen tullen ja pitkäjänteisesti.

Nyt on keskeistä, että EU pitää yhtä näissä Ukrainan kriisiin liittyvissä asioissa ja tukee paitsi toisiaan myöskin Euroopan unionin kaikkia jäsenvaltioita sisäisesti. Pakotteiden, kun niitä on asetettu, pitää olla tuntuvia, ja niiden pitää olla vielä tuntuvampia, mikäli tässä ei yhtään askelia parempaan suuntaan tulla ottamaan. Näiden pakotteiden tulee koskea myöskin niitä Venäjän liittolaisia, joidenka kautta tätä kriisiä mahdollisesti myöskin asetetaan vakavammaksi, kuten Valko-Venäjän kautta. On erittäin surkeaa ja harmillista, että Valko-Venäjän maaperää myöskin käytetään nyt hyväksi kolmatta maata uhkaavassa tilanteessa.

Kysyisinkin nyt ulkoministeriltä näitten pakotteitten suhteen, kuinka näitä pakotteita tullaan kiristämään, jos tilanne ei parempaan suuntaan muutu. Kysyisin myöskin sitä, kuinka tullaan huolehtimaan siitä, että nämä pakotteet koskevat nyt laajasti kaikkia niitä tahoja, jotka tässä sekasorrossa ovat mukana. — Kiitos.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Mika Kari.

15.20 Mika Kari sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Edustaja Tuomiojan tavoin haluan kanssa itse kiittää tästä hyvästä keskustelusta. Tässä parlamentissa valitsee ulko- ja turvallisuuspolitiikasta ja maanpuolustuksesta varsin yksimielinen näkemys, mikä on omiaan lujittamaan myös kansalaisten luottamusta siihen, että tämänkin kriisin yli pääsemme.

Täällä salissa ja tasavallan presidentti Niinistö on useamman kerran todennut, että Suomea kohtaan ei kohdistu sotilaallista uhkaa. Se on täällä moneen kertaan todettu, mutta varautuminen on kuitenkin viisautta. Puolustuksemme perustuu pitkäjänteiseen ja määrätietoiseen oman maan sotilaalliseen ja kokonaisvaltaiseen puolustamiseen.

On kuitenkin syytä varmasti arvioida, ovatko puolustuksemme taloudelliset resurssit kriisin vaikutusten, erityyppisten vaikutusten, kattamiseksi kunnossa. Vuonna 2014, silloin kun Ukrainan kriisi käynnistyi, eduskunnassa perustettiin niin sanottu Kanervan työryhmä arvioimaan, ovatko puolustuksemme määrärahat kunnossa. Kysyisinkin: olisiko tänä päivänä syytä uudelleen perustaa vastaavanlainen parlamentaarinen toimielin pohtimaan tätä kysymystä? — Kiitos.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Tavio.

15.22 Ville Tavio ps (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Haluaisin tässä yhteydessä nostaa esiin omavaraisuuden. Perussuomalaisille omavaraisuus, se, että tehdään kotimaisia tuotantoa, ruoan, energian ja kaiken mahdollisen tuotantoa, on meille siis ihan itseisarvo. Mutta nyt kuitenkin huoltovarmuus on vaikeassa tilanteessa. Se on tietysti aivan elintärkeä kysymys.

Meidän tulisi pystyä nyt pitkäjänteisesti katsomaan ja pyrkiä vähentämään meidän energiariippuvuutta Venäjästä. Muistakaa, että meidän tuontienergiasta yli puolet tulee Venäjältä. Siksi kysynkin hallitukselta: miten te aiotte ryhtyä reagoimaan siihen, että Suomen omavaraisuutta lisättäisiin? Perussuomalaiset ovat käyneet täältä oppositiosta käsin aika paljon tällä vaalikaudella debattia siitä, voitaisiinko meidän kotimaista turvetta käyttää

Pöytäkirja PTK 14/2022 vp

energiakäytössä. Nämäkin asiat saattavat nousta tässä hyvin kyseenalaisiksi, jos katsoo tätä pitkässä juoksussa. Eli esitän tämän kysymyksen nyt sitten ministerin vastattavaksi.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Zyskowicz.

15.23 Ben Zyskowicz kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Meidän kaikkien Suomessa, Euroopassa, koko maailmassa on viimeistään nyt lopetettava toiveikas ja jopa naiivi suhtautuminen presidentti Putinin johtamaan Venäjään.

Ensinnäkin asioista on puhuttava niiden oikeilla nimillä, enkä nyt tarkoita valtiojohtoa ja diplomaatteja, joilla on luonnollisesti oma kielensä. Putinia on kutsuttava Venäjän itsevaltiaaksi — etten sanoisi, diktaattoriksi — riippumatta siitä, minkälaista tv-teatteria hän järjestää. Historiaa ja nykypäivää koskevia valheita on kutsuttava valheiksi, vaikka Putin ja Venäjä kuinka paljon niitä levittelevät. Kansainvälisten sopimusten häikäilemätön rikkominen ja tunkeutuminen toisen valtion alueelle ovat rikollista toimintaa riippumatta siitä, minkälaisilla itse luoduilla haamuvaltioilla, keksityillä turvallisuushilla tai niissä sijaitsevalla Mainilan kylällä naapurimaan suvereniteetin räikeää loukkaamista perustellaan ja peitellään. [Eduskunnasta: Juuri näin!] Tiedämme, mitä Putin on tähän saakka tehnyt ja mitä hän ajattelee esimerkiksi Ukrainan valtion oikeudesta olla olemassa itsenäisenä maana. Meidän on aika uskoa omia silmiämme.

Herra puhemies! En lainkaan ymmärrä ”takataskussa on lisää pakotteita” -ajattelua, jolla tässäkin salissa näyttää olevan laajaa kannatusta. Mitä me lännessä odotamme? Eikö pakotteiden ensisijainen tarkoitus ole tässä tilanteessa yrittää estää Venäjän aggression jatkuminen eli avoin hyökkäyssota, inhimillisten kärsimysten lisääminen ja verenvuodatus? Kun tavoitteena tulee olla Venäjän hillitseminen tässä ja nyt, ei step by step -pakotepolitiikka ole nyt perusteltua, vaan maailman tulisi alusta saakka ja välittömästi asettaa ennennäkemättömän tiukat ja maksimaaliset talouspakotteet. [Arto Satonen: Oikein!]

Samalla tulisi heti luoda lännen ilmasilta Ukraina, jossa maalle annetaan lisää tarvittavaa kalustoapua. Parhaassa tapauksessa Ukraina pystyisi myös tältä kannalta nostamaan hinnan Putinin hyökkäyksen jatkumiselle liian korkeaksi.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Sipilä.

15.26 Juha Sipilä kesk (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Ulkoministeri toi hyvin esille Suomen kannan tähän kriisiin. Näihin on helppo yhtyä, ja hienoa, että tässä salissa vallitsee suuri yhteisymmärrys asiasta. Kysehän olisi samasta asiasta kuin naapuri tunnustaisi jonkun itäisen maakuntamme itsenäiseksi valtioksi ja toisi sinne omat joukkonsa muka rauhaa turvaamaan.

Vaikka Suomeen ei kohdistu sotilaallista uhkaa, viimeaikaisten tapahtumien seurauksena monen kansalaisen mielissä myös Nato-ovi on enemmän raollaan. On äärimmäisen tärkeää, ettei tuota mahdollisuutta myöskään omilla kirjauksilla tai lupauksilla ajallisesti rajata. Sen on oltava aina aito mahdollisuus.

No sitten muutama ajatus näistä EU:n pakotteista: Ne ovat diplomatian ja talousavun ohella tärkein ja oikeastaan ainoa työkalumme EU:ssa yrittää vaikuttaa Venäjään, mutta niin kuin täällä on tullut hyvin esille, Venäjä on erittäin hyvin varautunut meidän pakotteisiin. Pakotteiden pitäisi olla siis järeydeltään aivan muuta kuin mitä henkilöpakotteet esimerkiksi ovat. [Arto Satonen: Se on totta!] Saksan Nord Stream -kakkosputken sulkemi-

Pöytäkirja PTK 14/2022 vp

nen on hyvä esimerkki järeysluokaltaan oikeasta toimenpiteestä. Näitä toimenpiteitä tarvitaan lisää, [Timo Heinonen: Oikein!] ja minusta myös Suomen tulee omalta osaltaan olla valmiina niihin.

Yhdyn myös täällä esitettyihin ajatuksiin omavaraisuudesta. Sekä energian että ruoan osalta omavaraisuuskeskustelu pitää palauttaa siihen oikeaan asemaan, mihin se myöskin kuuluu.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Harjanne.

15.28 Atte Harjanne vihr (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Kiitokset ryhmäpuheenvuorokierroksella ja tässä sen jälkeenkin kollegoille erinomaisista puheenvuoroista — muun muassa edellä edustaja Sipilältä ja myös hallituksen ministereiltä erinomaisia puheenvuoroja.

Tässähän on käsillä akuutti turvallisuuskriisi Ukrainan suunnalla, ja siihen on etsittävä keinoja, joilla estetään tilanteen eskaloituminen tai ainakin toivottavasti estetään. Samaan aikaan se tapa, jolla se tilanne on rakentunut ja mitä sen ympärillä on tapahtunut, kertonee perustavanlaatuisesta Putinin hallinnon turvallisuusajattelusta ja halusta horjuttaa eurooppalaista turvallisuusjärjestystä, rakentaa etupiiriä, ja tämä asia ei valitettavasti näytä muuttuvan ihan kovinkaan nopeasti. Meillä lienee edessä vaikea vastakkainasettelun aika tätä menoa.

Sen takia on tärkeää, että tehdään politiikkaa, varautumista, turvallisuutta parantavaa politiikkaa kaikilla aikaskaaloilla. Euroopan osalta tähän liittyvät muun muassa energiaomavaraisuuden ja energiariippuvuuksien osalta vastuulliset päätökset ja myös tämä, mitä edustaja Tuomiojakin toi esille eli Euroopan unionin, Euroopan ja Euroopan puolustuksen vahvistaminen — riippumatta Naton ja Yhdysvaltojen roolista ja siitä, minkälainen kunkin maan Nato-suhde on, on Suomen ja Euroopan etu, että Euroopan puolustus vahvistuu.

Ja kun katsotaan Venäjän sotilaallista budjettia ja Euroopan unionia, on selvää, että Euroopan unionin jäsenmaat alisuoriutuvat tällä hetkellä. Ja olisin kysynyt: mitä on tekeillä sen eteen, että Euroopan unionin puolustusyhteistyöllä saataisiin luotua enemmän turvaa tähän kiristyvään geopoliittiseen tilanteeseen?

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Saramo.

15.30 Jussi Saramo vas (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kun selontekoja tehtiin, oli Venäjä jo pystyttänyt niin sanotut kansantasavallat ja miehitti Krimin. Tunnen itse erityisen hyvin Moldovan tilanteen, ja siellä jäänyt konflikti on kestänyt paljon Ukrainaa kauemmin, itse asiassa jo yli 30 vuotta. Suomen osalta mikään ei siis varsinaisesti ole muuttunut tai nyt yllättänyt tai ole uutta, vaikka jostain otsikoista näin voisi päätellä. Mutta ukrainalaisten osalta tietysti nyt on tapahtunut raju muutos huonompaan.

Koska me aivan oikein olemme EU:n kautta mukana pakotteissa, on keskityttävä ja vaurauduttava tietysti siihen, että me kestämmme vastuun myös vastapakotteista. Tällaisena aikana ei tietystikään pidä olla itsekäs, pitää lähtökohtaisesti olla solidaarinen, mutta koska me olemme Euroopan unionissa poikkeuksellisessa tilanteessa Venäjän rajanaapurina, niin totta kai meidän on myös pidettävä omista eduistamme huolta ja tehtävä kaikki sen eteen, että jos ja kun nämä vastapakotteet varmasti osuvat eri tavoin eri maihin, niin saamme silloin apua. Tietysti valitettavasti me emme itse aina ole olleet se solidaarinen EU-jäsenmaa.

Pöytäkirja PTK 14/2022 vp

Joskus olemme olleet jopa aika penseitä auttamaan pulaan joutuneita, mutta toivon, että nyt meidän erityiset tarpeemme huomioidaan. Toivon myös, että eduskunta jatkossa muistaa, että se, miten me Euroopan unionissa käyttäydymme, meille varmasti sitten myös jatkossa tulee vastaan.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Biaudet.

15.32 **Eva Biaudet r** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! On ymmärrettävää, että keskustelu meidän omasta turvallisuudestamme, ja Euroopan turvallisuudesta myös, on tosi tärkeä ja ajankohtainen, mutta on myös tärkeää samalla muistaa pitää katse Ukrainassa ja pohtia oikeasti sitä, millä tavalla me voimme heitä tukea. Tässä hetkessä tuntuu, että tämä tilanne ei kovin nopeasti ole kääntymässä parempaan, ja siinä mielessä on suurta merkitystä sillä, miten myös kansalaisyhteiskuntaa Ukrainassa pystymme tukemaan. Webinaarissa eilen eräät korkeat naispoliitikot ja kansalaisjärjestöjohtajat Ukrainasta tekivät seitsemän kohtaa ja toivomusta Euroopalle ja muulle maailmalle, mitä he toivovat meiltä, ja ajattelin ihan nopeasti olla heidän äänitorvensa tänään.

Ensimmäinen kohta on taloudellinen tuki Ukrainalle ja tietenkin niille, jotka ovat kaikkein heikoimmassa asemassa: monet naiset ovat paenneet asuinsijoiltaan ja niin edelleen. Toinen on turvata Etyj-tarkkailijoiden ja ulkopuolisten tarkkailijoiden läsnäolo ja tehdä myöskin ihmisoikeusarviointia koko ajan. Kolmas: turvata naisten osallistuminen myös näissä neuvotteluissa ja raportoida myös naisten tilanteesta. Neljäs: edistää inklusiivista turvallisuutta — he esimerkiksi ehdottavat, että Etyjissä, jossa meillä tietenkin on selkeä rooli, laaditaan tällainen alueellinen 1325-suunnitelma. Viides on tukea kansalaisyhteiskuntaa, naisten järjestöjä ja niin edelleen, jotta he voisivat vahvistaa resilienssiä koko yhteiskunnassa. Kuudes: tietenkin tehdä tätä demokratiaa tukevaa yhteistyötä yli rajojen Euroopassa ja muualla. Ja sitten viimeiseksi, seitsemänneksi: nostaa tietoisuutta myös siitä, mitä tapahtuu siellä arjessa, niin että keskustelu ei ole pelkästään tässä suuressa geopolittisessä dynamiikassa vaan myöskin ihan arjessa, siinä, mitä tapahtuu naisille, miehille ja muille siellä Ukrainassa. — Kiitos.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Essayah.

15.34 **Sari Essayah kd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Suomessa on todellakin käyty keskustelua, millä tavalla voisimme auttaa Ukrainaa ja ukrainalaisia tässä tilanteessa. Nykyään yhteiskunta voidaan saada polvilleen niin monella eri tavalla. Tuossa omassa puheenvuorossani toin esille sen, että tänä päivänä esimerkiksi sillä, että kyberhyökkäyksillä saadaan maksujärjestelmät, sähköjärjestelmät, erilaiset mobiili- ja tietojärjestelmät polvilleen, yhteiskunta saadaan nopeasti sekaisin. Voisiko olla mahdollista, että Suomi tässä tilanteessa auttaisi Ukrainaa juurikin kyberturvallisuuden alalla? Olemme kuulleet, että EU:sta on kyberturvallisuuden yksikkö aktivoitu Ukrainan avuksi, mutta vaikuttaa siltä, että aika kevyesti on lähdetty liikenteeseen — muistaakseni kuusi maata, noin kymmenen henkeä, on tässä kyberturvallisuusyksikössä. Voisiko Suomi olla tässä aloitteellinen ja olla tätä kautta tukemassa siviiliyhteiskunnan pystyssä pysymistä tällaisen kriisin keskellä?

Toinen asia, missä toivoisin erityisesti ulkoministeriltä näkemystä: Suomi on aloittanut YK:n ihmisoikeusneuvoston jäsenenä. Eikö nyt ihmisoikeusneuvoston olisi syytä ottaa

Pöytäkirja PTK 14/2022 vp

esille myöskin ne erilaiset ihmisoikeusloukkaukset, joita tuolla separatistien hallitsemilla alueilla on Venäjän toimesta siviiliväestöön kohdistettu? Eikö nyt olisi aika nimenomaisesti nostaa profiilia ja ottaa esille nämä siviiliväestön vaikeudet tuolla alueella?

Toivon, että meidän ulkopolitiikkamme on todellakin vapauden ja demokratian puolesta puhumista ja että osoitamme moraalista selkärankaa ja annamme tukemme Ukrainalle ja sen kansalle.

Puhemies Matti Vanhanen: Myönnän nyt ulkoministerille 4 minuuttia.

15.36 Ulkoministeri Pekka Haavisto: Arvoisa puhemies! Kiitos minunkin puoleltani oikein hyvästä keskustelusta tähän asti ja konkreettisista ajatuksista. — Ensin edustaja Tuomiojalle Euroopan unionin reagoitavuudesta: Reagoimme yhdessä ulkoministeri Lavrovin kirjeeseen. Syksyllä reagoimme yhdessä Puolaan ja Latviaan ja Liettuaan kohdistuneeseen turvallisuushkaan Valko-Venäjän puolelta rajayhteistyön puitteissa. Euroopan unionin maiden korkeat johtajat Macron ja Scholz oikeastaan viimeiseen asti pyrkivät löytämään diplomaattista ratkaisua Minskin sopimusten pohjalta. Mielestäni Eurooppa on tehnyt tässä asiassa paljon, tullut myöskin Venäjää vastaan jopa sen ehdotuksissa, ja valitettavasti nämä eivät ole tuoneet tuloksia. Myöskin EU—USA-yhteistyö on sujunut tavattoman hyvin. Presidentti Bidenin ja ulkoministeri Blinkenin kanssa ajatustenvaihto on ollut hyvin tiivistä, ja myöskin meillä tasavallan presidentti on ollut tässä aktiivinen.

Edustajat Valtonen ja Essayah, nostitte esiin tämän kyberyhteistyön, mitä Suomi voisi tarjota Ukrainalle. Tämä on hyvä ajatus, ja tätä eri tavoilla ollaan valmistelemaan. Tämä kyber-, hybridiyhteistyö voisi olla juuri sitä työtä, jota tässä ajassa voidaan antaa ja tarjota Ukrainalle.

Edustaja Valtonen, kysyitte tästä reaaliaikaisesta turvallisuusympäristön tarkkailusta, mitä johtopäätöksiä tässä tilanteessa: Itse ajattelen niin, että kun olemme luoneet oman turvallisuuspolitiikkamme, olemme luoneet sen juuri kriisiaikoja varten, ja juuri tässä kriisin keskellä on varmasti hyvä — edustaja Harkimonkin linjaamalla tavalla — pitää se kurssi, joka on otettu, ja toimia sillä tavalla, jota on harjoiteltu, ja sitten kun kriisi toivon mukaan on jossain vaiheessa ohi, katsoa, mitkä ovat johtopäätökset, tarvitaanko jotakin enemmän ja onko tehtävä johtopäätöksiä.

Edustaja Savola, kysyitte Valko-Venäjän tilanteesta: Valko-Venäjä on joutunut aivan onnettomaan tilanteeseen, omaa syytään tietenkin, tullut eräänlaiseksi satelliitiksi Venäjän toiminnoille. Valko-Venäjän kautta hyökätään kohti Ukrainaa. Tämä on aivan sietämätön tilanne, ja totta kai se otetaan huomioon Valko-Venäjään kohdistuvissa pakotteissa, joista eilen myöskin ulkoministerit keskustelivat, että niissä olevia aukkoja voidaan vielä korjata.

Pakotteiden laajentamisen osalta — tämä liittyy vähän edustaja Zyskowiczin nostamaan keskusteluun — mitä vielä tarvitaan: Valitettavasti on tilanne sellainen, että pelätään tietysti vielä laajempia sotilaallisia toimia, [Ben Zyskowiczin välihuuto] ja EU:lla täytyy olla varastossa niitä keinoja, niitä uhkia, joita voidaan siinä tilanteessa käyttää. Tässä on erittäin hyvin toiminut myöskin kansainvälinen yhteistyö USA:n, Kanadan, Norjan, Japanin ja muiden kanssa. Tämä asteittain etenevä tapa on nyt se tapa, joka on valittu.

Olen samaa mieltä esimerkiksi edustaja Sipilän kanssa siitä, että tämä Nord Stream 2 -ilmoitus oli tietysti ehkä merkittävin asia eilisessä keskustelussa, koska se vaikuttaa todella laajaan infrastruktuuriin.

Pöytäkirja PTK 14/2022 vp

Edustaja Sipilä, puhuitte tästä Naton oven raollaan pitämisestä: On erittäin tärkeää, että Nato jatkaa avointen ovien politiikkaa. Se on vahvistettu keskeisten Nato-maiden puolelta myöskin Suomelle, ja totta kai pidämme sitä omien valinnanmahdollisuuksiemme kannalta erittäin tärkeänä.

Sitten edustaja Harjanne nosti esille vielä tämän EU:n muun yhteistyön: nyt 42.7 artikla ja ylipäätään tämä solidaarisuusajattelu kyllä EU:ssa on tiivistymässä, ja sitä linjaa edelleen ajamme.

Edustaja Saramo nosti esiin vastapakotteiden mahdollisen vaikutuksen ja solidaarisuuden EU-maiden kesken tässä kysymyksessä: Olen täysin samaa mieltä, että ne maat, joihin mahdolliset pakotteet ja vastapakotteet sitten vahvimmin kohdistuvat, tarvitsevat totta kai solidaarisuutta. Suomi voi olla niiden maiden joukossa riippuen vastapakotteiden luonteesta.

Edustaja Biaudet, otitte esiin tasa-arvokysymykset: Kaikkein vaikeimmassa asemassa ovat siviilit, vaikkapa naiset ja eläkeläiset, siellä Donbasin alueella kurjuuden keskellä. On erittäin tärkeää, että tämä näkökulma on otettu esille. Otitte myöskin Etyj-tarkkailijoiden tilanteen ja tärkeyden: Suomi pyrkii pitämään omia tarkkailijoitaan loppuun asti, mutta he eivät ole sotilaita, vaan he ovat tarkkailijoita, niin että jos sotatapahtumat vievät ylitse, turvallisuus tietysti menee näidenkin edelle.

Viimeisenä asiana edustaja Essayahin kysymykseen tuosta ihmisoikeusneuvostosta: Ensi viikolla on korkean tason kokous Genevessä, ja voin taata, että Suomen puheenvuorossa myöskin tämä Donbasin tilanne ja nämä Venäjän aggressiiviset toimet otetaan huomioon. — Kiitos.

Puhemies Matti Vanhanen: Meillä on vielä pyydettyä 48 vastauspuheenvuoroa. Meillä on mahdollisuus, että kaikki pystyvät käyttämään nämä puheenvuorot ja lisäksi muutama ministeri puheenvuoron, kun kohta lyhentäisin puheenvuorot 1 minuuttiin, siten, että vielä seuraavat neljä puhujaa voivat käyttää 2 minuuttia ja sen jälkeen varaudutte 1 minuuttiin. He neljä olisivat edustajat Salonen, Halla-aho, Virolainen ja Vehviläinen, ja sen jälkeen 1 minuuttiin. — Edustaja Salonen.

15.42 Kristiina Salonen sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Olemme käyneet kohta kahden tunnin ajan hyvin ajankohtaista ja tärkeää ulko- ja turvallisuuspoliittista keskustelua, jonka peruseriaatteet on sanottava useina toistoina ääneen uudelleen ja uudelleen, jotta ne kantautuvat kauas Suomesta. Suomi ei hyväksy Ukrainan alueellisen koskemattomuuden loukkauksia. Venäjän toimet ovat tuomittavia, ja niistä on tultava seuraamuksia, kuten täällä jo olemme puhuneet. Suomi vastaa Venäjän toimiin osana Euroopan unionia.

Samaan aikaan tällä keskustelulla on tärkeä viesti myös suomalaisille. Useat edustajat ovat sen jo todenneet: Suomeen ei kohdistu sotilaallista uhkaa. Tämä on tärkeä tieto suomalaisille. Silti meidän on tehtävä työtä rauhan säilyttämiseksi. Turvallisuus edellyttää yhteistyötä ja vuoropuhelua, jonka vuoksi tässä vastenmielisessäkin tilanteessa keskustelua on jatkettava.

On huolestuttavaa, että EU on ajautumassa sivuun keskustelukumppanina Eurooppaa koskevassa asiassa. Dialogin tielle on päästävä pian takaisin. Tästä mielellään kuulen ministereiltä ajatuksia, miten Eurooppa ja EU pääsevät takaisin osaksi tätä keskustelua. Suomen on osana kansainvälistä yhteisöä tehtävä myös kaikkensa estääkseen sotatoimet, jotka

Pöytäkirja PTK 14/2022 vp

aiheuttavat kärsimystä erityisesti ukrainalaisille. Edustaja Biaudet nosti hyvin esille, että Suomen on tuettava haavoittuvassa asemassa olevia ihmisiä, kuten tyttöjä, perheestään eroon joutuneita lapsia, raskaana olevia naisia, vammaisia ja vanhuksia.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Halla-aho.

15.44 Jussi Halla-aho ps (vastauspuheenvuoro): Kiitoksia, arvoisa puhemies! Venäjää vastaan asetettuja ja nytkin asetettavia pakotteita on arvosteltu aivan aiheellisesti vaikuttavuuden puutteesta. Venäjän rikollinen politiikka Ukrainassa on jatkunut nyt jo kahdeksan vuotta ja samoin siihen liittyvät pakotteet, joten meillä on aika paljon kokemusperäistä näyttöä tästä asiasta. Näitä pakotteita on puolustettu sillä, että kyllähän ne ovat vahingoittaneet Venäjän taloutta, mikä pitää paikkansa, mutta eihän pakotteiden tehtävä ole vahingoittaa Venäjän taloutta vaan ohjata Venäjää käyttäytymään toisella tavalla, ja tässä mielessä pakotteet ovat epäonnistuneet.

No, miksi pakotteet ovat näin laimeita? Siihen on ilmeiset syyt. Ne vahingoittavat paitsi Venäjää niin useassa tapauksessa vielä enemmän EU-maita. Aivan keskeinen syy on EU:n suoranaisestä hölmöilystä johtuva — tai ainakin hölmöilyn pahentama — energiariippuvuus Venäjästä. Ja jos energiaomavaraisuutta ei esimerkiksi järkevämällä ydinvoimapolitiikalla pystytä parantamaan, [Kokoomuksen ryhmästä: Juuri näin!] niin EU ei joko pysty asettamaan Venäjää vastaan tehoavia pakotteita tai se ei ainakaan pysty ylläpitämään niitä kovin kauaa. Ja venäläisten ei tarvitse oikeastaan muuta kun odottaa: kyllä he pystyvät selviytymään useampia vuosia vaikka täydellisestä kauppasaarrosta. Ja tämä on se asia, joka pitäisi länsimaissa miettiä kokonaan uudelleen.

Mutta tosiasia on myös se, että vaikka me asettaisimme Venäjän täydelliseen kauppasaartoon, niin sekään ei todennäköisesti saisi Venäjää luopumaan jo saavutetuista valloituksista. Venäjän resilienssi, siis sekä Venäjän valtion että Venäjän kansan resilienssi, on erittäin suuri, minkä historiakin osoittaa. Ja tämän takia minun mielestäni olisi erittäin tärkeää, että me kaikin käytettävissä olevin keinoin parantaisimme Ukrainan mahdollisuuksia aseellisesti puolustaa itseään, torjua hyökkäys, ennen kuin se on tapahtunut. Koska kun valloittaja päästetään kaivautumaan, hänen hätistämisenä pois on paljon vaikeampaa kuin torjua riittävällä pelotteella se hyökkäys jo ennalta. [Kokoomuksen ryhmästä: Juuri näin! Hyvä puheenvuoro!]

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Virolainen.

15.46 Anne-Mari Virolainen kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! On hienoa, että tämä sali on yksimielinen täydestä tuesta Ukrainalle. Hienoa on myös se, että tämä sali on täysin yksimielinen tasavallan presidentin ja hallituksen valitsemasta linjasta.

Hauputsit, hävittäjät, tankit, koventunut retoriikka. Niillä pystytään helpostikin havaitsemaan, mikä on tilannekuva, mutta silti meidän täytyy myös huomioida hyvinkin voimakas disinformaation levittäminen ja erilaiset hybriditoimet kyberhyökkäyksineen. Olemme jo nähneet tietomurtoja puolustusministeriöön, erilaisiin pankkeihin, ja oletan, että on vain päivien kysymys, milloin näemme hyökkäyksiä ratkaiseviin infrakohteisiin, muun muassa sähköjakeluun. Eli tältä osin liityn tässä salissa niiden ihmisten joukkoon, jotka kannattavat kybertukea Ukrainalle.

Pöytäkirja PTK 14/2022 vp

Me olemme todistaneet Venäjän uuvutustaktiikkaa, joka lisää jännitteitä Ukrainassa. Välillä on palattu pöytiin neuvottelemaan, mutta nyt ilmeisesti tilanne on se, että dialogin tie on täysin umpikujassa. Se tarkoittaa kuitenkin sitä, että me emme saa antaa periksi. Se vaatii Euroopan unionilta täyttä yhtenäisyyttä ja myös tärkeää yhteistyötä kumppaneidemme kanssa, on sitten kysymys Yhdysvalloista, Etyjistä tai Natosta.

Pakotepaketti ilmeisesti valmistui eilen, ja nyt ehkä tällä kellonlyömällä se tulee voimaan. Ja vielä siellä on valmistelussa muutamia muitakin paketteja, jos tarve vaatii. Uskoakseni tarvetta tulee olemaan, ja silloin pitää keskittyä siihen, missä on se vaikuttavuus, ja todennäköisesti se tulee olemaan silloin, kun pakotteet kohdistuvat rahoitusjärjestelmään. — Kiitos.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Vehviläinen.

15.48 Anu Vehviläinen kesk (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Julkisistakin lähteistä voi havaita sen, että tilanne on erittäin vaarallinen Ukrainassa ja siellä leijuu sodanuhka — näin voidaan todeta. Ja mitä tässä ministeri Kaikkonen oman puheenvuoronsa lopussa sanoi kertoi myös tästä.

Arvelen kyllä sillä tavalla, kun kuuntelen tätä keskustelua ja seuraan myös kansalaiskeskustelua, että itse asiassa sekä meillä että myös tavallisilla kansalaisilla on enemmän kysymyksiä kuin vastauksia, ja niitä kysymyksiä on muun muassa se, miksi Venäjä toimii tällä tavalla: onko ensisijaisesti kysymys Ukrainasta, vai onko ensisijaisesti kysymys siitä, että Venäjää ei ole kuultu riittävällä tavalla Euroopan turvallisuusjärjestyksen osana. Näitä kysymyksiä me kaikki varmasti pohdimme, ja sitten sitä, mihin tämä kaikki voi johtaa, minäkalainen kehityskulku edessämme on.

No sitten Suomen osalta pohdin paljon sitä, mitä meidän tulee ajatella ja mitä meidän tulee tehdä. Ensinnäkin totean sen, että minun mielestäni meidän pitää varoa sinisilmäisyyttä — semmoisen aika on ohi. Meidän pitää olla realisteja, jos ei jopa inhorealisteja, eli pitää kyetä tämmöiseen hyvään analyysiin tästä asiasta sekä kansallisesti että yhteistyössä EU:n kanssa, Naton kanssa, meidän tärkeiden kumppanimaidemme kanssa.

Sitten palaan kysymykseen, joka täällä on tullut esille Ukrainan auttamiseksi. Se liittyy kyberturvallisuuteen mutta laajemmin myös hybriditurvallisuuteen kaikissa sen olomuodoissaan. Siitä ajattelen kyllä Suomenkin osalta, että meillä ovat nämä niin sanotusti perinteiset asiat kunnossa — vahva puolustustahto ja monella tavalla hyvä puolustuskävykyys — mutta kyber- ja hybriditurvallisuus on se, johon meidän pitää myös itse pystyä enemmän panostamaan.

Puhemies Matti Vanhanen: Ministeri Tuppurainen, 3 minuuttia.

15.50 Eurooppa- ja omistajaohjausministeri Tytti Tuppurainen: Arvoisa puhemies! Kun me puolustamme Eurooppaa, niin me emme puolusta vain kansojamme, rajojamme, kansalaisiamme, vaan me puolustamme arvojamme, meidän elämäntapaamme, meidän yhteiskuntamalliamme. Kun Euroopan unioni seisoo Ukrainan rinnalla, niin Euroopan unioni puolustaa myös omia arvojaan.

Tässä eivät ole kyseessä vain Venäjän aggressiiviset sotilaalliset toimet Ukrainaa kohtaan, vaan kysymyksessä ovat Venäjän toimet, joilla se haluaa horjuttaa koko eurooppalaista turvallisuusjärjestyksen pohjaa, ja sitä kautta myös Suomi on osallisena tässä koko-

Pöytäkirja PTK 14/2022 vp

naisuudessa. Venäjä haluaa heikon Euroopan, Venäjä haluaa hajanaisen, fragmentoituneen Euroopan unionin, se haluaa hajottaa ja hallita, mutta paradoksaalisesti näissä Putinin toimissa on käynyt juuri päinvastoin. On nimittäin niin, että länsi ja Euroopan unioni ovat tällä hetkellä poikkeuksellisen vahvasti ja yhtenäisesti Ukrainan rinnalla ja vastaamassa näihin Venäjän toimiin — se on käsin kosketeltavaa ministerineuvoston kokouksissa ja yhteydenpidossa kollegoiden kanssa.

Euroopan unionin vahvuus on sen solidaarisuus. Sen keskinäinen liima perustuu yhteisvastuulle ja sille laajalle liittolaisten ja kumppaneiden verkostolle, joka nyt yhdessä reagoi vahvasti tähän Venäjän muodostamaan uhkaan. Me asetamme yhdessä kumppaneiden ja liittolaisten kanssa kovia pakotteita, jotka kohdennetaan tarkoin kohtiin, joilla voimme padota Venäjän aggressiivista toimintaa. Mutta ei niillä ole väkivallan voimaa, se on tunnus-tettava. Pakotteet ovat aina vain pakotteita. Me toimimme oikeusvaltion periaatteella, demokratian periaatteilla, teemme voitavamme ja emme ole unissakävelijöitä.

Puhemies! Ei tämä Venäjän toiminta ole voinut tulla kenellekään yllätyksenä. Putinin puheita jo vuosien ajalta ovat seuranneet teot. Venäjä ottaa nyt etäisyyttä Euroopasta, eurooppalaisista arvoista. Venäjä hakeutuu nyt kauemmas siitä diplomaattisesta raiteesta, jolla ratkaisuja tähän tilanteeseen pitäisi hakea. Meidän on kohdattava Venäjä yhdessä. Nyt on kaikki syy vahvistaa Euroopan unionia kaikin tavoin, syventää sen yhteistä turvallisuus- ja puolustusyhteistyötä, syventää sen ulko- ja turvallisuuspolitiikan vaikuttavuutta.

Puhemies! Nyt ei ole syytä ymmärtää liian tarkoin Venäjän turvallisuushuolia. Sen kaltaista myöntövyöspolitiikkaa meidän ei tule harjoittaa — se voi käydä meille kalliiksi. Diplomatia ei tarkoita sitä, että me luopuisimme omista periaatteistamme. Jos lähtee sutta pakoon, voi tulla karhu vastaan. [Kokoomuksen ryhmästä: Hyvä! — Erinomainen!]

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Kiljunen, Kimmo.

15.54 **Kimmo Kiljunen sd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ranskassa asuvan venäläistaustaisen emigranttikirjailijan Andrei Makinen romaanin mottona oli ”suuri ja murheellinen Venäjä” — puhemies, ”suuri ja murheellinen Venäjä”. Presidentti Putin on todennut, että viime vuosisadan lopun suurin geopolittinen katastrofi oli Neuvostoliiton hajoaminen. Minä olen tästä eri mieltä. Suurin geopolittinen katastrofi oli se, että se ei toteutunut, mitä toinen venäläinen, merkittävä valtiomies Mihail Gorbatšov ehdotti: obštši jevrolepski dom, ”yhteinen eurooppalainen koti”. Sen perusteita luotiin 1990-luvulla, ja niihin kuuluivat tietenkin kansallinen suverenisuus ja alueellinen koskemattomuus mutta myöskin yhteinen turvallisuus, jossa ei turvallisuutta haeta toisen kustannuksella.

Nyt me olemme takaisin tilanteessa, jossa voimapolitiikka, voiman näyttö ja pahimmillaan voiman käyttö, on se elementti, ja tällä me luomme vain yhteistä turvattomuutta, myöskin venäläisten turvattomuutta yhdessä tässä eurooppalaisessa kokonaisuudessa.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Puisto.

15.55 **Sakari Puisto ps** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tosiasiallisesti Euroopassa on käyty sotaa jo kahdeksatta vuotta, mutta se on jotenkin hyväksytty vallitsevaksi olotilaksi. Venäjä uhkaa rajamaidensa suvereniteettia etupiirivaatimuksillaan, ja viimeistään nyt pitäisi olla kaikille selvää, että sotilaallinen voimankäyttö on tullut jäädäkseen osaksi Venäjän keinovalikoimaa poliittisten tavoitteiden saavuttamiseksi.

Pöytäkirja PTK 14/2022 vp

Suomen kannalta kaiken perusta on vahva kansallinen puolustus. Euroopan unionin jäsenyys ja kansainvälinen puolustusyhteistyö ovat toki pidäkkeitä, mutta on kuitenkin ymmärrettävä realistisesti poliittisen tuen rajallisuus ja samalla myös se, että Venäjälle asetettavat pakotteet voivat käydä riittämättömiksi, mitä tulee heidän voimatoimien käyttöönottoon. Kuitenkin sillekin kannattaa uhrata ajatus, että kun kerran pakotteet on otettu käyttöön, niin sitten menetettävää on yhä vähemmän, mikä voi myös lisätä riskinottoa.

Olen kuitenkin sitä mieltä, että Suomen kannalta nyt Nato-jäsenyyteen ja sen hakemiseen liittyviä tekijöitä olisi konkreettisesti punnittava ja myös sitä, mitkä tapahtumat voisivat vaikuttaa ja millä aikavälillä näihin näkymiin. — Kiitos.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Pelkonen.

15.57 Jaana Pelkonen kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Kyber on noussut esiin muutamissa puheenvuoroissa, ja aiheesta ei voi puhua liikaa. Ukrainaa kohtaan toteutettiin hiljattain ukrainalaisviranomaisien mukaan maan historian suurin palvelunestohyökkäys ulkoapäin. Kyberhyökkäyksillä voidaan lamauttaa yhteiskunnan kannalta merkittäviä palveluja ja aiheuttaa suurta taloudellista vahinkoa. Sodanuhan alla olevassa maassa kyberhyökkäyksen tarkoituksena on lietsoa paniikkia: tämä nyt, mitä seuraavaksi?

Kyky vastata vihamieliseen, etenkin valtiolliseen kybervaikuttamiseen kuuluu uskottavaan puolustukseen. Meillä Suomessa kokonaisvaltaisesta yhteiskunnan kyberpuolustuksesta ei tällä hetkellä vastaa mikään taho yksiselitteisesti, vaan toimivaltuudet ovat hajallaan. Siksi kysynkin hallitukselta: miten aiotte parantaa Suomen kyberturvallisuuden valtiollista koordinaatiota, jotta meillä on paras kyky varautua ja vastata vihamieliseen vaikuttamiseen?

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Ovaska.

15.58 Jouni Ovaska kesk (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Käsillä on täysin ennenkokematon tilanne, ja siksi pitää myös voida toimia syntyneen tilanteen mukaisesti. Meillä on pitkä pidättäytyvä perinne ollut aseviennissä, ja se on ollut hyvä, mutta näin täysin uudenaikaisessa tilanteessa pelkästään tradition varaan ei pitäisi heittäytyä. On tietysti eri asia, onko kyseessä aseita vievä yksittäinen yritys vai Suomen valtio, joka tekee huolellisen harkinnan aina näissä tapauskohtaisesti. Ehkä myöhemmin voidaan miettiä, pitäisikö EU:lla olla jonkinlainen yhteinen linja tällaiseen asevientiin jäsenmaihinsa tai kumppanimaihinsa, mutta tässä kriisissä sitä ei nyt ehditä tehdä.

Haluan myös erityisesti kiittää ministeri Tuppurasta hänen ansiokkaasta puheenvuorostaan siitä, miten me tarvitsemme vahvempaa EU:ta, joka toimii myös ulko- ja turvallisuuspoliittisesti. Tässä tilanteessahan Venäjä on sanonut toimivansa ainoastaan siten, että he neuvottelevat USA:n kanssa. Ja se, mitä USA:ssa tapahtuu, miten heidän oma poliittinen tilanteensa tulee vaikuttamaan tähän kriisiin, vaikuttaa myös Eurooppaan.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Holopainen, Hanna.

15.59 Hanna Holopainen vihr (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kuten täällä on aiemmin todettu, niin myös Euroopan energiasektori on liikehtinyt voimakkaasti Venäjän aggressiivisten toimien seurauksena. Ja kuten tiedämme, niin eilen Saksa ilmoitti jää-

Pöytäkirja PTK 14/2022 vp

dyttävänsä Venäjän ja Saksan välisen Nord Stream 2 -kaasuputkihankkeen. Myös meidän on täysin välttämätöntä vähentää energiariippuvuutta Venäjästä, valtiosta, joka loukkaa naapurimaidensa suvereniteettiä.

Arvoisa puhemies! Pyhäjoen Hanhikivelle rakentuvaksi suunnitellun ydinvoimalaitoksen toimittaa Venäjän valtion energiayhtiö Rosatom. Rosatomilla on vahva yhteys myös Venäjän ydinasetuotantoon. Ja vaikka ydinvoima on jatkossakin varmasti tarpeen osana Suomen energiapalettia, niin tämä ydinvoimahanke on monella tapaa ongelmallinen. Sen riskit liittyvät sekä turvallisuuteen ja talouteen että myös Suomen maineeseen maailmalla. Vihreät nostivat jo vuonna 2014 esiin hankkeen ongelmallisuutta, mutta siitä huolimatta hanke runnottiin läpi. Tässä tilanteessa meillä on velvollisuus tehdä uusi tilannearvio ja irtottautua ydinvoimakumppanuudesta Rosatomin kanssa.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Ja edustaja Mustajärvi, olkaa hyvä.

16.00 Markus Mustajärvi vas (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ukrainan kriisi, sotatila, on todella vakava paikka, ja jos sotilaalliset toimet siirtyvät laajoihin massamittaisiin ilma- ja maataisteluihin, jälki tulee olemaan hirveää.

Ukrainan tilanne ja uhat on valitettavasti haluttu monistaa sellaisinaan koskemaan myös Suomea. Jotkut myös väittävät, että Suomi kuuluu tai sen oletetaan kuuluvan jonkun maan etupiiriin. Verrantoa on haettu vuodesta 1939, mutta siihen ei ole mitään perusteita. Suomella on Nato-isäntämaasopimus, 80 kansainvälistä sotaharjoitusta vuodessa, kahden- ja kolmenväliset puolustussopimukset ja massiivinen HX-hankinta Yhdysvalloista. Ei ole oikein perusteita väittää edes pelottelumielessä Suomen kuuluvan ainakaan Venäjän etupiiriin. Minun mielestäni on päivänselvää, että itsenäinen maa ei kuulu kenenkään etupiiriin.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Räsänen, olkaa hyvä.

16.01 Päivi Räsänen kd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Finlands sak är vår, todettiin vuonna 1939 Ruotsissa, ja ajattelen, että tänään eduskuntaryhmien yhteinen viesti on ollut, että Ukrainan asia on meidän. Mutta tämä vaatii myös tekoja. Pakotteita on yhdessä asetettu, mutta ovatko ne riittäviä? Valitettavasti aiempien vuosien kokemukset pakotteiden tehosta ovat jääneet heikoiksi. Apuakin on annettu, mutta onko se juuri sitä, mitä nyt tarvitaan?

Mielestäni tulee pohtia, soveltuuko yleinen asevientikielto perusteluineen juuri tähän tilanteeseen. Riittävä varustelu ei synnytä konflikteja Ukrainassa vaan vahvistaa puolustuskyykyä, joka voi päinvastoin heikentää pyrkimyksiä aluevaltauksiin. Toisaalta Suomi voisi ainakin panostaa muuhun puolustusta tukevaan materiaaliseen ja osaamisen vietiin.

Etiikan tunnettu perusohje tehdä toiselle se, mitä toivoisi vastaavassa tilanteessa itselle tehtävän, sopii hyvin suuntaviivaksi tässäkin.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Viljanen, olkaa hyvä.

16.03 Heidi Viljanen sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Täällä on käyty tänään erinomaisia puheenvuoroja. Olen niistä poiminut neljä sanaa: sopiminen, luottamus, yhteistyö ja varautuminen.

Pöytäkirja PTK 14/2022 vp

Suomessa me olemme tottuneet siihen, että sovitaan asioista, ja myös siihen, että sovitusta asioista pidetään kiinni. Sopiminen puolestaan edellyttää luottamusta sopimuskumppaneihin. Nyt naapurimaamme Venäjän toiminta on osoittanut, ettei se pidä kiinni yhteisistä sopimuksista, ja luottamus on kadoksissa luonnollisesti.

Kriisin keskellä tarvitaan yhteistyötä. On tärkeää, että Suomi yhtenäisesti muun Euroopan unionin kanssa rohkeasti vastaa kriisiin, ja näin on jo toimittu. Kuten ministeri Haavisto totesi, EU:n tulee yhtenäisenä puolustaa eurooppalaisia arvoja, periaatteita ja sääntöpohjaista kansainvälistä järjestystä.

Varautumisesta: On aina varauduttava pahimpaan, kuten puolustusministerikin totesi. Puolustuskykymme on kunnossa, maanpuolustustahto korkea, suuri ja koulutettu reserviläisten joukko on etumme. Näistä on pidettävä kiinni myös jatkossa.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Mäenpää, olkaa hyvä.

16.04 Juha Mäenpää ps (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! 2014 on asetettu pakkotteita ja vastapakkotteita. Näitä on kierretty Etelä-Euroopan maiden toimesta, ja tähän ei ole puututtu, ja tämäkin sali on katsonut sitä asiaa vain vierestä — tämän halusin sanoa — ja siitä on kärsinyt erityisesti suomalainen elintarvikkeentuottaja tai maanviljelijä, ruoantuottaja.

Arvoisa puhemies! On puhuttu paljon kansallisesta turvallisuudesta. Nyt kaikki ylistävät Puolustusvoimia. He ovat huolissaan kotimaisesta huoltovarmuudesta. Perheet tarvitsevat kodin, leipää, lämpöä.

Arvoisa puhemies! Nyt, kun on kuitenkin vältettävä rakentamasta energiansaannin riippuvuutta Venäjästä, niin olisin halunnut kysyä ympäristöministeriltä, miten hän näkee turpeen käytön, [Puhemies koputtaa] turvepellot, ruoan tuottamisen niillä. [Puhemies: Aika!] Eli millainen viesti lähtee turveyrittäjille? Siihen voisi Lintilä vastata.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Kinnunen, Jari, olkaa hyvä.

16.05 Jari Kinnunen kok (vastauspuheenvuoro): Kiitos, arvoisa herra puhemies! Täällä on esitetty erittäin hyviä puheenvuoroja. Me emme toki halua, että järkevät suomalaiset menevät hysteeriseen tilaan, ja siksi meidän on toimittava niin, että pystymme reagoimaan itäisen naapurin aggressioihin, mikäli ne tuolta etelästä kääntyvät pohjoisen suuntaan.

On hyvä muistaa, että historia toistaa itseään. Ennen toista maailmansotaa tapahtunut kuvitellun uhkan luominen, elintilan laajentaminen painostamalla ja joukkojen marssittaminen toisiin maihin sekä tällä hetkellä idän diktaattorin retoriikka nostavat väkisin ilmaan kaikuja rautakorkosaappaiden iskeytymisestä Euroopan demokraattisen osan kamaralle. Emme voi, emme saa emmekä tule olemaan naiiveja. Meidän on varauduttava. Varautumista ei ole Venäjän toimien hyssyttely, ja sitä ei todellakaan tässä salissa ole tänään tehty. Varautumista on se, että ryhdymme toimiin, [Puhemies koputtaa] joilla turvaamme Suomen olemassaolon oikeuden kaikilla mahdollisilla tavoilla.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Könttä, olkaa hyvä.

Pöytäkirja PTK 14/2022 vp

16.06 Joonas Könttä kesk (vastauspuheenvuoro): Kiitos, arvoisa herra puhemies! Venäjä on hyökännyt Ukrainan itsemääräämisoikeutta vastaan: ensin vuonna 2014 ja nyt uudelleen, siis kaksi kertaa alle kymmenen vuoden sisällä. Venäjä loukkaa itsenäisen valtion suvereniteettia, rikkoo kansainvälistä oikeutta ja vaatii paluuta etupiirijatteluun. Meidän on huolehdittava omasta puolustuksestamme Suomessa kaikkina aikoina.

Onneksi maamme turvallisuudesta ei olla tingitty. Puolustusbudjettimme ylitti tänä vuonna 2 prosenttia bruttokansantuotteesta. Puolustusbudjetin koko olisi hyvä säilyttää yli 2 prosentissa myös tulevaisuudessa. Yhteistä näkemystä on luontevaa hakea kaikkien puolueiden puheenjohtajien ja tasavallan presidentin kanssa. Sitoumus säilyttää puolustusbudjetti yli 2 prosentissa bruttokansantuotteesta myös tulevaisuudessa vahvistaa Suomen asemaa hakea Nato-jäsenyyttä, mikäli siihen ratkaisuun päädyttäisiin.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Hyrkkö, olkaa hyvä.

16.07 Saara Hyrkkö vihr (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ukrainan alueellisen koskemattomuuden loukkaaminen alkoi jo vuosia sitten Krimillä ja viime viikkoina, viime päivinä on siirrytty entistä räikeämpiin mittasuhteisiin. Venäjän viime vuosien aggressioista ja sotatoimista tulee tavallaan mieleen lapsuuden pihapeli peili. Leikissä voitettava strategia oli edetä pienillä hiiren askelilla. Kerrallaan ne yksittäiset liikkeet eivät vaikuttaneet kovin suurilta, mutta yhdessä niistä muodostui aikamoinen harppaus. No, nyt ei ole kyse peleistä ja leikistä, vaan vakavista rikkomuksista ja tulenarasta tilanteesta Euroopan pihapiirissä. Meidän ei tule kääntää selkäämme pienillekään askelille, joilla itsenäisen valtion itsemääräämisoikeutta nakerretaan pala kerrallaan. EU:lta ja Suomelta vaaditaan ja on onneksi löytynytkin kestävyyttä, solidaarisuutta, yhtenäisyyttä ja päättäväisyyttä, ja näitä kaikkia tarvitaan todella jatkossakin mahdollisesti hyvin pitkäänkin. Samaan aikaan kaiken keskellä on selvää, [Puhemies koputtaa] että vakauden ja rauhan etsimisestä ei tule luopua.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Honkasalo, olkaa hyvä.

16.09 Veronika Honkasalo vas (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Sen lisäksi, että Venäjä toimii yksiselitteisen tuomittavasti Ukrainaa kohtaan, se on vuosien ja vuosien ajan sortanut oman maansa kansalaisia, eikä vapaata kansalaisyhteiskuntaa, demokratiaa ja oppositiota maassa ole. Samaan aikaan Venäjä tukee Valko-Venäjän diktaattorin toimia tavallisten valkovenäläisten sortamisessa.

Ihmisoikeuksien tilanne maissa on järkyttävä, mutta emme voi seistä neuvottomina sivusta seuraten. On tärkeää, että me tässäkin turvallisuuspoliittisessa keskustelussa ja tilanteessa muistamme tavallisten ihmisten ja kansalaistoimijoiden aseman. Meidän on tehtävä kaikkemme, jotta voimme tukea näiden maiden kansalaisyhteiskunnan toimintaa, mutta myös autamme konkreettisesti ihmisiä hädässä. Tämän aspektin nostivat muun muassa edustajat Biaudet ja Salonen hienosti esille omissa puheenvuoroissaan. Kysyisinkin, ministeri Haavisto: onko Suomi valmistautunut siihen, että ukrainalaiset ja valkovenäläiset voisivat hakea Suomesta kansainvälistä suojelua?

Pöytäkirja PTK 14/2022 vp

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Ja nyt annetaan ministereille, ulkoministerille ja puolustusministerille ja ministeri Lintilälle, puheenvuorot. — Elikkä ulkoministeri ensin, 3 minuuttia.

16.10 Ulkoministeri Pekka Haavisto: Arvoisa puhemies! Puutun muutamaan asiakokonaisuuteen.

Ensin täällä kysyttiin aseviennin kokonaisuudesta, ja varmasti ministeri Kaikkonen tähän vielä lisää, mutta tässä on kolmesta asiasta kysymys. Ukraina on pyytänyt apua niiltä mailta, jolla on ylimääräistä kapasiteettia, erilaisia tarvikkeita ja näin pois päin, mutta meillä oma puolustuksemme vaatii suuren osan tästä materiaalista, ja mahdollisesti tällaista materiaalia ei meillä samalla tavalla ole jaettavaksi. Toiseksi on kaupalliset hankkeet, eli kaupallinen anoja hakee asevienttiin lupaa. Puolustusministeriö käsittelee niitä, ulkoministeriö antaa lausunnon, näitä käydään tapauskohtaisesti, tapaus kerrallaan lävitse, ja tietäkseni juuri nyt tällaisia hankkeita ei ole vireillä. Ja sitten on nämä kolmansien maiden viennit, joihin pyydetään Suomelta lupaa. Tämä haupitsi-keskustelu on ollut osa sitä ja muuta, eikä meidän kannaltamme ole estettä viedä näitä eteenpäin, jos Saksa vihreää valoa antaa. Mutta tämä tästä asevientikokonaisuudesta. [Ben Zyskiewicz: Onko näin? Siis tämäkö on päätös?]

Huoltovarmuuskysymyksestä: On myöskin EU-tason huoltovarmuutta, eli on hyvin tärkeää katsoa ei vain tätä kotimaista huoltovarmuutta vaan esimerkiksi energiapuolella myös, että meidän yhteistyömme EU:n puitteissa kaiken kaikkiaan toimii. Tämä Nord Stream 2 tässä kokonaisuudessa tietysti paljon vaikuttaa.

Täällä kysyttiin hybridiosaamisesta ja kyberosaamista: meillä on tietysti hybridikeskuksemme ja muuta, ja tätä hybridiosaamista, kyberosaamista, sen vientiä ja sitä tukea Ukrainalle toki voidaan lisätä.

Ja viimeisenä asiana olisin ottanut esille sen — tai toiseksi viimeisenä, kun viimeisenä edustaja Honkasalon kysymys — kun täällä kysytään diplomatian mahdollisuuksista, vaikka juuri nyt ne näyttävät hyvin vaatimattomilta. Meillä on yritetty tätä diplomatiaa nyt viikkokausia Minskin sopimusten tietä eteenpäin, ja totta kai pidetään aina se mahdollisuus olemassa. Jos toisella osapuolella on halua pöytään istua, niin käydään tätä keskustelua niin pitkään ja niin hartaasti kuin halutaan. Totta kai pyritään välttämään verenvuodatus ja estämään kriisin paheneminen.

Ja viimeisenä asiana edustaja Honkasalon kysymys tavallisten ihmisten auttamisesta, kansalaisyhteiskunnan auttamisesta. Meillä on eri keinoja, joihin myöskin EU on panostanut, niin Valko-Venäjällä kuin Ukrainan alueella auttaa toisinajattelijoita, auttaa kansalaisyhteiskunnan toimijoita, ja tätä apua on voimakkaasti lisätty. Totta kai sitten, jos tulee tuleen pakolaiskriisi tai ihmiset joutuvat jättämään kotinsa, meidän täytyy tietysti oma vas-
tuamme siinä tilanteessa kantaa.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Ja puolustusministeri, olkaa hyvä.

16.13 Puolustusministeri Antti Kaikkonen: Arvoisa puhemies! Näistä muutamaan kysymykseen vastaan, mitkä ovat selvästi omalle tontille tulleet.

EU:n puolustusyhteistyöstä vielä se lisäys, että tämä strateginen kompassi -hanke nyt etenee ja noin kuukauden päästä on tarkoitus, että EU-tasolla päätetään EU:n puolustusyh-

Pöytäkirja PTK 14/2022 vp

teistyön syventämisen suuntaviivoista, ja se on kehittynyt hyvin sentapaiseen suuntaan, mitä me olemme Suomena tavoitelleet. Noin kuukauden päästä on tarkoitus päättää siitä EU-tasolla.

Ulkoministeri puolustustarvikeasiasta ja vientiasiasta jo lausui tässä näin. Todella on huomattava sekin, että Puolustusvoimilla on toki omatkin tarpeet tällaisessa kansainvälisessä, jännitteisessä tilanteessa, ja kovin mielellään Puolustusvoimat ei tässä tilanteessa lähde omaa materiaalia ainakaan laajemmin jakamaan.

Sitten tämä yksi asia, joka on tulossa käsittelyyn, eli tämä Viron haupitsipyyntö. Meillä on valmius tehdä asiasta päätös varsin ripeästi sen jälkeen, kun saadaan tuo Saksan kanta asiaan, mutta meillä ei ole tietoa, kauanko tuo on vielä Saksassa käsittelyssä, niin että toivottavasti se nyt sieltä kohtuullisen pian saadaan, tuo Saksan kanta. Hollannista on tullut myöskin alustava kysely. Ei vielä varsinaista lupapyyntöä, mutta alustava kysely on tullut, niin että katsotaan, konkretisoituuko se sitten.

Kyberpuolustuksesta kysyi edustaja Pelkonen täällä, ja oli parissa muussakin puheenvuorossa tämä asia esillä. Siihen on kyllä voimakkaasti panostettu viime vuosina, ja erinomaista, että meillä lainsäädäntö pantiin tässä suhteessa hyvälle tolalle viime vaalikaudella. Puolustusvoimat on siihen lisännyt resursseja ja lisää edelleenkin. Sitten jos puhutaan kyberturvallisuudesta laajemmin vielä, niin meillä on kyberpuolustuksenkin suhteen parantamisen varaa, mutta siinä ollaan menty hyvin eteenpäin. Mutta kun puhutaan kyberturvallisuudesta vielä laajemmin, johon kuuluu sitten kyberrikollisuus, vähän laajempi kokonaisuus, niin sanoisin, että meillä on koordinaatiossa parantamisen varaa valtionhallinnossa, ja tässä suhteessa on työ lähdössä liikkeelle.

Edustaja Kari otti vielä esiin, tuossa jo aikaisemmin keskustelussa, taloudelliset puitteet. Meillä on tietysti näitten varsinaisten kahden investoinnin myötä — elikkä HX-hanke ja Laivue 2020 -hanke — merkittävät lisäykset puolustukseen sinällään, mutta siihen normaaliin puolustusbudjetin tasoon ei taas vastaavia korotuksia ole tehty. Minä tiedän hyvin, mikä on valtiontalouden tilanne, ja totta kai se pitää suhteuttaa siihen, mutta totta kai, jos turvallisuustilanne edelleen kovasti kiristyy, niin sitten tähän keskusteluun on syytä palata. Toki toivomme kaikki, että tilanne ei kiristy, mutta eihän tämä tällä hetkellä kovin hyvältä näytä.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Ja ministeri Lintilä, olkaa hyvä.

16.16 Elinkeinoministeri Mika Lintilä: Arvoisa herra puhemies! Tässä tuli parissakin kohtaa esille huoltovarmuus lähinnä energiapuoleen liittyen. Kyllähän lähtökohta on tietysti ilman muuta se, että toimivat energiamarkkinat ovat se pohja tähän. Meillä on Suomessa verrattain hyvä tilanne. Meillä on hajautettu tuotanto useista eri lähteistä, meillä on monipuoliset energialähteet, ja sitten meillä on tietysti myös velvoitevarastointi olemassa. Ja tuli esille tämä turpeen rooli: oma käsitykseni on, että turpeella tulee jatkossakin olemaan myös huoltovarmuuden kannalta rooli.

Kovin perusteellisesti tätä ei tietenkään avata julkisesti, mutta meillä on energiapooli ja öljypooli organisaatioineen, jotka yhdessä sitten niin yritysten kuin julkisten tahojen kanssa tätä pitkälle hoitavat. Meiltä löytyy myös sähkömarkkina- ja maakaasumarkkina- laista huoltovarmuuteen liittyvät osiot, ja niitä koko ajan tietysti tarkastellaan, ja kyllä tätä koko ajan käydään läpi hyvin tarkasti, sen voi sanoa.

Pöytäkirja PTK 14/2022 vp

Tietysti huoltovarmuuteen liittyen, jos sen verran sanon, myös elintarvikepuoli on ääretömän tärkeä, ja kyllä varmasti yksi huoli tässä tulee olemaan nyt sitten kausityöntekijöitten saaminen. Eli Ukrainahan on ollut perinteisesti maa, josta Suomeen on tullut paljon kausityöntekijöitä, ja kyllä huoli nyt tietysti kausityöntekijöitten saamisesta tulee olemaan. Sillä voi olla omia vaikutuksiansa, mutta toivon mukaan siihen ei päädytä. Tietysti laitettuna tähän maatalouden vaikeaan tilanteeseen huoli on vaikea.

Hanhikivestä on muutama kysymys ollut, eilen vastasin. Me tehdään koko ajan turvallisuusarviointia, ja sieltähän ei ole hakemusta tällä hetkellä rakentamiseen sisällä, johonka sitten se varsinainen, voiko sanoa, lakiin perustuva tulee. Mutta ei tietenkään pidä olla naiivi. Kyllä me seurataan hyvin tarkoin, ja voisiko sanoa sen, että tämä ministerien välinen yhteistyö [Puhemies koputtaa] on siinä hyvää ja kyllä se rima on noussut huomattavasti.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Ja jatketaan debattia olemassa olevan listan pohjalta. — Edustaja Eskelinen, olkaa hyvä.

16.18 Seppo Eskelinen sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Suomi on rakentanut onnistuneesti sekä määrätietoisesti vakaata ulko- ja turvallisuuspoliittista linjaa. Sen ydin on ennustettavuus ja luottamuksen syntyminen sekä suomalaisten turvallisuus ja hyvinvointi.

Monessa puheenvuorossa on Euroopan unionin rooli nostettu hyvin esille, ja Euroopan unionilta edellytetään nyt yhtenäisyyttä ja yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan vahvistamista. Siinä meidän on oltava aktiivinen ja aloitteellisesti mukana. Olemme myös korostaneet monesti ja johdonmukaisesti, että EU:n tulee olla valmis vastaamaan Venäjän toimiin yhtenäisesti ja määrätietoisesti tilanteen niin salliessa.

Suomen rooli mielestäni dialogin ja rauhan ja ratkaisujen hakijana on tärkeä, ja tätä roolia minusta tasavallan presidentti ja hallitus pääministerin johdolla ovat kiitettävästi vienneet eteenpäin.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Kankaanniemi, olkaa hyvä.

16.19 Toimi Kankaanniemi ps (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! On arvokasta, että Suomen ulko- ja turvallisuuspoliittinen johto on linjalla Niinistö—Haavisto—Halla-aho juuri nyt. Tämä linja nauttii eduskunnan täyttä luottamusta, ja nämä herrat nauttivat kansan suurta luottamusta, kun he kertovat televisiossa ihmisille tällaisessa tilanteessa näistä asioista — kiitos siitä.

Arvoisa puhemies! EU on kyllä mielestäni ollut pettymys. Liityimme siihen vahvasti turvallisuusyhteisömielessä, mutta sitä se ei meille tänä päivänä tarjoa eikä taida koskaan tulla tarjoamaan.

Sitten totean, että energiapolitiikassa turve pitää palauttaa heti käyttöön ja lopettaa ne alasajot.

Ja kyberturvallisuus on haavoittuva kohta meillä tänä päivänä. [Puhemies koputtaa] Samaten kansan kannalta on tärkeää, että hybridivaikuttaminen ei pääse nyt valloilleen, [Puhemies: Kiitoksia!] kun ollaan kriisitilanteessa.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Edustaja Heinonen, olkaa hyvä.

Pöytäkirja PTK 14/2022 vp

16.21 Timo Heinonen kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Viimeistään nyt lienee kaikille selvää, että ongelma on Venäjä, Venäjä, Venäjä. Siksi on tärkeää, että me emme aseta mitään ehtoja Ukrainan auttamiselle. Ja kysyisin teiltä, puolustusministeri Kaikkonen: onko Suomi valmis auttamaan myös puolustusmateriaalin osalta Ukrainaa, kun näitä pyyntöjä on tullut?

EU:n pakotteet ovat valitettavasti, arvoisa ulkoministeri, vaatimattomia. Odotammeko me oikeasti lisää aggressioita, vai onko meidän halu aidosti pysäyttää Venäjä? Mielestäni meidän pitää pysäyttää Venäjä. On myös käynyt selväksi, että Putinia ei pysäytä edes oma kansa eikä mikään muu kuin Nato. Kasakka ottaa sen, minkä irti saa.

Mutta vuoropuhelua on syytä jatkaa. Myös vaimeampi, heikompi dialogi on aina parempi kuin tuollainen äänekkäs monologi.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Kivisaari, olkaa hyvä.

16.22 Pasi Kivisaari kesk (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Pienen maan turvallisuus rakentuu taidosta ymmärtää maailman muutoksia sekä viisaudesta määrittää oma johdonmukainen politiikka. Suomi on totta kai osa länttä. Suhteemme Venäjään on meille kuitenkin erityisen tärkeä edelleen.

Toivoa paremmasta ei pidä menettää, ja diplomatian tiellä kannattaa kulkea. Vaikka tuomitsemme Venäjän toimet tietenkin yksiselitteisesti, on keskusteluyhteyttä pidettävä yllä. Vastapuolen parempi ymmärtäminen on osa ratkaisua.

Venäjän toimet johtavat luonnollisesti myös kiihtyvään turvallisuuspoliittiseen keskusteluun myös täällä Suomessa. Tämä keskustelu, jota käymme, on totta kai tervetullutta ja kuuluu aikaan. On kuitenkin hyvä huomata, että erilaiset kannat eivät saa heikentää suomalaisten ja meidän yhteenkuuluvuudentunnettamme — myöskään yhteiskunnan vakautta emme saa murentaa.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Holopainen, Mari, olkaa hyvä.

16.23 Mari Holopainen vihr (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Liialliselle naiivudelle ei ole sijaa. Miten käydä dialogia, kun toinen osapuoli käy sitä täysin eri pelisäännöillä kansainvälisen oikeuden vastaisesti uhkaamalla sodalla? Ukrainan sota ei saa antaa näkymää, jossa sotaa voisi käydä ilman seurauksia pala palalta. EU:n yhteinen vastaus on ollut tärkeää.

On tärkeää myöskin havaita puutokset ihmisoikeuksien toteutumisessa, energian keskinäisriippuvaisuuden vaikutuksissa jo ajoissa. Tarvitaan Suomessakin analyysi siitä, mikä on poliittinen kehitys niin Venäjällä, Euroopassa, Yhdysvalloissa kuin Kiinassakin. Suurvaltojen kehitys tulee joka tapauksessa vaikuttamaan asemaamme.

On äärimmäisen tärkeää vahvistaa EU:n yhteistä puolustuskykyä niin kyberuhkien kuin sotilaallisen painostuksen edessä. On myös tärkeää käydä se keskustelu, mitä [Puhemies koputtaa] niin sanottu Nato-optio tarkoittaa kaikille puolueille. [Puhemies: Kiitoksia!] Ovatko kaikki puolueet sitoutuneet siihen, että Nato-optio voisi jossain tilanteessa myös toteutua?

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Edustaja Koskinen, olkaa hyvä.

Pöytäkirja PTK 14/2022 vp

16.24 **Johannes Koskinen sd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tässä Venäjän voimapolitiittisessa aggressiossa on erityisen makaaberia sen ajoitus juuri nyt, kun maapallo, ja ihmiskunta, on kokenut kaksi vuotta globaalia pandemiaa ja koronakriisin pitäisi opettaa rajat ylittävän yhteistyön välttämättömyyttä niin isoille kuin pienillekin maille. Ihmiskuntaa uhkaavat pandemiat, ilmastomuutosriskit, terrorismi, asevarustelukierre ydinaseiden leviämiseen saakka eivät kunnioita maiden rajoja. Mitä polttavampi ongelma, sitä ponneikkaammin pitää hakea yhdessä toimivia ratkaisuja.

Pienenä maana Suomen itsenäisyys ja turvallisuus vahvistuu sitä vankemmin, mitä aktiivisemmin pystymme edistämään rauhaa, kansainvälistä yhteistyötä, olevien ja tulevien kriisien ratkaisuja — se on meidän kansallinen etumme. Presidentti Niinistö korosti hiljattain kansainvälisten jännitteiden kasvaessa olevan erityisen tärkeää käydä vuoropuhelua [Puhemies koputtaa] niiden kanssa, joiden kanssa olemme vähiten samaa mieltä. [Puhemies: Kiitoksia!] Tätä linjaa täytyy jatkaa: painostaa YK:ta ja Etyjiä töihin.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Edustaja Ranne, olkaa hyvä.

16.25 **Lulu Ranne ps** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Euroopan, mukaan lukien Suomen, on ryhdyttävä päättäväisesti irtautumaan venäläisestä energiasta ja muista huoltovarmuuden kannalta kriittisistä raaka-aineista. Suomi tuo Venäjältä tällä hetkellä muun muassa haketta, öljyä, kaasua ja hiiltä, ja lisäksi Venäjältä tulee tälläkin hetkellä noin 1 500 megawatin teholla sähköä. Meidän on huolehdittava siitä, että Suomi on se, joka vetää töpselin irti ja on siihen valmis. Energiahuolto tulee vaikeutumaan tulevaisuudessa ihan ilman kovaa viherverotustakin.

Kuten Ukrainan, tulee Suomenkin nyt käynnistää taloudellisen isänmaallisuuden ohjelma, jolla lasketaan kansalaisten verotusta ja vähennetään tuontiriippuvuutta muun muassa palauttamalla turve energiapalettiimme. Oletteko te tähän valmiita? Me tarvitsemme täyttää omavaraisuutta.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Kiuru, Pauli, olkaa hyvä.

16.26 **Pauli Kiuru kok** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Neuvotteluja ja diplomatiata tarvitaan, mutta tilanne on nyt ollut se, että Venäjän johto pyörittää päämiehiä ihan selvästi ilman aitoa halua sopimukseen ja sopimiseen. Se jättää länsimaille, EU:lle ja USA:lle, vähän toimintatilaa. Pakotteiden pitää olla riittävän voimakkaita, ei pelkästään sen takia, miten Venäjä reagoi, vaan myös sen takia, miten esimerkiksi Kiina mahdollisesti tulevaisuudessa reagoi. Aivan varmasti Kiinassa seurataan tarkasti, kuinka yhtenäinen länsi on — viittaan tässä Taiwaniin.

Kysyn ministereiltä, miten näette sen mahdollisuuden, että EU:ssa olevat maat, jotka eivät ole vielä Nato-maita, voisivat liittyä yhtäaikaaisesti Natoon — Suomi, Ruotsi, Itävalta, Malta, [Puhemies koputtaa] Irlanti ja Kypros.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Kinnunen, Mikko, olkaa hyvä.

Pöytäkirja PTK 14/2022 vp

16.28 Mikko Kinnunen kesk (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Kokonaisturvallisuus on yhteinen asiamme. Tarvitaan yksituumaista Eurooppaa ja pohjoismaista yhteistyötä.

Ukraina tarvitsee tässä vakavassa tilanteessa nyt tukemme ja apumme. Neljän miljoo-
nan euron lisäys on tarpeen kehitysyhteistyön ja humanitaarisen avun kautta. Voimme tar-
jota avuksi monenlaista osaamista.

Järeät pakotteet ovat tässä tilanteessa välttämättömyys. Pakotteiden ja Venäjän oletettu-
jen vastapakotteiden vaikutus tulee olemaan Suomen taloudelle raskas. Tämä taakka mei-
dän on kannettava. Se vaatii meiltä myös omasta luopumista.

Vuonna 2014 elintarvikevienti Venäjälle tyrehtyi, kun pakotteet astuivat voimaan. Maa-
talous jäi kärsimään yksin. Tämä kriisi pahentaa edelleen maatalouden ahdinkoa materiaa-
lien hintojen noustessa. Meidän on huolehdittava ruokaturvasta, [Puhemies koputtaa] ja
kysynkin: miten hallitus huolehtii siitä, että maatalous ei jää tällä kertaa yksin?

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Pitko, olkaa hyvä.

16.29 Jenni Pitko vihr (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Venäjän toiminnan
tuomitseminen laajasti ja yhteneväisesti niin Suomessa kuin EU:ssa on oikein, ja se lienee
myös todiste siitä, että Venäjän hajottamiseen pyrkivä hybridivaikuttaminen ei ole siltä
osin onnistunut. Yhteinen rintama kansainvälisten sopimusten ja ylipäänsä sopimusperus-
taisen järjestelmän puolustamisessa on keskeistä. Suomen solidaarisuus tukipakotteille
sekä suora tuki Ukrainalle on tässä tilanteessa tietenkin ensisijaisen tärkeää.

Kun EU julkaisi eilen ensimmäisiä pakotteita, myös Saksa ilmoitti laittavansa jäihin
Nord Stream 2 -kaasuputken. Onkin syytä myös meillä tarkastella hankkeita, joissa keskei-
senä toimijana on etupiirijakoa haikaileva, kv-sopimuksia kunnioittamaton Venäjän hallin-
to. Turvallisuus selvitys tästä meidän Fennovoiman Rosatom-hankkeesta on hyvä, [Puhe-
mies koputtaa] mutta vielä suoraselkeisempää olisi laittaa tämä hanke suoraan jäihin.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Kiljunen, Kimmo, ol-
kaa hyvä.

16.30 Kimmo Kiljunen sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Täällä on käyty
keskustelua myöskin tästä Suomen mahdollisesta Nato-jäsenyydestä, ja se on tuotu tässä
ihan ymmärrettävästikin vahvasti esille.

On hyvä muistaa muutama perusperiaate. Ensimmäinen perusperiaate on luonnollisesti
se, minkä tässä ovat monet jo todenneetkin: on meidän suvereneissa, omissa käsissämme,
mitä tämän suhteen tehdään.

Toiseksi, on monia perusteita pohtia Nato-jäsenyyttä, mutta yksi peruste käy ylitse kaik-
kien muiden — ja se on Suomen oma turvallisuus. Tämä on se määrittävä tekijä, joka mää-
rittää ainakin omasta mielestäni selkeästi sen, pitäisikö meidän olla Nato-jäsen vai ei. On
ollut myöskin arvioita, että juuri tässä tilanteessa on tietyllä tavalla onni, että emme ole so-
tilasliiton jäseniä, koska pahimmillaan tässä on suurvaltavastakkainasettelua jo olemassa,
ja jos se pahimmillaan kärjistyy, niin me olisimme etumaastossa, joka ei voi olla meidän
turvallisuusintressiemme mukaista.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Koskela, olkaa hyvä.

Pöytäkirja PTK 14/2022 vp

16.31 **Jari Koskela ps** (vastauspuheenvuoro): Kiitoksia, arvoisa herra puhemies! Ihmisten pelastaminen on tärkeintä niin sodassa kuin rauhan aikaankin. Ukraina on pyytänyt puolustusministeriön mukaan Suomelta myös pelastustoimintaan liittyvää materiaalitukea. Tällaiseksi voitaisiin mielestäni laskea myös happigeneraattorit, joilla happea voidaan tuottaa paikan päällä kustannustehokkaasti.

Suomessa on merkittävää osaamista hapen generoinnista, ja suomalaisia happigeneraattoreita on käytössä ympäri maailmaa rauhanturvatehtävissä ja myöskin täällä kotimaassa muun muassa Pellon terveystieteiden keskuksessa.

Happigeneraattori on siviililaitte eikä tarvitse vientilupaa. Saksakin on lähettämässä Ukrainaan kenttäsairaaloita, ja Suomi voisi auttaa Ukrainan siviileitä ja hoitoa tarvitsevia happigeneraattoreilla.

Happea tarvitaan sota-aikanakin myös siviilien keskuudessa normaaliin tapaan, ja siviilien tarvitsemasta hapesta voi tulla pulaa, kun happipulloja joudutaan varaamaan ensisijaisesti sotavoimien käyttöön. Tämä kannattaa ottaa huomioon siellä, kun [Puhemies: Kiitoksia!] ulkoministeri miettii, mitä tukea voidaan lähettää.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Edustaja Sankelo, olkaa hyvä.

16.32 **Janne Sankelo kok** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Venäjä on taas kerän toimillaan osoittanut, että se haluaa olla suurvalta ja sillä on halu vaikuttaa voimatoimin.

Ukrainan kriisiä ovat olleet ratkomassa Yhdysvallat ja Euroopan unionin jäsenmaista pääasiassa Ranska ja Saksa. EU:n rooli on jäänyt epäselväksi, vaikka tässä hieman on toisin todistettu. Onko niin, että oikeissa vaikeissa turvallisuustilanteissa unionilla ei ole painoarvoa tai kykyä toimia? Tätä pohdintaa on nyt kyllä syytä käydä.

Joka tapauksessa nykyisten ulko- ja turvallisuuspolitiikan perusteiden ylläpitäminen muutosten keskellä täysin muutoksitta voi olla kestävämpi. Presidentti Paasikiven mukaan kaiken viisauden alku on tosiasioiden tunnustaminen. Tämä lause sopii tähän päivään, mutta mitkä ovat tosiasiat vuonna 2022? Onko Euroopan unionista Suomen turvallisuuden takaajaksi? Jos vastaus on ei, vaihtoehtoina jäävät nykytilanteeseen tyytyminen, [Puhemies koputtaa] sotilaallinen liittoutuminen tai kahdenkeskinen yhteistyö [Puhemies: Kiitoksia!] Yhdysvaltojen kanssa. Mikä on hallituksen ajatus tähän?

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Edustaja Kettunen, olkaa hyvä.

16.34 **Tuomas Kettunen kesk** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Edessä on lännen ja Venäjän pitkäkestoinen jännittyneiden suhteiden tila. Turvallisuustilanteen jännittymisen myötä johtopäätökset Suomen osalta korostavat linjaa, jota noudatamme ja joka on laadittu kestäväksi erilaisissa olosuhteissa: 1) Kansallisen puolustuksen vahvistamista jatketaan pitkäjänteisesti eduskunnan hyväksymän puolustusselonteon mukaisesti. 2) Kansainvälinen puolustusyhteistyö vahvistaa Suomen puolustuskäytännön.

Puhemies! Tässä on käytetty ansiokkaita puheenvuoroja, ja omassakin puheenvuorossani nostan esille tämän huoltovarmuuden, varautumisen pitkäjänteisellä ajanjaksolla. Ja nytkin, niin kuin täällä on puheenvuoroissa tuotu esille, idästä tulee tuontienergiaa. Miten me osaamme varautua tähän, jos pakotteet laajenevat isosti?

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Mäkelä, olkaa hyvä.

16.34 **Jani Mäkelä ps** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Pelkään, että näiden pakotteiden kanssa käy niin kuin viime kerrallakin, että ne näyttäytyvät Venäjän näkökulmasta lähinnä heidän narratiiviaan palvelevina ja heidän tavoitteitaan edistävinä. Ja se, että lähdetään tällaisiin henkilöpakotteisiin muutaman pikkutekijän suhteen, kun nyt on tapahtunut jo sotatoimi, ja odotetaan lisää sotatoimia, että voitaisiin asettaa lisäpakotteita: ei niitä pakotteita pidä asettaa pikkutekijöihin eikä niillä pakotteilla pidä vahingoittaa Venäjän taloutta, vaan niillä pitää vahingoittaa Venäjän vallanpitäjiä. Isoilta rosvoilta pitää ottaa pois rahat, joita he pitävät ulkomailla turvassa. Se on ainut keino heihin vaikuttaa, ja se ei myöskään Venäjän kansaa suututtaisi.

Konkreettisia kysymyksiä hallitukselle: Aiotteko lähteä irtautumaan Ottawan miinasopimuksesta Suomen turvallisuuden takaamiseksi tämän kriisin myötä? Aiotteko vaatia pakotteista täydet kompensatiot EU:lta Suomelle? Viime kerralla ne jäivät vähän vajaiksi. Ja aiotteko perääntyä ilmastotoimista ja ulkomaille menevistä tulonsiirroista tämän tulevan kriisin rahoittamiseksi Suomessa?

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Rydman, olkaa hyvä.

16.36 **Wille Rydman kok** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! On syytä puhua asioista niiden oikeilla nimillä. Euroopassa on tasan yksi sodanlietsoja, ja se on Venäjä ja sen itsevaltainen johtaja Vladimir Putin. On myös syytä tajuta se, että kyse ei ole niin sanottujen kansantasavaltojen tunnustamisesta tai varsinkaan rauhanturvaajien lähettämisestä niiden alueelle, ainakaan yhtään sen enempää kuin talvisodassa oli kyse Otto Wille Kuusisen kansantasavallan tunnustamisesta tai rauhanturvaajien lähettämisestä Suomeen. Nähdäkseni tässä tilanteessa on kyse koko eurooppalaisen turvallisuusjärjestelmän horjuttamisesta, ja siihen on vastattava yhdessä ja yhtenäisesti kaikilla tasoilla, ennen kaikkea Euroopan unionin tasolla.

On ollut ilahduttavaa nähdä, miten tyylikkäästi hallitus tähän on reagoinut ja miten laaja yhteisymmärrys tässäkin salissa on ollut. Huomioiden kuitenkin se, miten voimakas aseenergia on Eurooppaa vastaan, [Puhemies koputtaa] olisi mielenkiintoista vielä kuulla, kuinka hallitus aikoo vahvistaa Suomen resilienssiä vastata tämäntyyppiseen painostukseen.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Hoskonen, olkaa hyvä.

16.37 **Hannu Hoskonen kesk** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! On aivan erinomaista, että Suomessa vallitsee suhtautumisesta Ukrainan tilanteeseen täydellinen yksimielisyys. Sama koskee Euroopan unionia. Se on arvokasta. Tällaista aggressiota on vaikea kohdata millään muulla kuin yhteisellä tahdolla ja viestillä siitä, että me emme anna tässä asiassa periksi. Toisen maan koskemattomuutta ja itsemääräämisoikeutta on aina kunnioitettava. Se on kaiken toiminnan perusasia.

Hybridivaikuttaminen on myös uhka, joka pitää joka hetki ottaa huomioon, varsinkin Suomessa, ja kaikissa maissa totta kai. Suomella on pitkä yhteinen maaraja itäisen naapurin kanssa, ja meidän pitää esimerkiksi energiapolitiikassa päästä yhä enemmän omavaraiseksi. Siinä, että olemme tässä maassa lopettaneet turpeen ja samalla vaikuttaneet erittäin

Pöytäkirja PTK 14/2022 vp

haitallisesti energiantuotantoon — siinähan tulee samalla sähköä erittäin paljon — pitää meidän tehdä viisas päätös ja palautua asiassa ja ruveta omia energiavaroja käyttämään. Meillä on hyvät mahdollisuudet toimia paljon viisaammin — sähköä tuotetaan lisää ja ennen kaikkea kotimaista työtä. [Puhemies koputtaa] Se on myös erittäin viisasta puolustuspolitiikkaa.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Laakso, olkaa hyvä.

16.38 Sheikki Laakso ps (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Itsekin olen kritisoinut todella paljon Venäjään suuntautuvia pakotteita, kun ne eivät toimi ja etenkin kun niitä eivät kaikki sitten kuitenkaan noudata, mutta pakko on kyllä sanoa sen verran, että se, mitä edustaja Turtiainen tänään täällä vähän niin kuin vaati, ettei me noteerattaisi millään tavalla kyseistä tilannetta, antaa kyllä kuvan, että Turtiainen olisi valmis jopa lähtemään Etelä-Savon komentajaksi ei-niin-vapaassa Suomenmaassa. On pakko sanoa, hyvä puhemies, että ikävä kyllä en voi ääneen kertoa, mitä olen mieltä Turtiaisen puheenvuorosta, koska joutuisitte minua siitä nuhtelemaan. [Naurua]

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Totean, että hyvä näin. [Naurua] — Edustaja Kaleva, olkaa hyvä.

16.39 Atte Kaleva kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Minäkään en sano ääneen, mitä ajattelen tästä Turtiaisen puheenvuorosta. — Sen sijaan haluan sanoa, että Suomen ja Ruotsin paras aika liittyä Natoon on juuri nyt: Venäjä hyökkää paraikaa Ukrainaan. Sen fokus on itäisessä Ukrainassa, ja valtaosa Venäjän maa- ja ilmavoimien joukoista on sitoutunut Ukrainan sotanäyttämölle. Lännen, myös Suomen ja Ruotsin, on reagoitava. Venäjää vastaan pitää kohdentaa tuntuvia pakotteita. Samalla molempien maiden Nato-jäsenyys hoituisi ilman sen kummempaa älähdystä Venäjän suunnalta. Kahden rintaman sotaan eivät Venäjän rahkeet riitä. Nato-ikkuna on nyt auki, mutta se voi sulkeutua nopeastikin.

Ulkoministeri totesi täällä aikaisemmin, ettei kriisin keskellä muuteta linjaa, mutta hallitusohjelmassa todetaan, että turvallisuuspoliittisia ratkaisuja tarkastellaan aina reaaliajassa kansainvälisen turvallisuusympäristön muutokset huomioon ottaen. Kysyn nyt: minkälainen turvallisuustilanteen muutos sitten olisi sellainen, että aihetta hallitusohjelmassa mainittuun turvallisuuspoliittisten ratkaisujen reaaliaikaiseen uudelleenarviointiin ilmeni? — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Huttunen, olkaa hyvä.

16.40 Hanna Huttunen kesk (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Unioni on asettanut Venäjää vastaan erilaisia pakotteita vuodesta 2014 lähtien, niin kuin täällä salissa on puhuttu jo monta kertaa. Pakotteet ja vastapakotteet tuntuivat ja myös näkyivät meillä Suomessa. Ne näkyivät monella alalla mutta erityisesti energia-alalla, elintarviketuotannossa ja myös maataloudessa. Pakotteet ovat kuitenkin välttämättömiä.

Haluan vielä kerran nostaa tässä salissa esille omavaraisuuden ja huoltovarmuuden merkityksen: Ensimmäisenä tulee kotimainen ruoka — jokainen lopettava maatila heikentää meidän huoltovarmuutta. Kotimainen energia, josta ministeri Lintilä äsken puhui ansiok-

Pöytäkirja PTK 14/2022 vp

kaasti. Lääkkeet ja suojavaarusteet, joista korona-aikana meinasi tulla pulaa. Oma komponenttituotanto lukuisilla eri aloilla. Tässä, kuten monessa muussakin asiassa, pätee hyvä ohje, että on helpompi toimia tyynen kuin myrskyn aikana, [Puhemies koputtaa] ja silloin on valmistauduttava kaikkeen tulevaan.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Antikainen, olkaa hyvä.

16.41 Sanna Antikainen ps (vastauspuheenvuoro): Kiitos, arvoisa herra puhemies! Vuonna 2011 Suomi teki virheen, ja sen virheen nimi on Ottawan sopimus. Selvää lienee myös kaikille täällä se, että tässä salissa mainittu naapurimme ei siihen tietenkään liittynyt.

Arvoisa puhemies! Sopimukseen liittymistä vastusti jopa Puolustusvoimat, mutta niin vain se runnottiin läpi. Myöhemminkin useat asiantuntijat ovat kritisoineet tätä päätöstä, ja onpa kuvailtu, ettei sen aiheuttamaa notkahdusta Suomen puolustuskyvyssä ole vieläkään pystytty korvaamaan. Tämä kertonee sen, kuinka tärkeitä henkilömiinat olivat ja olisivat itsenäisen Suomen puolustukselle. Kysyn teiltä, arvoisa herra puolustusministeri: oletteko siellä hallituksessa muuttuneessa ja kiristyneessä kansainvälisessä turvallisuustilanteessa [Puhemies koputtaa] valmiita tarkastelemaan Suomen irtaantumista Ottawan sopimukselta? — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Kopra, olkaa hyvä.

16.42 Jukka Kopra kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Venäjä on loukannut kansainvälistä oikeutta, ja on ilahduttavaa havaita, että eduskunta käytännössä yksimielisesti täällä tämän tuomitsee.

Asiat Euroopassa on ratkottava diplomatian keinoin. Eurooppa on aina ojentanut Venäjälle kätensä mutta nyt saa vastaansa nyrkkirautaa. Tiedän ja me tiedämme, että Venäjä pystyisi parempaan, mutta sitä ei ole aikaa odottaa, vaan meidän on varauduttava pahimpaan.

Kysyisin nyt läsnä olevilta ministereiltä, kun täällä on kovasti tätä Ukrainalle lähetettävää apua spekuloitu ja tehty erityyppisiä ehdotuksia niin kyberturvallisuudesta kuin tasa-arvovaltuuskunnista ja kaikesta siltä väliltä: onko Suomi kysynyt Ukrainalta, mitä siellä tarvitaan? Olemmeko tiedustelleet, kuinka me voisimme auttaa, ja jos ei vielä olla, niin voitaisiinko tällainen kysymys esittää, jotta voitaisiin sitten todellakin lähettää sellaista apua, mitä siellä oikeasti tarvitaan?

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Vähämäki, olkaa hyvä.

16.43 Ville Vähämäki ps (vastauspuheenvuoro): Kunnioitettu puhemies! Sota on kaikin epäonnistuneinta politiikkaa, ja tilanne on vakava, ja se voi eskaloitua nopeasti.

Pohdin itse tässä tätä annettavaa taloudellista tukea. Suomi on antanut 4 miljoonaa kahdenvälistä tukea. Pitäisikö meidän kuitenkin katsoa kehitysyhteistyömomentteja hiukan, että onko siellä liikkumatilaa vaikkapa uudelleenkohdentaa, ja voitaisiinko niitä sitten käyttää vielä läpi?

Pakotepolitiikasta minulla ei ole kauheasti lisättävää siihen, mitä edustaja Halla-aho totesi. Pakotteet on valittava huolellisesti, jotta ne eivät nosta sähkön ja maakaasun ja pääs-

Pöytäkirja PTK 14/2022 vp

töoikeuksien hintaa ja vaikuta pikemminkin päinvastoin Venäjän tuloja kasvattavasti ja meidän menoja lisäävästi. Pitäisi kenties pohtia joitakin finanssialan pakotteita, vaikkapa näitä lainojen liikkeellelaskuun liittyviä pakotteita. Ja oikeastaan pohtisin myöskin sitä — heitän ilmaan — mikä on sellainen pakote, [Puhemies koputtaa] mitä Venäjä ei tavallaan osannut ennakoida ja mihin se ei pystyisi sopeutumaan.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Vikman, olkaa hyvä.

16.45 Sofia Vikman kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ukrainan asia on meidän. Venäjä rikkoo räikeästi sotilaallista voimaa käyttäen Ukrainan alueellista koskemattomuutta, suvereniteettia ja kansainvälistä oikeutta. Venäjä horjuttaa koko Euroopan turvallisuutta.

Länsimaiden toimittama apu Ukrainalle on ajankohtaista. Suomi on perinteisesti suhtautunut pidättyvästi puolustusmateriaalin vientiin kriisialueille. Tässä tapauksessa, kun Ukraina käy tai valmistautuu käymään puolustustaistelua Venäjän aseellista hyökkäystä vastaan, pitäisi Suomen tarkastella linjaansa, onhan uskottavalla puolustuskyvyllä myös hyökkäystä ennaltaehkäisevä tai ainakin sen kynnystä nostava vaikutus ja toivommehan itsekkin saavamme puolustusmateriaaliin liittyvää tukea, jos Suomi joutuisi puolustustaisteluun. Onko hallitus siis valmis tarkastelemaan [Puhemies koputtaa] Suomen linjaa tässä asiassa, ja voisiko sitä valottaa muutenkin [Puhemies: Kiitoksia!] kuin tällä aiemmalla viittauksella Saksaan?

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Edustaja Kilpi, olkaa hyvä.

16.46 Marko Kilpi kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kuluva eduskuntakautta ovat leimanneet poikkeuksellisen vahvasti erilaiset suuret ja ennenkokemattomat turvallisuusuhat. Korona on ollut mitä suurimmassa määrin turvallisuusuhka, rikollisuuden sektorilla järjestäytynyt rikollisuus on saanut täysin uusia muotoja ja alaikäistenkin tekemät rikokset ovat olleet hyvin poikkeuksellisia, ja Ukrainan kriisi järkyttää perustavalla tavalla koko maailman turvallisuutta. Nämä kaikki korostavat väkevästi kokonaisturvallisuuden merkitystä, ja tästä haluan nyt muistuttaa. Jokaisen osa-alueen on oltava kunnossa ja riittävästi resursoitu.

Puhemies! Ei voi olla niin, että meillä on varaa maailman parhaimpiin hävittäjiin mutta meillä ei ole varaa tutkia ja estää lasten ja nuorten tekemiä rikoksia asiaankuuluvalla tavalla. Ja haluan korostaa, että ei ole mitään hävittäjäkaluston uusimista vastaan, päinvastoin, mutta joku balanssi on oltava, sillä turvallisuuden ketju on juuri niin vahva kuin sen heikoin lenkki on, [Puhemies koputtaa] ja esimerkiksi huoltovarmuus ja omavaraisuus ovat turvallisuutta. — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Satonen, olkaa hyvä.

16.47 Arto Satonen kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! On äärimmäisen arvokasta, että täällä laajalti on Venäjän toimet tuomittu ja Ukrainaa tuettu.

Otan kantaa tähän pakotepolitiikkaan. On tietysti niin, että näitä autoritäärisiä maita, kuten Venäjää, kohtaan eivät pakotteet toimi yhtä tehokkaasti kuin demokraattisiin maihin, koska siellä ei olla niin huolissaan kansan mielipiteestä. Sanoisin niin, että tämä pienten as-

Pöytäkirja PTK 14/2022 vp

keleiden pakotepolitiikka on epäonnistunut, mutta siitä huolimatta se ei tarkoita sitä, että jos me käyttäisimme järeämpiä keinoja, niin niillä ei voisi olla myös vaikutusta. Ja kun me ollaan nyt huolissamme täällä siitä, mitä ne pakotteet aiheuttavat meille itsellemme, niin on aivan varmasti totta, että jos siellä sota syttyy, niin silloin taloudelliset vaikutukset, inhimilliset vaikutukset, pakolaiskriisi, kaikki, mihin tässä viitattiin, tulevat olemaan vielä moninkertaisia. Eli suosittelisin kyllä sitä, että nyt otettaisiin järeämpiä pakotteita käyttöön.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Eestilä, olkaa hyvä.

16.48 Markku Eestilä kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Aikanaan kun Suomi liittyi EU:hun, minulla on se käsitys, että aika monelle äänestäjälle se valinta oli hyvin pitkälle turvallisuuspoliittinen. Ja kun me ajattelemme eurooppalaista turvallisuusjärjestelmää tai puolustusjärjestelmää, oma käsitykseni on se, että se on niin kauan epätäydellinen kuin siihen liittyy ikään kuin koko EU Natoon. Se on parempi lanseerata niin, että EU liittyy Natoon. Sehän käytännössä tarkoittaa Suomi, Ruotsi, Itävalta, Irlanti, Malta ja Kypros — jos tämä paketti saataisiin jollakin tavalla konsensuksella kasaan, silloin meillä olisi kunnossa eurooppalainen puolustusjärjestelmä, turvallisuuspoliittinen järjestelmä, ja minulla on se käsitys, että se johtaisi siihen, että Euroopan unionin asema globaalisti olisi huomattavan paljon vahvempi kuin se on tänä päivänä.

Toinen, mikä oli tärkeää, oli talouspoliittinen vapaan kaupan yhteisö, ja siinäkin [Puhemies koputtaa] pikkusen EU yskii, eli toivottavasti molemmissa asioissa mennään oikeille raiteille.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Zyskowiec, olkaa hyvä.

16.49 Ben Zyskowiec kok (vastauspuheenvuoro): Kiitos, herra puhemies! Ministeri Haavisto, en kuvittele, että Suomi yksin pystyy kovin paljoa vaikuttamaan Euroopan unionin ja Yhdysvaltojen ja muidenkin maiden yhteiseen pakotepolitiikkaan, mikä nyt on valittu. Haluan kuitenkin teidän kertovan eduskunnalle perustelut sille linjalle, mikä valittiin. En ymmärrä tätä step by step -pakotepolitiikkaa. Eikö tarkoituksena pakotteilla olisi estää Venäjän aggression jatkuminen, verenvuodatus, inhimilliset kärsimykset? Ja eikö tässä tarkoituksessa pitäisi välittömästi lyödä pöytään mahdollisimman kovat pakotteet? Auttaako sekään, sitä en tiedä. Mutta siitä olen vakuuttunut, että jos kolonnat menevät kohti Kiova ja veri vuotaa Ukrainan kaduilla, niin siinä tilanteessa asetettavat lisäpakotteet eivät varmasti niitä kolonnia pysäytä.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Vestman, olkaa hyvä.

16.50 Heikki Vestman kok (vastauspuheenvuoro): Puhemies! Putinin Venäjän valloitus-sota Ukrainassa on tuomittavaa, rikollista toimintaa. Energia on Venäjälle voimapolitiikan väline — Nord Stream kakkosen jäädyttäminen olikin oikea ratkaisu Saksalta. EU:n ja Suomen on nostettava omavaraisuus ja turvallisuus energiapolitiikan keskiöön. Maamme energiaomavaraisuuden kivijalka on ydinvoima, johon tarvitaan uusia investointeja.

Venäjän hyökkäyssota tekee valitettavasti Fennovoiman ydinvoimahankkeesta entistä kyseenalaisemman laitos- ja polttoainetoimittajan ja päärahoittajan ollessa Venäjän Rosa-

Pöytäkirja PTK 14/2022 vp

tom. Fennovoiman ydinvoimalan hylkäämiselle nykymuodossaan on perusteet. Hankkeen ei tulisi Venäjän sotatoimien ja kasvaneiden riskien vuoksi edetä. Hallitus on vihdoinkin ker-tonut tekevänsä hankkeesta turvallisuusarvion, jota puolustusministeriö on kauan esittänyt — hyvä. Hallituksen tulisi alkaa selvittää ydinvoimalalle vaihtoehtoja toteutustapaa.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Kaunisto, olkaa hyvä.

16.52 Ville Kaunisto kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Venäjän sota-toimet Ukrainassa rikkovat räikeästi kansainvälistä oikeutta. Niitä ei hyväksytä. Valitetta-vasti näissä Venäjän rikoksissa ei ole mitään uutta. Välillä rauhoittaen, välillä kiihdyttäen sotatoimiaan Venäjä aiheuttaa hämmennystä Euroopassa ja lännessä. Miksi me enää häm-mennymme? Olisi äärimmäisen tärkeää, että Eurooppa pyrkisi ottamaan määräävän roo-liin, jolla kykenisimme päättämään kehityksen suunnan emmekä jäisi reaktiiviseen osaan. Tämän roolin vahvistamisessa tiukemmat pakotteet olisivat mielestäni oikea ratkaisu.

Toinen tämän sodankäynnin aspekti, missä Eurooppa on jäänyt reaktiiviseen rooliin, on teknologian kehityksessä, johon kyber- ja hybridiuhat vahvasti liittyvät. Tämä kehitys saattaa tulevaisuudessa määritellä kansainväliset suhteet ja kumppanuudet uudelleen. Maan voi yrittää vallata raudalla, [Puhemies koputtaa] mutta ihmisen sydämeen sillä har-vemmin pääsee. Tässä teknologialla on pelottavia mahdollisuuksia tarjolla.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Myönnän vielä yhden vastaus-puheenvuoron, ja sen jälkeen ministerien puheenvuorot, 4 minuuttia molemmille, päättä-vät tämän keskustelun. — Edustaja Kiuru, Pauli, olkaa hyvä.

16.53 Pauli Kiuru kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Edustaja Kilju-nen puuttui ymmärtääkseni kysymykseeni, siihen, että mikä on mahdollisuus, että ne EU-maat, jotka eivät ole vielä Naton jäseniä, voisivat liittyä yhdessä samanaikaisesti.

Tämä ajatukseni kumpusi siitä erinomaisesta puheenvuorosta, jonka ministeri Tuppurai-nen käytti ja jossa hän korosti sitä eurooppalaisten EU-ministereiden vahvaa yhteishenkeä löytää ratkaisua, vahvaa yhteishenkeä seisoa lujana sen käsittämättömän aggression edes-sä, jossa kansainväliset sopimukset, diplomatia, kaikki tämä, mikä on meille yhteistä ja mikä pitäisi olla kaikille maille yhteistä, vedetään alas kerta kaikkiaan. Ja näkisin, että se olisi Suomen, Ruotsin, Itävallan ja kaikkien, Maltan, Kyproksen, Irlannin kannalta paras ratkaisu, ja se lisäisi [Puhemies koputtaa] EU:n vaikuttavuutta.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Ministeri Kaikkonen, 4 minuut-tia, olkaa hyvä.

16.54 Puolustusministeri Antti Kaikkonen: Arvoisa puhemies! Huoltovarmuuteen tääl-lä on kiinnitetty monessa puheenvuorossa huomiota ja puhuttu ennen muuta energiasta. Myös ruoka on toinen yhtä lailla tärkeä asia, ja erilaisissa kriisitilanteissa huoltovarmuu-den ja omavaraisuuden merkitys korostuu. On arvokasta, että eduskunta tätä asiaa nostaa esille, ja meidän yhteinen tehtävämme mielestäni on pyrkiä edelleen parantamaan meidän omavaraisuuttamme ja huoltovarmuuttamme — tarvitaan varmasti monenlaisia erilaisia toimenpiteitä. Tämä kuuluu enimmäkseen toisten ministereitten tonteille, mutta tältä omal-ta jakkaraltani kyllä tuen näitä kaikkia toimenpiteitä, millä huoltovarmuutta parannetaan.

Pöytäkirja PTK 14/2022 vp

Edustaja Antikainen kysyi tästä — oli toinenkin kysymys tästä — Ottawan sopimuksesta. Totean, että silloin, kun tuohon sopimukseen mentiin, niin päädyttiin kompensoimaan Puolustusvoimille sitä menetettyä suorituskykyä, ja muistaakseni 200 miljoonaa euroa oli se summa, jolla on sitten hankittu erilaisia korvaavia järjestelmiä, paljolti muuten kotimaista tuotantoa. Ja näitten korvaavien järjestelmien aikaansaama kokonaissuorituskyky on saamani selvityksen mukaan kyllä sinänsä korvannut sen jalkaväkimiinojen kautta menetetyt, korvatus suorituskyvyn. Muutoin sitten nämä kansainväliset sopimukset ja niihin liittymiset ja irtautumiset ovat ulkoministeriön toimialaa.

No, sitten edelleen tästä puolustustarvikevientikysymyksestä on ollut erilaisia ajatuksia täällä. Ukraina on siis esittänyt toivelistoja, tarvelistoja — mitä edustaja Kopra täällä kysyi — useille, ellei kaikille EU-maille, Nato-maille, kumppaneilleen. Meillekin on toimitettu tällainen toivelista, joka koostuu erilaisista puolustustarvikemateriaaleista. Puolustusvoimat ja puolustushallinto sitä arvioivat, mutta Puolustusvoimien ensinäkemys on kuitenkin se, että tällaisessa jännitteisessä tilanteessa kovin paljon annettavaa ulos ei oikein ole, vaan halutaan pitää huolta juuri siitä huoltovarmuudesta, mistä äsken puhuttiin, että meillä ovat omat tarvikkeet riittävällä tasolla. Suomen linjahan aseviennissä Ukrainaan on ollut Ruotsin ja Norjan tapaan pidättyväinen, mutta totta on tietysti se, että Ukraina tarvitsee tukea, niin kuin täälläkin on monessa puheenvuorossa todettu. Taloudellista tukea on annettu aika paljonkin. Minkälaisista muuta apua voimme vielä antaa, sitä on varmasti hyvä selvittää. Täälläkin on tullut sen suhteen ehdotuksia ja evästyksiä, enkä itse sulki mitään vaihtoehtoa kategorisesti pois. Hallitus pohtii eri vaihtoehtoja.

No, sitten edustaja Kiuru pohti, voisiko Natoon ikään kuin kutsua tai voisivatko mennä yhtä aikaa Natoon nämä EU-maat, jotka eivät kuulu Natoon tällä hetkellä. Oma käsitykseni on se, että kyllä tämä on niin selkeästi jokaisen jäsenmaan oma asia linjata tätä asiaa, että en pidä sitä kovin realistisena. On erilaisia lähestymiskulmia eri mailla. Naapurimaa Ruotsi, ainakaan nykyhallitus, ei aio ymmärrykseni mukaan hakea Nato-jäsenyyttä. Meillä ei ole suunnitteilla Suomessa mitään äkkiliikkeitä, mutta kyllähän tätä keskustelua käydään tälläkin hetkellä, niin kuin tänäänkin on käyty. En mene näitten muitten maitten tilanteeseen sen syvemmälle, mutta jokainen pohtii tätä kysymystä niin omista lähtökohdistaan, että pidän vähän kaukaisena sitä ajatusta, että joku laajempi yhteinen ratkaisu tässä syntyisi. Mutta se on tietysti meille erittäin tärkeää, että jokaisella maalla, myös Suomella, on tämä asia omissa käsissään, ja voimme itse tämän linjata. Myös Naton suunnasta, missä uudistetaan heidän strategista konseptiaan, on kyllä vahva viesti tullut meille siitä, että tämä Naton avoimien ovien politiikka jatkuu.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Ja keskustelun päättää ministeri Haavisto, olkaa hyvä. 4 minuuttia.

16.58 Ulkoministeri Pekka Haavisto: Arvoisa puhemies! Ensinnäkin tiedoksi eduskunnalle, että sillä välin kun me olemme täällä puhuneet, Suomi on puhutellut myöskin Venäjän Suomen-suurlähettilästä ja kertonut hänelle, että tuomitsemme voimakkaasti ne toimet, joihin Venäjä on ryhtynyt Luhanskin ja Donetskin kansantasavaltojen tunnustamiseksi, ja että pidämme niitä kansainvälisen oikeuden vastaisina. Toimimme tässä samalla tavalla kuin muut EU-maat, jotka ovat myöskin tavanneet maissaan olevia Venäjän suurlähettiläitä.

Sitten joitakin vastauksia:

Pöytäkirja PTK 14/2022 vp

Edustaja Koskinen mietti vielä tätä diplomaattista raidetta, miten YK:ta ja Etyjiä voisi käyttää tässä tilanteessa hyväksi: Olemme olleet tietysti hyvin tiiviissä yhteydessä Etyjin pääsihteriin Helga Schmidiin ja katsoeet, mitä Etyj voisi tässä tilanteessa tehdä. Todel-lakin nämä tarkkailijat, joita meillä on siellä Donbasin alueella, toimivat Etyjin mandaatilla, ja pyritään pitämään heidät tarkkailemassa niin pitkään kuin pystytään näissä tilanteis-sa, mutta siinäkin voi tulla sitten sotatoimien vuoksi raja vastaan.

Edustaja Kiuru, ensimmäisessä puheenvuorossanne puhuitte myöskin vähän laajem-min, miten yhtenäinen länsi on ja millä tavalla esimerkiksi Kiina ja muut tähän kokonai-suuteen suhtautuvat, ja myöskin edustaja Holopainen otti tämän esille: Tämä tietysti YK:n turvaneuvostossa näkyi, että kyllä Venäjä jäi aika yksin tässä politiikassaan nimenomaan Luhanskin ja Donetskin tunnustamisen yhteydessä. Se tietysti veto-oikeudellaan voi estää kannanotot, mutta uskon, että tällainen toimi, johon Venäjä on ryhtynyt ja joka on kansain-välisen lainsäädännön vastainen, on monien muidenkin suurvaltojen kannalta arveluttava toimi, kun he ajattelevat omia rajanläheisyyksiään ja mitä siellä rajan toisella puolella on.

Edustaja Kiuru, otitte myöskin esille, voitaisiinko jollain tavalla ryhmänä nämä EU:n ei-Nato-maat ottaa Naton jäseneksi. Olen huomannut, että myöskin europarlamentaarikko Hautala oli nostanut tätä ajatusta esiin. Siellä taitaa olla, niin kuin edustaja Kiljunen sanoi, perustuslaillisiakin esteitä, esimerkiksi Itävallalla, tällaisiin. Mutta nythän on tekeillä EU:n strateginen kompassi ja samaan aikaan Naton strateginen konsepti, joita nyt sitten samaan aikaan valmistellaan, ja Suomella on ollut se kanta, että tässä pitäisi ajaa näitä niin lähelle kuin mahdollista, jotta myöskin EU:ta vahvistaisi se hyvin läheinen yhteistyö Naton kans-sa. Tämä voisi olla ensimmäinen askel.

Edustaja Kinnunen nosti esille puhuessaan omavaraisuudesta myöskin sen, että nämä pakotteet ja vastapakotteet myöskin maksavat meille, ja se on selvää, mutta periaatteista ja siitä vapauden ja itsenäisyyden puolustamisesta tuleva lasku on se, mikä varmaan pitää ot-taa vastaan, jos haluamme periaatteissamme pysyä.

Sitten edustaja Mäkelän kysymyksiin: Irtoammeko Ottawan miinasopimuksesta? Emme irtoa. Pysymme siinä. [Jani Mäkelä: Miksi?] Lopetammeko ilmastotoimet tämän kriisin ta-kia? Emme lopeta näitä ilmastotoimia. Saammeko täyden kompensaation kärsimällemme haitalle pakotteista ja vastapakotteista? [Perussuomalaisen ryhmästä: Emme saa!] Emme varmaankaan täyttä kompensaatiota saa. On monia maita, jotka kärsivät näistä pakotteista ja vastapakotteista, mutta EU:ssa käydään juuri keskustelua siitä, että millekään maalle tä-män ei pitäisi olla kohtuutonta, ja sillä tavalla nämä kompensaatiokysymykset varmasti nousevat esiin. Suomi pitää omalta osaltaan tietysti omista eduistaan tässä tilanteessa kiin-ni.

Edustaja Rydman kuvasi hyvin, miten vahva ase tämä energia tällä hetkellä on ja onko Eurooppa varustautunut. Totta kai on katsottu muun muassa kaasun osalta näitä vaihtoehtoisia reittejä, LNG-kaasun terminaaleja ja niitä kohteita, mistä sitä voidaan saada. Mutta totta kai se saattaa merkitä korkeampaa energian hintaa, ja ymmärrämme, että tämä on hy-vin sensitiivinen kysymys Euroopassa, ja se täytyy sitten ymmärtää, ja siihen täytyy vasta-ta.

Edustaja Kaleva kysyi reaaliaikaisesta uudelleenarviosta Nato-kysymyksen suhteen: Minusta tämä keskustelu ja kaikki tämä julkinen keskustelu on sitä uudelleenarviointia. Jo-kainen voi sitä tykönään tehdä ja miettiä sitten, mitä plussia ja miinuksia tässä tilanteessa tässä asiassa voisi olla.

Pöytäkirja PTK 14/2022 vp

Sitten aivan lopuksi tämä edustaja Zyskowiezin kysymys, mikä on peruste sille, että edetään näin asteittain: Peruste siinä keskustelussa, johon olen EU:n ulkoministereiden kanssa eilen osallistunut Pariisissa, oli se, että reagoimme Venäjän toimiin ja reagoimme mahdollisimman yhtenäisenä ja mahdollisimman nopeasti. Reagoimme siis nyt päivän varoitussajalla, kun asetimme ensimmäiset pakotteet. Pidämme uusien pakotteiden uhkaa yllä, joka on viesti Venäjälle siitä, että mikäli he edelleen jatkavat tätä aggressiivista toimintaansa, siihen tullaan reagoimaan uusilla, yhä kovenevilla pakotteilla. Tämä on se logiikka näiden pakotteiden takana.

Muilta osin, arvoisa puhemies, haluan kiittää tätä salia, eduskuntaa, erittäin hyvästä ja yhtenäisestä keskustelusta. — Kiitoksia.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Näin keskustelu on päättynyt tältä erää, ja asia on loppuun käsitelty tältä erää.

Keskustelu päättyi.

Asian käsittely päättyi.

5. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi ulkomaalaislain muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 11/2022 vp

Lähetekeskustelu

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 5. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään hallintovaliokuntaan.

Lähetekeskusteluun varataan enintään 30 minuuttia. Asian käsittelyssä noudatetaan aikataulutettujen asioiden osalta sovittuja menettelytapoja.

Avaan keskustelun. — Esittelypuheenvuoro, ministeri Haavisto, olkaa hyvä.

Keskustelu

17.04 Ulkoministeri Pekka Haavisto (esittelypuheenvuoro): No niin, arvoisa eduskuntasali, arvoisa puhemies! Nyt vähän toisenlaisiin aiheisiin eli ulkomaalaislain muutoskysymykseen.

Ulkomaalaislakiin ehdotetaan lisättäväksi säännökset ulkoministeriön ja Digi- ja väestötietoviraston toimivaltuuksista liittyen Suomen myöntämien viisumien turvaominaisuuksiin. Ehdotettava sääntely johtuu EU-lainsäädännön mukaisista velvoitteista, joiden mukaan jäsenvaltioiden on lisättävä viisumeihin digitaalinen leima. Digitaalisen leiman varmenne suojaa viisumissa olevat tiedot muuttamiselta ja turvaa siten niiden aitouden ja eheyden. Digitaalisen leiman avulla viisumeiden väärinkäyttöä voitaisiin tehokkaammin ehkäistä.

Arvoisa puhemies! EU-lainsäädännön taustalla on ollut, että Euroopan komissio on todennut EU-maiden myöntämien viisumeiden turvallisuuden vaarantuneen. Jäsenvaltioissa on havaittu lukuisia viisumeiden väärennystapauksia, minkä vuoksi jäsenvaltioiden myöntämien viisumeiden turvaominaisuuksia on parannettava. Viisumin turvaominaisuuksia koskeva EU-sääntely on suoraan sovellettavaa lainsäädäntöä, minkä takia kansallista lakia

Pöytäkirja PTK 14/2022 vp

ei tarvitse muuttaa merkittävästi. Kansalliseen lakiin on kuitenkin lisättävä toimivaltuuksia koskeva sääntely, jotta EU-sääntelystä tulevat velvoitteet digitaalisen leiman lisäämisestä viisumiin voidaan kansallisesti toteuttaa.

Esityksen mukaan ulkoministeriö vastaisi siitä, että Suomen myöntämät viisumit täyttävät EU-lainsäädännön mukaiset viisumille säädettyt turvaominaisuudet. Digi- ja väestötietovirastolla olisi toimivalta tuottaa viisumin digitaalisen leiman varmenne ja allekirjoituspalvelu.

Tässä, puhemies.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Ja edustaja Viljanen, olkaa hyvä.

17.05 Heidi Viljanen sd: Arvoisa puhemies! Kiitos ministerille esittelystä. Tässä, niin kuin totesitte, on erilainen teema kuin mitä tässä nyt edelliset kolme tuntia on käsitelty. Tämähän on kansallisesti meidän lainsäädännön osalta hyvin pieni ja tekninen muutos ulkomaalaislakiin mutta kuitenkin pienuudestaan huolimatta tärkeä, koska EU-maissa on havaittu, että EU-maiden myöntämien viisumien turvallisuus on tosiaankin vaarantunut ja viisumin tietoja on ollut kohtalaisen helppoa muutella ja viisumin aitoutta ei ole voitu varmasti todeta. Oikeastaanhan tämä käsittelyssä oleva digitaalinen leima viisumiin on oikein hyvä esimerkki siitä, miten digitalisaatiota voidaan hyödyntää väärinkäytösten estämiseksi.

Nyt esitettävä digitaalinen leima viisumeihin olisi tällainen muun muassa QR-koodeina meille kaikille tutumpi 2D-viivakoodi, joka pystytään lukemaan rajalla, aivan kuten esimerkiksi EU:n digitaalinen koronastatus, ja on verrattavissa siihen. Olen ymmärtänyt, että tämä on käytännössä varsin helppo rajoilla myös toteuttaa.

Keskustelu päättyi.

Asia lähetettiin hallintovaliokuntaan.

6. Hallituksen esitys eduskunnalle diplomaattisten edustustojen, konsuliedustustojen tai kansainvälisissä hallitustenvälisissä järjestöissä toimivien edustustojen työntekijöiden perheenjäsenten ansiotyöstä Namibian kanssa tehdyn sopimuksen hyväksymiseksi ja voimaansaatamiseksi

Hallituksen esitys HE 12/2022 vp

Lähetekeskustelu

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 6. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään ulkoasiainvaliokuntaan.

Lähetekeskusteluun varataan enintään 30 minuuttia. Asian käsittelyssä noudatetaan aikataulutettujen asioiden osalta sovittuja menettelytapoja. — Esittelypuheenvuoro, ministeri Haavisto. Avaan keskustelun.

Pöytäkirja PTK 14/2022 vp

Keskustelu

17.07 Ulkoministeri Pekka Haavisto (esittelypuheenvuoro): Arvoisa puhemies, kiitoksia! Hallituksen esityksessä 12/2022 ehdotetaan, että eduskunta hyväksyisi Suomen ja Namibian välisen sopimuksen diplomaattisten edustustojen, konsuliedustustojen tai kansainvälisissä hallitusten välisissä järjestöissä toimivien edustustojen työntekijöiden perheenjäsenten ansiotyöstä sekä sopimuksen voimaansaattamislain. Nyt käsiteltävänä olevalla Namibian kanssa tehdyllä perhe- ja puolisosopimuksella samoin kuin muillakin Suomen tekemillä perhe- ja puolisosopimuksilla on tarkoitus helpottaa diplomaattipuolisoiden työskentelyä asemamaassa ja mahdollistaa työskentely ilman, että heidän tarvitsee luopua diplomaattitilustaan. Vastaavasti Suomi takaa sopimuksessa työnteon edellytykset Namibian vastaavassa asemassa oleville puolisoille ja perheenjäsenille Suomessa.

Ulkomaanedustustossa työskentelevien puolisoiden työllistyminen on haaste, johon ulkoministeriössä pyrimme aktiivisesti vaikuttamaan. Yksi tehokas tapa edistää tätä on perhe- ja puolisosopimusten tekeminen. Sopimus vastaa sisällöltään pitkälti muita vastaavia perhe- ja puolisosopimuksia. Sopimusmääräykset koskevat työnteon edellytyksiä, lupamenettelyä ja työtä tekevän perheenjäsenen asemaa. Sopimusten perusteella tehtävän ansiotyön osalta perheenjäsenet ovat vastaanottajavaltion vero- ja sosiaaliturvajärjestelmän alaisia. Työntekoon sovelletaan vastaanottajavaltion kansallista lainsäädäntöä.

Arvoisa puhemies! Sopimuksen kansallisella voimaansaattamisella ei arvioida olevan suoranaisia taloudellisia vaikutuksia. Perhe- ja puolisosopimusten voidaan kuitenkin arvioida vähentävän viranomaisten neuvonta- ja selvitystyötä. Lisäksi sopimusten arvioidaan helpottavan Suomen-edustustojen henkilöstön tarvetta selvittää työnteon edellytyksiä yksittäistapauksissa.

Sopimuksilla on merkitystä yksittäisten henkilöiden työllistymisen sekä heidän oikeussuojansa kannalta. Perhe- ja puolisosopimusten tekeminen edistää osaltaan myös tasa-arvolain ja yhdenvertaisuuslain tavoitteiden toteutumista. — Tässä, puhemies.

Keskustelu päättyi.

Asia lähetettiin ulkoasiainvaliokuntaan.

7. Hallituksen esitys eduskunnalle seksuaalirikoksia koskevaksi lainsäädännöksi

Hallituksen esitys HE 13/2022 vp

Lähetekeskustelu

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 7. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään lakivaliokuntaan, jolle perustuslakivaliokunnan on annettava lausunto.

Lähetekeskusteluun varataan enintään 45 minuuttia. Asian käsittelyssä noudatetaan aikataulutettujen asioiden osalta sovittuja menettelytapoja.

Avaan keskustelun. — Esittelypuheenvuoro, ministeri Henriksson, olkaa hyvä.

Pöytäkirja PTK 14/2022 vp

Keskustelu

17.09 Oikeusministeri Anna-Maja Henriksson (esittelypuheenvuoro): Arvoisa puhemies, värderade talman! Seksuaalinen itsemääräämisoikeus kuuluu jokaiselle. Se on yksi keskeisistä perusoikeuksista, jonka turvaamiseen olemme sitoutuneet. Tästä ei voi tinkiä senttiäkään, ei milloinkaan eikä missään olosuhteissa.

Seksuaalirikokset ovat eräitä vakavimmista rikostyypeistä. Ne loukkaavat intiimeintä osaa ihmisten koskemattomuudesta ja aiheuttavat sekä fyysistä että henkistä kärsimystä rikoksen uhrille. Rikoksen uhriksi joutuneista moni kärsii läpi elämänsä. Lapsiin kohdistuvat teot ovat sanoin kuvaamattoman inhottavia ja vastenmielisiä.

Seksuaalirikosten ehkäisemiseen tulee panostaa laajamittaisin ja pitkäjänteisin toimin. Ajantasainen rikosoikeus on tässä yksi keskeinen keino. Rikoslainsäädännön kattavuus ja ajantasaisuus ovat perusedellytyksiä sille, että seksuaalirikoksia voidaan torjua tehokkaasti. Nyt lähetekeskustelussa olevassa hallituksen esityksessä ehdotetaan uudistettavaksi rikoslain seksuaalirikoksia koskevat säännökset. Esitys perustuu pääministeri Sanna Marinin hallituksen hallitusohjelmaan, ja sillä toteutetaan ne ponnet, jotka eduskunta antoi keväällä 2019.

Kyse on historiallisen suuresta uudistuksesta. Uusi sääntely parantaa keskeisesti uhrin asemaa. Raiskauksen määrittely muuttuu nyt siten, että jatkossa keskeistä on uhrin oma tahto. Tämä on merkittävä ajattelutavan muutos.

Esitystä on valmisteltu huolellisesti oikeusministeriössä 2,5 vuoden ajan. Oikeusministeriön asettama työryhmä laati luonnoksen hallituksen esitykseksi, joka julkaistiin kesällä 2020. Tämä luonnos oli laajalla lausuntokierroksella syksyllä 2020. Lakiluonnokseen tehtiin tämän jälkeen merkittäviä muutoksia, ja oikeusministeriö kuuli vuoden 2021 lopulla vielä eräitä keskeisiä asiantuntijoita.

Esityksen keskeinen muutos olisi raiskausrikosta koskevan säännöksen muuttaminen suostumusperusteiseksi. Tämä toteutettaisiin säätämällä raiskauksen keskeiseksi tunnusmerkiksi sukupuoliyhteydessä oleminen sellaisen henkilön kanssa, joka ei osallistu siihen vapaaehtoisesti. Vastaavalla tavalla muissa seksuaalirikoksissa keskeistä olisi se, ettei seksuaalisen teon kohde osallistu siihen vapaaehtoisesti. Pakottaminen seksuaaliseen tekoon korvattaisiin säännöksellä seksuaalisesta kajoamisesta. Säännös vastaisi muuten pitkälti ehdotettua raiskaussäännöstä mutta koskisi muita seksuaalisia tekoja kuin sukupuoliyhteyttä.

Värderade talman! Det handlar alltså om en historiskt stor förändring i vår strafflag. En central ändring är att bestämmelsen om våldtäkt ändras så att brottet baseras på avsaknad av samtycke. Det här är oerhört viktigt. Det genomförs genom att rekvisitet för våldtäkt blir samlag med en person som inte deltar frivilligt. Även i fråga om andra sexualbrott blir det centralt att den som är föremål för en sexuell handling inte deltar frivilligt.

Seksuaalirikoslainsäädäntö uudistettiin kokonaisuudessaan edellisen kerran 1990-luvun lopulla. Nykyisin raiskauksen määritelmässä keskeistä on se, pakottiko tekijä toisen sukupuoliyhteyteen tai käyttikö tekijä hyväkseen toisen avuttomuuden tilaa. Uuden lainsäädännön mukaan keskeistä olisi siis se, osallistuuko toinen osapuoli kanssakäymiseen vapaaehtoisesti. Tarkoitus on huolehtia siitä, että rangaistussäännökset ovat kattavia, vastaavat nykyisiä käsityksiä ja tarjoavat uhreille paremman suojan.

Pöytäkirja PTK 14/2022 vp

Hallituksen esityksellä uudistettaisiin myös ne rikoslain säännökset, jotka koskevat lapsiin kohdistuvia seksuaalirikoksia. Tällaiset rikokset ovat usein erityisen vahingollisia ja vastenmielisiä. Näitä rikoksia koskevat säännökset erotettaisiin omaksi kokonaisuudekseen. Tämä korostaisi lasten erityisen haavoittuvaa asemaa.

Nykyinen 16 vuoden suojaikäraja säilytettäisiin laissa. Samalla sitä vahvistettaisiin. Tätä nuorempiin lapsiin kohdistuvat sukupuoliyhteydet olisivat lähtökohtaisesti sellaiseen rangaistavia lapsenraiskauksina. Tämä olisi laissa uusi ankara rikos. Enää ei tarvitsisi arvioida, pakotettiinko lapsi tai suostuteltiinko häntä esimerkiksi sellaisissa tapauksissa, joissa vanhempi aikuinen on ollut lapseen sukupuoliyhteydessä. Lapsi ei voi pätevästi suostua seksuaaliseen tekoon aikuisen kanssa. [Leena Meri: Totta!] Tällaiset sukupuoliyhteydet muuttuisivat näin pääsääntöisesti hyväksikäyttör rikoksista lapsenraiskauksiksi. Lapsenraiskauksen rangaistusasteikko olisi 2–10 vuotta vankeutta. Rikoksesta tuomittaisiin käytännössä lähes aina ehdottomaan vankeusrangaistukseen, ja törkeän lapsenraiskauksen rangaistusasteikko olisi 4–12 vuotta vankeutta.

Myös 16 mutta ei 18 vuotta täyttäneitä lapsia suojattaisiin aikuisiin nähden laajemmin. Rangaistavaa ei jatkossakaan olisi sellainen nuorisoiäisten keskinäinen kanssakäyminen, jossa toisen seksuaalista itsemääräämisoikeutta ei loukata.

Värderade talman! Genom regeringspropositionen revideras också de bestämmelser i strafflagen som gäller sexualbrott mot barn. Sådana brott är ofta ytterst skadliga och motbjudande. Bestämmelserna om dessa brott ska avskiljas till en särskild helhet, och det här görs för att framhäva barnens särskilt sårbara ställning.

Den nuvarande skyddsåldersgränsen på 16 år ska kvarstå i lagen och samtidigt ska den stärkas. Samlag med barn som är yngre än 16 år ska i regel vara straffbara som våldtäkt mot barn. Det här är en ny bestämmelse om ett nytt allvarligt brott. Det behöver inte längre bedömas om barnet har tvingats till samlag eller övertalats till det. Framöver ska gärningar av detta slag således i regel inte längre betraktas som utnyttjandebrott mot barn, utan som våldtäkt mot barn. I praktiken är det meningen att det nästan alltid ska dömas ut ett ovillkorligt fängelsestraff för det här brottet.

Också skyddet för barn som har fyllt 16 år men inte 18 år föreslås bli mer omfattande än det som gäller vuxna. Inbördes sexuellt umgänge mellan ungdomar som inte kränker någons sexuella självbestämmanderätt ska inte heller i framtiden vara straffbart.

Arvoisa puhemies! Myös muita seksuaalirikoksia koskevia säännöksiä vahvistettaisiin. Esimerkiksi seksuaaliseen ahdisteluun voisi syyllistyä jatkossa muullakin tavalla kuin toista koskettelemalla, kun teko on riittävän vakava. Seksuaalisen kuvan luvaton levittäminen säädettäisiin erikseen rangaistavaksi. Näillä ja muilla uusilla säännöksillä puututtaisiin tehokkaammin myös internetissä ja sähköisellä viestinnällä tehtyihin seksuaalisiin loukkauksiin.

Useimpien seksuaalirikosten rangaistuksia ankaroitettaisiin. Erityisen tuntuva tämä olisi lapsiin kohdistuvissa seksuaalirikoksissa.

Seksuaalirikoslainsäädännön kokonaisuudistus on oikeusministeriössä tämän hallituskauden suurimpia ja tärkeimpiä hankkeita. Sen vaikutukset tulevat olemaan merkittävät ja kauaskantoiset. Esityksellä rikoslain säännökset halutaan saada johdonmukaiseksi ja kattavaksi kokonaisuudeksi, joka vastaa tämän päivän arvoja ja käsityksiä. Näillä laeilla Suomi parantaisi edelleen myös kansainvälisten velvoitteidensa täyttymistä.

Pöytäkirja PTK 14/2022 vp

Uuden lainsäädännön myötä jokaisella maassamme on parempi suoja seksuaalirikoksilta.

Ärade talman! Med den här lagpropositionen stärker vi alla finländares självbestämmanderätt och rätt till sin personliga integritet. Det är ett stort framsteg för jämställdheten, ett stort framsteg som stärker speciellt flickors och kvinnors ställning i vårt samhälle. — Tack.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Keto-Huovinen, olkaa hyvä.

17.20 Pihla Keto-Huovinen kok: Arvoisa puhemies, ministeri! Hallituksen esitys seksuaalirikoksia koskevan lainsäädännön uudistamiseksi on tärkeä ja oikeansuuntainen. Haluan kiittää hallitusta ja ministeri Henrikssonia siitä, että jatkoitte edellisellä kaudella käynnistettyä seksuaalirikossääntelyn uudistusta.

Seksuaaliseen itsemääräämisoikeuteen kohdistuvat rikokset aiheuttavat suurta vahinkoa ja kärsimystä uhrille. Siksi on tärkeää, että meillä on kattavat ja selkeät rangaistussäännökset seksuaalisen itsemääräämisoikeuden suojaamiseksi. Lainsäädännön on asianmukaisella tavalla heijastettava sitä, kuinka tuomittavina näitä oikeuksien loukkauksia me pidämme.

Hallituksen esityksen keskeinen muutos on raiskauksen tunnusmerkistön laajentaminen siten, että rangaistava olisi sellainen teko, johon ei ole toisen osapuolen suostumusta. Tämä muutos on kannatettava, ja sen jälkeen Suomen lainsäädäntö täyttää tältä osin kansainväliset velvoitteet.

Arvoisa puhemies! Kansainväliset selvitykset osoittavat, että Suomessa ilmenee paljon naisiin kohdistuvaa väkivaltaa. Olen useampaan kertaan tässä salissa nostonut esille sen, että Suomi on Euroopan toiseksi turvattomin maa naiselle. Tämä tilastosijoitus on häpeäksi maallemme. Tilanteeseen ei ole yhtä ratkaisua, mutta rangaistukset ovat siinä yksi keino. Rikoksesta seuraava rangaistus on viesti teon paheksuttavuudesta, ja seksuaalirikosten rangaistusten tulisi olla oikeassa suhteessa muuhun rikoslainsäädäntöön ottaen huomioon niiden vahingollisuus.

Vuonna 2020 yli puolet raiskaustuomioista annettiin ehdollisena. Ehdollinen tuomio on niin sanotusti varoitus tekijälle: pidättäydy tekemästä tekoa uudelleen. Ehdollisen vankeuden keskimääräinen pituus oli puolitoista vuotta. Saman tuomion saa kasvatettuaan noin sata kannabiskasvia. Kehotan ihan jokaista tässä salissa miettimään, ovatko nämä teot todella moitittavuudeltaan samanarvoisia. Onko raiskauksesta seuraava rangaistus oikeassa suhteessa muuhun rikoslainsäädäntöön, seksuaalirikoksiin liittyvä vahingollisuus huomioiden?

Arvoisa puhemies! Ruotsissa normaalirangaistus perustyyppisestä raiskauksesta on kahdesta kolmeen vuotta vankeutta ja Norjassa kolmesta neljään vuotta — ehdollinen tuomio ei tule kysymykseen. Miksi suomalaisessa yhteiskunnassa ja sitä heijastavassa lainkäytössä pidetään henkeen ja terveyteen sekä seksuaaliseen itsemääräämisoikeuteen kohdistuvia rikoksia niin vähämerkityksellisinä tekoina, etteivät ne ansaitse varoitusta kummempaa reaktiota yhteiskunnaltamme? Hallitus ei ole tuomassa mitään muutosta tähän asiaan tällä esityksellään. Raiskauksen vähimmäisrangaistuksen korottaminen kahteen vuoteen saattaisi rangaistukset muiden Pohjoismaiden viitoittamaan suuntaan. Tätä ei kui-

Pöytäkirja PTK 14/2022 vp

tenkaan esitetä eikä sitä ole hallituksen esityksessä tarkemmin pohdittu. Ministeriltä kysyinkin: miksi hallitus ei ole tuomassa muutosta raiskausrikosten rangaistusasteikkoon?

Arvoisa puhemies! Rangaistusasteikkoja konkreettisemman kuvan eri rikosten yhteiskunnallisesta moitearvosta välittää tuomioistuinten rangaistuskäytäntö. Kuten aiemmin totesin, saman tuomion saa raiskauksesta tai sadan kannabiskasvin kasvattamisesta. Raiskauksen rangaistusasteikko mahdollistaisi kovemmat tuomiot, mutta tuomioistuimet käyttävät asteikon alapäätä. Törkeiden pahoinpitelyiden osalta tilanne on sama, mistä puhuin täällä jo viime viikolla. En pidä todennäköisenä, että rangaistukset muuttuisivat ilman lakimuutoksia, vaikka yhteiskunnallisen ajattelutavan muutoksen myötä halua siihen voisi tuomareilla ollakin. Poliittisten toimijoiden, eli meidän, on tehtävä muutos lainsäädäntöön, kuten Norjassa tapahtui. Lakivaliokunnan ollessa Norjassa vierailulla tämä asia tuotiin selkeästi esille raiskausrikosten osalta. Kun rangaistukset eivät muutoin ankaroituneet, korotettiin rangaistusminimiä niin, ettei ehdollinen tuomio enää ollut mahdollinen.

Ministeri Henriksson, totesitte äsken itse esittelypuheenvuorossanne, ettei raiskaus ole mikä tahansa oikeudenloukkaus vaan yksi vakavimmista rikoksista. Tämän tulisi myös näkyä siitä tuomittavissa rangaistuksissa. Raiskauksen rangaistusminimin korotus kahteen vuoteen ilmentäisi sitä, että yhteiskunta oikeasti paheksuu raiskausta tekona ja ymmärtää nykyistä paremmin seksuaalisen häirinnän törkeimmän muodon kohteeksi joutuneiden uhrien fyysisiä ja henkisiä vaurioita. — Puheenvuoroni on pidempi kuin tuo 5 minuuttia, joten... [Puhemies: 7 minuuttia!] — Selvä.

Arvoisa puhemies! Toinen omaa oikeustajuani vastaan riitelevä kohta esityksessä on myös se, että hallituksen esityksessä seksuaalipalvelujen ostamisessa alaikäiseltä rangaistusasteikko pysyy ennallaan. Rangaistusasteikko olisi sakkoa tai kaksi vuotta vankeutta tilanteessa, jossa aikuinen ihminen taivuttaa alaikäisen sukupuoliyhteyteen. Yksin se seikka, että lapsi on tilanteessa, jossa aikuinen tarjoaa rahaa vastineeksi seksistä, osoittaa jo lapsen haavoittuvan aseman. Pykälä jättää vastuun omasta hyväksikäytöstä liikaa alaikäiselle, kun yhteiskuntamme tulisi suojella alaikäisiä tämänlaiselta hyväksikäytöltä ja varmistaa myös riittävät rangaistukset.

Toinen asia, minkä haluan nostaa esille, on se, ettei hallituksen esityksen mukaan lasta seksuaalisesti esittävän materiaalin hallussapidosta olla säätämässä erikseen törkeää tekemuotoa. Tämä tarkoittaa, että yhtäläisellä nimikkeellä tuomitaan tapaukset, joissa hallussa on yksi, sata tai vaikka satatuhatta lasta seksuaalisesti esittävää kuvaa tai muuta mediatallennetta. Teknologian kehittyessä laitteiden tallennuskapasiteetit ja poliisien kotietsinnöillä takavarikoiman materiaalin määrät ovat kasvaneet jopa räjähdysmäisesti. Kuvia voi todellakin olla kymmeniätuhansia ja videoita satoja tunteja — jokaisessa näistä hyväksikäytetty lapsi. CAM-materiaaleissa lapset ovat vakavien rikosten uhreja, ja ilmoitusten määrät näistä rikoksista ovat kasvaneet samalla kun materiaalin tuotanto ja saatavuus ovat lisääntyneet. Monet pimeissä verkoissa toimivat CAM-ringit myös vaativat sisäänpääsyn vastineeksi kuvia ja videoita, eli ne toimivat vaihdannan välineinä. Hallussa pidetyn materiaalin määrä voi siis olla käsittämättömän laaja mutta tuomitut rangaistukset useimmiten sakkoa. Tunnusmerkistön porrastaminen kahteen törkeysluokkaan mahdollistaisi tarkemman rangaistusasteikkojen suhteuttamisen rikosten törkeysasteen mukaan. — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Holopainen, Mari, olkaa hyvä.

Pöytäkirja PTK 14/2022 vp

17.27 Mari Holopainen vihr: Arvoisa puhemies! Käsittelyssä on todella tärkeä, kaivattu uudistus. Seksi ilman suostumusta on raiskaus, ja tämän pitäisi olla selvää myös lain silmissä, mutta näin ei ole ollut. Raiskaus ei ole ikinä uhrin vika. On tärkeää, että tällä hallituskaudella on päätetty uudistaa seksuaalirikoksia koskevat lait niin, että jokaisen koskemattomuus ja itsemääräämisoikeus turvataisiin. Myös aivan liian usein joutuu lukemaan lehdistä tai kuulemaan, etteivät oikeusprosessit raiskausten ollessa kyseessä etene riittävän nopeasti, tai jopa että syytettä ei nosteta riittävän todistusaineiston puuttuessa. Uhrille on äärimmäisen raskasta joutua taistelemaan saadakseen oikeusprosessi edes käyntiin. Uhrin pitäisi saada aina helposti apua. On tärkeää, että tämä esitys parantaa uhrin oikeusturvaa, rikosvastuun toteutumista ja vahvistaa jokaisen oikeutta vapaasti määrätä kehostaan.

Uudistetussa lainsäädännössä raiskauksen määrittelyssä keskeistä on teon kohteen oma tahto eikä vain se, miten tekijä on menetellyt. Raiskausmääritelmän muuttaminen suostumusperusteiksi korjaa yhden Suomen lainsäädännön ilmeisimmistä puutteista itsemääräämisoikeuden toteutumisen kannalta. Kiitos tästä kuuluu jokaiselle, joka on ollut vaikuttamassa kansalaisaloitteen toteuttamiseen, on puhunut ääneen itseensä kohdistuvasta häirinnästä, väkivallasta, raiskauksista. Vihreiden pitkäaikainen tavoite on ollut saada suostumuksen puute seksuaalisen väkivallan määritelmäksi Suomen laissa. Nyt tästä on tulossa totta.

Tämä tehtävä uudistus on merkittävä askel, mutta kaikkia ongelmia se ei varmasti vielä korjaa. Onkin tärkeää, että eduskuntakäsittelyssä varmistetaan, että laista tulee mahdollisimman tarkasti jokaisen ihmisen koskemattomuutta suojaava. Vihreille on ollut todella tärkeää, että tällä seksuaalirikoslain uudistuksen avulla pystymme suojaamaan paremmin lapsia.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Said Ahmed, olkaa hyvä.

17.30 Suldaan Said Ahmed vas: Arvoisa puhemies! Tämä on historiallinen päivä. Seksuaalirikoslainsäädännön kokonaisuudistus on yksi tämän kauden tärkeimmistä lainsäädäntöhankkeista, ja on todella hienoa, että se saatetaan nyt näin kunnianhimoisesti maaliin. Oikeudenmukainen seksuaalirikoslaki luo luottamusta yhteiskuntaan. Onkin aivan keskeistä, että laki tunnistaa seksuaalirikoksen monet muodot ja korostaa jokaisen oikeutta seksuaaliseen itsemääräämisoikeuteen ja henkilökohtaiseen koskemattomuuteen.

Arvoisa puhemies! Tämän esityksen myötä olemme luomassa oikeudenmukaisempaa Suomea. Tämä on askel kohti sitä, ettei uhrin tarvitse enää pelätä, uskotaanko häntä, tai miettiä, mitä hänen olisi pitänyt tehdä tilanteessa toisin. Seksuaalirikos ei ole koskaan uhrin vika. On tärkeää, että tämä näkyy myös lainsäädännössämme. Se, että uudessa lainsäädännössä suostumuksen puute toimii raiskauksen keskeisenä määrittävänä tekijänä, nostaa vihdoin uhrin oikeudet lainsäädännössämme keskiöön. On kuitenkin muistettava, että pelkkä lainsäädäntö ei yksin riitä. Uhrin oikeuksien kannalta keskeistä onkin myös tämän lainsäädännön toimeenpano. Meidän on luotava ilmapiiri, jossa uhrin uskaltavat tuoda tapahtuneen ilmi ja jossa rikoksen tutkinta on nopeaa ja ammattitaitoista. Vain näin voimme varmistaa, että nämä uudet lait aidosti myös muuttavat ihmisten elämää.

Arvoisa puhemies! Meillä on käsissämme valtavan suuri kokonaisuudistus, ja paljon esillä olleen suostumuksen periaatteen lisäksi hallitus uudistaa seksuaalirikoksia koskevaa lainsäädäntöä kattavasti ja monipuolisesti. Aivan erikseen tahtoisin kiittää hallitusta siitä,

Pöytäkirja PTK 14/2022 vp

että esityksessä huomioidaan myös seksuaalisten kuvien luvaton lähettäminen. Kuten lain perustelutekstissä viitataan, viestintäteknologian kehityksen myötä tarve suojella ihmisiä ei-toivotulta seksuaaliselta sisällöltä on muuttunut ja lisääntynyt.

Pelastakaa Lapset ry julkaisi hiljattain suomalaisen selvityksen, jonka mukaan jopa 80 prosenttia vastanneista lapsista on joskus vastaanottanut alastonkuvan aikuiselta. Luke-mattomat selvitykset osoittavat samaa myös. Erityisesti naisten kohdalla olemme jo pis-teessä, jossa lähes jokainen nainen tässä yhteiskunnassamme on joutunut seksuaalisen häi-rinnän uhriksi vastaanottamalla pyytämättään seksuaalissävyisen kuvan verkossa. Tutki-muksen mukaan tämä voi olla hyvin traumatisoiva ja epämiellyttävä kokemus. On korkea aika, että puutumme tähän ahdisteluun myös lainsäädännön tasolla.

Arvoisa puhemies! Aivan lopuksi tahdon vielä, hallituksen lisäksi, kiittää kansalaisjär-jestöjä ja kansalaisaktivisteja, jotka ovat tehneet töitä ja pitäneet esillä, vaatineet muutosta. Tämä on myös teidän ansiotanne. Maailmaa voi muuttaa. Kiitos, että jaksatte. Vain kyllä tarkoittaa kyllä.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Hyrkkö, olkaa hyvä.

17.34 Saara Hyrkkö vihr: Arvoisa puhemies! Oikeus päättää omasta kehostaan ja siitä, kuka, miten ja milloin siihen koskee, on perustavanlaatuinen ihmisoikeus, jota lainsäädän-nön on suojeltava. Tämän pitäisi olla itsestään selvää. Seksi on seksiä vain, kun siihen on kaikkien osapuolten suostumus.

Nyt käsittelyssä olevan seksuaalirikoslainsäädännön kokonaisuudistuksen lähtökohtina ovat koskemattomuus ja seksuaalinen itsemääräämisoikeus. Monia nykyisin puutteita kor-jataan. Rikoslain raiskausmääritelmä muutetaan suostumuksen puutteeseen perustuvaksi. Rikosvastuun toteutumista ja uhrien asemaa parannetaan. Sanallinen ahdistelu ja toisten seksuaalisten kuvien luvaton levittäminen kielletään. Erityisesti lapsiin kohdistuvien sek-suaalirikosten rangaistuksia kovennetaan ja lasten suojaa vankistetaan tuntuvasti.

Arvoisa puhemies! Uudistus pitää sisällään merkittävän ajattelutavan muutoksen. Jat-kossa seksi ilman suostumusta tunnistetaan rikoslaissa raiskaukseksi. Ei tarkoittaa aina ei, ja vain kyllä tarkoittaa kyllä. Enää ei siis arvioida, onko uhri vastustanut tekoa riittävästi, tai ovatko väkivallan merkit hänen kehossaan riittävän vakavia. Ei, nyt katseen kohteena on se, onko tekijä antanut toiselle ihmiselle aidon mahdollisuuden muodostaa ja ilmaista vapaaehtoisuutensa. Jos tätä vapaaehtoisuutta jollakin tavalla rikotaan tai rajoitetaan, ei ole enää kyse toista kunnioittavasta, suostumuksellisesta seksistä.

Uudistuksen myötä Suostumus2018-kansalaisaloitteen tavoitteet toteutuvat. Kansa-laisaloitekampanjan tuki oli äärimmäisen tärkeää, kun neuvottelimme tämän uudistuksen mukaan hallitusohjelmaan. Kiitos tästä kuuluu myös jokaiselle, joka on viimeisen vuosi-kymmenen aikana puhunut kokemastaan häirinnästä ja väkivallasta ja vaatinut muutosta. Haluan kiittää myöskin todella suuresti ministeri Henrikssonia, joka on ottanut tämän asian omakseen ja tehnyt väsymätöntä työtä tämän historiallisen uudistuksen toteuttamiseksi.

Arvoisa puhemies! Rikosvastuun toteutumisen ja uhrien aseman vahvistaminen on yksi tämän uudistuksen tärkeistä tavoitteista. On olennaista, että toisen koskemattomuuden loukkaamisella on todella seurauksia. Tällä hetkellä aivan liian moni teko jää kokonaan syyttämättä, koska tuomitsemisen kynnyks on niin korkea, ja vielä sitäkin useampi rais-kauksen uhri jättää yhä rikosilmoituksen kokonaan tekemättä, koska he tietävät tämän.

Pöytäkirja PTK 14/2022 vp

Juuri näille ihmisille tämä uudistus antaa ihan keskeisen viestin: sinun kokemuksesi on todellinen, ja se otetaan vakavasti.

Arvoisa puhemies! Lainsäädännöllä on kahdenlaista merkitystä. Se määrittää tietenkin oikean ja väärän rajoja ja etenkin rikoslain tapauksessa toimii poliisin ja tuomioistuinten ohjenuorana. Toisaalta lainsäädännöllä on vaikutusta myös asenteisiin, siihen, mikä koetaan oikeaksi ja mikä vääräksi, ja mikä on hyväksyttävää. Molemmista syistä on tärkeää, että lainsäädäntö kunnioittaa kirkkaasti jokaisen ihmisen seksuaalista itsemääräämisoikeutta.

Kouluterveyskyselyiden perusteella tiedämme, että hälyttävän moni tyttö kokee häiritsevää seksuaalista ehdottelua tai ahdistelua ja jopa seksuaalista väkivaltaa. Poikien kohdalla luvut ovat pienempiä, mutta jokainen häirintätapaus on tietenkin liikaa. Erityisesti tyttöjen koskemattomuuteen liittyen yhteiskunnallisissa asenteissa on yhä aivan valtavasti korjattavaa. Erilaiset sosiaalisen median ilmiöt, näkyvimpänä ja laajimpana viime vuosien me too -liike, ovat tehneet vihdoinkin näkyväksi sen, minkä suuri osa naisista on koko elämänsä ajan tiennyt todeksi. Seksuaalinen häirintä ja seksuaalinen väkivalta ovat vastenmielistä vallan väärinkäyttöä mutta valitettavan arkipäiväistä. Tarvitaan siis kulttuurin muutosta, ja se tarvitsee tuekseen muutoksia myös lainsäädäntöön. Eduskuntakäsittelyssä käymme varmasti tarkasti läpi, että laki todella antaa vahvan suojan jokaisen ihmisen koskemattomuudelle.

Arvoisa puhemies! Samaan aikaan on aivan olennaista, mitä tapahtuu tämän lakimuutoksen jälkeen. Ei voi nimittäin olla niin, että ihminen törmää suostumuksen käsitteeseen vasta, kun on jo tutinnan kohteena tai syytetyn penkissä. Lain ja kulttuurin muutos tulee toimeenpanna paitsi poliisin, syyttäjien ja tuomioistuinten toiminnassa, myös esimerkiksi seksuaalikasvatuksessa, kouluterveydenhuollossa ja muiden nuorten kanssa työskentelevien ammattilaisten toiminnassa — unohtamatta sitä, että tämä lakimuutos totta kai koskee aivan kaiken ikäisiä.

Vastuuta on todella jokaisella: miten puhumme seksuaalisuudesta ja seksistä, millaisia asenteita välitämme ja vahvistamme, ja ennen kaikkea millaisiin tekoihin ja sanoihin puutumme, kun todistamme niitä vierestä. Seksi on ja sen kuuluu olla iloinen asia. Silti siitä puhuminen voi olla vaikeaa. Tämä puhumattomuus voi pahimmillaan hämärtää sallitun ja kielletyn rajaa, ja myös heikentää kunnioitusta omaa ja toisten koskemattomuutta kohtaan. Toivon, että tämän lakimuutoksen myötä kaiken ikäiset ihmiset rohkaistuvat myös puhumaan ja pohtimaan omaa seksuaalisuuttaan ja havahtuvat kunnioittamaan omia ja toisten kehoja ja koskemattomuutta.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Soinikoski, olkaa hyvä.

17.40 Mirka Soinikoski vihr: Arvoisa puhemies! Eduskunnan käsittelyssä on tänään historiallinen lakiesitys, jossa suostumus seksiin asetetaan seksuaalirikoslainsäädännön keskiöön. Tämä parantaa oleellisesti raiskauksen uhriksi joutuneen asemaa. Aikaisemmin lainsäädäntömme ei tunnistanut seksiä ilman toisen osapuolen suostumusta raiskaukseksi, vaikka kaikille pitäisi olla päivänselvää, että seksi ei voi tapahtua ilman yhteisymmärrystä. Esitys parantaa uhrin oikeusturvaa ja rikosvastuun toteutumista sekä vahvistaa jokaisen oikeutta määrätä vapaasti omasta kehostaan ja seksuaalisuudestaan.

Pöytäkirja PTK 14/2022 vp

Raiskausmääritelmän muuttaminen suostumusperusteiseksi korjaa yhden Suomen lainsäädännön ilmeisimmistä puutteista, vaikka se ei kaikkia ongelmia korjaakaan. Samalla Suomi liittyy osaksi eurooppalaista oikeuskäytäntöä, sillä suostumusperustaisuus on jo käytössä useissa Länsi-Euroopan valtioissa. Jokaisella on oikeus määrätä itse omista rajoistaan omilla ehdoillaan. Tätä periaatetta tämä lakiesitys tukee.

Arvoisa puhemies! Monet lain ilkkujat ovat kysyneet, tarvitaanko jatkossa kirjallinen suostumus seksiin suostumisesta. Ei tarvita. Jos suostumus käsitteenä on uusi, kannattaa aikuistenkin tutustua esimerkiksi Väestöliiton turvataitoihin ja uimapukusääntöön, jota lapsille opetetaan.

Uusi laki ei muuttaisi todistelun periaatteita, vaan jatkossakin syyttäjän on osoitettava rikoksen tapahtuneen. Oikeusvaltiossa ihmistä pidetään syyttömänä kunnes toisin todistetaan. Lakiesitys kuitenkin muuttaa oleellisesti prosessia, jossa todistelun kohde muuttuu. Oikeusprosessissa huomio kiinnittyy väkivallan tai avuttomuuden sijaan siihen, miten syytetty on suhtautunut toisen tahtoon. Nykylainsäädäntö ei tunnista raiskausta tapahtuneen, jos uhrilla ei ole esittää siitä väkivallan merkkejä kehossaan. Lakiesitys tuo merkittävän asennemuutoksen lainsäädäntöön ja sen toteuttamiseen. Laki on osa hallituksen päätösten jatkumoa, jossa vahvistetaan heikommassa asemassa olevien ihmisten asemaa yhteiskunnassamme. Lakiesityksen seurauksena uhri saa äänensä paremmin kuuluviin oikeusprosessissa.

Arvoisa puhemies! Seksiä ei voi olla ilman suostumusta. Tämän pitäisi olla itsestäänselvyys myös Suomessa, mutta valitettavasti näin ei ole. Haluan kiittää kaikkia, jotka ovat vuosien aikana uskaltaneet puhumaan seksuaalisesta häirinnästä ja väkivallasta ja vaatineet muutosta. Viime vuosina tässä työssä etenkin Suostumus2018-kansalaisaloitekampanja toimi tärkeänä kirittäjänä.

Toivon, että tämä lakiesitys lisää avointa keskustelua sekä yhteiskunnassa että suomalaisten yksityiselämässä seksuaalisuudesta ja kehollisista rajoista. Avoimuus vahvistaa luottamusta, vapautta ja yksilön oikeuksia, kun ihmiset ovat tietoisempia omista oikeuksistaan, omasta vastuustaan ja omista rajoistaan. Tämä on yhteiskunnallisesti tervehdyttävä askel kohti luonnollisempaa suhtautumista seksiin ja askel kohti vahvempaa seksuaalista itsemääräämisoikeutta.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Ovaska, olkaa hyvä.

17.43 Jouni Ovaska kesk: Arvoisa puhemies! Näyttää siltä, että tämä pykälä saa ainakin ensimmäisen kauden edustajat liikkeelle, tai sitten moni ensimmäisen kauden edustaja istuu juuri lakivaliokunnassa, kun katsoo tätä istuntosalia. Mutta tätä lakia on odotettu, ja tämä on erittäin tervetullut. Kiitos siitä ministerille.

Ajattelin myös muutamana sanana sanoa juuri suostumuksesta — juuri tästä, että seksi ilman suostumusta on voimassa olevassakin laissa rikos, eli miksi se sitten nimenomaisesti pitää olla tässä uudessa laissa tällä tavalla. Tämä suostumushan on saanut paljon palstatilaa, ja siitä on jopa vitsailtu lehtien pilapiirroksissa ja mietitty, että mitä tämä sitten oikeasti tarkoittaa.

Mutta sain tällaisen tapausesimerkin eräältä tuttavaltani: Juhlissa tavanneet, ennalta toisilleen tuntemattomat nainen ja mies päätyivät samaan hotellihuoneeseen juomaan alkoholia. Mies kaatoi naisen sänkyyn, kun naisella oli vielä viinilasi kädessä. Mies riisui naisen ja aloitti yhdynnän. Mitään ei puhuttu. Nainen oli sekä humalassa että lamaantunut. Nai-

Pöytäkirja PTK 14/2022 vp

nen ei vastustellut, joskaan ei myöskään osallistunut — lähinnä antoi asioiden tapahtua, kun ei muutakaan voinut. Lopulta hän sai kerättyä voimansa ja sopivalla hetkellä työsi miehen jaloillaan ja käsillään pois ja huusi ”lopeta”. Mies lopetti. Miestä ei tuomittu. Miksei? Väkivaltaa ei käytetty, väkivallan uhkaa ei ollut, uhri ei ollut humalan takia tiedoton, uhri ei ollut riittävän lamaantunut, koska oli lopulta saanut työnnettyä miehen pois ja tekijä lopetti teon siihen.

Tämä viesti, joka juristilta tuli, kertoo juuri siitä, miksi suostumus on mainittava laissa. Raiskaus on raiskaus, vaikka väkivaltaa ei käytetä tai vaikka uhri lopulta saisi sisua ja voimaa vastustaa tekijää. Tämä ei saa olla tulkintakysymys. Muun muassa siksi tämä uusi laki on tärkeä.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Aittakumpu, olkaa hyvä.

17.45 Pekka Aittakumpu kesk: Arvoisa puhemies! Tässä esityksessä tosiaan ehdotetaan muutettavaksi muun muassa rikoslain seksuaalirikoksia koskevia säännöksiä. Tässä hyvässä keskustelussa on nostettu esille tämän esityksen vahvuuksia. Haluan erityisesti kiittää hallitusta siitä, että tämä esitys ankaroittaa merkittävästi lapsiin kohdistuvien seksuaalirikosten rangaistuksia. Lähtökohtana on, että lapsi ei voi pätevästi suostua seksuaaliseen tekoon aikuisen kanssa. Jatkossa sukupuoliyhteys alle 16-vuotiaan lapsen kanssa olisi lähtökohtaisesti sellaisenaan rangaistavaa lapsenraiskauksena. Tällaiset teot muuttuvat pääsääntöisesti hyväksikäyttörikoksista lapsenraiskauksiksi, ja vähimmäisrangaistus nousee yhdestä kahteen vuoteen vankeutta. Tämä tarkoittaa sitä, että rikoksesta tuomittaisiin käytännössä lähes aina ehdotonta vankeutta.

Arvoisa puhemies! Lapsen seksuaalinen hyväksikäyttö piiloutuu ilmiönä herkästi yhteiskunnassa ja yhteisöissä. Siksi siitä on puhuttava ja se on toimintana selkeästi tuomittava. Tarvitaan myös riittävän ankarat rangaistukset. Verkkoaikana on yleistynyt grooming eli verkossa tapahtuva tai siellä valmisteltava seksuaalinen hyväksikäyttö. On tärkeää suojella lapsia myös verkossa tapahtuvalta hyväksikäytöltä.

Pelkät rangaistuksen kovennukset tai aiheesta puhuminen eivät tietystikään riitä, vaan tarvitaan myös tarpeeksi työvoimaa poliisille ja oikeuslaitokselle. Viime aikoinakin on uutisoitu siitä, että valitettavasti erityisesti seksuaalirikosten tutkinta-ajat ovat venyneet, koska poliisilla ei ole ollut resursseja tai sitten näiden resurssien kohdentamisessa on ollut parannettavaa. On äärimmäisen tärkeää, että uhri saa sujuvasti ja mahdollisimman nopeasti sen oikeuden, jonka maamme lait hänelle antavat. Siksi poliisin ja oikeuslaitoksen riittävä rahoitus on turvattava ja on huolehdittava myös siitä, että resurssit kohdennetaan järkevästi.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Vielä ehditään yksi puheenvuoro tällä erää tähän kohtaan. — Edustaja Werning.

17.47 Paula Werning sd: Puhemies! Oikeusministeriö asetti keväällä 2019 työryhmän valmistelemaan 20 vuotta vanhan rikoslain 20 luvun kokonaisuudistusta. Nykyinen laki on osittain vanhentunut sekä osittain osoittautunut puutteelliseksi. Tällä uudistuksella parannetaan uhrin asemaa. Jatkossa keskiössä ei ole tarkastelu siitä, onko uhrilla ollut mahdollisuutta sanoa ei ja onko hänet pakotettu väkivalloin. Tarkoituksena on muun muassa enti-

Pöytäkirja PTK 14/2022 vp

sestään vahvistaa suostumuksen asemaa raiskauksen tunnistuksessa. Raiskauksen keskeiseksi tunnusmerkiksi on tarkoitus tulla sukupuoliyhteydessä oleminen sellaisen henkilön kanssa, joka ei osallistu siihen vapaaehtoisesti. Jatkossa siis vain kyllä tarkoittaa kyllä ja ei on ei. Tämä parantaa ehdottomasti myös lapsen, vammaisen ja vanhuksen asemaa uhrina.

Lakiuudistuksen myötä seksuaalista itsemääräämisoikeutta olennaisesti loukkaavat seksuaaliset teot — muutkin kun sukupuoliyhteys, joihin toinen osapuoli ei osallistu vapaaehtoisesti, kuten voimakas seksuaalinen kosketteleminen, seksuaalisen kuvan tai tallenteen levittäminen — tulisivat rangaistaviksi seksuaalirikoslainsäädännön alla.

On välttämätöntä, että lapsen asemaa ja oikeusturvaa vahvistetaan. Periaatteena on, että alle 16-vuotias lapsi ei voi antaa suostumusta seksuaaliseen toimintaan aikuisen kanssa. Lakiin ehdotetaan uutta nuoren lapsen ehdotonta ikärajaa. Alle 12-vuotiaisiin lapsiin kohdistuvan törkeät teot tuomittaisiin aina ankarasti lapsenraiskauksena.

Minimirangaistusta tullaan myös nostamaan kahteen vuoteen. Tämä tarkoittaa käytännössä sitä, että ehdolliset tuomiot jäävät kyseisissä rikoksissa pois ja vankeus on käytännössä aina ehdotonta.

Arvoisa puhemies! Ensivussa sairaanhoitajana työskennellessäni olen liian usein hoitanut raiskauksen uhria. Olen kuullut uhrin tuntemuksia häpeästä, loukatuksi tulemisesta ja kommentin: ”Olin niin peloissani, etten saanut sanaa suustani.” Erityisen vaikea potilaan kohtaaminen minulle äitinä on ollut esimerkiksi sellainen tilanne, jossa jouduin valokuvaamaan tutkimushuoneessa pikkuhoususillaan seisovaa surullista pientä lasta ja hänen sisäreisissään olevia mustelmia. Näistä tosin minulle ja lasta hoitavalle lääkärille selitettiin lapsen vilkkaudesta ja kavereiden kanssa remuamisesta johtuvilla ruhjeilla ihosta. Aikuisen tehtävä on lapsen suojeleminen, ei lapsen rikkomisen.

Puhemies! Tämä lakiuudistus on erittäin tervetullut, ja pidän tätä erittäin kannatettavana.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Vielä ministeri Henriksson, joi-takin minuutteja. [Anna-Maja Henriksson: Montako minuuttia?] — 4 minuuttia.

17.50 Oikeusministeri Anna-Maja Henriksson: Arvoisa puhemies, hyvät edustajat! Kiitoksia tästä tuesta, minkä olette osoittaneet tälle tärkeälle lakikokonaisuudelle. Tämä on suuri muutos suomalaisessa yhteiskunnassa, ja se on muutos, mitä me tarvitsemme, se on muutos, jonka puolesta moni on tehnyt työtä pitkään, ja se on muutos, joka toivottavasti johtaa myös siihen, että ihmisten ajattelu muuttuu. Kenelläkään ei ole oikeutta toisen kehoon. Aina pitää olla suostumus.

Tässä muutamia edustajat nostivat eräitä kysymyksiä, joihinka haluan vielä vastata:

Muun muassa edustaja Keto-Huovinen lähti siitä, miksi ei edelleen koroteta raiskausri-kosten rangaistusasteikkoa: Tässähan tulee nyt tapahtumaan se, että sellaiset rikokset, jois-ta aikaisemmin tuomittiin seksuaalisesta hyväksikäytöstä, siirtyvät sen raiskauksen alle, elikkä sellaiset teot tullaan tulevaisuudessa rankaisemaan paljon, paljon kovemmin kuin tähän mennessä. Yleisesti myös voidaan sanoa, että keskeisten seksuaalirikosten rangais-tukset nyt kovenisivat tässä uudistuksessa ja useiden rikosten rangaistusasteikkoja korotet-taisiin, elikkä tässä mennään kohti kovempia rangaistuksia. Ja niin kuin tässä on tullut esil-le, esimerkiksi lasten osalta alle 16-vuotiaan kanssa sukupuoliyhteydessä oleminen on ran-gaistava teko, se on lapsenraiskaus, ja siitä tuomitaan vähintään kaksi vuotta vankeutta.

Pöytäkirja PTK 14/2022 vp

Tässä edustaja Keto-Huovinen vertasi myös Ruotsiin ja Norjaan: On aina vaikeata verrata suoraan, mutta haluan tuoda senkin nyt tässä esille, että Ruotsissa on esimerkiksi raiskauksen lievä tekemuoto, josta vähimmäisrangaistus on 14 vuorokautta vankeutta. Suomessa ei ole sellaista tämän uudistuksen jälkeen, ja myös seksuaalisesta hyväksikäytöstä tuomitaan vähintään neljä kuukautta vankeutta. Elikkä näin ollen Suomen rangaistusasteikot tässäkin suhteessa ovat kovempia. Norjassa taas raiskauslainsäädäntö ei ole yhtä kattava kuin Suomen, ja sen takia sitä ei voi suoranaisesti verrata.

Nyt tämän uudistuksen myötä meillä rangaistukset tulevat koventumaan. Senkin takia me tarvitaan lisää resursseja niin poliisille, niin syyttäjälaitokselle, niin tuomioistuimille kuin myös vankeinhoidolle, koska tämä tulee myös maksamaan, koska valitettavasti oletettavaa on, että vankiluku kasvaa, ja se kasvaa juuri sen takia, että sellaisista teoista, joista aikaisemmin on rangaistu lievemmin, tulee nyt kovempia rangaistuksia.

Toivottavasti päästään myös siihen, että nyt ajattelutapa lähtisi siitä, että jos joku sanoo, että haluatko kahvia, ja sanot, että en halua, niin sitten ei väkisin työnnetä sitä kahvia sen ihmisen suuhun. Sen ajattelutavan pitää muuttua myös näissä: jos joku sanoo, että en halua seksiä kanssasi, tai jos näyttää toisella tavalla, että en halua, niin pitää sen viestin mennä perille. Kenelläkään ei ole oikeutta toisen kehoon. Suostumusperusteinen raiskauspykälä on tässä nyt se käännekohta suomalaisessa rikosajattelussa ja kriminaalipolitiikassa, [Puhemies koputtaa] ja tästä olen erittäin tyytyväinen, ja haluan kiittää kaikkia siitä suuresta tuesta. Tässä tarvitaan nyt meidän jokaisen työtä sen eteen, että me saamme myös ajattelutavan muuttumaan koko yhteiskunnassa.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. Keskustelu ja asian käsittely keskeytetään. Asian käsittelyä jatketaan tässä täysistunnossa päiväjärjestyksen muiden asiakohtien tultua käsitellyiksi.

Asian käsittely keskeytettiin kello 17.55.

Asian käsittelyä jatkettiin kello 20.06.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Nyt jatketaan aiemmin tässä täysistunnossa keskeytetyn asiakohdan 7 käsittelyä. — Edustaja Virta, olkaa hyvä.

20.07 Sofia Virta vihr: Arvoisa puhemies! Seksuaalirikokset ovat vaikea aihe. Ne ovat aihe, josta tekisi mieli vaieta, koska oikeiden sanojen löytäminen tuntuu vaikealta, mutta juuri sen vuoksi niistä pitää puhua. Me emme voi yhteiskuntana sulkea silmiämme, ja juuri sen vuoksi on äärettömän tärkeää, että vihdoinkin seksuaalirikoslainsäädäntö uudistuu.

En koskaan unohda työvuoroa, jossa iltasadun aikana lapsi kertoo minulle, mitä hänelle on tehty, miten hän lapsen sanoin kuvailee seksuaalisen väkivallan, tai kuinka asiakas kertoo terapiavastaanotolla ensimmäisen kerran vuosia jatkuneesta seksuaalisesta väkivallasta, jonka uhrina hän on ollut mutta ei ole uskaltanut asiasta puhua — ei ole luottanut, että saisi apua tai oikeutta.

Pöytäkirja PTK 14/2022 vp

Kenenkään ei tulisi koskaan joutua minkäänlaisen seksuaalirikoksen kohteeksi. Meidän tulisi yhteiskuntana, päättäjinä, tehdä kaikkemme estääksemme näitä järkyttäviä ja haavoittavia rikoksia, mutta niin kauan kuin emme tässä sataprosenttisesti onnistu, on meidän varmistettava, että jokainen rikoksen uhriksi joutunut saa riittävän tuen ja oikeuden. Tekijöiden on jouduttava vastuuseen teoistaan, ja rangaistusten on oltava riittävän kovia, sillä raiskaus tai mikään seksuaalirikos ei ole koskaan uhrin vika — ei, vaikka tekijä kuinka siirtäisi syyllisyyttä uhriin — ja tämän myös lainsäädäntömme tulee vahvasti osoittaa. Toisen rajoja ja koskemattomuutta ei ole oikeutta rikkoa. Jos niin tekee, syyllistyy rikokseen. Jokaisella tulee olla oikeus päättää omasta kehostaan ilman minkäänlaista painostusta tai väkivaltaa.

Laki uudistetaan nyt suostumusperustaiseksi — vihdoin. Tämä on merkittävä muutos, sillä nykyisessä laissa raiskauksen määritelmä asettaa teon tunnusmerkistössä ensisijaiseksi väkivallan ja sillä uhkailun, mikä on ongelmallista monestakin syystä. Nykylain valossa ei uhrin oikeusturva toteudu riittävällä tasolla, sillä monet tilanteet, joissa seksuaaliväkivaltaa on tapahtunut, jäävät tunnusmerkistön ulkopuolelle. Tämä on johtanut esimerkiksi siihen, että suuri osa rikoksista ei koskaan tule poliisin tai syyttäjän tietoon, koska väkivallan vaatimukseen perustunut lainsäädäntö ei ole suojannut uhreja riittävästi. Esimerkiksi lähisuhteissa tapahtuva seksuaaliväkivalta jää usein piilorikollisuudeksi ja järkyttävän teon kohteeksi joutuneet näin vaille oikeutta, eivätkä tekijät joudu vastuuseen.

On täysin käsittämätöntä, että nykyisessä ei myöskään kysytä, suostuiko uhri, vaan kysytään, vastustiko hän tarpeeksi. Asetelma on jo lähtökohtaisesti kestävä, sillä se vastuuttaa uhrin sen sijaan, että huomio kohdistuisi tekijään ja tämän toiminta tuomittaisiin — ihan kuin uhrin kokemus seksuaaliväkivallasta olisi validi ja teko tuomittava vain siinä tapauksessa, että uhri on onnistunut vastustamaan tekijää tarpeeksi ponnekkaasti. Tämä on epäoikeudenmukaista ja väärin, sillä seksi ilman suostumusta on aina raiskaus, kuten olemme tänään tässä salissa moneen kertaan jo kuulleet. Onneksi tämä tunnustetaan nyt myös tämän uudistuksen myötä laissa. Sen lisäksi, että uhrin oikeusturva ja rikosvastuun toteutuminen paranevat lakiuudistuksen myötä, myös oikeus määrätä omasta kehosta ja seksuaalisuudesta vahvistuu.

Tämä lakiuudistus on merkittävä myös lasten oikeuksien kannalta. Puolustuskyvyttömät lapset ovat erityisen haavoittuvassa asemassa, ja ne seuraukset, joita lapsiin kohdistuvat seksuaalirikokset aiheuttavat, ovat kauaskantoisia. On ainut oikea suunta ankaroittaa merkittävästi lapsiin kohdistuvien rikosten rangaistuksia. On ainut oikea suunta ylipäättään jatkossa varmistaa, että seksuaalirikoksista, kuten muistakin terveyteen tai henkeen kohdistuvista rikoksista, täytyy rangaista riittävästi ja oikeasuhtaisesti. Tällä hetkellä näin ei vielä valitettavasti ole.

Arvoisa puhemies! Tämän tärkeän lakiuudistuksen äärellä on kuitenkin kuultu myös lukuisia kommentteja, jotka nimenomaan itse asiassa osoittavat, miten tärkeää on tätä lakia muuttaa. On turhauttavaa kuunnella disinformaatiota siitä, että suostumus tulisi jatkossa ilmaista aina lomakkeella tai että lakimuutoksen myötä syytteen nostaminen valheellisin perustein yleistyisi merkittävästi. Kuten hallitus on selväsanaisesti tuonut esiin, tästä ei ole kyse. Uusi laki ei muuttaisi todistelun periaatteita, vaan syyttäjän on edelleen kyettävä osoittamaan rikoksen tapahtuneen. Ihmistä pidetään syyttömänä, kunnes toisin todistetaan. Sen sijaan todistelun kohde muuttuu. Kohteena olisikin se, miten syytetty on suhtautunut toisen tahtoon, ei väkivallan käyttö tai uhrin niin sanottu avuton tila. Tämä tuo merkittävän asennemuutoksen myös koko oikeusprosessiin.

Pöytäkirja PTK 14/2022 vp

Turhauttavia ovat olleet myös puheet siitä, että tämä uudistus olisi jollakin tapaa vähäpätöinen. Päinvastoin kyseessä on historiallisen suuri muutos, ja kiitos siitä kuuluu jokaiselle asiaa edistäneelle, niin kansalaisaloitteen allekirjoittaneelle kuin ministeriössä asiaa edistäneelle. On totta, että raiskauskulttuurin poistaminen vaatii kokonaisvaltaista kulttuurimme muutosta. Se edellyttää tämän lakimuutoksen lisäksi montaa muuta asiaa, kuten parempaa seksuaalikasvatusta, viranomaisten koulutusta, median ryhtiiliikettä, sukupuolisen-sitiivistä otetta kasvatukseen sekä monia muita asioita, kuten myös riittäviä kuntoutusmuotoja seksuaalirikosten tekijöille, jotta järkyttävien tekojen kierre saadaan katkaistua ja lisää uhreja ei muodostu. Uskon kuitenkin vahvasti, että tämä laki itsessään edistää oikeansuuntaista asennemuutosta, sillä se lähettää nyt täältä eduskunnasta vahvan signaalin siitä, että jokainen päättää itse oman kehonsa rajoista, ja että vain kyllä tarkoittaa kyllä.

Valiokuntatyössä on kuitenkin vielä paljon varmistettavaa. On pidettävä huolta siitä, että suostumuksen määrittely säännösten ja lain soveltamisessa on tarpeeksi tarkkaa, jotta mahdollisia aukkoja ei pääsisi syntymään. Samalla on pidettävä huolta siitä, että rangaistukset todella vastaavat teon vakavuutta. Terapeuttina olen nähnyt, miten esimerkiksi seksuaalirikosten uhrin työstävät traumaansa vielä vuosien jälkeen tapahtuneesta, ja miten kokonaisvaltaisesti itsemääräämisoikeuden ja kehollisen koskemattomuuden laiminlyönti rikkoo ihmisen. Tämä kaikki on tärkeää ottaa huomioon lainsäädännössä ja rangaistusasteikossa.

Arvoisa puhemies! Haluan loppuun vielä painottaa, että kaiken kaikkiaan tämä lakiuudistus on ehdottoman tärkeä ja ehdottoman tarpeellinen. Se päivittää nyt Suomen lainsäädännön vastaamaan kansainvälistä oikeutta ja pohjoismaisempaa linjaa. Haluan kiittää hallitusta tästä ihmisten ja naisten oikeuksia parantavasta uudistuksesta, sillä kysymykset tasa-arvosta ja naisten oikeuksista eivät ole marginaalisia tai vähäpätöisiä — ei, vaikka ne halutaan sellaiseen lokeroon ajoittain työntää. Nämä kysymykset ovat nimenomaan sitä politiikan kovaa ydintä. Tämä hallitus on viimeisten vuosien aikana edistänyt ihmismyönteistä politiikkaa ja lasten oikeuksia. Toivon, että tämä suunta jatkuu myös tästä eteenpäin.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Kivisaari, olkaa hyvä.

20.14 Pasi Kivisaari kesk: Arvoisa puhemies! Uudistuksen tavoite on kunniakas: siis vahvistaa jokaisen seksuaalista itsemääräämisoikeutta ja henkilökohtaisen koskemattomuuden suojaa ja samalla yhdenmukaistaa ja selkiyttää seksuaalirikoksia koskevaa lainsäädäntöä. Isossa kuvassa on tärkeää, että teemme lainsäädäntöä, jossa parannamme rikoksen uhrin asemaa. Parhaimmillaan myös lainsäädäntö toimii ennaltaehkäisevästi ja niin toivottavasti tässäkin tapauksessa, koska jälkijättöinen rangaistus ei poista niitä syviä haavoja, joita rikoksen uhri joutuu kokemaan. Se, että säädämme lakia, joka puuttuu tekoihin, ei itsessään sulata pois uhrin kipua. Silti terve yhteiskunta viestii myös lainsäädännöllä, että barbaarisilla teoilla on raskaat seuraukset. Lakiesitys laajentaa raiskauksena rangaistavien tekojen alaa nykyisestä — tämä parantaa rikosvastuun toteutumista ja uhrin asemaa. Se, miettiikö rikoksentehtäjä sitä tekojen hetkellä, on kokonaan toinen asia — toivon tietenkin. Seksuaalirikokset loukkaavat intiimeintä osaa ihmisen koskemattomuudesta ja aiheuttavat sekä fyysistä että henkistä kärsimystä rikoksen uhreille, monille loppuelämäksi.

Puhemies! Tämän esityksen tavoitteena on siis varmistaa, että raiskauksen määrittelyssä keskeisintä on teon kohteen oma tahto eikä vain se, miten tekijä on menetellyt. Oleelli-

Pöytäkirja PTK 14/2022 vp

nen sana on siis suostumus — suostumusperusteisuus. Suostumuksen kirjaaminen lakiin on myös periaatteellinen kannanotto sen puolesta, että seksuaalisen kanssakäymisen tulee aina perustua suostumukseen, omaan tahtoon. Raiskaus määritellään sukupuoliyhteydessä olemiseksi sellaisen henkilön kanssa, joka ei osallistu siihen vapaaehtoisesti. Vapaaehtoinen ei ole myöskään se, joka on pakotettu tai ei olosuhteiden vuoksi ole voinut muodostaa tai ilmaista tahtoaan. Tällainen tilanne voi olla kyseessä esimerkiksi silloin, jos henkilöön on kohdistettu väkivaltaa, hän on pelkotilassa tai hänellä ei valta-aseman väärinkäytön vuoksi ole aitoa valinnanmahdollisuutta. Lakiehdotus ei aseta rajoja aikuisten väliselle seksuaaliselle kanssakäymiselle — ei tietenkään, ei pidäkään — jos se ei loukkaa toisen itsemääräämisoikeutta. Oleellista on kahden aikuisen yhteinen tahto.

Tämän esityksen keskeinen sanoma on myös se, että suojaamme lapsia, jotka ovat aina haavoittuvassa asemassa. Lapsiin kohdistuvat rikokset ovat erityisen vahingollisia ja vastenmielisiä. Jokainen tervepäinen ymmärtää tämän. Kirkas lähtökohta on, että lapsi ei voi pätevästi suostua seksuaaliseen tekoon aikuisen kanssa. Sukupuoliyhteys alle 16-vuotiaan lapsen kanssa olisi lähtökohtaisesti sellaisenaan rangaistava lapsenraiskauksena. Tällaiset teot muuttuvat pääsääntöisesti hyväksikäyttörikoksista lapsenraiskaukseksi. Vähimmäisrangaistus nousee yhdestä vuodesta kahteen vuoteen vankeutta, jolloin rikoksesta tuomittaisiin käytännössä lähes aina ehdotonta vankeutta.

Ihmisten välisen seksuaalisen kanssakäymisen on perustuttava vapaaseen tahtoon ja itsemääräämisoikeuteen. Seksuaalista itsemääräämisoikeutta loukkaavat teot ovat aina äärimmäisen vakavia ja tuomittavia. Raiskauksia ja seksuaalirikoksia koskevan lainsäädännön tulee lähteä siitä, että jokainen seksuaalisen itsemääräämisoikeuden loukkaaminen saadaan rangaistuksi.

Puhemies! Uskon todella, että tämä lakiehdotus on hyvän puolella. Ihmisten välisen läheisyyden kuuluu olla kaunista — ei rumaa, ei pakotettua.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Mäkynen, Matias, olkaa hyvä.

20.19 Matias Mäkynen sd: Arvoisa puhemies! Raiskaus, seksuaalinen ahdistelu ja muut seksuaalirikokset ovat aina julmia, raukkamaisia rikoksia. Niihin liittyy vallankäyttöä, ja kysymys on myös sukupuolittuneesta väkivallasta. Nyt meillä on käsittelyssämme seksuaalirikoslainsäädännön historiallinen uudistus, jonka tärkeimpänä ytimenä on suostumusperusteinen raiskausmääritelmä ja ihmisten itsemääräämisoikeuden vahvistaminen.

Usein korostetaan, että ei tarkoittaa ei, mutta jatkossa linja on tiukempi: vain kyllä tarkoittaa kyllä. Vapaaehtoisuus ja itsemääräämisoikeuden vahvistaminen ovat tärkeitä uudistuksen lähtökohtia. On erittäin hyvä kuulla tässä salissa, että se on koko tämän eduskunnan yhteinen lähtökohta ja myös kokoomus on tullut tälle linjalle, eikä suostumusperusteisuus ole enää elämälle vieras, niin kuin se vielä muutama vuosi sitten kuului olevan.

Uudistuksessa seksuaalirikoksina rangaistavien tekojen ala laajenee ja rangaistukset kovenevat. Suostumusperusteisuuden lisäksi vahvistetaan lasten saamaa suojaa: aikaisempi 16-vuotiaiden suojaikäraja säilyy, mutta lisäksi lakiin tulee uusi 12-vuotiaiden suojaikäraja. Lapsi ei voi antaa suostumustaan seksuaaliseen tekoon, mutta toisaalta nuorten välinen normaali, suostumukseen perustuva toiminta on laillista myös jatkossa.

Pöytäkirja PTK 14/2022 vp

Merkittävä uudistus varsinkin nuorten kannalta ja sosiaalista mediaa käyttävien nuorten kannalta on seksuaalisen ahdistelun laajentaminen. Jatkossa seksuaalisen kuvan esittäminen tai lähettäminen kriminalisoidaan seksuaalisena ahdisteluna, ja se tarkoittaa käytännössä erilaisten häiritsevien kuvien lähettämistä sosiaalisessa mediassa. Laittomaksi tulee myös uudella omalla pykälällään toisesta henkilöstä otettu seksuaalinen kuva tai sen lähettäminen ilman lupaa toiselle ihmiselle. Nämä uudistukset ovat osaltaan päivittämässä lakia 2020-luvulle, vaikka kysymys ei olekaan törkeimmistä ja rumimmista seksuaalirikoksista.

Arvoisa puhemies! Tänä päivänä vain joka viides poliisin tietoon tullut seksuaalirikos johtaa tuomioon. Nyt tapahtuvien uusien kriminalisointien ja seksuaalirikosten alan laajentumisen myötä on todella tärkeää, että poliisin, syyttäjän, tuomioistuimen ja myöskin Rikosseuraamuslaitoksen resurssit riittävät näiden asioiden laadukkaaseen ja riittävän nopeaan käsittelyyn. Julkisuudessa käsitellyt ongelmat poliisitutkinnoissa ovat järkyttäviä, ja tähän on syytä kiinnittää huomiota lain toimeenpanossa ja myös valiokuntakäsittelyn aikana. Resurssien lisäksi tarvitaan aivan varmasti koulutusta mutta myös asennemuutosta.

Julkisessa keskustelussa on noussut esiin myös vaatimus siitä, että lapsiin kohdistuvat rikokset eivät saisi vanhentua lainkaan. On syytä kiinnittää huomiota siihen, että tässä hallituksen esityksessä edelleen pysyy voimassa se, että ihmisen aikuistuessaa lapsuudessa koetut rikokset vanhenevat vasta 10 vuoden päästä elikkä käytännössä, kun ihminen täyttää 28 vuotta. Tämä on sinänsä tärkeä asia, mutta valiokuntakäsittelyn aikana on syytä pohdita, onko tämä 10 vuoden suoja riittävä vai tulisiko sitä vielä pidentää ja minkälaiset käytännön mahdollisuudet tähän ylipäättään on olemassa.

Arvoisa puhemies! Tämä uudistus on erittäin merkittävä, ja on erittäin tärkeää, että tässä talossa on näin laaja yhteisymmärrys. Viemme uudistusta mahdollisimman nopeasti tästä talosta lävitse. Se saa tietysti laadukkaan valiokuntakäsittelyn lakivaliokunnassa. Uskon, että lakiuudistuksen myötä tapahtuu myös suurempaa asennemuutosta tässä suomalaisessa yhteiskunnassa, ja suostumusperusteisuus todellakin tekee kaikille selväksi sen, että vain kyllä tarkoittaa kyllä. — Kiitoksia.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Kinnunen, Jari, olkaa hyvä.

20.24 Jari Kinnunen kok: Arvoisa herra puhemies! En lähde käymään näitä yksityiskoh tia läpi. Täällä on käytetty erittäin hyviä puheenvuoroja tämän esityksen sisällöstä.

On todettava, että pääosin esitys vahvistaa seksuaalista itsemääräämisoikeutta sekä henkilökohtaisen koskemattomuuden suojaa. Tämä oli myöskin tämän uudistuksen tavoite. Se osin onnistuneesti osoittaa yhteiskunnan pitävän tekoja moitittavina taikka erittäin moitittavina. Totesin, että täällä on käytetty erittäin hyvin ja hyviä puheenvuoroja — asiallisia, mutta osin asiantuntemattomia.

Menemättä sen tarkemmin yksityiskohtiin totean esimerkiksi näistä rangaistusasteikoista seuraavaa: Lapsiin ja nuoriin kohdistuvien tekojen osalta täytyy erittäin tarkasti harkita 14, 16 ja 8 pykälien osalta, mikä on oikea rangaistusasteikko. Mainituissa pykälissä säädetään seksuaalisesta kajoamisesta lapseen, lapsen seksuaalisesta hyväksikäytöstä sekä lapsen houkuttelemisesta seksuaalisiin tarkoituksiin. Voiko näistä alin mahdollinen rangaistus olla sakko tai neljä kuukautta vankeutta? Se ei ole missään suhteessa sen kanssa, mil-

Pöytäkirja PTK 14/2022 vp

laista vahinkoa teot uhrille aiheuttavat — sakko tai neljä kuukautta vankeutta. Neljä kuukautta vankeutta ehdollisena, sitä ei pidetä edes rangaistuksena. Se ei ole edes varoitus. Paatuneille rosvoille se ei ole mitään.

Siitä, kuinka nämä teot vahingoittavat, kerron esimerkin. Ennen 70-luvun puoliväliä eräs poika varjoisilta kujilta oli menossa tekemään asekauppaa. Hän oli sopinut tapaamisen ostajan kanssa ja oli menossa myymään haltuunsa joutunutta käsiasetta. Kävi kuitenkin niin, että ostaja teki oharit eikä tullut paikalle. Poika odotteli tätä ostajaa tuntikausia mutta päätti sitten lähteä silloiseen majapaikkaansa, koska hämärä alkoi jo laskeutua. Hän oli käyttänyt kaikki rahansa bussimatkaan tänne kauppapaikalle, ja kävelymatkaa olisi ollut se 10 kilometriä. Pojan käveltyä hetken hänen viereensä pysähtyi sitten komea amerikkautto, josta mies tarjosi hänelle kyytiä. No, vaikka äiti ei ollut häntä kieltänyt eikä isä ollut antanut neuvojaan, hän ymmärsi kyllä vaarat, mitä silloin siihenkin aikaan kadulla kulkeminen tarjosi ja mitkä siellä vaanivat. Mutta hänen edessään oleva kävelymatka, syömättömyys, väsymys sekä hallussa ollut ase johtivat tekemään päätöksen siitä, että hän nousee tähän auton kyytiin. No, kaikki nyt jo arvaavat, että tässä ei hyvin käynyt. Tämä poika, reilusti alle 15-vuotias, yli 12 kuitenkin, on nykyään ikämies. Hän edelleen miettii sitä, miksi hän ei käyttänyt sitä asetta, kun se hänellä oli ja hänellä oli kyky myöskin sitä käyttää.

Tällaisia tarinoita on paljon. On siis lähes uhrin väheksymistä, jos rangaistusasteikon alarajaksi laitetaan neljä kuukautta. Tästä täytyy kyllä valiokunnassa keskustella.

Uhri kantaa aina näiden seksuaalirikosten tekoja mielessänsä niin kauan kuin hän elää tai kunnes dementia hänet siitä vapauttaa. Tämä sama onneton alaraja koskee 19, 20, 21 ja 22 pykälää. Siellä puhutaan lasta seksuaalisesti esittävän kuvan levittämisestä, sen törkeästä tekemuodosta sekä kuvan hallussapidosta ja lasta seksuaalisesti esittävän esityksen seuraamisesta. Eihän sakko näistä voi tulla kysymykseen. On huomattava, että Suomessa vain alarajan nostaminen toimii tehokkaasti rangaistusten koventamista ohjaavana.

Kun mainitsin, että täällä on puhuttu hyvin asiallisesti mutta osin asiantuntemattomasti, niin tarkoitan sillä näytön hankkimista. Tämä lakiesitys on äärimmäisen hyvä, mutta se ei poista sitä ongelmaa, että edelleen tulee säilymään ongelma siitä, kun on vain sana vastaan sana. Media, täällä poliitikot sekä monet muut kovin usein heittelevät piikikkäitä palloja poliisin suuntaan, jolla ei ole kykyä tai halua — taikka kykyä ja halua — tutkia seksuaalirikoksia. Nyt on vaan niin, että poliisi esitutkintaviranomaisena ei voi asettaa uhrin suuhun sanoja eikä voi asettaa niitä myöskään syyllisen, epäillyn suuhun. Tämähän tarkoittaa silloin sitä, että poliisi kirjoittaa sen, mitä uhri kertoo ja mitä epäilty kertoo. Jos mitään muuta näyttöä ei ole saatavissa, niin kyllä syyttäjä joutuu todella vaikean paikan eteen. Poliisi ei päästä näitä tutkintoja. Poliisi ei voi päättää sellaista tutkintaa, jossa on kysymys näytön harkinnasta. Silloin poliisi kääntyy syyttäjän puoleen ja syyttäjäyhteistyössä sitten mietitään, mitä tälle tehdään. Joskus päädytään siihen, että poliisi tekee rajoittamisesityksen, jonka syyttäjä sitten päättää, tai sitten päädytään siihen, että poliisi toimittaa esitutkintapöytäkirjan syyttäjälle, joka sitten joutuu pähkäilemään sitä sana vastaan sana -tilannetta.

Suostumusperusteisuus on ihan oikein, ja ilman muuta kannatan sitä. Mutta huomattavaa: se ei poista tätä näytön hankkimisen ongelmaa. Ei sillä ole mitään tekemistä poliisin kouluttamisen kanssa. [Puhemies koputtaa] Poliisi tutkii jokaisen rikoksen.

Monta muutakin lakia tässä muutettiin, mutta kaksi asiaa jäi muuttamatta: kansalaisuuslaki ja ulkomaalaislain 9 luvun maasta poistamisen pykälät. Nyt olisi ollut paikka lisätä sinne maastapoistamispykälään nämä seksuaalirikokset. Tapauksissa, joissa ulkomaalainen on niihin syyllistynyt, sen pitäisi olla ehdoton maasta poistamisen peruste. — Kiitos.

Pöytäkirja PTK 14/2022 vp

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Biaudet poissa, edustaja Kaleva poissa. — Edustaja Honkasalo, olkaa hyvä.

20.31 Veronika Honkasalo vas: Arvoisa puhemies! Tätä päivää me tasa-arvon puolesta vuosia ja vuosia kamppailleet olemme odottaneet pitkään. Seksuaalirikoslainsäädännön kokonaisuudistus on ollut suomalaisten naisjärjestöjen keskeisiä tavoitteita jo hyvin pitkään. On syytä tässä yhteydessä myös kiittää Suostumus-kansalaisaloitetta, joka muutti merkittävällä tavalla suomalaisen julkisen keskustelun huomiota kohti suostumusperustaista raiskauslainsäädäntöä. Niin kuin monet ovat täällä jo tuoneet esille, uhrin itsemääräämisoikeuden ja ihmisoikeuksien näkökulmasta tämä perusteellinen lakiuudistus on todella tervetullut, ja on hienoa, että sen työstämiselle on annettu runsaasti aikaa ja asiantuntijuutta.

Arvoisa puhemies! Joitakin puutteita hallituksen esityksessä kuitenkin vielä on, ja nyt on erityisen tärkeää, että niihin kiinnitetään valiokuntatyössä vakavaa huomiota. Nostan esille sellaiset seikat, joita tässä salissa ei vielä tänään ole nostettu esille.

Ensimmäinen koskee valta-aseman ongelmallisuutta seksuaalisessa hyväksikäytössä suhteessa raiskaukseen: Ehdotuksessa erityisen valta-aseman vakava väärinkäyttö on kriminalisoitu raiskauksena, mutta muut valta-asemaan liittyvät väärinkäytön tilanteet tulisivat rangaistavaksi lievemmin, seksuaalisena hyväksikäyttönä. Tämä loisi ongelmallisen arvoasteikon eri tekotapojen välille ja hämärtäisi vapaaehtoisuuden käsitettä. Istanbulin sopimuksen mukaan suostumus on annettava vapaaehtoisesti vapaasta tahdostaan, mitä arvioidaan kulloistenkin olosuhteiden mukaan. Valta-aseman väärinkäyttö muodostaa aina olosuhteet, joissa henkilöllä ei ole aitoa valinnan mahdollisuutta. On hyvä huomata, että Suomi on jo saanut huomautuksia kansainvälisiltä sopimusvalvontaelimiltä valta-aseman hyväksikäyttöön liittyvien tilanteiden kriminalisoinnista raiskausta matalammalla rangaistusasteikolla. Valiokunnan on syytä huomioida, että esitystä tulisi korjata siten, että kaikki seksuaalisen hyväksikäytön mukaiset teot sisällytetään sukupuoliyhteyden osalta raiskauksen ja muiden seksuaalisten tekojen osalta seksuaalisen kajoamisen soveltamisalaan.

Toinen seikka, joka kaipaa valiokunnan huomiota, on se, että törkeiden tekomuotojen määritelmässä olisi tärkeää järjestelmällisesti huomioida Istanbulin sopimuksen 46 artiklan mukaiset raskauttavat seikat. Erityisesti lähisuhdeväkivalta ja sen tyypillinen toistuvuus ja rikoksen kohdistaminen haavoittuvassa asemassa olevaan henkilöön puuttuvat nyt törkeiden tekomuotojen määritelmistä.

Arvoisa puhemies! Lopuksi haluaisin tuoda esille, että ei riitä, että meillä on huolella uudistettu ja uhrin itsemääräämisoikeutta kunnioittava lainsäädäntö, jos sitä ei sovelleta huolellisesti oikeuskäytännössä. Viime aikoina paljon huolta on herättänyt se, kuinka harvoin ja äärimmäisen hitaasti lähisuhdeväkivallan ja seksuaalisen väkivallan tapaukset etenevät rikosprosesseissa. Poliisin kasvavista resursseista huolimatta muun muassa lähisuhdeväkivallan ja seksuaalisen väkivallan tapaukset tutkitaan huonosti, ja tästä esimerkiksi Helsingin Sanomat on tehnyt arvokasta tutkivaa journalismia. Uhrit joutuvat odottamaan epätoivoisuudessa vuosikausia asiansa käsittelyä. Ei voi olla niin, että poliisilla ei ole resursseja selvittää asianmukaisesti näitä henkilökohtaisen ja yhteiskunnallisen turvallisuuden kannalta merkittäviä rikoksia. Myös tämä on mitä suurin sukupuolten tasa-arvoon liittyvä kysymys, joka on saatava kuntoon.

Hallituksen esitys seksuaalirikoslainsäädännön kokonaisuudistuksesta parantaa jokaisen oikeutta seksuaaliseen itsemääräämisoikeuteen ja henkilökohtaiseen koskemattomuuteen.

Pöytäkirja PTK 14/2022 vp

teen. On hienoa olla eduskunnassa käsittelemässä tätä erittäin merkittävää raiskauslainsäädännön ja koko seksuaalirikoslainsäädännön kokonaisuudistusta. — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Huttunen, olkaa hyvä.

20.36 Hanna Huttunen kesk: Arvoisa puhemies! Olemme valitettavan usein saaneet lukea uutisia, joissa lapseksi tai nuoreksi tekeytynyt aikuinen on lähettänyt eri somekanavissa seksuaalisia viestejä lapsille. Olemme myös lukeneet tapauksista, joissa vastuullisen aikuisen asemassa oleva urheilu- tai harrastusvalmentaja on käyttänyt asemaansa häikäilemättä hyväksi. Meidän päättäjien tehtävä on omalta osaltamme tehdä kaikkemme, että saamme pitää lapset ja nuoret turvassa ja ennen kaikkea ennaltaehkäistä, ettei pahaa tapahdu.

Hallituksen esitys ankaroittaa tuntuvasti lapsiin kohdistuvien seksuaalirikosten rangaistuksia. Lähtökohtana on, että lapsi ei voi koskaan pätevästi suostua seksuaaliseen tekoon aikuisen kanssa. Sukupuoliyhteys alle 16-vuotiaan lapsen kanssa olisi lähtökohtaisesti sellaisenaan rangaistavaa lapsenraiskauksena, ja tällaiset teot muuttuisivat pääsääntöisesti hyväksikäyttör rikoksista lapsenraiskauksiksi. Myös vähimmäisrangaistus nousee yhdestä kahteen vuoteen vankeutta, jolloin rikoksesta tuomittaisiin käytännössä lähes aina ehdotonta vankeutta.

Myös muita seksuaalirikoksia koskevia säännöksiä vahvistetaan. Lakiesityksen mukaan seksuaaliseen ahdisteluun voi syyllistyä jatkossa muullakin tavalla kuin toista koskemmalla. Toista esittävän seksuaalisen kuvan luvaton levittäminen tulee erikseen rangaistavaksi. Näillä ja muilla säännöksillä voidaan puuttua tehokkaammin myös internetissä ja sähköisellä viestinnällä tehtyihin seksuaalisiin loukkauksiin.

Hallitus esittää myös, että raiskauksen määritelmä rikoslaissa muutetaan suostumusperustaiseksi. Raiskaus määritellään sukupuoliyhteydessä olemiseksi sellaisen henkilön kanssa, joka ei suostu siihen vapaaehtoisesti. Henkilön osallistumista sukupuoliyhteyteen ei pidetä vapaaehtoisena, jos hän ei ole sanallisesti, käytöksellään tai muulla tavalla ilmaissut selkeästi vapaaehtoisuuttaan. Vapaaehtoinen ei myöskään ole se, joka on pakotettu tai ei ole olosuhteiden vuoksi voinut muodostaa tai ilmaista tahtoaan. Tällainen tilanne voi olla kyseessä esimerkiksi silloin, jos henkilöön on kohdistettu väkivaltaa, hän on pelkotilassa tai hänellä ei valta-aseman vakavan väärinkäytön vuoksi ole aitoa valinnan mahdollisuutta.

Tämän lakiesityksen tavoitteena on vahvistaa jokaisen seksuaalista itsemääräämisoikeutta ja henkilökohtaisen koskemattomuuden suojaa. Samalla mittava uudistus yhdenmukaistaa ja selkeyttää rikoslain seksuaalirikoksia koskevaa sääntelyä. Kyseessä on historiallinen uudistus. Seksuaalirikokset ovat eräitä vakavimmista rikostyypeistä. Ne loukkaavat intiimiä osaa ihmisen koskemattomuudesta ja aiheuttavat sekä fyysistä että henkistä kärsimystä rikoksen uhrille, ja tästäkin olemme tänään kuulleet täällä salissakin monta kosketavaa tarinaa.

Haluan kiittää hallitusta tästä esityksestä, joka lausuntokierroksen jälkeen on vielä entisestään parantunut ja entisestään selkeytynyt. Tulemme lakivaliokunnassa käsittelemään asian huolella, ja olen myös itse yrittänyt täällä herkällä korvalla kuunnella tätä keskustelua ja niitä parannusehdotuksia, mitä täällä on tuotu tähän lakiesitykseen. Esimerkiksi

Pöytäkirja PTK 14/2022 vp

edustaja Kinnunen otti esille asioita, jotka liittyvät näiden rangaistuksen suuruuteen, ja myös nämä asiat on käytävä tarkasti valiokunnassamme läpi. — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Mäkinen, Jukka pois-
sa. — Edustaja Mäkinen, olkaa hyvä.

20.40 Riitta Mäkinen sd: Arvoisa puhemies! Me käsittelemme tässä salissa useita esityksiä, joilla on hyvinvointia edistävä vaikutus yhteiskunnassamme, mutta on myös päiviä, joita olemme erityisesti odottaneet, ja tämä päivä on sellainen. Olemme saaneet käsiteltäväksi historiallisen esityksen seksuaalirikoslainsäädännön kokonaisuudistuksesta. Lämpimät kiitokset tästä hallitukselle, ministeri Henrikssonille ja kaikille niille, jotka ovat asiaa osaltaan olleet edistämässä.

Seksuaalirikoslainsäädäntömme on uudistettu kokonaisuudessaan viimeksi yli 20 vuotta sitten, ja sen vanhentuneet osat sekä suoranaiset puutteet ovat olleet tiedossa pitkään. Tänä saamme viimein keskustella esityksestä, jolla näihin puututaan ja jolla niitä korjataan. Keskeiset muutokset koskevat seksuaalirikosten uhrien ja erityisesti lasten oikeuksien ja aseman turvaamista, mutta esitys muuttaa viimein myös rangaistuskäytäntöjä vastaamaan paremmin yleistä oikeuskäsitystämme.

Seksuaalirikoslain kokonaisuudistus ja törkeimpien seksuaalirikosten, erityisesti lapsiin kohdistuvien, rangaistusten koventaminen ovat harkittuja ja tärkeitä hallitusohjelmakirjauksia. Kuluneella kaudella vallinneista poikkeuksellisista olosuhteista huolimatta hallitus on jälleen saanut yhden uudistuksen eteenpäin.

Viime päivien julkinen keskustelu seksuaalirikoslainsäädännön uudistamisesta on keskittynyt ennen kaikkea suostumuskysymyksen nostamiseen rangaistavuuden perusteeksi. Esitetty muutos on tarpeellinen ja välttämätön, sillä se vahvistaa seksuaalisen itsemääräämisoikeuden ja henkilökohtaisen koskemattomuuden suojaa. Tämä muutos parantaa myös uhrin asemaa ja oikeusturvaa. Enää keskiössä ei ole arviointi siitä, onko uhrilla ollut mahdollisuus sanoa ei tai onko häntä väkivallalla pakotettu tai uhattu, vaan se, onko hän ilmaissut suostumuksensa seksuaaliseen kanssakäymiseen tai tekoihin. Tämä on merkittävä parannus ja selkeytys lainsäädäntöön, kun nykyisin raiskauksen keskeisenä tunnusmerkistötekijänä on väkivalta tai sillä uhkaaminen. Mielestäni meidän on tarpeen ravistella yhteiskunnassamme yhä tänäkin päivänä, valitettavasti, vallitsevia asenteita koskien esimerkiksi lähisuhteiden sisällä tapahtuvaa seksuaalista väkivaltaa ja jopa sen ajoittaista hiljaista hyväksyntää. Nyt esitetty muutos on myös linjassa Suomea sitovien kansainvälisten velvoitteiden kanssa. Myös muissa seksuaalirikoksissa keskeiseksi tunnusmerkiksi tulee vapaaehtoisuuden puute. Esimerkiksi pakottaminen seksuaaliseen tekoon korvattaisiin seksuaalisella kajoamisella.

Arvoisa puhemies! Suostumusperusteisuuden lisäksi hallituksen esityksessä on myös muita odotettuja ja pitkään vaadittuja muutoksia. Rangaistusasteikko seksuaalirikoksissa kovenee etenkin lasten kohdalla. Tämä on yleisen oikeustajumme mukaista, sillä jo pitkään on keskusteltu kriittisesti lapsiin kohdistuvien seksuaalirikosten rangaistusten liian matalasta tasosta. Tässä uudistuksessa huoli on kuultu ja asiantuntijat ovat uudelleen määritelleet rangaistusasteikkoa. Juuri minimirangaistuksen korottaminen muuttaa rangaistusasteikkoa tehokkaammin. Esityksessä esimerkiksi lapsenraiskauksen minimirangaistus

Pöytäkirja PTK 14/2022 vp

nostetaan kahteen vuoteen, mikä tarkoittaa sitä, että ehdolliset tuomiot jäävät kyseisistä rikoksista pois ja vankeus on käytännössä aina ehdotonta.

Keskeistä on myös ensi sijassa suojella lapsia. Uudessa laissa lapsenraiskauksen tunnusmerkistö täytyisi nyt pelkästään sillä, että tekijä on sukupuoliyhteydessä 16 vuotta nuorempaan lapseen. Nämä teot muuttuisivat näin pääsääntöisesti hyväksikäyttörikoksista lapsenraiskauksiksi, mikä on oikea ja toivottu muutos.

Tämän lainsäädäntömuutoksen tavoitteiden toteuttaminen edellyttää, että niin meidän oikeuslaitoksemme kuin poliisin riittävät resurssit ovat turvattuina. Tämä tosiasia meidän on hyvä tunnistaa ja tunnustaa, aivan kuten tässä salissa on tänään jo monta kertaa tuotu esille.

Arvoisa puhemies! Minä osaltani kannatan lämpimästi tätä hallituksen esityksen eteenpäin viemistä ja ajallaan sen hyväksymistä ja voimaansaattamista mahdollisimman pian.
— Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Talvitie, olkaa hyvä.

20.46 Mari-Leena Talvitie kok: Arvoisa herra puhemies! Kyseessä on tosiaan hallituksen esitys seksuaalirikoksia koskevaksi lainsäädännöksi, ja uudistus on odotettu ja toivottu. Kiitokset, että tämä viime kaudella käynnistetty uudistus on nyt saatettu maalisuoralle. Valmis se ei kuitenkaan ole vielä, koska lakivaliokunnalle on jäänyt niin sanotusti työsarjaa, kuten kollegatkin ovat tässä edellä tuoneet esiin. Olemme vasta maalisuoralla. Mutta kiitos myös kansalaisaloitteen tekijöille ja allekirjoittajille, jotka olette omalta osaltanne olleet nostamassa tätä asiaa esiin.

Tässä esityksessä on tosiaan kokonaan uudestaan kirjoitettu rikoslain 20 luku, joka koskettaa seksuaalirikoksia. Tämä kokonaisuudistuksen tarve tunnistettiin viime kaudella lakivaliokunnassa. Edustaja Tolvanen toimi silloin puheenjohtajana. Itsekin olin jäsenenä, ja kirjelmöimme siitä kokonaisuudistuksen tarpeesta myös oikeusministeriölle.

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi rikoslain seksuaalirikoksia koskevia säännöksiä ja lukuisia muita asiaan liittyviä nykyisiä lakeja. Keskeinen muutos on raiskausrikosta koskevan säännöksen muuttaminen suostumusperusteiseksi, ja tämä toteutettaisiin säätämällä raiskauksen keskeiseksi tunnusmerkiksi sukupuoliyhteydessä oleminen sellaisen henkilön kanssa, joka ei osallistu siihen vapaaehtoisesti. Vastaavalla tavalla muissa seksuaalirikoksissa keskeistä olisi se, ettei seksuaalisen teon kohde osallistu siihen vapaaehtoisesti. Tämän mukaisesti pakottaminen seksuaaliseen tekoon korvattaisiin säännöksellä seksuaalisesta kajoamisesta. Seksuaalisen ahdistelun rangaistavuus laajenisi myös muihin kuin koskettelutekoihin, eli muun muassa kuva- ja viestimateriaaleihin. Tämäkin on odotettu ja toivottu muutos. Seksuaalisen kuvan luvaton levittäminen säädettäisiin seksuaalirikoksena rangaistavaksi.

16:ta vuotta nuorempiin lapsiin kohdistuvia seksuaalirikoksia koskevat säännökset erotettaisiin pääosin aikuisia koskevista säännöksistä. Lasten koskemattomuuden ja häiriöttömän kehityksen suojaa vahvistettaisiin säätämällä uusina rikoksina lapsen raiskaus ja seksuaalinen kajoaminen lapseen. Myös 16 mutta ei 18 vuotta täyttäneitä lapsia suojattaisiin edellä aikuisiin nähden laajemmin erityissäännöksillä. Lasta seksuaalisesti esittäviä kuvia koskevat rangaistussäännökset siirrettäisiin rikoslain seksuaalirikoksia koskevaan lukuun, ja niihin tehtäisiin sääntelyä ankaroittavia muutoksia. Nämä ovat kaikki toivottuja ja odotettuja ja tarpeellisia lakiesityksiä.

Pöytäkirja PTK 14/2022 vp

Keskeisistä seksuaalirikoksista säädettäisiin myös törkeät tekomuodot, ja muihin seksuaalirikoksia koskeviin säännöksiin ja muihin lakeihin kuin rikoslakiin tehtäisiin lähinnä tarkentavia ja teknisluonteisia muutoksia.

Rangaistuksiin nämä uudet rikostunnistusmerkistöt merkitsisivät myöskin rangaistusten laajentamista. Mutta kuten tässä edellä edustaja Kinnunen toi esiin ja myöskin edustaja Keto-Huovinen on tuonut edellä esiin, rangaistusten osalta ei lakipaketti ole vielä aivan valmis. Jos joitain asioita aiotaan sakolla tai muutaman kuukauden vankeustuomiolla säätää, niin ovat ne liian alhaisia. Jos — ja toivottavasti kun — tämä sali haluaa, että rangaistuksia korotetaan, on se näissä rikoksissa varminta ja tehokkainta nostamalla alarajaa.

Arvoisa puhemies! Suomi on naisiin ja lapsiin kohdistuvissa väkivaltamäärissä yhä Euroopan kakkossijalla. Tämä mitalisija on sellainen, josta meidän on yhdessä päästävä pois, ja siihen on kirjoitettava selvät tavoitteet. Tarvitsemme toki tätä lakimuutosta laajasti parantamaan naisten ja lapsien asemaa, itsemääräämisoikeutta ja muita siihen liittyviä asioita, mutta tarvitaan myöskin sitten paljon vapaaehtoisten ja erilaisten järjestöjen työtä. Yhtä lailla kuin teemme lakimuutoksia seksuaalirikoksiin, meidän on turvattava Ensi- ja turvakotien liiton ja muun muassa Rikosuhripäivystyksen resurssit.

Sitten, arvoisa puhemies, loppuun vielä tästä termistöstä. Meillä on pitkään ollut rikoslainsäädäntö sen mukainen, että käsitellään asioita sieltä tekijän näkökulmasta, ei sieltä uhrin näkökulmasta. Siihen on toki viime vuosina tullut parannuksia, ja erityisesti itseäni herrätti viime kaudella toimiessani lakivaliokunnassa tämä seksuaalisen hyväksikäytön ja lapsen seksuaalisen hyväksikäytön määritelmä. Lapsi ei ymmärrä, minkä takia puhutaan seksuaalisesta hyväksikäytöstä tai lapsen seksuaalisesta hyväksikäytöstä. Se sanoitus on täysin tekijän mukainen.

Seksuaalinen hyväksikäyttö pitäisi korvata sanalla seksuaalinen väärinkäyttö lakitekstissä ja siellä rangaistustekstissä. Meillä on tässä nyt muutettavana 5 § eli seksuaalinen hyväksikäyttö ja 16 § eli lasten seksuaalinen hyväksikäyttö. Ja toivon, että lakivaliokunta arvioi, voisimmeko me tällä vuosikymmenellä lähteä siihen, että me puhuttaisiin seksuaalisesta väärinkäytöstä ja lapsen seksuaalisesta väärinkäytöstä, koska jos lapsi joutuu siihen prosessiin, joka on, ja ne tutkinnot, itse asiassa hyvin pitkäaikaisia tälläkin hetkellä... Meillä on niin, että jos on alle 16-vuotias tekijä, niin se tutkinta yritetään tehdä nopeutetusti puolessa vuodessa, mutta jos uhri on alle 16-vuotias, niin siinä prosessissa saattaa kestää vuosia. Meidän pitäisi sekä tehdä nämä termit niin, että ne ovat neutraaleja tai ne ovat vähintäänkin uhrin puolella, ja jos uhri on alle 16-vuotias, niin olisi myöskin tärkeää tehdä tavallaan tällainen tutkintavastuu-aika, lupaus siitä, että nämä rikokset tutkitaan alle kahdessa vuodessa.

Toivon, arvoisa puhemies, että täällä, kun on lakivaliokunnan jäseniä salissakin, edustaja Kinnunen ja Keto-Huovinen, niin arvioitte vielä, että voisimmeko tämän seksuaalisen hyväksikäytön ja lasten seksuaalisen hyväksikäytön termin vaihtaa seksuaaliseksi väärinkäytöksi ja lasten seksuaaliseksi väärinkäytöksi. — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Pitko, olkaa hyvä.

20.53 Jenni Pitko vihr: Arvoisa puhemies! Monen yhteiskunnan, mukaan lukien suomalaisenkin, suhtautuminen ihmisen ruumiilliseen koskemattomuuteen ja oikeuteen olla häirinnästä vapaa on ollut monin paikoin vaikeaa ja hidasta. Avioliiton sisäinen raiskaus kri-

Pöytäkirja PTK 14/2022 vp

minalisoitiin vasta 97, seksuaalinen ahdistelu lisättiin rikoslakiin vasta 2014. Osana tätä jatkumoa seksuaalirikoslainsäädäntömme on edelleen kaivannut päivitystä suuntaan, jossa todellisuus ja rikosten uhrien kunnioittaminen otetaan huomioon paremmin.

Tänään tämän lain päivityksen osalta ollaan lopulta hyvin yksinkertaisten asioiden äärellä. Seksi ilman suostumusta on raiskaus — tästä on kysymys. Vain suostumuksellinen ja vapaaehtoinen seksuaalinen kanssakäyminen on oikein, ja kaikki muu on väärin. On korkea aika ottaa nämä perusasiat nyt myös seksuaalirikoslainsäädännön lähtökohdiksi. Hallitus on tehnyt sen nyt tavalla, jossa koskemattomuus ja itsemääräämisoikeus turvataan. Kiitos tästä kuuluu paitsi hallitukselle myös lukuisille kansalaisille ja aktiiveille, jotka ovat asiaa eri tavoin vuosien aikana edistäneet. — Monta kiitosta teille.

Nykyisessä laissa vieritetään rikoksen ehkäisyä ja rikoksen määritelmän täyttymistä liiaksi uhrin päälle. Raiskauksen määritelmä nojaa siihen, onko tekoa vastustettu riittävästi tai onko tekijä käyttänyt väkivaltaa. Nämä määritelmät jättävät huomiotta lukuisat muut syyt ja olosuhteet ja ohittavat sen tärkeimmän: suostumuksen. Ongelma on tiedostettu jo pidemmän aikaa, ja tätä moni myös tässä salissa on ajanut.

Arvoisa puhemies! Suostumukseen perustuvaa seksuaalirikoslakia on kuultu vastustettavan sillä, että se muuttaa asioita vaikeaksi tai monimutkaistaa ihmisten välisiä suhteita. Tämä erikoinen ajatusleikki voitaneen ohittaa kommentilla, että jos koskaan kenellekään on epäselvää, onko seksuaalisen toiminnan kohde suostuvainen siihen, on syytä lopettaa välittömästi ja varmistua siitä, että oma toiminta kunnioittaa toisen rajoja.

Olen iloinen huomattessani tässä keskustelussa, että tässä salissa on selkeästi keskustelu jalostunut, sillä tällaisia kommentteja emme ole tänään kuulleet: kukaan ei ole kysellyt, onko jatkossa oltava suostumuspaperi, kun haluaa varmistua suostumuksesta. Olemme selkeästi sitä mieltä, että suostumusperustaisuus on hyvä perusta seksuaaliselle kanssakäymiselle.

Nykyistä raiskausmääritelmää on puolustettu sillä, että epätoivottua lähestymistä ja seksuaalisia tekoja on luontaista vastustaa ja siksi vastustuksen puute olisi merkki, että rikosta ei ole tapahtunut. Tämä on kuitenkin ajatus, joka on tässäkin salissa todettu moneen kertaan vääräksi. Ensinnäkin se asettaa uhrin todella kohtuuttomaan asemaan. Joutuessaan rikoksen kohteeksi uhri ei ole koskaan syyllinen, tekijä on, ja rikoksen uhriksi joutumisen jälkeen on todella vaikeaa, jopa nöyryyttävää, jopa traumaattista joutua arvioinnin kohteeksi siitä, onko toiminut kuten hyvän uhrin pitäisi. Ajatus siitä, että vastustuksen puute olisi merkki jonkinasteisesta suostumuksesta, on väärin ja elämälle vieras. Nimittäin esimerkiksi ihmisen aivojen toiminta voi uhkatilanteessa lamaantua toiminnan sijaan, ja näin moni nainen on kertonut toimineensa tai käyttäytyneensä, kun on tullut raiskatuksi. Tutkimusten mukaan jopa 70 prosenttia uhreista lamaantuu. Ihmisen mieli uhkaa arvioidessaan voi päätyä alitajuntaisesti siihen, että uhan edessä pakeneminen tai taisteleminen on vaarallisempi tai tehottomampi toimintatapa kuin lamaantuminen. Suostumukseen perustuva seksuaalirikoslaki huomioi paremmin uhrin näkökulman ja kiinnittää huomion siihen, mikä on tärkeintä: tekijään ja siihen, toimiiko tekijä toisen henkilökohtaisia rajoja kunnioittaen.

Arvoisa puhemies! Tässä lakiesityksessä on erittäin tärkeää myös se, että lapsia suojellaan entistä paremmin. On oikeudenmukainen lähtökohta, että lapsi ei koskaan voi antaa suostumusta seksuaaliseen kanssakäymiseen aikuisen kanssa. Tällä korjataan merkittävä aukko lainsäädännössämme. Tärkeää on myös, että seksuaalisen ahdistelun määritelmää laajennetaan kattamaan myös muita tekotapoja kuin pelkkä koskettaminen. Ahdistelu voi

Pöytäkirja PTK 14/2022 vp

saada monia muotoja, ja etenkin digitaalisessa ajassa myös virtuaalisesti tapahtuvien tekojen rangaistavuus on tärkeä asia lainsäädännön ajanmukaisuuden kannalta.

Arvoisa puhemies! Tämä on hyvä ja äärimmäisen tärkeä lakiesitys, mutta se ei ole täydellinen, ja siksi eduskunnalla on edelleen tärkeä rooli siinä, että lainsäädäntöä vielä tarkennetaan kattamaan mahdollisimman hyvin se tarkoitus, johon tällä lailla pyritään. Uhrien suojelemisen ja mahdollisimman toimivan lainsäädännön nimissä vapaaehtoisuuden ja suostumuksen määritelmän ja tunnusmerkistön on oltava sellaisia, että ne suojaavat mahdollisimman tarkasti jokaisen koskemattomuuden ja oman päätäntävällän. Tekijän mahdollisuus kohdistaa uhriin vallankäyttöä, joka ei ole väkivaltaa, uhrin alistainen asema suhteessa tekijään ja muu haavoittuva asema ovat asioita, joiden suhteen eduskuntakäsittelyssä tulee olla erityisen tarkkana. Haavoittuvassa asemassa olevat ansaitsevat jokaisessa tilanteessa saman lainsuojan ja mahdollisuuden itsemääräämisoikeuteen kuin kaikki muutkin.

Arvoisa puhemies! Meillä on myös paljon tekemistä uhrien auttamisen suhteen. Kuten edellinen puhuja, edustaja Talvitie nosti esille turvakotipaikkojen tärkeyden, kun nainen kohtaa väkivaltaa, tiedämme, että erityisesti alueellisessa kattavuudessa on paljon tekemistä. Monilla ihmisillä saattaa olla satojen kilometrien jonot turvakotipaikkaan, ja se on tässä maassa kohtuutonta.

Arvoisa puhemies! Tämä lakimuutos on erittäin tervetullut ja tarpeellinen. Toivon sille rivakkaa mutta tarkkasilmäistä ja viisasta käsittelyä eduskunnassa — tärkeän asian puolesta.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Laakso poissa, edustaja Vikman poissa, edustaja Könttä poissa, edustaja Bergqvist poissa. — Edustaja Keto-Huovinen, olkaa hyvä.

21.00 Pihla Keto-Huovinen kok: Arvoisa puhemies! Kuten aiemmassa puheessani totesin, seksuaalirikoslainsäädännön kokonaisuudistus on tärkeä ja tarpeellinen. Se sisältää monia lainsäädäntömuutoksia, mutta se ei ole todellakaan täydellinen.

Palaan lyhyesti aiemmassa puheenvuorossani esiin nostamaani ongelmaan liittyen raiskauksen rangaistusasteikkoon, jonka osalta olisin pitänyt suotavana, että rangaistusminimi olisi nostettu kahteen vuoteen, joka olisi antanut oikean signaalin teon moitittavuudesta. Tämä siksi, että rangaistusasteikot osoittavat erityyppisten rikosten keskinäisen moitittavuuden.

Puhuin aiemmin muun muassa Ruotsissa ja Norjassa raiskauksista tuomittavista keskirangaistuksista, koska kyseisten maiden lait ovat raiskausrikosten rakenteen osalta vertailukelpoiset rikoslakimme kanssa. Sen sijaan suhtautuminen tekojen paheksuttavuuteen on näissä maissa täysin eri maata. Ruotsissa perustyyppisen raiskauksen rangaistusasteikko on 2—6 vuotta vankeutta, Norjassa 3—15 vuotta, kun Suomessa se on 1—6 vuotta vankeutta. Törkeän raiskauksen asteikko Ruotsissa on 5—10 vuotta, Norjassa 3—21 vuotta, kun Suomessa se on 2—10 vuotta. Norjassa nimenomaan raiskauksen rangaistuksen alarajaa on kiristetty, koska on haluttu korostaa sen paheksuttavuutta.

Arvoisa puhemies! Nostan vielä keskusteluun esityksestä muutaman muun kohdan, joihin mielestäni olisi syytä kiinnittää huomiota, jotta lainsäädäntö kattaisi mahdollisimman hyvin eri tilanteet.

Pöytäkirja PTK 14/2022 vp

Lasten hyväksikäyttömateriaaliin liittyvissä rikostutkinnoissa ja takavarikoissa on hyvin usein, käytännössä lähes aina, löydetty myös huomattavia määriä vakavaa, raakaa väkivaltaa sisältäviä kuvia ja videoita, joissa uhreina on pieniä lapsia, jopa vauvoja. Käytännössä aina nämä materiaalit ovat aidoista tilanteista, aidosta väkivallasta, joissa kyse voi olla jopa henkirikoksesta. Väkivaltamateriaalin hallussapitoa ei ole nykyisessä lainsäädännössä kriminalisoitu millään tavalla, eikä sitä esitetä kriminalisoitavaksi myöskään nyt, olkoon se miten raakaa tai aitoa tahansa. On selvää, että CAM-materiaalin ja raa'an väkivaltamateriaalin välillä on tiivis yhteys, ja se on otettava myös lainsäädännössämme huomioon. Materiaali on niin raakaa, että sen katselu on vaurioittavaa, ja on otettava huomioon se, että uhrien kärsimykset ovat valtavia. Näitä materiaaleja valmistetaan myös Suomessa, joten me emme ole pelkästään kuluttajan asemassa tässä asiassa.

Lasten seksuaalista hyväksikäyttöä ja raakaa väkivaltaa kuvaavat materiaalit ovat rahanarvoista tavaraa, ja näiden ympärillä liikkuu isot rahat. Jotain tilanteesta kertoo se, että materiaalia käytetään todellakin kaupankäynnin välineenä. CAM- ja väkivaltamateriaaliin liittyen olen yhdessä edustaja Kilven kanssa tehnyt lakialoitteen, jonka allekirjoitti täällä yli 100 kansanedustajaa. Toivonkin, että lakialoitteeseen liittyvät lakimuutokset voitaisiin toteuttaa tässä samassa yhteydessä, kaikki eikä vain osaa niistä, koska niiden kaikkien tarkoituksena on suojata meille kaikkein tärkeimpien, eli lapsiemme, turvallisuutta.

Arvoisa puhemies! Esityksen yksi epäkohta liittyy myös siihen, miten esityksessä erityisen valta-aseman vakava väärinkäyttö on kriminalisoitu raiskauksena, mutta muut valta-aseman väärinkäyttötilanteet tulisivat rangaistavaksi seksuaalisena hyväksikäyttönä, jonka ehdotettu rangaistusasteikko on huomattavasti raikausta matalampi. Suomi on saanut huomautuksia kansainvälisiltä sopimusvalvontaelimiltä valta-aseman hyväksikäyttöön liittyvien tilanteiden kriminalisoinnista raikausta matalammalla rangaistusasteikolla. Esitystä tulisikin korjata mielestäni siten, että kaikki seksuaalisen hyväksikäytön mukaiset teot sisällytetään sukupuoliyhteyden osalta raiskauksen ja muiden seksuaalisten tekojen osalta seksuaalisen kajoamisen soveltamisalaan. Valta-aseman väärinkäyttö nimittäin muodostaa sellaiset olosuhteet, joissa henkilöillä ei ole enää aitoa valinnanmahdollisuutta. Hallituksen esitys ei tunnista tätä valta-aseman väärinkäyttöä ja epäonnistuu tältä osin haavoittuvassa asemassa olevien henkilöiden suojaamisessa. — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Talvitie, olkaa hyvä.

21.05 Mari-Leena Talvitie kok: Arvoisa herra puhemies! On helppo tukea tässä edustaja Keto-Huovisen asiantuntevaa puheenvuoroa, jonka hän äsken käytti ja toi vielä esiin muutamia uudistamistarpeita, epäkohtia, joita lakivaliokunnan on syytä tutkia — ja sitähän varsin eduskunta on.

On ollut ilo kuunnella tätä keskustelua siitä, että salin laidasta laitaan olemme yhtä mieltä rikoslain 20 luvun uudelleenkirjoituksen tarpeesta ja näistä esitetyistä muutoksista, mutta toivon tosiaan, että lakivaliokunta nyt sitten vielä arvioi näitä rangaistuksia, näitä tiettyjä sanoituksia ja myöskin sitten näitä asioita, mitä edustaja Keto-Huovinen toi äsken esiin. — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Ja edustaja Mäenpää, olkaa hyvä.

Pöytäkirja PTK 14/2022 vp

21.06 **Juha Mäenpää ps:** Arvoisa puhemies! Meillä on käsittelyssä hallituksen esitys eduskunnalle seksuaalirikoksia koskevaksi lainsäädännöksi, ja noin niin kuin yleisellä tasolla olen itsekkin sitä mieltä, että tämä on semmoinen asia, johonka tulee kiinnittää huomiota, ja mielestäni tuomioiden pitäisi olla kovempia kautta linjan näissä rikoksissa, mutta tiedän, että tässä on joitakin semmoisia haasteellisia kohtia, joihin ehkä tulisi kiinnittää huomiota.

Täällä sanotaan: ”Keskeinen muutos olisi raiskausrikosta koskevan säännöksen muuttaminen suostumusperusteiseksi. Tämä toteutettaisiin säätämällä raiskauksen keskeiseksi tunnusmerkiksi sukupuoliyhteydessä oleminen sellaisen henkilön kanssa, joka ei osallistu siihen vapaaehtoisesti.” Minun on vähän vaikea ymmärtää sitten, miten tämä uusi laki nyt tämän suostumusperusteisuuden kanssa lähtee toimimaan ja mihin tämä johtaa sitten. Voisin kuvitella, että on tilanteita sitten, että humalapäissään saattaa joku sitä suostumusta sitten perätä jollakin... En tiedä, mihin tämä johtaa, mikä se suostumus sitten kussakin tilanteessa on ja onko sen suostumuksen näyttäminen sitten oikeudessa jollakin lailla helppoa, jos oikeuteen asia päättyy, niin että johtaako tämä johonkin nauhoittamiseen vai mihin tämä johtaa.

Sitten täällä on toinen kohta, jossa sanotaan seuraavasti: ”16:ta vuotta nuorempiin lapsiin kohdistuvia seksuaalirikoksia koskevat säännökset erotettaisiin pääosin aikuisia koskevista säännöksistä. Lasten koskemattomuuden ja häiriöttömän kehityksen suojaa vahvistettaisiin säätämällä uusina rikoksina lapsenraiskaus ja seksuaalinen lapsen kajoaminen.” Kun olen ollut itse joskus lyseolla opettajana ja siellä on ollut yläasteikäisiä likkoja, niin on nähtävissä siellä sekä likkojen että poikien kesken tavallansa se murrosiän kehitys. Siellä saattaa olla nuoria likkoja, jotka näyttävät 18-vuotiailta mutta eivät ole, ja hyvin monesti likat ovat ikään kuin tavallansa kehittyneempiä siinä vaiheessa, ja tiedossani on useita tapauksia, että 15-vuotias likka seurustelee 18-vuotiaan nuoren miehen kanssa. En tiedä, miten näitä sitten jatkossa tulkitaan, tämmöistä voisiko sanoa jopa seurustelusuhdetta, jonka tavallansa hyvin usein vanhemmatkin ovat hyväksyneet, että mikä siinä tulee sitten olemaan oikeudessa sellainen tilanne, jos näitä lähdetään puimaan oikeudessa. Mielestäni se on nykypäivänä voisiko sanoa ihan normaalia, että tämmöinen tilanne saattaa olla, että on vähän reilu kaksi vuotta ikäeroa — toinen on täyttämässä 16 vuotta, ja toinen täyttää 18 vuotta. Syyllistytäänkö siinä silloin rikokseen?

Sitten semmoinen epäkohta, mikä — erityisopettajana työskennelleenä — haluaisin, että huomioitaisiin, on se, että jos rikoslaissa jollakin lailla pystyttäisiin ottamaan semmoinen huomioon, että jos on joku kehitysviiveinen lapsi, niin heidät kyettäisiin tässä lainsäädännössä huomioimaan. Vaikka he juridiselta iältään ovatkin jo esimerkiksi 17-vuotta, heidän kehityksensä saattaa kulkea 13-vuotiaan tasolla, ja tällainen erityispiirre pitäisi kyetä ottamaan tässä lainsäädännössä huomioon. — Kiitoksia.

Keskustelu päättyi.

Asia lähetettiin lakivaliokuntaan, jolle perustuslakivaliokunnan on annettava lausunto.

8. Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi kuluttajansuojalain ja kuluttajansuojaviranomaisten eräistä toimivaltuuksista annetun lain muuttamisesta sekä eräiksi muiksi laeiksi Hallituksen esitys HE 14/2022 vp

Pöytäkirja PTK 14/2022 vp

Lähetekeskustelu

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 8. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään talousvaliokuntaan, jolle lakivaliokunnan on annettava lausunto.

Lähetekeskusteluun varataan enintään 30 minuuttia. Asian käsittelyssä noudatetaan aikataulutettujen asioiden osalta sovittuja menettelytapoja. — Avaan keskustelun. Ministeri Henriksson, olkaa hyvä, esittelypuheenvuoro.

Keskustelu

17.55 Oikeusministeri Anna-Maja Henriksson (esittelypuheenvuoro): Arvoisa puhemies, värderade talman! Eduskunnalle on toimitettu kuluttajansuojalain ja eräiden muiden lakien muuttamista koskeva hallituksen esitys. Esityksellä vahvistetaan kuluttajansuojaa, ja sen tarkoituksena on niin kutsutun kuluttajansuojan omnibusdirektiivin kansallinen täytäntöönpano sekä puhelin- ja kotimyyntisääntelyn kiristäminen.

Omnibusdirektiivin täytäntöön panemiseksi kuluttajansuojalakiin ja kuluttajansuojaviranomaisten eräistä toimivaltuuksista annettuun lakiin ehdotetaan tehtäväksi erinäisiä muutoksia, joilla ajantasaistetaan kuluttajansuojasäännöksiä, parannetaan kuluttajien oikeussuojaa sekä tehostetaan kuluttajansuojasäännösten noudattamista. Osa kuluttajansuojalain säännöksistä laajennettaisiin muun muassa koskemaan sopimuksia, joiden nojalla kuluttaja ei maksa rahavastiketta vaan sitoutuu luovuttamaan elinkeinonharjoittajalle henkilötietoja.

Värderade talman! Genom de föreslagna ändringarna genomförs nu det så kallade omnibusdirektivet som gäller bättre upprätthållande och modernisering av Europeiska unionens konsumentskyddsregler. Vidare uppfylls regeringens målsättning att begränsa telefon- och hemförsäljning och skärpa regleringen i syfte att skydda konsumenterna.

Arvoisa puhemies! Myös kuluttajansuojan kannalta keskeisiä hinnanalennusilmoituksia koskevia säännöksiä muutettaisiin. Markkinointaessa tavaraa alennettuun hintaan markkinoinnissa olisi esityksen mukaan ilmoitettava myös alin hinta, jolla tavaraa on markkinoitu hinnanalennusta edeltäneiden 30 päivän aikana.

Lakiin lisättäisiin myös säännökset kuluttajan oikeudesta hinnanalennukseen ja vahingonkorvaukseen, jos elinkeinonharjoittaja on käyttänyt kuluttajansuojalaissa kiellettyä sopimatonta menettelyä markkinoinnissa tai asiakassuhteessa.

Hallitusohjelman mukaisesti esitys sisältää kiristyksiä puhelin- ja kotimyyntisääntelyyn. Niin puhelin- kuin kotimyyntissä on esiintynyt viime vuosina ongelmia, joihin myös kuluttaja-asiamies on valvontatoiminnassaan puuttanut.

Puhelinmyyntissä ehdotetaankin otettavaksi nyt käyttöön kirjallinen vahvistusmenettely. Tämä tarkoittaa käytännössä sitä, että elinkeinonharjoittajan olisi puhelun jälkeen lähetettävä puhelimesta esitetty tarjous kirjallisesti tai muulla pysyvällä tavalla kuluttajalle. Kuluttajan olisi myös hyväksyttävä tarjous pysyvällä tavalla, jotta sopimus sitoisi kuluttajaa. Tiedämme, että esimerkiksi moni ikäihminen kokee puhelinmyynnin rasittavana eikä välttämättä aina osaa kertoa, mitä itse haluaa. Vahvistusmenettely mahdollistaa ennen kaikkea sen, että kuluttaja voi tutustua puhelimitse tehtyyn tarjoukseen paremmin ja rau-

Pöytäkirja PTK 14/2022 vp

hassa miettiä, haluaako hän tehdä sopimuksen vai ei. Toisaalta vahvistusmenettely ei rajoittaisi elinkeinonharjoittajia harjoittamasta puhelinmyyntiä.

Värderade talman! Bestämmelserna om telefonförsäljning föreslås ändras så att ett skriftligt bekräftelseförfarande införs vid telefonförsäljning. Om konsumenten efter telefonsamtalet inte i varaktig form godkänner näringsidkarens anbud så blir det inte bindande för konsumenten.

Kotimyyntisääntelyä ehdotetaan muutettavaksi siten, että kuluttajan peruuttamisoikeus laajenisi tilanteissa, joissa sopimus on tehty elinkeinonharjoittajan ilman kuluttajan pyyntöä tekemän kotikäynnin yhteydessä. Toisin kuin nykyisin, kuluttajalla olisi tällöin peruuttamisoikeus myös sopimuksissa, jotka koskevat kuluttajan vaatimusten mukaan tehtyjä tavaroita. Käytännössä kuluttajilla on ollut erityisesti vaikeuksia kotimyyntissä tapauksissa, joissa remonttipalveluja on myyty yhdessä tällaisten ei-standarditavaroiden kanssa ja joissa kuluttajalla ei ole siis tavaroiden osalta ollut peruuttamisoikeutta.

Muutosten ehdotetaan pääsääntöisesti tulevan voimaan toukokuun lopusta alkaen, jolloin omnibusdirektiiviä on ryhdyttävä soveltamaan. Puhelinmyyntiä koskevia vahvistusmenettelysäännöksiä alettaisiin soveltaa kuitenkin vasta joulukuussa, jotta puhelinmyyntiä harjoittavat elinkeinonharjoittajat voivat varautua sääntelyn aiheuttamiin muutostarpeisiin. — Kiitoksia.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Holopainen, Mari.

18.00 Mari Holopainen vihr: Arvoisa puhemies! On hyvä, että kuluttajansuojaa parannetaan. Erityisesti puhelinmyyntiä tarkasteltaessa on hyvä arvioida, onko tällainen tapa vastaanottaa tarjouksia erilaisista tuotteista ehkä ylipäätään nykypäivää. Se koetaan hyvin laajasti häiritseväksi, ja myöskin, niin kuin tässä ministeri totesi, esimerkiksi ikäihmiset voivat päätyä tekemään valintoja, joita eivät täysin ymmärrä. Siinä mielessä on äärimmäisen tärkeää, että tähän tulee vahvistusmenettely, vaikka puhelinmyyntiä ei sinänsä tässä rajoiteta. Tervetullut uudistuskokonaisuus, ja tämän varmasti valiokunnassa käymme tarkasti läpi.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Said Ahmed.

18.01 Suldaan Said Ahmed vas: Arvoisa puhemies! Puhelinmyynti on meille kaikille tuttua. Kesken toisen asian joku soittaa ja kauppaa lehtitilausta, sähkösopimusta tai vitamiineja, milloin mitään. Puhelimen toisessa päässä on henkilö, joka koettaa kovasti kaupata tuotteitaan. Itse asiassa olen itsekin työskennellyt puhelinmyyjänä. Se oli ensimmäinen työpaikkani, kuten monelle muulle nuorelle.

Puhelinmyyjiä usein haukutaan, mutta kukaan puhelinmyyjä ei tahallaan huijaa asiakasta ostamaan tavaraa tai sopimusta. Duuni on tärkeää siinä, missä muutkin duunit, ja osa tarjouksista on hyviä ja hyödyllisiä. Ehkä onkin jo kaivattu nettiliittymän päivitystä tai sähkösopimuksen uusimista, kun puhelinmyyjä soittaa.

Tarvitsemme kuitenkin vahvempaa sääntelyä. Kiireessä voi suostua sopimukseen, johon ei ole ehtinyt kunnolla perehtyä puhelun aikana. Joskus voi olla muuten vaikea ym-

Pöytäkirja PTK 14/2022 vp

märtää, mihin puhelimessa on sitoutunut, eikä osaa kysyä oikeita kysymyksiä. Ymmärtämättään tehdyllä kaupalla voi olla ikäviä taloudellisia ja sosiaalisia haittoja.

Nyt käsiteltävällä esityksellä puhelin- ja kotimyyntin sääntelyä ollaan tiukentamassa. Jatkossa puhelinmyyjän tulee toimittaa tekemänsä tarjous ostajalle kirjallisesti, jonka perusteella ostaja voi harkita vielä kauppaa. Tämä muutos on erittäin tarpeellinen kaikkien kuluttajien suojelemiseksi, varsinkin niiden, jotka ovat muita kuluttajia haavoittuvammasa asemassa, esimerkiksi muistisairaat ja ikäihmiset.

Ehkä tämän muutoksen avulla puhelinmyynti muuttuu reilummaksi, mukavammaksi kokemukseksi kaikille osapuolille. Myös puhelinmyyjät ansaitsevat kunnianpalautuksen. Tarvitsemme vahvempaa kuluttajansuojaa ja toimivampaa puhelinmyyntiä. Kiitän hallitusta tämänkin asian edistämisestä. — Kiitos.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Ovaska.

18.04 Jouni Ovaska kesk: Arvoisa puhemies! Täytyy sanoa Said Ahmedille, että hyvä puheenvuoro myös siitä kunnianpalautuksesta puhelinmyyjille. Itse muistan, kun olin ylioppilaaksi kirjoittanut ja päivän sitä työtä yritin. En saanut yhtään kauppaa, ja se homma jäi sitten siihen. Kovaa työtä tekevät, ja sitä työtä myös tarvitaan. Se on monelle yritykselle tärkeä myyntikanava, mutta silti ennen kaikkea kuluttajien kannalta tämä lainsäädäntö on tervetullut.

Täällä on mainittu ikäihmiset mutta myös monet muut, jotka myöskin joutuvat välillä, voi sanoa, puhelinmyyntin uhriksi, eli ehkä on sellaisia toimintatapoja, joissa on ollut väärinkäytöksiä ja ongelmia. Myöskin niihin pystytään nyt puuttumaan, kun tämä kirjallinen vahvistus vaaditaan. On hyvä, että tämä koskee myös lehtimyyntiä, ja nämä villimmät toimijat saadaan nyt sitä kautta kuriin. Kuluttajalla on aito mahdollisuus tutustua siihen, mihin sitoutuu.

Mutta ehkä yksi kysymys siitä, mistä vakuutusyhtiöiden edustajat ovat nyt olleet minuun yhteydessä: he ovat huolissaan siitä, että kun pitää lähettää vahvistusviesti tai se, johonka sitten vastataan, niin pitäisikö siinä yhdessä viestissä — tekstiviestissä tai Whats Appissa — lukea nämä kaikki monisivuiset ehdot, vai onko se joku linkki, jolla sitten ohjataan eteenpäin. Eihän nyt siinä varmaan ole mitään järkeä, että 30 sivun vakuutusehdot laitetaan tekstiviestiin. Se sekä vähentää myyntiä että varmasti on haitallisempi kuluttajalle, kun puhelin täyttyy sellaisista viesteistä. Eli miten tämä käytännössä sitten hoidetaan? Kyllähän tämä kyllä/ei-vahvistus tai joku linkkisysteemi on toimivampi.

Mutta tärkeä lakiuudistus, ja hienoa, että tätäkin tämä hyvä hallitus vie eteenpäin.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Soinikoski.

18.06 Mirka Soinikoski vihr: Arvoisa puhemies! Suomalaisten velkaantuminen on jatkanut pandemiasta huolimatta kasvuaan. Lähes 6 prosentilla suomalaisista kotitalouksista on henkilökohtaisia velkoja vähintään neljä kertaa tulojensa verran. Korkea velkaantuminen johtuu ensisijaisesti asuntolainoista, mutta myös muiden lainojen kuten kulutusluottojen määrä on lisääntynyt huolestuttavasti. Lainan suhteellisen helppo saatavuus yhdistettynä kohdistettuun asiakasmyyntiin on omiaan lisäämään kotitalouksien velkaantumista. Tämän takia meidän on tehtävä toimia, jotka luovat suodattimia tai väliportteja ihmisten holtittomaan kuluttamiseen.

Pöytäkirja PTK 14/2022 vp

Hallituksen muutosesitykset kuluttajansuojalakiin tehostavat puhelin- ja kotimyyntien valvontaa ja sääntelyä. Esityksellä halutaan ensisijaisesti parantaa kuluttajan asemaa ja päättäväisyyttä suoramyyntissä. Kuluttajansuojan vahvistaminen lisää omalta osaltaan näitä kuluttamiseen liittyviä suodattimia, joiden kautta kotitalouksien kasvanutta velkaantumista voidaan yrittää hallita.

Arvoisa puhemies! Esityksen tarkoitus ei ole hankaloittaa yritysten toimintaa vaan luoda selkeämmät pelisäännöt koti- ja puhelinmyyntisä tehtäville sopimuksille. Liian usealle ihmiselle on epäselvää, mihin he sitoutuivat puhelinmyyntisä, ja etenkin ikääntyneille ihmisille suoramyynti voi olla hyvin painostava tilanne, jossa ikääntyneellä ei ole selkeyttä sopimuksen sisällöstä tai mahdollisuudesta kieltäytyä kaikesta tarjotusta. Näin ei voi olla, vaan jokaisella ihmisellä pitää olla tarkka ymmärrys siitä, mihin sitoutuu ostaessaan palveluita tai kulutustavaroita riippumatta niiden myyntitavasta. Ehdotuksen mukaan puhelinmyyjän olisi puhelun jälkeen toimitettava tekemänsä tarjous kuluttajalle tavalla, josta käy selkeästi ilmi tehty tarjous ja sen sitoumus. Jos kuluttaja ei hyväksy puhelinmyyntin jälkeen tehtyä tarjousta, raukeaa tehty sopimus. Esitys parantaa erityisesti heikossa asemassa olevien ihmisten mahdollisuuksia hyväksyä tai hylätä tarjous, mikä on tärkeää aidon kuluttajansuojan toteutumisen kannalta ja tarjoaa harkinta-aikaa myös kuluttajalle.

Arvoisa puhelin... Arvoisa puhemies! [Naurua] Puhelinmyyntin sääntelyn tiukentamista ja valvonnan tehostamista ovat puoltaneet lukuisat eri tahot. Esimerkiksi Kilpailu- ja kuluttajaviraston kuluttaja-asiamies on jo vuosien ajan esittänyt puhelinmyyntisäntelyn kiristämistä. Asiamiehen mukaan puhelinmyyntin ongelmista ja kuluttajien kokemuksista on kiistatonta tutkimusnäyttöä. KKV:n tutkimushankkeen mukaan lähes 80 prosenttia ihmisistä ei pidä puhelinmyyntiä hyödyllisenä tai mieluisana ostotapana. Puhelinmyyntin sääntelyn tiukentamiselle on siis vahva kansan tuki. Esitys ei kuitenkaan poista kaikkia puhelinmyyntiin liittyviä ongelmia mutta on askel oikeaan suuntaan. Ostotapahtuma ei saa olla epäselvä tilanne, vaan kummallakin osapuolella pitää olla tarkka yhteisymmärrys sopimuksen sisällöstä. Puhelinmyyntin jälkeen tehty jälkivarmistus takaa paremmin tämän periaatteen toteutumista ja suojaa kuluttajia tietämättään tai tahtomattaan tehdyiltä sopimuksilta.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja oli oikeassa, en ole toiminut puhelinmyyjänä, mutta bensanmyyjänä kyllä. — Edustaja Mäkisalo-Ropponen.

18.09 Merja Mäkisalo-Ropponen sd: Arvoisa puhemies! Nostan tästä lakiesityksestä vain yhden kohdan esille, ja se on tämä puhelinmyyntisäntelyn tiukentaminen kirjallisen vahvistusmenettelyn avulla. Kiitän erityisen lämpimästi tästä muutosesityksestä, sillä tällä hetkellä puhelinmyyntisä erityisesti ikäihmisten ja muistisairaiden kohdalla rikotaan usein myyntityön eettistä koodistoa. Tämä ei välttämättä tapahdu tarkoituksella, vaan kun ei tiedetä sitä tilannetta siinä puhelimen toisessa päässä.

Esityksen mukaan elinkeinonharjoittajan on puhelun jälkeen toimitettava tekemänsä tarjous kuluttajalle. Jos kuluttaja ei puhelinkeskustelun jälkeen pysyvällä tavalla hyväksy elinkeinonharjoittajan toimittamaa tarjousta, sopimus ei sido kuluttajaa. Vahvistusmenettelyn käytön laiminlyönnistä voitaisiin määrätä elinkeinonharjoittajalle seuraamusmaksu. Kuten sanoin, tämä esitys on todella tarpeellinen ja tervetullut. Tällainen kirjallinen vahvistus on jo käytössä useassa EU-maassa.

Pöytäkirja PTK 14/2022 vp

Kuluttajaliitto on ajanut voimakkaasti tämänkaltaisen kuluttajansuojan parantamista, ja myös monet järjestöt, kuten useat vanhus- ja eläkkeensaajien järjestöt sekä erityisesti Muistiliitto, ovat pitkään jo puhuneet puhelinmyynnin sääntelyn tiukentamisen tarpeesta. Muistiliittoon tulee säännöllisesti yhteydenottoja huolestuneilta omaisilta puhelinmyyjien toimintatavoista. Muistisairaat ovat tässä yhteydessä erityisen haavoittuva ryhmä, jota tulee suojella niin sanotulta pakkomyynniltä. Ilmiö on tuttu myös edunvalvontaviranomaisille, sillä 97 prosenttia heistä on työssään kohdannut puhelinmyyntiin liittyviä ongelmia.

No tähän loppuun toki haluan mainita vielä Kuluttajaliiton selvityksen, jonka mukaan 70 prosenttia vastanneista suhtautui puhelinmyyntiin kielteisesti ja lähes kolme neljäsosaa heidän kyselynsä vastanneista oli sitä mieltä, että puhelinmyynti häiritsee heidän yksityisyyttään ja puhelinmyyjät painostavat ostamaan tavaroita ja palveluita. Elikkä kyllä puhelinmyynnissä toimintatavoissakin olisi varmasti kehitettävää. — Kiitos.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Mäkyinen, Matias.

18.12 Matias Mäkyinen sd: Arvoisa puhemies! Käsittelemme kuluttajansuojalain uudistusta ja niin sanotun omnibusedirektiivin täytäntöönpanoa Suomessa. Tästä uudistuksesta ymmärrettävästi on nostettu erityisesti esiin tämä puhelinmyyntiä koskeva muutos, jonka myötä siirrytään kirjalliseen vahvistusmenettelyyn, elikkä puhelimesta tehty kauppa on jatkossa vahvistettava kirjallisesti, esimerkiksi tekstiviestillä tai sähköpostilla. Tätä uudistusta ovat kannattaneet erityisesti Kilpailu- ja kuluttajavirasto sekä Kuluttajaliitto ja lukuisat sosiaali- ja terveysalan järjestöt ja muut kansalaisjärjestöt.

Tällä vahvistusmenettelyllä suojataan erityisesti heikommassa asemassa olevia kuluttajia, ja sitä ovat pitäneet tärkeänä erityisesti edunvalvonnan viranomaiset. Edunvalvonnan piirissä oleville henkilöille puhelinmyynnistä on koitunut jopa sellaisia ongelmia, että he tehneet vastoin omaa oikeustoimikelpoisuuttaan sellaisia kauppvoja, jotka edunvalvojat sitten joutuvat myöhemmin perumaan tai korjaamaan.

Kritiikkinä tätä vahvistusmenettelyä vastaan on esitetty, että se vähentää esimerkiksi sanomalehtien myyntiä tai vaikeuttaa median jo muutenkin vaikeaa toimintaympäristöä. Täytyy sanoa, että jos tällainen kirjallinen vahvistusmenettely merkittävästi saa myynnin tippumaan, silloin ei voida puhua kovin vahvasta sitoutumisesta tai hyvästä tarjouksesta. Toisaalta on kuitenkin tärkeää, että seurataan tämän lain vaikutuksia, mutta esimerkiksi Ruotsin kokemuksista — kun Ruotsissa muutama vuosi sitten otettiin tämä vahvistusmenettely käyttöön — ei voida nähdä tällä olevan merkittävää vaikutusta esimerkiksi lehti-myyntiin. Siellä ei tilauksissa puhelinmyynnin kautta olet tiputusta tapahtunut.

Tähän ei kuitenkaan ole syytä vielä lopettaa kuluttajansuojan vahvistamista, vaan edelleen jatkossa on pohdittava tämänkin lain valmistelun yhteydessä työryhmän esittämää kansallisen kieltorekisterin perustamista. Tällä hetkellä jos ei halua ottaa vastaan puhelinmyyntiä, voi ilmoittaa siitä tällaiseen yksityisen yrityksen pitämään kieltorekisteriin, ja näitä on itse asiassa useampia, ja se tekee näistä kielloista tällä hetkellä hieman vaikeita; ne ovat vain määräajan voimassa, ja niiden seuraaminen on hankalaa. Olisi syytä tehdä tällainen kansallinen kieltorekisteri, joka olisi viranomaisen pitämä, niin että kun yhden kerran on kieltänyt puhelinmyynnin, sitten voi luottaa siihen, että se myös toimii.

Toinen vaihtoehto on prefiksi elikkä tällainen puhelinnumeron alkuun tuleva tunniste, josta vastaaja tietää ja tunnistaa, jos soittaja on puhelinmyyjä, ja pystyy näin ollen päättämään, haluaako juuri siinä tilanteessa vastaanottaa puhelinmyyjän soiton.

Pöytäkirja PTK 14/2022 vp

Erilaisia tapoja suojata kuluttajaa siis on, ja niitä meidän täytyy tarkasti harkita ja selvittää myös tulevaisuudessa, mutta tämä vahvistusmenettelyn käyttöönotto on tärkeä ja merkittävä askel. — Kiitoksia.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Kivisaari.

18.15 Pasi Kivisaari kesk: Arvoisa puhemies! Me kaikki tunnistamme omasta elämästämme tilanteita, jolloin saamme soiton, jossa kaupataan milloin sähkösopimuksia, vakuutuksia, lehtiä, milloin mitään. Ainakin itselleni ehkä välillä kiireisen arjen keskellä se aiheuttaa ärtymystä, usein tarpeettomasti. He tekevät työtään, aivan kunniakasta ja laillista työtään. Toki joskus on varsin näppärää tilailla lennosta, jos soitto aiheuttaa ostoinnostusta tai haluaa mahdollisesti tarkistaa, olisivatko sopimukset huokeampia.

Puhemies! On kuitenkin varsin viisasta, että lakiehdotuksella suojataan kuluttajaa. Kyllä meillä on ollut lukuisiakin tilanteita, jolloin ymmärrystä siitä, mitä on tullut tilailtua, ei ole ollut tarpeeksi. Totta kai jokainen tässä salissa myös tunnistaa tietyt riskiryhmät, joiden, tavallaan, tilaamisen edellytykset äkkinäisellä puhelinsoitolla ovat heikohkot. Myös tämän lakiehdotuksen jälkeen puhelinmyyjät voivat tehdä työtään tarkennetuilla pelisäännöillä, vaikka tiedän, että seuraavan kerran, kun se soitto jälleen kajahtaa ja sähkösopimuksia myydään, itseäni se tuppaa ärsyttämään.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Pitko.

18.17 Jenni Pitko vihr: Arvoisa puhemies! Näitä villejä esimerkkejä kuulee todellakin usein, ja erityisesti esimerkiksi ikäihmisten hyväksikäyttö näissä puhelinmyyntitapauksissa on tässä yhteiskunnassa laajasti tuomittu. Onkin tarpeen, että uudistamme siltä osin kuluttajansuojalakia, jotta heikommissa asemassa olevien oikeudet turvataan.

Haluan samalla nostaa esille, että tämä lainsäädäntö voi samalla kuitenkin myös heikentää myyntiä niillä kunniallisilla, rehellisillä myyjillä. Kaikki lehtimyyntihän ei todellakaan ole kiusaamista eikä asiakkaan hyväksikäyttöä, tai puhelinmyynti ylipäänsä, vaan monen toivotun lehtitilauksen normaali alku.

Me tiedämme tässä salissa hyvin media-alan ahdingon: laskeneet mainosmyyntitulot ja niiden valumisen kansainvälisten alustojen mainosmyynniksi. Nyt kun myös tätä tilausmyyntiä rajoitetaan, myynti voi sitä kautta hidastua, kun kuluttaja ei esimerkiksi muista vahvistaa tilausta, vaikka sen olisi täydestä tahdostaan tehnyt. Media-alan ahdinko uhkaa tiedonsaantia ja luotettavaa mediaa, jos journalistisen sisällön tuottaminen ei ole kannattavaa. Toivon, että myös oikeusministeri pitää laadukkaan journalismin ja tiedonsaannin puolta ja että hallitus myös vahvistaa vastuullisen journalismin edellytyksiä, vaikka tässä myös sitä rajataan. Tämä hallituksen esitys kuitenkin kokonaisuudessaan on tervetullut, ja on tarpeen parantaa kuluttajansuojaa.

Puhemies Matti Vanhanen: Tässä vaiheessa tälle varattua aikaa on vielä noin 6 minuuttia. Myönnän tässä vaiheessa vielä pyydetty puheenvuorot edustaja Grahn-Laasoselle ja edustaja Mari Holopaiselle ja sen jälkeen ministerille. — Edustaja Grahn-Laasonen.

18.19 Sanni Grahn-Laasonen kok: Kiitos arvoisa puhemies! Tämä esitys on odotettu, ja se tulee kuluttajansuojaa epäilemättä parantamaan ja EU-lähtöistä lainsäädäntöä. Puhelin-

Pöytäkirja PTK 14/2022 vp

myynnin puolesta ei varmasti moni puhu, koska tiedämme kaikki, että ne puhelut tulevat usein väärään hetkeen ja saattavat ihmisiä kiusata, ja on aitoja tosiasiallisia tilanteita siitä, että erityisesti ikääntyvässä väestössä on saattanut joku tarkoittamattaankin tilata lehden, jota ei tosiasiallisesti olisi ehkä vähän harkinta-aikaa saatuaan sitten välttämättä tilannut. Että sikäli ymmärrän tämän kuluttajansuojanäkökulman. Mutta edustaja Pitko nosti esiin tämän meidän suomalaisen mediakentän tulevaisuuden, ja pitäisin erittäin tärkeänä sitä, että samassa yhteydessä arvioitaisiin sen vaikutuksia mediakenttään, erityisesti sanomalehtien tilauksiin ja sitä kautta median toimintaedellytyksiin Suomessa.

Tässä ajassa jos koskaan tarvitaan luotettavaa tiedonvälitystä, emmekä saisi tästä salista tehdä senttyypistä lainsäädäntöä, joka heikentää suomalaisen moniarvoisen, monipuolisen, riippumattoman sanomalehtikentän toimintaolosuhteita. Näin ollen olisin kysynyt ministeriltä, että kun tiedämme, että aamun lehti on sivistysteko ja mitä useampi suomalainen lukee, sitä suurempi sivistyksen taso meillä on tässä maassa, niin mitä voidaan vastaavasti tehdä sitten korvaavia toimia, jotta toimintaedellytykset eivät heikkene. Tätä huolta ovat sanomalehdet nostaneet esiin ja heitä edustava medialiitto myöskin. Mitä muuta voimme tehdä? Jos tehdään tämäntyyppinen muutos, niin mikä sitten parantaa vastaavasti median toimintaedellytyksiä Suomessa?

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Holopainen, Mari.

18.21 Mari Holopainen vihr: Arvoisa puhemies! Samaan aihepiiriin liittyen: On todella tärkeää, että media-alan edellytykset paranevat tästä nykyisestä tilanteesta. Totta kai alalla on tapahtunut erilaisia murroksia, joihin ei voida lainsäädännöllä vaikuttaa. Sosiaalinen media on tuonut kysyntää toisaalle, ja siihen toki täytyy alan toimijoidenkin tuoda uusia ratkaisuja, mutta olisi tärkeää, että ottaisimme käyttöön sanoma- ja aikakauslehtien ja kirjojen alennetun arvonlisäverokannan. Tätä ollaan käsitelty myös EU:n puolella, ja siihen suhtaudutaan hyvin myönteisesti. Tämä laskelma tarkoittaisi sitä, että jos nyt vähentäisimme arvonlisäverokantaa 10 prosentista 5 prosenttiin, niin se vähentäisi verotuloja 67 miljoonalla eurolla — kysyin tämän arvion eduskunnan tietopalvelusta — eli tämä olisi aika kohtuullinen hinta.

Sen sijaan en pidä siitä ajatuksesta, että meidän pitäisi jotenkin epäselvillä kuluttajan valinnoilla edesauttaa mitään myyntiä. Kyllä kuluttajalla pitää olla mahdollisuus vaikuttaa hyvin selvästi siihen, mitä hän hankkii.

Puhemies Matti Vanhanen: Ministeri Henriksson.

18.22 Oikeusministeri Anna-Maja Henriksson: Arvoisa puhemies! Kiitos erittäin hyvästä keskustelusta ja hyvistä kysymyksistä.

Ensimmäiseksi haluaisin sanoa — viitaten edustaja Ovaskan kysymykseen — että varmasti kaikille on selvää se, että jos kuluttaja itse ottaa yhteyttä, esimerkiksi jos on lentokentällä ja huomaa, että pitäisi saada matkavakuutus, niin voi itse soittaa sinne vakuutusyhtiölle, ja silloin kun itse pyytää tätä palvelua, ei tarvita mitään vahvistusmenettelyä sen jälkeen, vaan se vakuutus voidaan toimittaa ja tehdä heti siellä paikan päällä.

Sitten on myös niin, että tämä vahvistusmenettely lähtee siitä, että sen voi tehdä kirjallisesti — sähköpostitse, tekstiviestein, ja jos on riittävän uusi kännykkä, myös niin, että se ottaa vastaan sen, mitä kaikkea tämän palvelun tarjoajan pitäisi lähettää sinulle — mutta

Pöytäkirja PTK 14/2022 vp

sitten voi olla, että meillä on alakohtaista sääntelyä, joka ei tule tästä sääntelystä vaan esimerkiksi tietosuojapuolelta tai sitten vakuutusoikeuspuolelta, jotka määräävät näitä kriteerejä. Niihin tässä ei vaikuteta.

Sitten tähän olennaiseen kysymykseen tästä kirjallisesta vahvistusmenettelystä ja miten se vaikuttaa meidän mediaan: Tämä on asia, mitä me myös pohdittiin hyvin tarkasti ministeriössä. Ja niin kuin tässä on tuotu esille, niin Suomen kaltaiselle demokratialle vapaa sana ja asialliset sanomalehdet, jotka pysyvät totuudessa ja jotka pystyvät kirjoittamaan ja kertomaan kansalaisille siitä, mitä yhteiskunnassa tapahtuu, ovat äärimmäisen tärkeitä asioita.

Sen takia olemme katsoneet myös sinne Ruotsiin päin — edustaja Mäkynen nosti myös esille sen. Tässä vertailussa tulee esille se, että kun Ruotsi lähti 2018 tähän menettelyyn, mitä meille nyt ehdotetaan, niin siellä tavallaan tämä menettely on parantanut kuluttajansuojaa ja kuluttajien tyytyväisyyttä puhelinmyyntiin ja se on vähentänyt myös kuluttajaviranomaisille tehtyjä ilmoituksia ja riitoja. Ei ole nähty, että se olisi merkittävästi vaikuttanut mediapuoleen, mutta koska olemme myös huolissamme tästä, niin tähän halutaan tarkka seuranta.

Sen takia tähän sisältyy nyt myös tämä seuranta siitä, että seurataan tämän menettelyn vaikutuksia erityisesti lehtialaan, ja kahden vuoden kuluttua säännösten voimaantulosta arvioidaan, miten tämä kirjallinen vahvistusmenettely on vaikuttanut lehtien myyntiin ja lehdistä tarjonnan monimuotoisuuteen, ja tämän perusteella pitää sitten arvioida, onko tälle perusteita — jatketaanko näin vai pitääkö tehdä muutoksia. Tämä on äärettömän tärkeää ja keskeistä.

Keskeisin asia tässä on se, että parannetaan kuluttajansuojaa. — Kiitoksia.

Keskustelu päättyi.

Asia lähetettiin talousvaliokuntaan, jolle lakivaliokunnan on annettava lausunto.

9. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi yritysten määräaikaisesta kustannustuesta annetun lain muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 9/2022 vp

Valiokunnan mietintö TaVM 5/2022 vp

Ensimmäinen käsittely

Puhemies Matti Vanhanen: Ensimmäiseen käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 9. asia. Käsittelyn pohjana on talousvaliokunnan mietintö TaVM 5/2022 vp. Nyt päätetään lakiehdotuksen sisällöstä. — Keskustelu, edustaja Grahn-Laasonen.

Keskustelu

18.26 **Sanni Grahn-Laasonen kok** (esittelypuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Esittelen talousvaliokunnan mietinnön 5/2022.

Hallituksen esityksessä ehdotetaan muutettavaksi yritysten määräaikaisesta kustannustuesta annettua lakia siten, että pienten yritysten sulkemiskorvausta ja matkailu- ja ravintola-alan sekä tapahtuma-alan yritysten kustannustukea muutettaisiin. Sulkemiskorvauksella kompensoitaisiin koronapandemian hallintaan liittyvien sulkemismääräysten ja yleis-

Pöytäkirja PTK 14/2022 vp

sötilaisuuksien kieltämisen aiheuttamia vahinkoja yritystoiminnalle. Kustannustuella kompensoidaan lievempien rajoitusten kielteisiä vaikutuksia rajoituksista kärsiville toimialoille ja yrityksille. Esityksessä tavoitteena on yritysten toiminnan jatkuvuuden tukeminen pandemian aikaansaamassa vaikeassa tilanteessa.

Talousvaliokunta puoltaa ehdotetun sääntelyn hyväksymistä muutettuna, ja lisäksi tähän mietintöön sisältyy kaksi lausumaehdotusta. Ja etenemme tässä siten, että tähän sisältyy yksi vastalause.

Normaalioloissa markkinoiden toimivuuden kannalta on tärkeää, että lainsäädäntötoimet puuttuisivat mahdollisimman vähän lähtökohtaan yritysten kilpailuedellytysten tasa-arpuisuudesta. Koronapandemia ja sen johdosta säädettyt rajoitukset ovat kuitenkin kohdelleet elinkeinotoimintaa valtavin eroin, minkä vuoksi on perusteltua, että tätä vastaavasti myös julkisin varoin rahoitetut tuet vaihtelevat sen mukaisesti, kuinka liiketoiminta on häiriintynyt. Tukijärjestelmän tulee kohdistua mahdollisimman tarkasti ja oikeudenmukaisesti juuri koronapandemiasta ja sen rajoitustoimista aiheutuvien taloudellisten vahinkojen korjaamiseen ja pitkäaikaisten vaurioiden estämiseen.

Talousvaliokunta on aiemmin tähdentänyt, että kustannustukijärjestelmän oikeutuksen arvioinnissa keskeistä on, että sen tarkoituksena on olla nopea ja väliaikainen likviditeettituki tilanteessa, jossa yritysten toimintaedellytykset ovat ilman niiden omaa syytä voimakkaasti ja odottamattomasti heikentyneet ja normaalioloissa kannattava toiminta muuttunut hetkellisesti kannattamattomaksi. Tällaisissa tilanteissa myös tukimuodot, jotka eivät normaaliolosuhteissa olisi perusteltuja tai sallittuja, voivat olla hyväksyttäviä. Kustannustuki olisi soveltamisalaltaan edelleen tarkoitettu ensisijaisesti lain liitteessä mainituilla toimialoilla toimiville matkailu-, ravintola- ja tapahtuma-alan yrityksille. Lisäksi sitä voitaisiin myöntää, mikäli yritykseen on kohdistunut julkisoikeudellinen koronapandemian hallintaan liittyvä rajoitus joko suoraan tai mikäli julkisoikeudellinen rajoitus on kohdistettu tukea hakevan yrityksen merkittävään asiakaskuntaan.

Kustannustuen tarkoitus on kohdistua nykyisellään vain julkisoikeudellisista rajoituksista kärsiviin toimialoihin ja yrityksiin. Kyseessä ei siten olisi enää niin sanottu yleinen kustannustuki, jolla tuettaisiin koronapandemian aiheuttamia yleisiä liiketoiminnan vaikeuksia yrityksille. Tuen myöntämisen edellytyksenä pidettävää liikevaihdon alenemavaatimusta laskettaisiin siten, että liikevaihdon aleneman tulisi olla yli 25 prosenttia aiemman kustannustukisääntelyn mukaisen 30 prosentin sijaan. Tämä on ehkä keskeisimpiä muutoksia tässä esityksessä. Tuen myöntämisen edellytykset pysyisivät pääosin ennallaan.

Ja sitten lyhyesti sulkemiskorvauksesta:

Sen lähtökohdat ovat hieman erilaiset kuin kustannustuen. Lainsäädäntöön tai viranomaismääräyksiin perustuneet sulkemis- ja rajoitusmääräykset ovat merkinneet tietyn elinkeinon harjoittamisen kieltämistä lähes kokonaan määrääjäksi ja siten hyvin voimakasta puuttumista perustuslain 18 §:ssä turvattuun elinkeinovapauteen. Lisäksi sääntelyllä on puututtu elinkeinonharjoittajien perustuslain 15 §:ssä tarkoitettuun omaisuuden suojaan. Näin ollen siis sulkemismääräysten taustalla on ollut hyvin painavia perusoikeuksiin liittyviä punnintoja ja perusteita, ja tähän on myöskin perustuslakivaliokunta ottanut kantaa. Ottaen huomioon rajoitussääntelyn poikkeuksellisen huomattavat vaikutukset ja vaikutusten äkillisyys perustuslakivaliokunta on pitänyt välttämättömänä, että kohtuullisesta kompensoimisesta ja vaikutuksia lieventävistä järjestelyistä elinkeinonharjoittajille säädetään lailla.

Pöytäkirja PTK 14/2022 vp

Tämä lyhyesti tästä sulkemiskorvauksesta, ja siihen liittyy myöskin valiokunnan tekemä muutosesitys ihan pykäliin asti, eli sieltä poistettaisiin sana ”pienille”, ja pienille yrityksille tarkoitettua sulkemiskorvausta laajennettaisiin. Tämä muutos parantaa yritysten asemaa ja mahdollistaa joidenkin yritysten pääsemisen tämän tuen piiriin jo tässä vaiheessa tämän lain myötä. Vielä odotamme hallitukselta saapuvaksi suurten yritysten sulkemiskorvaukseen liittyvää lainsäädäntöä, kunhan EU-prosessit on saatu hoidettua.

Ihan vielä haluaisin nostaa muutaman punninnan tämän lainsäädännön tarkoituksenmukaisuudesta, koska se on paikallaan. Talousvaliokunnan saama asiantuntijaselvitys on ollut jakautunutta nyt ehdotetun tuen tarkoituksenmukaisuuden suhteen. Kuulemisissa on esitetty, että pandemian johdosta myönnettyt tuet ovat olleet niukkoja sekä määrällisesti että tukikelpoisten toimintojen määrittelyn suhteen erityisesti kansainvälisessä vertailussa mutta myös absoluuttisesti.

Toisaalta valiokunta on saanut selvitystä, jonka mukaan pandemian alkuvaiheen likviditeettikriisin myötä uhanneen konkurssiaallon torjumisen jälkeen kustannustuen kaltaisten instrumenttien vaikutus on ollut vähäinen tai joidenkin asiantuntijanäkemyksen mukaan jopa negatiivinen. Varmasti tulemme tarvitsemaan laajempaa punnintaa näistä yrityksille kohdennetuista tuista koronavaiheissa ja tämän kokonaisuuden läpi katsomista. Ja toivon, että tähän punnintaan, jota valiokunta on ansiokkaasti mietintöön kirjannut, myöskin tutustutte, koska aikataulun puitteissa ei ole mahdollista sitä kokonaisuutena tässä avata.

Valiokunta kiinnittää myöskin huomiota siihen, että tämä hallituksen esitys tuli eduskunnalle käsiteltäväksi suhteellisen kohtuuttomassa aikataulussa ottaen huomioon, että tämä on sidottu lisätalousarviomenettelyyn ja tätä lainsäädäntöä myöskin odotettiin pitkään. Ja valiokunta kiinnittää huomiota siihen, että tarve turvautua ehdotetun kaltaiseen lainsäädäntöön on ollut tiedossa jo pitkään, ja toivon, että tämä viesti kohtuuttomista määräajoista menisi perille myöskin valtioneuvoston piiriin, mikäli joudutaan — ja todennäköisesti kun vielä joudumme — koronayritystukilainsäädäntöä jatkossakin käsittelemään.

Ja kaksi lausumaehdotusta sisältyy tähän, ja lyhyesti vielä niistä. 1) Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto ryhtyy pikaisesti toteuttamaan vaadittavat toimet, joilla turvataan tilannehuoneen/datahuoneen toiminnan jatkuminen välittömästi. Tähän liittyvä taustoitus on mietinnössä. Voitte tutustua siihen. Ja toinen lausumaehdotus kuuluu siten, että eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto toimittaa talousvaliokunnalle kaikki hallinnonalat kattavan ja kansainvälisen toimialoittain jäsennettyä vertailua sisältävän selvityksen koronapandemian aikana myönnettyistä yritystuista maaliskuun 2022 loppuun mennessä.

Tässä tiivistetysti, arvoisa puhemies. — Kiitos.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Holopainen, Mari.

18.34 Mari Holopainen vihr: Arvoisa puhemies! Koronapandemian aikana on käsitelty useita korvauspaketteja, ja toki toivomus on, että päästään mahdollisimman pian rajoitteista täysimääräisesti eroon ja että niitä ei tarvitsisi myöskään enää ottaa käyttöön. Täyttä varmuutta ei tietenkään voi olla, mutta sinänsä tilanne vaikuttaa siltä, että tämä voisi olla mahdollista. Kolmannetkin rokotteet ovat olleet pitkään jo saatavilla ja myöskin neljännet rokotteet tietyille riskiryhmille. Kaikkein tärkein keino myöskin elinkeinojen edellytysten ylläpitämiseksi on se, että ihmiset ovat ottaneet tämän rokotesuojan, joka sitten suojaa vakavilta tautimuodoilta, ja nyt tilanne on siltä osin eri.

Pöytäkirja PTK 14/2022 vp

Elikkä nyt on päästävä kyllä ihan normaalitoimintaan, ja tällöisten pakettien ei sitten tarvitse enää olla osa toimintaa, vaan meidän yritykset, jotka ovat joutuneet kärsimään tästä epidemiasta monilla aloilla, toivottavasti pääsevät ihan normaalisti toimimaan.

Arvioiden mukaan kuluttajilla on säästöjä, joita voidaan sitten käyttää, kun tämä yhteiskunta toimii ihan ennallaan, ja sinänsä lupaavia merkkejä taloudesta on ollut jopa siinä määrin, että inflaatio on ollut hyvin korkeaa, mikä ei tietenkään ole pelkästään hyvä asia, mutta työllisyys on kehittynyt hyvin ja talous pyörii jälleen.

On kuitenkin huomattava, että tämä selvitys, jota me nyt edellytettiin — me halutaan tietää tarkemmin, mihin yritykset ovat menneet ja mihin ne on käytetty, ja että tehdään niistä ajantasainen vertailu — on tosi tärkeätä, koska tietyillä aloilla, esimerkiksi tapahtuma- ja kulttuurialalla, toimijat eivät ole saaneet riittävästi korvauksia. Se johtuu monesta seikasta, myöskin siitä, mikä on se yritysmuoto ja onko ollut alihankkijana ja niin edelleen. Totta kai tätä on sitten yritetty korvata myös sieltä OKM:n puolelta.

Tässä myös tärkeä huomio on se, että teimme lausuman siitä, että tämän tilannehuoneen jatko on turvattu välittömästi. On saatu erittäin tärkeää tietoa tutkijoilta tämän pandemian aikana esimerkiksi juuri työllisyyskehityksestä ja siitä, kuinka tuet ohjautuisivat mahdollisimman hyvin, ja nyt onkin äärimmäisen tärkeätä, että tämä toiminta jatkuu ja se turvataan.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Vallin.

18.37 Veikko Vallin ps: Arvoisa puhemies! Käsittelyssä on yritysten kustannustuki kuto-
nen ja sulkemiskorvaus. Kaksi vuotta kestäneiden koronatoimien takia valtio on pyrkinyt korvaamaan rajoitus- ja sulkutoimien aiheuttamia vahinkoja yrityksille. Hyvä näin, eivät-
hän nämä sulk- ja rajoitustoimet ole yrittäjien ja yritysten vika tai vastuulla.

No miten korvaaminen on onnistunut? Vastaus on, että ei erityisen hyvin. Tukia on voi-
nut hakea lyhyissä, muutaman kuukauden pätkissä, ja jokainen hakukierros on hakukritee-
rien epätarkkuuden takia osittain epäonnistunut. Me perussuomalaiset olemme matkan
varrella yrittäneet puuttua hakukriteerien vikoihin, mutta hallitus ei ole meitä kuunnellut.

Ensimmäiseen kustannustukeen kesäkuussa 2020 teimme jo muutosehdotuksen. Sa-
noimme, että mielestämme kustannustuen myöntämiseen edellytettyä liikevaihtorajaa oli-
si pitänyt madaltaa, jotta olisi huomioitu paremmin pienet yrittäjät. Ehdotuksemme äänes-
tettiin kumoon. Elinkeinoministeri jopa piikitteli minua tässä salissa, kun esittelin havain-
toani epäkohdasta. Se oli hänen mielestään politikointia. Miten sitten kävikään? Kun hal-
litus toi lokakuussa esityksen kustannustuki 2:sta, se oli kuitenkin ottanut neuvostamme
vaarin ja poistanut tuon liikevaihtorajan. Virhettä ei siis korjattu, kun me sitä ehdotimme,
vaan vasta neljä kuukautta myöhemmin.

Jätimme kustannustuki 2:eenkin talousvaliokunnassa vastalauseen, jossa ehdotimme
tuen alarajan laskemista tuhanteen euroon. Valtiokonttorihan oli raportoinut, että tämä oli
toinen suurin syy hakemusten hylkäämiseen aikaisemmin. Monille kansanedustajille tonni
kuulostaa pikkurahalta, mutta me perussuomalaiset ajatteleme asian niin, että tonnikin
on iso raha silloin kun pankkitili on tyhjä ja laskuja pitäisi maksaa. Tuen alarajan pudotta-
minen tuhanteen euroon ei kelvannut hallitukselle, vaan ehdotuksemme äänestettiin ku-
moon, ja jälleen sama toistui: Rajoitukset jatkuivat, ja kustannustuki kolmosen hallitus toi
maaliskuussa 2021. Siinä oli nyt huomioitu pienimmät yrittäjät jo vähän paremmin. Aikaa
oli taas kuitenkin kulunut neljä pitkä kuukautta.

Pöytäkirja PTK 14/2022 vp

Ehdotimme vielä kolmanteen kustannustukeen jättämässämme vastalauseessa, että hallitus mahdollistaisi aiempien kustannustukien ajalta uuden haun siten, että ilman tukia jääneet voisivat saada korvauksia taannehtivasti. Se ei käynyt hallituspuolueille: ehdotuksemme äänestettiin kumoon, eivätkä ne yrittäjät, joille ne kriteerit eivät sopineet, saaneet tukea noilta ajoilta.

Kustannustuki nelonen tuli sitten toukokuussa 2021. Siinä haluttiin kohdentaa tukea erityisesti tapahtuma-alalle, jolla kärsittiin todella paljon koronarajoituksista. Vaikka paketissa oli paljon hyvääkin, ehdotimme siihen, tällä kertaa yhdessä kokoomuksen kanssa, parannuksia muun muassa musiikkialan ammatinharjoittajille ja musiikkifestivaalien järjestäjille. Nämä parannukset eivät taaskaan hallitukselle kelvanneet.

Arvoisa puhemies! Rajoitusten ja sulkujen jatkuessa olemme ehdottaneet liikevaihdon aleneman ja omavastuun pudottamista. Siihen ei ole heti suostuttu, ja aikaa on jälleen kulunut, ja vasta nyt hallitus on suostunut pudottamaan nuo mainitsemani kriteerit 30 prosentista 25 prosenttiin — mutta ei vielä 20 prosenttiin, mikä olisi mielestämme oikein. Siksi teen yksityiskohtaisessa käsittelyssä tähän kustannustuki kutoseen pykälämuutosesityksen perussuomalaisten vastalauseen mukaisella tavalla, eli että liikevaihdon alenemaksi ja omavastuuksi riittää 20 prosenttia.

Arvoisa puhemies! Lopuksi haluan korostaa, että Suomi on ollut kitsas tukemaan yrityksiään verrattuna moneen muuhun Euroopan maahan. Saamani tiedon mukaan Suomi on häntäpäässä yritysten suorissa koronatuissa Euroopassa. Talousvaliokunnalle toimitettu kansainvälinen vertailu on ollut puutteellista, ja siksi talousvaliokunta on tehnyt mietintöön siitä lausumaehdotuksen. Toivon hartaasti, että myös tämän salin vasemmistolaisin osa ottaa nyt opikseen tästä eikä vastaavaa epätasa-arvoa ja syrjintää enää koskaan kohdistu suomalaisiin yrityksiin ja yrittäjiin kriisien aikana — ja niitä kriisejä näköjään pukkaa koko ajan lisää.

Hallitukselle: Olette elpymisvälineen ja muiden EU:n, voisi sanoa, vedätysrahastojen kautta tukeneet muiden maiden, muun muassa Italian ja Espanjan, yrityksiä erittäin avokätisesti lisäämällä Suomen valtion yhteisvelkavastuita pitkälle tulevaisuuteen. Jos ne miljardit eurot olisi käytetty kotimaassa, kuten moni asiantuntija on myöskin ehdottanut, olisi hyöty ollut Suomen taloudelle huomattavasti parempi. — Kiitos.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Piirainen poissa. — Edustaja Talvitie.

18.43 Mari-Leena Talvitie kok: Arvoisa herra puhemies! Käsittelyssä ovat tosiaan kustannustuki ja sulkemiskorvaus, jotka molemmat koskettavat erityisesti matkailu- ja ravintola- ja tapahtuma-alan yrityksiä. Ne ovat tarpeellisia ja välttämättömiä ja yhteiskunnallisesti myöskin vaateita ja vastuita siihen, että olemme rajoittaneet hyvin vahvasti elinkeinovapautta.

Elinkeinovapaus on kuitenkin meidän perustuslaissa määrätty oikeus, ja siltä osilta on ollut myöskin oikeus ja kohtuus yrittäjille tietää, että sulkemis- ja rajoittamistilanteessa korvauksia tai tukia on tulossa. On sinänsä harmi, että kun esimerkiksi viime vuoden lopussa hallitus asetti yllättäen rajummat uudet rajoitustoimet, ei pystytty informoimaan siitä, mikä tukimuoto ja mikä sulkemiskorvaus aiotaan säätää, vasta kuin sitten reilusti tämän vuoden puolella. Eli epätietoisuus sekä kustannustuesta että sulkukorvauksista on ollut monelta yrittäjältä se viesti, lisäksi myöskin kohtuuttomat käsittelyajat sekä se, että esimer-

Pöytäkirja PTK 14/2022 vp

kiksi kahden tuen päällekkäisyys on aiheuttanut tilanteita, että jos toista tukea tulisi maksatukseen alle 2 000 euroa, se on tarkoittanut sitä, että sitä tukea ei ole saanut ollenkaan.

Olen jo aiemmin ehdottanut, että tämä alaraja, 2 000 euroa, olisi tässä digi-Suomessa pystytty ja pitänyt alentaa sinne 250—500 euroon. En ymmärrä, mistä tämä 2 000 euron alaraja on, kun me olemme monelle yrittäjälle tärkeätä työttömyyskorvaustakin säätäneet, muutamien satojen eurojen työttömyyskorvausta, ja tiedetään, että jokaiselle yrittäjälle ovat tällä hetkellä olleet tärkeitä muutamat sadat eurot puhumattakaan muutamista tuhan-sista euroista.

Eli on hyvä, että tämä nyt tulee, mutta tärkeätä on, että tästä myöskin pystytään jotain oppimaan. Kun kriisiä ja meidän pandemiaa on lähes kaksi vuotta eletty, niin nyt on myöskin aika tarkastella sitä, että jos vastaavia tukimuotoja tarvitaan jossain vaiheessa myöhemmin tehdä, niin ne samat virheet, mitä on tehty näiden prosessien aikana, eivät voi enää toistua. — Kiitos.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Risikko.

18.46 Paula Risikko kok: Arvoisa puhemies! Tuon sivistysvaliokunnan puheenjohtajana sivistysvaliokunnan terveiset tähän asiaan. Meillähän oli sellainen mahdollisuus, että saimme antaa tähän lausunnon, ja näitä meidän lausunnossa olevia asioita on kiitettävästi otettu tässä huomioon — kiitos siitä. Haluan kuitenkin nyt kertoa, mikä meidän ajatus tästä oli siinä vaiheessa ennen tätä päätöksentekoa.

Sivistysvaliokuntahan haluaa muistuttaa, että korona-ajan menetysten korvaukset on kohdennettava tapahtuma-alan yrityksille yhdenvertaisesti. Olemme joka ikinen kerta, kun tämä kustannustukilakiesitys on tullut tänne, saaneet lausua. Joka ikinen kerta sivistysvaliokunta on ollut nimenomaan oman sektorinsa — yritysten ja tapahtuma-alan ja kulttuuritoimijoiden — puolella. Me olemme tehneet kaikkemme sen eteen, että me kuulemme heitä ja välitämme sitten hallitukselle myöskin viestiä siitä, miten vaikea tilanne heillä on.

Kulttuuri- ja tapahtuma-alan ongelma on nimenomaan ollut se, että kovinkaan moni ei ennen tätä niin sanotusti retuuttia, tätä koronapandemiaa, tiennyt sitä ansaintalogiikkaa, mikä kulttuuri- ja tapahtuma-alalla on, puhumattakaan sitten freelancereiden tilanteesta, joka on aivan kestävämmän ollut tässäkin pandemiatilanteessa. Siitä syystä nyt, kun on hiljalleen opittu, miten erilaisia yrityksiä, miten erilaisia toimijoita on kulttuuri- ja tapahtuma-alalla, pidämme tärkeänä, että sitä nyt sitten myöskin näissä tukimuodoissa otetaan huomioon ja jatkossa sitten kehitetään kaiken kaikkiaan — muun muassa sosiaaliturvaa, mutta myöskin yritystukimuotoja, varsinkin jos tämä pandemia tai epidemia tästä nyt jatkuu.

Sivistysvaliokunta pitää erittäin tarpeellisena kaikkia taloudellisia tukia, joilla korvataan luovien alojen sekä liikunnan ja urheilun toimijoiden korona-ajan rajoituksista johtuneita menetyksiä. Valiokunta on kantanut huolta tapahtuma-alan ahdingosta koko koronapandemian ajan. Uusimmassa lausunnossaan valiokunta katsoo, että yrityksille rajoituksien vuoksi myönnettävä sulkemiskorvaus tulisi jatkossa kohdentaa niin, että myös isot tapahtuma-alan toimijat, ilman yleisöä järjestettävät tapahtumat sekä toiseen ajankohtaan siirretyt yleisötapahtumat huomioitaisiin paremmin. Tukimaksimin korottaminen nykyisestä 2,3 miljoonasta 10 miljoonaan euroon tulee myös valmistella mahdollisimman pian.

Valiokunta pitää erinomaisena sitä, että tapahtuma-alan tukimuotoja on saatujen kokemusten perusteella kehitetty ja pyrkimyksenä on ollut saada yhä useampi toimija tukien piiriin. Tukimuotoja tuleekin kehittää edelleen niin, ettei välinputoajaryhmiä pääse synty-

Pöytäkirja PTK 14/2022 vp

mään. Tapahtuma-alan elpymistä on tuettava myös esimerkiksi kehittämällä tapahtumatakuuta. Sen piiriin on jatkossa otettava myös pienemmän liikevaihdon toimijat ja ympäri-vuotinen tapahtumatoiminta.

Meidän erityinen kannanottomme on, että rajoituksissa on käytettävä jatkossa painavampaa harkintaa. Koronan vuoksi asetetut rajoitustoimenpiteet eivät ole kohdelleet toimialoja tai yrityksiä tasapuolisesti. Valiokunta muistuttaa, että tapahtuma-alaan on kohdistunut kovia rajoitustoimia, jotka ovat heikentäneet sen toimintaedellytyksiä. Tapahtuma-alan rajoituksissa tulee valiokunnan mukaan jatkossa käyttää painavampaa harkintaa. Rajoituksia asetettaessa täytyy myös huomioida riittävä ennakointi sekä toimialan erityispiirteet ja moninaisuus. Rajoitusten tulee olla välttämättömiä, tarkkarajaisia ja oikeasuhtaisia. Valiokunta korostaa alan elpymisen tärkeyttä ja muistuttaa lausunnossaan, että alan toimijoita auttaa suuresti uskottava näkymä kannattavan liiketoiminnan käynnistämisestä ja jatkuvuudesta. Tämä valiokunnan lausuntohan on kokonaisuudessaan luettavissa eduskunnan verkkopalvelussa.

Totean vielä sen, että kun sain eilen tapahtuma-alan ja kulttuurialan toimijoilta adressin, jonka oli monituhantinen joukko kirjoittanut, niin he toivoivat ennen kaikkea sitä, että parasta elpymistä on se, että he saavat tehdä työtä. Se oli hyvin sanottu. — Kiitos.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Hoskonen poissa. — Edustaja Könttä.

18.50 Joonas Könttä kesk: Kiitos, arvoisa herra puhemies! Toivottavasti nyt käsittelyssä oleva tukikokonaisuus on viimeinen, jonka joudumme tekemään tai joka meidän onkin tehtävä, mutta kun tämä koronaviruskriisi nyt toivottavasti näyttää olevan hiipumassa ainakin Suomessa, niin nyt täytyy tietysti tarkoin harkita, millä keinoin tilanne pidetään näin hyvänä kuin se tällä hetkellä on, että tämänkaltaisiin toimiin emme enää joutuisi.

Koronakriisi on koetellut monella tapaa elinkeinoelämää, matkailu- ja ravintola-alaa, tapahtuma-alaa, kulttuuritoimijoita, urheilua ja niin edelleen, ja varsinkin viimeisimmät rajoitukset, jotka ovat osin olleet kyllä perusteltuja, ovat koetelleet yrittäjiä ja ennen muuta freelancereita kohtuuttomalla tavalla. Sen takia on hyvä, että meillä on erilaisia tukimalleja ollut käytössä. Mutta on aivan rehellistä todeta, että kun tämä kriisi Suomen ja koko maailman yllätti, ei oltu valmiita tekemään sellaisia tukimuotoja, jotka olisivat kaikenkattavia, joissa ei olisi virheitä ja joissa ei olisi pullonkauloja ja semmoisia sokeita kulmia ja pisteitä.

Tämän koronaviruskriisin jälkeen — kun toivon, että olemme jo varmuudella toivottavasti sen puolivälin ainakin ohittaneet, mutta koskaan ei voi sanoa ei koskaan — toivon, että teemme sellaisen kokonaisarvion poikkiministeriöittäin, poikkivirastoittain, jossa kartoitamme, minkälaisia valmiita työkaluja voimme näistä nyt käytetyistä työkaluista ottaa ja toisaalta, kuinka voimme niitä kehittää paremmiksi, jotta sitten, kun tulee seuraava kriisi, mikä ikinä se onkaan, meillä on valmiina tukitoimet. On selvää, että rajoituksia ei ole kukaan mielellään asettanut, mutta ne on asetettu sen takia, että on ollut suuri tarve suojella kansanterveyttä ja suojella kansalaisia, ja on selvää, että näin myös moni muu läntinen maa on toiminut, ja sillä lailla suomalaista yhteiskuntaa on saatu turvattua.

Mutta siinä missä rajoitusten logiikka ja rajoitusten perustelut eivät ole ehkä olleet kaikin kestävimpiä, kyllä meidän päättäjien täytyy avoimin mielin olla myös kritiikille alttiita, koska kyllä näissä on myös virheitä tehty, mutta toki ne ovat aina ajassaan tulleet.

Pöytäkirja PTK 14/2022 vp

Arvoisa puhemies! Tiivistäen: toivotaan, että kyseessä on viimeinen tukipaketti tähän liittyen, ja olenkin varma, että hallitus tekee tästä myös jälkikäteen kokonaisvaltaisen arvioidon, ja toivottavasti jatkossa, jos näitä joudutaan tekemään, meillä on parempia ja nopeampia ja paremmin kaikki huomioon ottavia tukimuotoja.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Mäkynen, Matias.

18.53 Matias Mäkynen sd: Arvoisa puhemies! Käsittelyssämme on nyt kustannustuen kuudes kierros, ja toden totta olemme joutuneet näitä käsittelemään tässä eduskunnan suuressa salissa jo useaan kertaan. Se on tässä vaiheessa kuitenkin edelleen perusteltua oikeudenmukaisuussyistä, mutta on todettava, että Suomessa kokonaissumma yritystukien osalta korona-aikana lähentelee jo 4,5:tä miljardia euroa. Kansainvälisessä vertailussa se ei ole erityisen paljoa myöskään suhteutettuna bkt:hen, mutta sitä perustelee myös se, että Suomeen kohdistunut taloudellinen isku on ollut muita maita pienempi. Suomessa on onnistuttu ehkä muita maita paremmin myös tasapainoilemaan terveyden ja taloudellisen avaamisen välillä, ja tämä tulee olemaan tärkeää myös jatkossa, kun yritämme pitää pandemiaa tällä laskevalla uralla.

Nyt tehdään jälleen merkittäviä muutoksia kustannustukeen. Olemme kehittäneet kustannustukea jokaisella kierroksella, ja laskemme nyt tätä omavastuun ja liikevaihdon aleman prosenttia 30:stä 25:een. Vertailukauden muutos mahdollistaa myös uusille yrityksille, tässä korona-aikana perustetuille yrityksille, mahdollisuuden hakea kustannustukea ja sulkemiskorvausta.

Yhteensä tämän kierroksen tuet maksavat Suomen valtiolle yli 200 miljoonaa euroa plus aiemmilta kierroksilta jääneet kustannustuen rahat. Jonkin verran siis on jäänyt käyttämättä rahaa myös näillä aiemmilla kierroksilla. On tärkeää, että tapahtuma- ja kulttuurialaa varten valmistellaan riittävän ajoissa ensi kesää ja varmasti syksyäkin varten tapahtumatakuu sen varalle, että uusi muunnos tai muu käänne tässä pandemiassa vielä pakottaa näiden rajoitusten käyttöönottoon.

Arvoisa puhemies! Käsittelytapa, jolla nämä asiat on valmisteltu ja tuotu eduskunnalle, on ollut erittäin vaikea. Ymmärrämme sinänsä, että ministeriössä on kova työtahti ja muutokset pandemiassakin tapahtuvat yllättäen, mutta silti kun kysymys on jo kuudennesta kustannustukikierroksesta, olisimme valiokunnassa odottaneet, että saamme tämän esityksen käsittelyymme aikaisemmin, nopeammin heti rajoituspäätösten jälkeen. Toisaalta erityisen moitittavaa tässä tapauksessa oli, että saimme vielä kesken valiokuntakäsittelyn aika ison muutoksen käsiteltäväksemme, mutta koska kysymys oli yrityksille tärkeästä muutoksesta, niin päätimme sen ottaa käsittelyyn ja sisällyttää tähän valiokunnan muutettuun esitykseen. Mutta tähän käsittelytapaan ja asioiden valmisteluun on syytä kiinnittää huomiota myös jälkiarvioinnissa, kun tätä pandemia-aikaa sitten sen jälkeen uudelleen arvioidaan.

Jatkossa on erittäin tärkeää, että meillä on paitsi tällaisessa kriisitilanteessa myös normaaliaikoina käytössä reaaliaikaista dataa päätöksenteon tukena, ja siksi talousvaliokunnan esittämä lausuma tilannehuoneen välittömästä jatkosta on erittäin tärkeä. Haluan vielä nostaa esiin, että otimme tästä lausumaehdotuksesta pois erilaiset selvitykset ja haluamme, että nyt siirrytään suoraan toteuttamiseen. Eli talousvaliokunta pitää erittäin tärkeänä, että palaamme reaaliaikaisen datan käyttöön välittömästi ja jatkamme sitä tästä eteenpäin myös normaaliaikana.

Pöytäkirja PTK 14/2022 vp

Tärkeää on myös toinen lausumamme kriisin aikaisten yritystukien kokonaiskuvan ja kansainvälisen vertailun tekemisestä. Siitä on monenlaisia käsityksiä tässäkin salissa, ja on tärkeää, että meillä on käytössämme paitsi nämä luvut myös tarkempaa analyysiä siitä, miten eri tukimuodot toimivat — paitsi näistä suorista tuista, mitä kustannustuki edustaa, mutta myös lainojen, lainatakausten, pääomasijoitusten ja muiden yritysten tukemiseksi käyttöön otettujen mallien arvioinnista on tehtävä analyysiä yhdessä tutkijoiden, korkeakoulujen ja tietysti tämän uudelleen käyttöön otettavan tilannehuoneenkin kanssa. — Kiitoksia.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Soinikoski.

18.57 Mirka Soinikoski vihr: Arvoisa puhemies! Myös liikennevaliokunta lausui kustannustuki kutosesta, ja valiokunta piti hyvänä, että esityksellä pyritään yritysten toiminnan jatkuvuuden tukemiseen pandemian aikaansaamassa vaikeassa tilanteessa. Pandemian vuoksi välttämättömät rajoitus- ja kieltotoimet ovat saadun selvityksen mukaan väistämättä vaikuttaneet erityisesti henkilöliikennepalvelujen kysyntään ja sitä kautta toimialan yritysten toimintaedellytyksiin. Yritysten yleisellä kustannustuella on ollut liikennealalla olennaista merkitystä siihen, että elinkelpoisten yritysten maksuvaikeuksia ja konkurssreja on voitu välttää.

Liikennevaliokunnan saaman selvityksen mukaan monien liikennealan toimijoiden tilanne ja näkymä palvelujen kysynnästä jatkuu edelleen epävarmana, ja siksi valiokunta piti erittäin tärkeänä, että liikennealan toimijat kuuluvat esityksen mukaisesti lain soveltamisalan piiriin. Keskeistä on jatkossa pyrkiä nostamaan liikenteen palvelutaso aiemmalle tasolle siltä osin kuin se on heikentynyt pandemian aikana. Joukkoliikennöitsijöiden osalta tukea tarvitaan lisää.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Kivisaari.

18.59 Pasi Kivisaari kesk: Arvoisa puhemies! Täällä ovat monet käyttäneet hyviä puheenvuoroja, talousvaliokunnan puheenjohtaja ja jäsenet. Varmaan isossa kuvassa tilanne on se, että nämä kustannustuet ovat parantuneet, kehitys on kehittynyt, ja tässä kohtaa tietysti päähuomio on ollut matkailussa, ravintoloissa ja tapahtumissa, jotka liittyvät lähinnä kulttuuri- ja liikuntatapahtumiin. Kiitos myös, että sivistysvaliokunnan huomioita on kuultu, vaikkakin toki akuutti kriisi on yhä olemassa. Tämän kahden vuoden aikana todellakin kriisi on näkynyt myös sivistysvaliokunnan työssä, erityisesti tietysti kasvatuksen, koulutuksen, opetuksen, kulttuurin, liikunnan ja nuorisotyön osalta. Huoli siis on ollut jatkuva ja toki jatkuu yhä.

Tämä lakiesitys, kustannustuki kutoonen, tuo taas osaltaan nyt toivon sanomaa. On selvää, että koska yritysten toimintaa on rajoitettu viranomaisten toimesta, on oikein, että rajoitusten vuoksi aiheutuneita menetyksiä korvataan yrityksille. On selvää, että esimerkiksi liikunnan ja urheilun toimialan yrityksille rajoitukset ovat aiheuttaneet mittavia taloudellisia menetyksiä. Koronapandemian aikana liikunnan ja urheilun elinkeinotoimintaa on rajoitettu toistuvasti täyskieltoin tai osallistujamäärärajoituksilla. Meille kaikille ovat tulleet tutuiksi tyhjät tai puolityhjät katsomot sekä kokonaan peruutetut vaikkapa ottelut ja ottelutapahtumat. Urheiluseuroilla on kuitenkin usein esimerkiksi velvollisuus osallistua sarja-

Pöytäkirja PTK 14/2022 vp

toimintaan sekä sitoumuksia myös yhteistyökumppaneiden kanssa, eikä otteluita ole voinut jättää pelaamatta.

Arvoisa puhemies! Sulkemiskorvausta ja kustannustukea on toki kehitetty koko ajan, jotta ne kohdistuisivat mahdollisimman hyvin. Rajoituksista kärsineitä on tuettava, eikä tuen ulkopuolelle jääviä väliinputoajaryhmiä enää oikein saisi syntyä.

Puhemies! Kaikista parasta tukea olisi se, jos rajoituksista todella päästäisiin nyt kokonaan eroon. Näin loppusanoina: avataan kulttuuri, avataan liikunta, vapautetaan ravintoloiden aukioloajat ja päästetään kaikki nuoret lähiopetukseen.

Puhemies Matti Vanhanen: Valiokunnan puheenjohtaja Grahn-Laasonen.

19.02 Sanni Grahn-Laasonen kok: Kiitos, arvoisa puhemies! Ja kiitos käydyistä keskusteluista ja myös lausuntovaliokunnille painokkaista puheenvuoroista.

Talousvaliokunnan jäsen, edustaja Mäkyne nosti esiin tähän aikatauluun ja valiokunnan työhön liittyvät haasteet, jotka johtuivat siitä, että tämä esitys tuli kovin myöhään. Tämä tuli siinä vaiheessa, kun rajoituksia käytännössä jo oltiin purkamassa, ja yritykset olisivat tarvinneet tiedon ja viestin näistä tuista paljon aikaisemmin. Lisäksi ihan hyvän lainsäädännön hengessä, kun ollaan kaksi vuotta eletty pandemiaoloissa, aivan niin suuria perusteita tällaiselle kiireellisyydelle valiokuntakäsittelyvaiheessa ei ole, kun hallitus vielä sitoi tämän lisätalousarvioprosessiin. Toivon, että tämä oli nyt viimeinen kerta, kun tällaisella aikataululla joudumme työskentelemään.

Ihan rehellisesti tässä mietinnössä toteamme myöskin sen, että käsillä olevan lainsäädäntöehdotuksen osalta talousvaliokunnalla ei ole ollut kunnollista mahdollisuutta arvioida sitä, onko ehdotettu tukilainsäädäntö paras mahdollinen tapa elinkeinojen tukemiseen vallitsevissa olosuhteissa ja ottaen huomioon erilaiset yritystoiminnan tukemisen muodot.

Se, minkä haluan myös nostaa esiin, mikä on lausumassakin sisällä, on tämä tilannehuoneen jatko. Tietysti päätöksenteon pitää pohjautua tutkittuun tietoon, ja mitä parempaa dataa ja reaaliaikaista tietoa meillä on käytössä, sitä parempaa valmistelua voidaan tehdä. Näin ollen on erikoista, että hallitus ei ole huolehtinut siitä, että tilannehuoneen toiminta voisi jatkua. Talousvaliokunta pitää sitä erittäin valitettavana. Nyt käsillä olevan hallituksen esityksen tarkoituksenmukaisuusarvioinnissa olisi ajantasainen tieto taloudesta ollut erityisen hyödyllistä. Tuki-instrumentin laaja-alainen tarkoituksenmukaisuusarviointi edellyttäisi kokonais kuvaa yritysten ulottuvilla olleista tai edelleen olevista tuista. Näin ollen talousvaliokunta pitää välttämättömänä, että tilannehuoneen toiminnan jatkuvuus turvataan mahdollisimman pikaisesti, ja siksi esitämme tästä aiheesta myöskin lausumaa. Toivon, että eduskunnassa on laaja enemmistö sen takana, että tarvitsemme tietopohjaista päätöksentekoa. Tämä virhe, joka on jo tapahtunut, pitää pikaisesti korjata.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Risikko.

19.04 Paula Risikko kok: Arvoisa puhemies! Ajattelin käyttää vielä puheenvuoron. Tuossa oli äsken sivistysvaliokunnan lausunnosta tiivistelmä, mutta haluan yleisellä tasolla näistä määräaikaista kustannustukiasioista vielä sanoa.

Kyllähän tämä epidemia on koetellut yritysten kestävyyskykyä, taloudellista kestävyyskykyä, mutta myös yrittäjien henkistä kestävyyskykyä tosi paljon. Sehän on ollut aika surullista katsottavaa, että aina kun näitä tukimuotoja on tullut — tietenkin on ymmärrettävää, että sillä

Pöytäkirja PTK 14/2022 vp

ensimmäisellä kerralla, kun tänne tulivat nämä, eihän se voinut olla ihan vielä sitä, mitä tässä nyt tarvittiin, ja olen siitä tietysti tyytyväinen, että ne ovat kehittyneet koko ajan ja on otettu huomioon erilaisia yrityksiä, erilaisia toimialoja, on otettu yksinyrittäjiä, pk-yrittäjiä ja niin edelleen — kyllä tämä aikamoista kompurointia on ollut, kun ajatellaan, että meillä on jo näin mones kierros ja aina vain tulee sitten sitä, että pitäisi olla ne tarkkarajaisuus, räätälöinnit ja oikeasuhtaisuus, mitä esimerkiksi tapahtuma-alallakin tuodaan esiin. Ja totta kai yritykset ja alat vertaavat toinen toisiinsa, että mitä saavat toiset ja mitä saavat toiset ja kohdellaanko yhdenvertaisesti.

No, kaatunutta maitoa on turha itkeä, mutta nyt kun sitten me tiedämme, että tämä ei missään nimessä viimeinen pandemia ole eikä myöskään viimeinen tällainen eräänlainen kriisitilanne yhteiskunnassa, eli aina niitä on portailla ja eteisessä jo monta odottamassa, niin näitä kaikkia pitää hioa ja nimenomaan sitä yrityselämän tuntemusta. En nimittäin missään nimessä haluaisi uskoa, että se tämän hallituksen yrittäjävastaisuus olisi rantautunut myöskin näihin tukimuotoihin, en halua uskoa sitä, vaikka välillä itsellenikin usko loppuu. Joka tapauksessa toivon, että näistä otetaan nyt opiksi ja tehdään sellainen sapluuna siitä, mitä pitää seuraavalla kerralla olla huomioituna, ja varsinkin seuraavan pandemian aikana. — Kiitos.

Yleiskeskustelu päättyi ja asian käsittely keskeytettiin.

10. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi arvonlisäverolain väliaikaisesta muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 8/2022 vp

Valiokunnan mietintö VaVM 2/2022 vp

Ensimmäinen käsittely

Puhemies Matti Vanhanen: Ensimmäiseen käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 10. asia. Käsittelyn pohjana on valtiovarainvaliokunnan mietintö VaVM 2/2022 vp. Nyt päätetään lakiehdotuksen sisällöstä.

Yleiskeskustelua ei syntynyt.

Asian käsittely keskeytettiin.

11. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi matkapalveluyhdistelmien tarjoajan valvonta- ja maksukyvyyttömyysmaksusta annetun lain väliaikaisesta muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 234/2021 vp

Valiokunnan mietintö TaVM 4/2022 vp

Ensimmäinen käsittely

Puhemies Matti Vanhanen: Ensimmäiseen käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 11. asia. Käsittelyn pohjana on talousvaliokunnan mietintö TaVM 4/2022 vp. Nyt päätetään lakiehdotuksen sisällöstä. — Yleiskeskustelu, edustaja Grahn-Laasonen.

Pöytäkirja PTK 14/2022 vp

Keskustelu

19.07 **Sanni Grahn-Laasonen kok** (esittelypuheenvuoro): Kiitän arvoisaa puhemiestä! Talousvaliokunta on käsitellyt hallituksen esityksen 234/2021 eduskunnalle laiksi matkapalveluyhdistelmien tarjoajan valvonta- ja maksukyvyttömyysmaksusta annetun lain väliaikaisesta muuttamisesta.

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi väliaikaisesti matkapalveluyhdistelmien tarjoajan valvonta- ja maksukyvyttömyyssuojamaksusta annettua lakia. Esityksessä ehdotetaan, ettei Kilpailu- ja kuluttajavirasto määräisi eikä perisi maksuvelvollisilta valvonta- ja maksukyvyttömyyssuojamaksua vuodelta 2021. Esityksen tavoitteena on helpottaa niiden matkanjärjestäjien tilannetta, joiden liiketoiminta on kärsinyt covid-19-pandemian vuoksi annetuista matkustusrajoituksista. Maksun perimättä jättäminen koskisi matkanjärjestäjiä, jotka ovat velvollisia asettamaan Kilpailu- ja kuluttajavirastolle vakuuden matkustajien suorittamien etukäteismaksujen ja paluukuljetuskustannusten suojaksi sekä maksamaan valvonta- ja maksukyvyttömyysmaksun.

Jollei maksun perimättä jättämisestä säädettäisi, olisi tilanne matkanjärjestäjien kannalta haasteellinen siksi, että vuoden 2021 valvontamaksu määräytyisi vuoden 2020 korkeimman vakuusmäärän perusteella.

Valtiolta jäisi saamatta tämän esityksen perusteella nyt verotuloja noin 580 000 euroa.

Pandemiatilanteen pitkittymisen vuoksi myös matkailualan vaikeutunut tilanne on jatkunut. Matkatoimistoalan vuoden 2021 kokonaismyynti on talousvaliokunnan saaman selvityksen perusteella pudonnut jopa 85 prosenttia verrattuna pandemiaa edeltäneeseen vuoteen 2019. Vuosi 2021 on ollut monilta osin myös heikompi kuin ensimmäinen koronapandemiavuosi 2020. Esimerkiksi lentäen tehtyjen matkapakettien kokonaismyynti jäi vuonna 2021 lähes kolmanneksen vuotta 2020 heikommaksi, ja se vuosi oli siis jo korona-aikaa pitkälti.

Nyt esitettyä vastaava valvonta- ja maksukyvyttömyyssuojamaksun määräämättä ja perimättä jättämistä koskeva väliaikainen lainmuutos toteutettiin jo aiemmin vuoden 2020 osalta. Talousvaliokunta piti tuossa yhteydessä muutosta perusteltuna ja arvioi, että tarvetta maksun perimisen lykkäämiseen ja maksusta luopumiseen tulisi arvioida myös vuoden 2021 osalta. Talousvaliokunta katsoi, että tässä harkinnassa tulee kiinnittää huomiota alan toimintaympäristön, yritysten liiketoiminnan ja taloudellisen tilanteen kehitykseen sekä arvioida maksusta luopumisen suhdetta muihin tukimuotoihin.

Hallituksen esityksessä on tarkasteltu myös nyt ehdotetun maksusta luopumisen suhdetta kustannustukijärjestelmään ja arvioitu, ettei kustannustukijärjestelmä soveltuisi kattavalla tavalla nyt käsiteltävien maksujen hyvittämiseen. Maksun määräämisestä ja perimisestä luopumista on pidetty kohtuullisena ja tarkoituksenmukaisimpana keinona helpottaa toiminnanharjoittajien tilannetta.

Talousvaliokunta pitää siis näin ollen hallituksen esitystä tarkoituksenmukaisena ja perusteltuna ja yksimielisesti puoltaa siihen sisältyvän lakiehdotuksen hyväksymistä muuttamattomana. Näin ollen siis yksimielinen esityksemme on, että eduskunta hyväksyy muuttamattomana hallituksen esitykseen 234/2021 sisältyvän lakiehdotuksen. — Kiitos, puhemies.

Yleiskeskustelu päättyi.

Pöytäkirja PTK 14/2022 vp

Eduskunta hyväksyi hallituksen esitykseen HE 234/2021 vp sisältyvän lakiehdotuksen sisällön mietinnön mukaisena. Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely päättyi.

12. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi naisten vapaaehtoisesta asepalveluksesta

Hallituksen esitys HE 182/2021 vp

Valiokunnan mietintö PuVM 1/2022 vp

Ensimmäinen käsittely

Puhemies Matti Vanhanen: Ensimmäiseen käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 12. asia. Käsittelyn pohjana on puolustusvaliokunnan mietintö PuVM 1/2022 vp. Nyt päätetään lakiehdotusten sisällöstä. — Yleiskeskustelu, edustaja Könttä.

Keskustelu

19.11 **Joonas Könttä kesk:** Arvoisa puhemies! Tämä laki naisten vapaaehtoisesta asepalveluksesta tekee tällaisen kokonaiskorjauksen voimassa olevaan lakiin, joka alun perin siis vuonna 95 hyväksyttiin. Sitä on sen jälkeen korjattu osissa, ja nyt tätä kokonaisuutta tarkasteltiin, ja tämä mietintö puolustusvaliokunnassa oli yksimielinen. On koko ajan tehty töitä sekä Puolustusvoimissa että yhteiskunnassa laajemminkin sen puolesta, että yhä useampi nainen hakeutuisi asepalvelukseen, ja tätä työtä jatketaan myös tulevaisuudessa.

Edustaja Kanervan johtama asevelvollisuutta uudistava komitea sai viime vuonna päätökseen työnsä, jossa erityinen huomio oli siinä, kuinka suomalaista varusmiespalvelukseen pohjautuvaa asevelvollisuusjärjestelmää uudistetaan, ja tässä komitean työssä korostui se, kuinka saisisimme yhä enemmän naisia suorittamaan asepalveluksen ja kuinka tekisimme nykyisestä järjestelmästä entistä oikeudenmukaisemman, entistä paremmin Suomen tarpeita palvelevan kokonaisuuden, ja siinä muun muassa ensiaskeleena, jota nyt lähdetään jo suunnittelemaan ja toivottavasti toteuttamaan hyvin nopeasti, on kutsuntojen ulottaminen niin miehille kuin naisille yhtä lailla. Se tarkoittaa siis sitä, että kun tämä lakikokonaisuus, alun perin siis vuodelta 95, on tullut tähän päivään, niin jo nyt katsomme myös eteenpäin, miten asevelvollisuutta voitaisiin uudistaa ja miten turvataan suomalainen hyvä perinne siitä, että meillä Puolustusvoimat ja maanpuolustaminen nojaa yleiseen asepalvelukseen.

On myös erittäin tärkeää, että katsomme edelleen, mitä esteitä meillä on tällä hetkellä varusmiespalveluksessa naisten osalta ja kuinka teemme siitä entistä tasapuolisempaa ja tasa-arvoisempaa, ja vaikka tämä kyseessä oleva laki nyt on tällainen useita lakeja yhteen nivova ja kokonaisuutta korjaava kokonaisuus, niin on tärkeää, että jatkamme tätä työtä, jotta jatkossa meillä asepalvelus on entistä tasapuolisempi ja jotta asepalvelus entistä paremmin palvelee yhteiskuntamme tarpeita.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Risikko.

19.13 **Paula Risikko kok:** Arvoisa puhemies! Edustaja Könttä piti tuossa hyvän esityksen tästä, mistä tässä on kysymys, ja totean vain omasta puolestani, että on erittäin hyvä, että tämä laki naisten vapaaehtoisesta asepalveluksesta käy nyt läpi niitä ongelmia, mitä siinä lainsäädännössä on ollut, ja pyrkii poistamaan niitä — ja hyvä niin.

Pöytäkirja PTK 14/2022 vp

Tässä viitattiin edustaja Köntän puheenvuorossa myöskin edustaja Kanervan johtamaan komiteaan, jossa nimenomaan tavoitteena oli se, että tätä maanpuolustustahtoa ja yleensä tällaista monipuolista näkökulmaa maanpuolustuksesta ylläpidettäisiin esimerkiksi siten, että kutsunnat ulotettaisiin koko ikäluokalle eli sekä naisille että miehille. Totean vain tässä sivuhairahduksena, että siinä pitää olla sitten niitä resursseja, ja pitää muistaa, että se syrjäytyminen ei esty ja poistu ainoastaan sillä, että meillä on kutsunnat kaikille ikäluokille, ja sitten pitää erottaa se, mitkä ovat asevelvollisuuteen liittyvät kutsunnat ja mikä on muuta syrjäytymisen ehkäisytointia, millä perustellaan niitä koko ikäluokan kutsuntoja. Ja sitten murehdin sitä, että Puolustusvoimilta ei pysty yksin tätä resurssia saamaan, koska heillä ei sitä ole.

Mutta kaiken kaikkiaan näin Naisten Valmiusliiton puheenjohtajana totean, että on erinomaista hyvää, että puhutaan myöskin naisten asevelvollisuudesta. Vaikka meidän Naisten Valmiusliitto ei ole sitä mieltä, että sitä muutettaisiin millään lailla pakolliseksi, niin olemme kuitenkin sitä mieltä, että on hyvä kehittää vapaaehtoista asepalvelusta, ja tämä laki eräällä lailla tukee sitten sitä, että se tuo paremmaksi lainsäädännön taustan tälle toiminnalle. Ja ainakin se, mitä itse tiedän heitä, jotka ovat tällaisen vapaaehtoisen asepalveluksen suorittaneet, niin he ovat kyllä saaneet siitä paljon sellaista johtamisosaamista, ja itse olen aina sanonut sitä, että enemmänkin pitäisi hyväksilukea jatkokoulutuksissa asevelvollisuuden suorittaneiden nuorten osaamista. — Kiitos.

Yleiskeskustelu päättyi.

Eduskunta hyväksyi hallituksen esitykseen HE 182/2021 vp sisältyvän 1. lakiehdotuksen sisällön mietinnön mukaisena. Eduskunta hyväksyi valiokunnan mietinnössä ehdotetun uuden, 2. lakiehdotuksen sisällön mietinnön mukaisena. Lakiehdotusten ensimmäinen käsittely päättyi.

13. Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi perusopetuslain, ammatillisesta koulutuksesta annetun lain, lukiolain ja tutkintokoulutukseen valmentavasta koulutuksesta annetun lain muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 127/2021 vp

Lakialoite LA 27/2020 vp, 6/2021 vp

Toimenpidealoite TPA 9, 10/2019 vp, 110, 117/2020 vp

Valiokunnan mietintö SiVM 1/2022 vp

Toinen käsittely, ainoa käsittely

Puhemies Matti Vanhanen: Toiseen käsittelyyn ja ainoaan käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 13. asia. Nyt voidaan toisessa käsittelyssä hyväksyä tai hylätä lakiehdotukset, joiden sisällöstä päätettiin ensimmäisessä käsittelyssä. Lopuksi päätetään ainoassa käsittelyssä toimenpidealoitteista. — Keskustelu, edustaja Mäkisalo-Ropponen.

Keskustelu

19.16 Merja Mäkisalo-Ropponen sd: Arvoisa puhemies! Kiitos sivistysvaliokunnalle erinomaisesta mietinnöstä. Halusin tässä toisessa käsittelyssä vielä käyttää puheenvuoron,

Pöytäkirja PTK 14/2022 vp

kun en aiempaan keskusteluun ole päässyt, koska mielestäni tämä on todella, todella tärkeä asia.

Tämän hallituksen esityksen tarkoituksena on antaa kouluille nykyistä tehokkaampia keinoja puuttua kiusaamiseen ja väkivaltaan kouluissa ja oppilaitoksissa. Tavoitteena on varmistaa oppilaan ja opiskelijan oikeusturva sekä vahvistaa myös turvallisen oppimisympäristön toteutumista.

Oikeusasiamiehen laillisuusvalvonnassa on toistuvasti käynyt ilmi, ettei oppilaan oikeus turvalliseen opiskeluympäristöön aina toteudu eivätkä koulujen keinot havaita ja puuttua kiusaamiseen ole aina riittäviä keinoja. Tämä on huolestuttavaa, ja kiitänkin sivistysvaliokuntaa perusteellisesta asiaan paneutumisesta.

Kiusaaminen on vakava ja monisyinen asia, ja mielestäni valiokunta on mietinnössään hyvin todennut yhden perustavanlaatuisen seikan eli sen, että oikea-aikainen lapsen ja nuoren tuen tarpeen tunnistaminen ja oikea-aikainen tuki ja apu voivat osaltaan ehkäistä väkivaltaista käyttäytymistä ja kiusaamista. Tässä tullaan siihen, että ennaltaehkäiseviä ja varhaisen puuttumisen keinoja on oltava riittävästi siten, että kuhunkin ongelmaan voidaan vastata oikeilla toimenpiteillä. Toimenpiteiden valinnassa on tärkeää hyödyntää tutkittua tietoa ja hyväksi havaittuja hyviä käytäntöjä. Toimenpiteiden onnistuminen edellyttää myös henkilökunnan ja opettajien koulutusta ja riittävää resurssia näihin toimenpiteisiin.

Puhemies! Koulu on keskeisessä asemassa lasten ja nuorten ongelmien havaitsemisessa ja niihin puuttumisessa. Kouluilla on vastuuta myös lasten ja nuorten terveestä kasvusta sekä vuorovaikutustaitojen ja yhdessä tekemisen harjaantumisesta. Toisen ihmisen kohtamista, kuuntelemista ja vaikeiden asioiden yhdessä selvittelyä tulee opetella jo varhaiskasvatuksessa ja perusopetuksessa. Näitä taitoja voidaan yhdessä oppia ja yhdessä opetella. Kouluyhteisössä on tärkeää varmistaa, että jokainen tulee kuulluksi ja nähdyksi ja kokee olevansa tärkeä osa ryhmää ja yhteisöä.

Lopuksi nostan esille sivistysvaliokunnan mietinnöstä tärkeän ja osittain vaietun asian. Kouluissa ja oppilaitoksissa esiintyy myös aikuisten, esimerkiksi opettajien, epäasiallista käytöstä oppilaita ja opiskelijoita kohtaan. Opetushallituksen ja THL:n tilastojen mukaan henkilöstön oppilaaseen kohdistamaa epäasiallista käytöstä, esimerkiksi häirintää, kiusaamista tai väkivaltaa, esiintyy 14 prosentissa kaikista kyselyyn vastanneista peruskouluista. Minusta tämä on huolestuttava asia. Tällainen käytös vaarantaa oppilaan tai opiskelijan luottamusta koulun henkilöstöön ja nostaa kynnystä ottaa puheeksi esimerkiksi kiusaamistapaukset. Kenenkään taholta tulevaa kiusaamista ei koskaan saa katsoa sormien läpi.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Risikko.

19.20 Paula Risikko kok: Arvoisa puhemies! Koska en päässyt ensimmäisessä käsitellyssä esittelemään mietintöä valiokunnan puheenjohtajana, teen sen nyt.

Hallituksen esityksen tarkoituksena on muuttaa perusopetusta, lukiokoulutusta ja ammatillista koulutusta sekä tutkintokoulutukseen valmentavaa koulutusta koskevien lakien eräitä säännöksiä siten, että ne antavat nykyistä tehokkaammat keinot puuttua kiusaamiseen ja väkivaltaan kouluissa ja oppilaitoksissa. Tavoitteena on varmistaa oppilaan ja opiskelijan oikeusturva sekä vahvistaa näiltä osin turvallisen oppimisympäristön toteutumista.

Esityksessä ehdotetaan muun muassa täsmennettäväksi opetuksen epäämistä koskevaa sääntelyä ja pidennettäväksi perusopetuslain mukaista epäämistä koskevaa enimmäisaikaa jäljellä olevan työpäivän lisäksi myös seuraavaksi työpäiväksi. Lakeihin ehdotetaan lisät-

Pöytäkirja PTK 14/2022 vp

täväksi säännös lapsen edusta opetusta ja koulutusta suunniteltaessa, järjestettäessä ja siitä päätettäessä. Lisäksi ammatillisessa koulutuksessa annettua lakia ja lukiolakia ehdotetaan muutettaviksi siten, että niissä säädetään opettajan tai rehtorin velvollisuudesta ilmoittaa tietoonsa tulleesta oppilaitoksessa tai koulumatkalla tapahtuneesta häirinnästä, kiusaamisesta tai väkivallasta niistä epäillyn ja niiden kohteena olevan opiskelijan huoltajalle tai muulle lailliselle edustajalle.

Me käsittelemme tässä mietinnössä perustuslakivaliokunnan lausuntoa ja lausunnon perusteella teemme muutaman muutoksen.

Ja sitten me käymme läpi tässä mietinnössä sitä, että kiusaaminen on monisyinen ongelma. Millään yhdellä poppaskonstilla tätä ei kitketä, niin kun olette nähneet vuosien varrella. Vaikea on ollut kitkeä, mutta hyvä, että ainakin yritetään ja lainsäädäntö on sen tukena. Me toteamme täällä mietinnössä, että koulut ja oppilaitokset ovat merkittävässä asemassa kiusaamisen ehkäisemisessä, sillä yleensä siellä se lapsi nähdään ja voi olla, että lapsella on yksi ainoa luotettava aikuinen ja se on juuri koulussa.

Me kiinnitämme huomiota siihen, mihin edustaja Mäkisalo-Ropponenkin kiinnitti huomiota: me kirjoitamme täällä mietinnössämme aikuisten epäasiallisesta käytöksestä.

Ja sitten meillä on täällä nämä kurinpitosäännöksiin ehdotetut muutokset, joista nyt muutama sananen.

Esityksessä esitetään tarkennettavaksi kurinpitokeinoja, joita voidaan käyttää, jos oppilas häiritsee opetusta tai muuten rikkoo koulun järjestystä taikka menettelee vilpillisesti. Kyse on reaktiivisista ja ainakin osittain jälkikäteisistä menettelyistä. Rangaistuksen uhallla on myös ennaltaehkäisevä vaikutus, minkä asiantuntijoiden ohella valiokunnassa kuultavina olleet oppilaat toivat esille. Koulun tulehminen kieltämisen mahdollisuutta lapset ovat pitäneet hyvänä muun muassa sen vuoksi, että väärin toiminut oppilas voisi miettiä omia tekojaan ja syyt sille. Oppilaiden turvallisuudentunnetta lisää se, että oppilaat voivat varmistua siitä, että koulussa ketään ei satuteta ja tilanne saadaan rauhoitettua. Meillähän tosiaan oli lapsia kuultavana tai etäkuultavana, ja tässä kehitettiin myöskin tätä lasten ja nuorten kuulemismenettelyä.

Valiokunta pitää tarpeellisena lisäyksenä oppilaan tai opiskelijan iän ja kehitystason huomioimista kurinpitotoimista päätettäessä. Tämä on yksi tärkeä tekijä lapsen edun huomioimiseksi kurinpitotoimista päätettäessä. Valiokunta huomauttaa, että kurinpitotoimilla voi olla lapsen ja nuoren kannalta myös haitallisia vaikutuksia. Tämä on tullut esille myös kuultavina olleiden lasten valiokunnalle antamassa lausunnossa, jossa on tuotu esille muun muassa se, että koulusta poissaolon aikana oppimisen tuki voi olla puutteellista.

Valiokunta pitää tärkeänä huolehtia siitä, että lasta tai nuorta, joka on määrätty olemaan pois koulu- tai opiskeluyhteisöstään, ei saa jättää ilman riittävää tukea ja huolenpitoa. Kurinpito yksin ei ole oikea tapa puuttua moitittavaan käyttäytymiseen, vaan lisäksi on kiinnitettävä huomiota toimiin, joilla ehkäistään kiusaamista, häirintää ja väkivaltaa kouluissa ja oppilaitoksissa. Kieltämisen ja rangaistusten lisäksi on tärkeää ohjata lapsia ja nuoria myönteisiin toimintatapoihin, jotka edistävät lapsen ymmärrystä erilaisuuden kohtaamisesta ja kunnioittamisesta.

Asiantuntijalausunnoissa on pidetty puutteena sitä, että kasvatuskeskustelun lakisääteinen mahdollisuus ei kohdistu lukioihin ja ammatilliseen koulutukseen. Saadun selvityksen perusteella valiokunta katsoo, että perusopetuslain mukaisen kasvatuskeskustelun laajentaminen toiselle asteelle ei ole tarkoituksenmukaista huomioiden toisen asteen opiskelijoi-

Pöytäkirja PTK 14/2022 vp

den ikä. Opiskelijan epäasialliseen käytökseen on mahdollisuus puuttua opiskelijan kanssa keskustelemalla ilman, että siitä laissa säädetään.

Valiokunta katsoo, että ennaltaehkäisyä ja puuttumista lasten ja nuorten väkivaltaiseen käyttäytymiseen on mahdollista tehostaa selkeällä toimintamallilla, joka perustuu moniammatilliseen osaamiseen ja eri toimijoiden saumattomaan yhteistyöhön. Viitaten lausuntoonsa 2/2019 valiokunta kiinnittää tässä yhteydessä huomiota siihen, että aluehallintoviranomaisen toimivalta valvoa oma-aloitteisesti koulujen ja oppilaitosten toimintaa voisi olla yksi keino vähentää niissä esiintyvää epäasiallista käytöstä. Tehokas valvonta on oikea-aikaisen puuttumisen ohella tärkeä osa lapsen ja nuoren oikeusturvaa.

Valiokunta pitää hyvänä, että kiusaamisen ennaltaehkäisemistä varten on tehty tukimateriaalia koulujen ja oppilaitosten käyttöön. Opetushallitus julkisti vuonna 2020 oppaan kiusaamisen vastaisesta työstä kouluissa ja oppilaitoksissa. Opetushallitus on myös käynnistänyt perusopetuksen valtakunnallisten opetussuunnitelman perusteiden, lukion valtakunnallisten opetussuunnitelman perusteiden sekä eräiden muiden määräysten päivittämisen vastaamaan esitettyä lainsäädäntöä.

Me käsittelemme mietinnössä myöskin ilmoitusvelvollisuutta ja lapsen oikeuksia.

Mutta haluan vielä sanoa myöskin tästä meidän lausumaehdotuksestamme, jossa todetaan näin: ”Eduskunta edellyttää, että hallitus seuraa kurinpitosääntelyn muutosten vaikutuksia opetuksen ja koulutuksen järjestäjien toimintaan sekä oppilashuollon palvelujen toimivuuteen tilanteessa, jossa oppilaalta tai opiskelijalta on evätty oikeus opetukseen, ja antaa siitä selvityksen sivistysvaliokunnalle vuoden 2022 loppuun mennessä.” Tämä lausumahan tuli siitä syystä, että kun kävimme keskustelua, että kun nuorelta tai lapselta — koululaiselta, opiskelijalta — evätään se kouluun tulo, niin voipi olla niin, että vaikka kuinka laki sanoo, että pitää huolehtia siitä oppilashuollosta ja tukea häntä, niin onko se aivan varmaa, että sitten päästään auttamaan häntä: mistä otetaan se resurssi yhtäkkiä, ja sitä paitsi voihan olla, että vanhemmat sulkevat täysin mahdollisuuden siltä, että lasta voitaisiin sitten enää auttaa. Kävimme hyvän keskustelun siellä ja olimme kyllä yksimielisiä siitä, että lasta ei voi jättää sitten kuitenkaan heitteille, ja siitä syystä halusimme tällä lausumalla varmistaa, että sitten myöskin koko ajan seurataan, miten tämä toimeenpano onnistuu tässä laissa.

Tässä tehtiin myöskin vastalause, mutta muuten mietintö oli yksimielinen. — Kiitos.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Kivisaari.

19.27 Pasi Kivisaari kesk: Puhemies! Joo, todellakin tärkeä asia, ja tämä epäkohta, kiusaaminen, on edelleen valitettavaa arkipäivää. Valiokunnan puheenjohtaja Risikko piti hyvän esittelyn, josta ilmeni sivistysvaliokunnan tekemät oleelliset huomiot.

Todellakin on niin, että oppilaan ja opiskelijan oikeuden turvalliseen opiskeluympäristöön täytyy olla oikeus, jota myöskin meidän lainsäätäjien ja lainsäädännön täytyy tukea ja varmistaa ja kehittää. Tämä lakiehdotus tässä kohdistuu totta kai myös opetuksen järjestäjän ja myös ihan rehtoreiden velvollisuuteen ilmoittaa havaituista epäkohdista ja myös ylipäätään puuttua niihin.

Puhemies! Oma kokemukseni on se, että koulun ilmapiiri, johtaminen, toimintakulttuuri ovat oikeastaan kaikista keskeisimmät asiat. Lainsäädännön kautta saadaan aina selkä-

Pöytäkirja PTK 14/2022 vp

nojaa, mutta käytänteet tehdään aina arjessa. Kiusaamiseen puuttuminen on jokaisen aikuisen vastuulla — myös sillä tavalla, että aikuisten oma käytös ei oikeuta tai anna siihen mal-
lia. Valitettavasti usein pahimpia kiusaajia ovat aikuiset toisilleen.

Tähän ei ole tietenkään yhtä keinoa. Myös kiusaamisen ja siihen puuttumisen toivoisi olevan myös sillä tavalla lasten ja nuorten asia, että heille toivoisin rohkeutta myös vaika-
kapa nuorten kohdalla puolustaa kiusattua. Mutta tämä työ jatkuu. Kiusaamiseen puuttu-
minen on meidän jokaisen asia.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Risikko.

19.29 Paula Risikko kok: Arvoisa puhemies! Omana kantamani vain totean, että kiitos valiokunnalle. Nimittäin meillä oli erinomaisen hyvä keskustelu ja oltiin hyvin pitkälle samaa mieltä siitä, että vaikka tällaisia kurinpitotoimintoja nyt sitten lailla annetaan lisää, niin pitää huolehtia kuitenkin sitten sekä siitä kiusatusta että kiusaajasta. Nimittäin jos se kiusaaja jätetään ilman tukea, se kierre ei katkea. Silloin voisi olla mahdollisuus, että kun se epäminen opetuksesta tapahtuu, silloin voisi olla se aika, jolloinka hän itsekin haluaisi sitä apua ottaa, koska häneen kiinnitetään silloin huomiota. Mutta tämä on monisyinen juttu, ja ei todellakaan ole mikään hokkuspokusjuttu tätä poistaa, niin kuin olemme huomanneet. Tätä on vuositason yrittö, mutta aina vain se jatkuu. Järkyttäviä tapahtumia on viime vuosien aikana tapahtunut: on saatettu ihan kuukausikaupalla kiusata ja sitten on uhria tullut ja hyvin vakavia asioita. Meidän on todella kiinnitettävä huomiota tähänkin ongelmaan tässä yhteiskunnassa.

Totean sitten vain, että tässä mietinnössähän oli myös vastalause, jossa oli hyvin paljon sellaisia ajatuksia, mitä itsekin voisin tukea. Mutta sitten osa niistä oli sellaisia, jotka on jo asetuksella normitettu, jotenka en katsonut itse, että olisin sitten voinut siinä olla, tai ne eivät enää tarvitse mainintaa.

Sitten vastalauseessa on myöskin esitys, että esitettäisiin paljon pidempää työpäivän epäämisoikeutta. Sitä en voi kerta kaikkiaan kannattaa, koska minä aina murehdin niitä lapsia, jotka laitetaan sieltä koulusta pois, jos siellä kotona ei sitten ole ketään luotettavaa aikuista, vaan päinvastoin. Miten me saadaan se apu, kun tietää, että kouluissa oppilashuollon resurssit ovat hyvin tiukoilla ja sitten ei sitä noin vain mennä kenenkään kotiin, että nyt tulisi auttamaan teidän lastanne. Ei, koska se on kuitenkin sitten yksityistila ja lapsen vanhemmilla on oikeus myös evätä se apu. Eli tämä on myöskin monipiippuinen juttu, ja siitä syystä sivistykselliset oikeudet koulutukseen ja opetuksen oikeudet on pidettävä yllä myös näillä lapsilla, jotka tarvitsevat myös muuta apua. — Kiitos.

Keskustelu päättyi.

Eduskunta hyväksyi ensimmäisessä käsittelyssä sisällöltään päätetyt, hallituksen esitykseen HE 127/2021 vp sisältyvät 1.—4. lakiehdotuksen. Eduskunta pysyi ensimmäisessä käsittelyssä tekemässään päätöksessä lakialoitteisiin LA 27/2020 vp ja LA 6/2021 vp sisältyvien lakiehdotusten hylkäämisestä. Lakiehdotusten toinen käsittely päättyi. Eduskunta yhtyi valiokunnan ehdotukseen toimenpidealoitteiden hylkäämisestä. Eduskunta hyväksyi mietintöön sisältyvän lausumaehdotuksen. Asian käsittely päättyi.

14. Hallituksen vuosikertomus 2020

Valtiontalouden tarkastusviraston erilliskertomus eduskunnalle valtion vuoden 2020 tilinpäätöksen ja hallituksen vuosikertomuksen tarkastuksesta

Kertomus K 3/2021 vp

Kertomus K 16/2021 vp

Valiokunnan mietintö TrVM 8/2021 vp

Ainoa käsittely

Puhemies Matti Vanhanen: Ainoaan käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 14. asia. Käsittelyn pohjana on tarkastusvaliokunnan mietintö TrVM 8/2021 vp. Nyt päätetään kannanotosta kertomusten johdosta. — Keskustelu, edustaja Alanko-Kahiluoto.

Keskustelu

19.33 **Outi Alanko-Kahiluoto vihr** (esittelypuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tarkastusvaliokunta on käsitellyt hallituksen vuosikertomuksen sekä Valtiontalouden tarkastusviraston erilliskertomuksen eduskunnalle valtion vuoden 2020 tilinpäätöksen ja hallituksen vuosikertomuksen tarkastuksesta. Mietinnössään tarkastusvaliokunta keskittyy viiteen kokonaisuuteen, jotka ovat valtionhallinnon riskienhallinta normaaliolojen häiriötilanteissa ja poikkeusoloissa, huoltovarmuus, harmaan talouden torjunta, kestävä kehityksen edistymisestä raportointi sekä kotouttamisen toimivuus.

Aloitetaan valtionhallinnon riskienhallinnasta normaaliolojen häiriötilanteissa ja poikkeusoloissa. Asian taustalla on eduskunnan kannanotto vuodelta 2018, jossa eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy välittömästi toimiin valtion riskienhallinnan parantamiseksi ja määrittelee vuoden 2020 loppuun mennessä valtioneuvostotasoiseen, hallinnonalatasoiseen ja virastotasoiseen riskienhallintaan yhteensopivat ja toimivat menettelytavat sekä määrittää asiassa vastuuministeriöt ja muut vastuusuhteet. Riskienhallinta tulee keväällä 2021 valmistuneen työryhmän mukaan sisältymään myös jatkossa hallinnon eri tahojen toimintaan, eikä keskinäisiä toimivaltasuhteita ole tarkoitus muuttaa. Uutena toimijana on jatkossa sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan neuvottelukunnan alaisuuteen perustettava riskienhallinnan jaosto, joka kokoaa yhteen ministeriöiden riskienhallinnan vastuuhenkilöt valmistelevaan tilannekuvaa riskeistä.

Valtioneuvostotasoinen riskienhallinta perustuu jatkossakin ministeriöiden hallinnonalaltaan tuottamaan analysoituun riskitietoon. Vaikuttavuuden näkökulmasta on valiokunnan mielestä tärkeintä tunnistaa olennaiset riskit. On myös hyvä valinta kytkeä riskienhallinta nykyistä tiiviimmin jo olemassa olevaan valtionhallinnon ohjaus- ja johtamisjärjestelmään. Valiokunta painottaa riittävien resurssien turvaamista perustettavalle riskienhallinnan jaostolle asian valmisteluvaiheessa, jotta valtioneuvostotasoinen riskienhallinta on toteuttamiskelpoinen kaavaillussa aikataulussa vuonna 2023.

Valiokunta painottaa tilannekuvan merkitystä kriisi johtamisessa sekä eduskunnan tarvetta saada ajantasaista tilannetietoa käyttöönsä. Tärkeää on, että tilannekuvan muodostamiseksi on käytössä toimintamallit, jotka mahdollistavat nopeasti ja automatisoidusti tiedon keräämisen, päivittämisen ja jakamisen siihen osallistuvien tahojen kesken.

Seuraavaksi huoltovarmuudesta: Suomen huoltovarmuusjärjestelmää voidaan pitää varsin toimivana, mutta järjestelmä vaatii valiokunnan käsityksen mukaan kokonaisvaltaista

Pöytäkirja PTK 14/2022 vp

tarkastelua. Valiokunta pitää erittäin tärkeänä, että huoltovarmuusjärjestelmää kokonaisuudessaan muutetaan siten, että jokaisen toimijan asema ja vastuut ovat selkeät. Valiokunta pitää erittäin tärkeänä, että TEMissä käynnissä olevassa huoltovarmuusselonteon valmistelutyössä otetaan tarkasteluun myös Huoltovarmuusrahaston asema ja toiminta kokonaisuudessaan ja pohditaan sitä, minkälaisiin tehtäviin Huoltovarmuusrahaston varoja jatkossa kohdennetaan. Tarkastusvaliokunnan mielestä kustannusten seurantaan pitää parantaa ja löytää ratkaisuja, joiden avulla pystytään saamaan kokonaiskäsitys huoltovarmuuden kustannusten suuruudesta.

Valiokunnan näkemyksen mukaan huolestuttavaa oli se, että Huoltovarmuuskeskuksen operatiivinen toiminta kriisiytyi koronapandemian alettua. Valiokunta katsookin, että näistä virheistä tulee oppia varauduttaessa tuleviin kriiseihin ja pitää tärkeänä, että Huoltovarmuuskeskukselle kaavailut erityistehtävät määritellään etukäteen mahdollisimman tarkasti.

Tarkastusvaliokunta pitää koronan aikana syntynyttä hoitovelkaa ja sen mahdollisia seurauksia erittäin huolestuttavana ja korostaa, että jatkossa huoltovarmuuden suunnittelussa tulee kiinnittää erityistä huomiota siihen, miten käytettävissä olevat henkilöresurssit tullaan erityyppisissä kriiseissä suuntaamaan ja miten tilalle saadaan riittävästi henkilöstöä turvaamaan perustoimintoja.

Kolmantena teemana käsitteimme harmaan talouden torjuntaa. Harmaan talouden ja talousrikollisuuden torjunnan toimenpideohjelma vaikuttaa edistyvän pääosin suunnitelman mukaisesti. Valiokunta pitää Verohallinnon sisäistä kehitystyötä erilaisten menetelmien ja työkalujen osalta vertailutietojen hyödyntämiseksi hyvänä. Valiokunta pitää myös onnistuneina Harmaan talouden selvitysyksikön tuottamia velvoitteidenhoitoselvityksiä ja selvitysten käyttöä erilaisissa viranomaistehtävissä. Valiokunta on seurannut pitkään viranomaisten toimintakykyä harmaan talouden torjunnassa ja on nyt erityisen huolissaan talousrikostorjunnan resursseista.

Lopuksi ihan lyhyesti kestävän kehityksen edistymisestä raportoisesta: Meidän valiokuntamme pitää erittäin tärkeänä, että kehittämistyötä tältäkin osin jatketaan määrätietoisesti erilaisista kestävän kehityksen määrittely- ja mittaamishaasteista huolimatta. Kestävän kehityksen edistämässä huomiota tulee kiinnittää politiikkajohdonmukaisuuteen. Ministeriöiden raportointi kestävän kehityksen edistämisestä hallinnonalalla on niukkaa, ja valiokunta katsoo, että raportointia tulee merkittävästi kehittää.

Ja ihan viimeisenä teemana vielä ihan lyhyesti kotouttamisen toimivuutta: Valiokunta painottaa, että kotouttamiskoulutuksen kielikoulutuksen laatua ja vaikuttavuutta on parannettava niin, että tavoitetason saavuttavien osuus kasvaa merkittävästi. Valiokunta korostaa, että tehokkaita ja maahanmuuttajien yksilölliset tarpeet huomioivia palveluita on tarjottava heti kotoutumispolun alussa eikä vasta kotoutumisajan ylityttyä. Valiokunta painottaa, että maahanmuuttajanaisten työllistymiseen on kiinnitettävä erityistä huomiota ja työllistymisen esteitä purettava.

Kaiken kaikkiaan valiokunnan kannanottoehdotus on, että eduskunta edellyttää, että hallitus ottaa asianmukaisesti huomioon sekä valiokuntamme mietintöön että sen liitteenä oleviin erityisvaliokuntien lausuntoihin sisältyvät eduskunnan aiempia lausumia ja muitakin seikkoja koskevat kannanotot.

Tässä oli siis erittäin tiiviisti pureksittu mietintötiivistelmä, ja toivottavasti seuraavissa puheenvuoroissa kuulemme lisää. — Kiitos.

Pöytäkirja PTK 14/2022 vp

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Mäkisalo-Ropponen.

19.40 Merja Mäkisalo-Ropponen sd: Arvoisa puhemies! Tarkastusvaliokunta siis kuuli hallituksen vuosikertomusta käsitellessään asiantuntijoita viidestä eri kokonaisuudesta, jotka valiokunnan puheenjohtaja tässä edellä jämäkästi esittelikin. Ja otan tässä puheen-vuorossani kantaa ainoastaan kahteen eli riskienhallintaan ja huoltovarmuuteen. Huoltovarmuus on sinällään ajankohtainen asia. Siitä puhuttiin tänä päivänä aiemmin ulko- ja puolustuspolitiikan keskustelun yhteydessä.

Tarkastusvaliokunta on jo vuonna 2018 ottanut kantaa valtionhallinnon riskienhallinnan puutteisiin, ja koronapandemia on edelleen korostanut tarvetta kokonaisvaltaisen riskienhallinnan järjestämiseen valtionhallinnossa. On tärkeää, että riskienhallinta on osa tietoon perustuvaa johtamista ja päätöksentekoa. Asiantuntijakuulemisten perusteella valtioneuvosto tulee antamaan seuraavalla hallituskaudella periaatepäätöksen riskienhallinnasta, ja tätä periaatepäätöstä täydentävät valtiovarain controller -toiminnon riskienhallinnan ohjeet ja suositukset. Tämä on erittäin hyvä asia.

Tarkastusvaliokunta korostaa, että riskienhallinnan vaikuttavuuden näkökulmasta on tärkeintä tunnistaa olennaiset riskit. On myös hyvä valinta kytkeä riskienhallinta nykyistä tiiviimmin jo olemassa olevaan valtionhallinnon ohjaus- ja johtamisjärjestelmään. Myös ennakoitavuudella saatavaa tietoa sekä sen hyödyntämistä riskejä tunnistettaessa on tärkeää kehittää. Ennakointityötä ei tarpeeksi hyödynnetä tällä hetkellä.

Normaaliolojen häiriötilanteiden lisäksi koronapandemia on nostanut esiin poikkeusolojen hallintaan liittyviä kehittämistarpeita, jotka koskevat viranomaisten välistä yhteistyötä, toimivaltuuksia, valtasuhteita, johtamista ja tilannekuvatoimintoja. Covid-19-kriisin johtamista on ehditty jo arvioida muutamassa selvityksessä, ja pääkokemushan on se, että myönteisesti onnistuttiin kriisin johtamisessa. Kuitenkin organisoitumisen kriisin torjumiseksi tulisi olla nopeampaa ja käytössä tulisi olla selkeitä johtamis- ja organisoitumismalleja. Esille on tullut myös tarve ottaa perusoikeudelliset, taloudelliset ja sosiaaliset näkökulmat paremmin huomioon kuin keväällä 2020, jolloin päätökset tehtiin vahvasti terveyden näkökulmasta. Silloin oli sellaisia tilanteita, joissa saattoivat ihmisoikeudet kyllä kyseenalaistua, kun esimerkiksi hoito- tai hoivakoteihin eivät moneen kuukauteen päässeet esimerkiksi omaiset käymään. Selvitysten mukaan lainsäädäntö ei antanut täysin sopivia työkaluja kriisinhallintaan, ja lainsäädäntöä on tuolta osin tarpeen kehittää. Myönteistä onkin, että parhaillaan on käynnissä oikeusministeriön esiselvitys valmiuslainsäädännön uudistamistarpeesta.

Tarkastusvaliokunta pitää hyvänä, että toimintaa ja johtamista poikkeusoloissa on lähdetty ripeästi arvioimaan ja saatujen tulosten perusteella on käynnistetty kehittämistyötä. Valiokunta painottaa tilannekuvan merkitystä kriisijohtamisessa. On ensiarvoisen tärkeää, että tilannekuvan muodostamiseksi on käytössä toimintamallit, jotka mahdollistavat nopeasti ja automatisoidusti tiedon keräämisen, päivittämisen ja jakamisen siihen osallistuvien tahojen kesken. Valiokunta korostaa myös eduskunnan tarvetta saada ajantasaista tilannekuvatietoa käyttöönsä.

Puhemies! Toisena isona asiana otan esille tässä huoltovarmuusasian, josta valiokunnan puheenjohtajakin jo tuossa äsken puhui. Huoltovarmuudella tarkoitetaan väestön toimeentulon, maan talouselämän ja maanpuolustuksen kannalta välttämättömän kriittisen tuotannon, palvelujen ja infrastruktuurin turvaamista vakavissa häiriötilanteissa ja poikkeusoloissa. Valtioneuvosto ohjaa huoltovarmuustoimintaa antamalla päätöksen huoltovar-

Pöytäkirja PTK 14/2022 vp

muuden tavoitteista. Huoltovarmuuden kehittämistä ja ylläpitoa varten on Huoltovarmuuskeskus, jonka ohjaus ja valvonta kuuluvat työ- ja elinkeinoministeriölle. Valiokunta pitää erittäin huolestuttavana asiantuntijakuulemisissa esiin tullutta tietoa siitä, että varautumistoiminnan organisointi näyttää ministeriöissä kaikkiaan jääneen heikolle hoidolle ja ministeriöiden velvollisuutta varautua on ulkoistettu Huoltovarmuuskeskukselle samalla, kun valmiuspäällikköorganisaation toimintaedellytykset ovat heikentyneet. Myöskään poikkihallinnollinen yhteistyö ja keskinäinen koordinaatio ministeriöiden välillä ei ole toiminut kaikilta osin.

Valiokunta pitää erittäin tärkeänä, että huoltovarmuusjärjestelmää kokonaisuudessaan muutetaan siten, että jokaisen toimijan asema ja vastuu ovat selkeät. On hyvä asia, että nyt on käynnistynyt huoltovarmuuden yhteistyöryhmä, jonka tehtävänä on edistää huoltovarmuuskysymysten yhteensovittamista ja koordinoitua valtioneuvostotasolla. Huoltovarmuuden turvaaminen ja kriisitilanteisiin varautuminen kuuluvat monien valtion viranomaisten ja julkisen sektorin, yksityisen sektorin ja myös kansalaisten vastuulle. Vastuun jakautuessa monen tahon kesken huoltovarmuuden kehittämisen ja ylläpidon kokonais kustannuksista ei ole tarkkaa tietoa. Asiantuntijakuulemisen perusteella valtionhallinnossa ei seurata järjestelmällisesti edes valtioneuvoston asettamien huoltovarmuuden tavoitteiden tai yhteiskunnan turvallisuusstrategian ja siihen liittyvien huoltovarmuutta koskevien toimien toteutumisen kustannuksia. Valiokunta ei pidä nykytilannetta asianmukaisena ja korostaa, että kustannusten seurantaa pitää parantaa ja löytää ratkaisuja, joiden avulla pystytään saamaan kokonaiskäsitys huoltovarmuuden kustannusten suuruudesta.

Lopuksi, puhemies, valiokunnan asiantuntijakuulemisessa saadun selvityksen mukaan Suomen huoltovarmuutta ei ollut rakennettu covid-19-pandemian kaltaista kriisiä varten, vaan julkinen sektori oli varautunut ensisijaisesti sotilaalliseen uhkaan sekä pienempiin, lyhytkestoisin kriiseihin, kuten esimerkiksi suuronnettomuuksiin. Tämänkaltaisen pitkäaikaisen pandemian hallitsemiseksi ei oltu valmisteltu konkreettisia toimenpiteitä. Erilaisen suojatarvikkeiden suurta menekkiä ja kriisin pitkää kestoa ei oltu kyetty ennakoimaan. Erittäin huolestuttavaa oli, että Huoltovarmuuskeskuksen operatiivinen toiminta kriisiytyi pandemian alussa. Näistä virheistä tulee oppia varauduttaessa tuleviin kriiseihin. On tärkeää, että Huoltovarmuuskeskukselle kriisitilanteessa kaavaillut erityistehtävät määritellään etukäteen mahdollisimman tarkasti.

Onkin erittäin hyvä asia, että ensi syksynä eduskuntaan on tulossa uusi huoltovarmuusselonteko, ja siinä selonteossa on tärkeää huomioida erilaiset kriisitilanteet laaja-alaisesti, sillä huoltovarmuus on kriiseistä selviytymisen kannalta ensisijaisen tärkeitä asioita. — Kiitos.

Keskustelu päättyi.

Eduskunta hyväksyi valiokunnan ehdotuksen kannanotoksi kertomusten K 3/2021 vp ja K 16/2021 vp johdosta. Asian käsittely päättyi.

15. Valtiontalouden tarkastusviraston vuosikertomus eduskunnalle 2021

Kertomus K 20/2021 vp

Valiokunnan mietintö TrVM 9/2021 vp

Pöytäkirja PTK 14/2022 vp

Ainoa käsittely

Puhemies Matti Vanhanen: Ainoaan käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 15. asia. Käsittelyn pohjana on tarkastusvaliokunnan mietintö TrVM 9/2021 vp. Nyt päätetään kannanotosta kertomuksen johdosta. — Keskustelu, valiokunnan puheenjohtaja Alanko-Kahiluoto.

Keskustelu

19.48 Outi Alanko-Kahiluoto vihr (esittelypuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Valiokunnan mietinnössä käsitellään koronapandemian johdosta myönnettyjä suoria tukia, tulorekisterin käyttöönottoa ja vaikutuksia sekä Valtiontalouden tarkastusviraston tilintarkastusten perusteella annettuja huomautuksia.

Aloitetaan koronatuista. Korona-ajan alkuvaiheessa kehitettiin nopeasti useita erilaisia tukijärjestelmiä. Valtiontalouden tarkastusvirasto on kritisoinut voimakkaasti erityisesti Business Finlandin ja ely-keskusten myöntämiä kehittämistukia. Näitä tukia myönnettiin vuonna 2020 kaikkiaan 1,3 miljardia euroa. VTV:n mukaan tuet toimivat huonosti kriisirahoituksena. Tukea myönnettiin yrityksille, jotka eivät olleet kärsineet kriisistä taloudellisesti. Tuen tarvetta ei arvioitu asianmukaisesti, hakijoita ei kohdeltu tasapuolisesti ja tukinnanvaraiset tukikriteerit johtivat epäyhtenäisiin päätöksiin.

Asiantuntijakuulemisessa tuotiin esille, että kehittämistuet kyettiin ottamaan nopeasti käyttöön hyödyntämällä olemassa olevia tukijärjestelmiä ja tukea annettiin yrityksille, joilla ennen kriisiä oli edellytykset kannattavaan liiketoimintaan. Kehittämistukien tarkoituksena oli jakaa liiketoiminnan kehittämiseen liittyvää riskiä. Ilman tukea kehittämishankkeita olisi jäänyt toteutumatta. VTV:n mukaan myöhemmin kehitetty kustannustuki vastasi kehittämistuen puutteisiin. Tuki kohdentui paremmin lievittämään koronasta aiheutuneita taloudellisia menetyksiä, ja hakijoita kohdeltiin tasapuolisemmin.

Valiokuntamme on pitänyt tärkeänä, että kustannustukityyppisten järjestelmien soveltuvuutta pitkäkestoisissa kriiseissä arvioidaan kriittisesti. Kustannustuen käytön pitkittyminen uusien hakukierrosten myötä voi heikentää tukien vaikuttavuutta. Pidemmällä aikavälillä voi olla hankala todentaa, mitkä tekijät ovat vaikuttaneet liikevaihdon heikentymiseen.

Valiokunta on pitänyt myös tärkeänä, että koronapandemian kaltaisten kriisien johdosta myönnettävien tukien myöntämiskriteerit ovat selkeitä, ohjaus riittävää ja tukien oikeellisuus ja asetettujen ehtojen täyttyminen kyetään varmistamaan riittävällä valvonnalla ja tarkastuksilla. Tärkeää on, että pandemiasta saadut kokemukset kyetään hyödyntämään tulevaisuuden kriiseissä. Kokemusten hyödyntäminen edellyttää, että eri tukijärjestelmien toimeenpanon onnistuneisuudesta ja vaikutuksista saadaan lisää luotettavaa tietoa.

Seuraavaksi tulorekisteristä:

VTV:n mukaan isojen uudistusten onnistumista hankaloittaa tyypillisesti kolme seikka: uudistuksia valmistellaan usein kiireellä, niiden toimeenpanoa on hankala hallita ja uudistettaviin tietojärjestelmiin liittyy monia ongelmia. Kiire voi johtaa puutteellisiin vaikutusarviointeihin, tulkinnanvaraisiin säädöksiin ja ongelmiin uudistuksen toteutuksessa. Yhtenä esimerkkinä suuriin uudistuksiin liittyvistä ongelmista VTV on tuonut esille tulorekisterin valmistelun ja toimeenpanon. Rekisterin käyttöönotto vuoden 2019 alusta muutti merkittävästi tulotietojen käsittelyn prosesseja ja tietovirtoja. Erityisen suuri muutos ta-

Pöytäkirja PTK 14/2022 vp

pahtui palkkahallinnossa. VTV:n mukaan muutosten vaikutuksia ei osattu ennakoida eikä tulorekisterin toimeenpanossa saavutettu tavoiteltuja vaikutuksia. Hallinnollinen taakka ei ole kokonaisuutena vähentynyt, vaan tietojen ilmoittamiseen liittyvä työmäärä on pikemminkin kasvanut.

Tarkastusvaliokunta on todennut, että tulorekisterin käyttöönottoon on liittynyt ongelmia, mutta eri toimijoiden yhteistyönä havaittuihin epäkohtiin on pyritty löytämään ratkaisuja. Valiokunta pitää tulorekisterin perusideaa kannatettavana. Valiokunta näkee keskeisinä kehittämiskohteina hallinnollisen taakan vähentämisen ohella muun muassa tietojen ilmoittamisen sujuvuuden ja helppouden sekä tulorekisterin tietojen oikeellisuuden ja laadun parantamisen. Nyt tietovirheitä on jouduttu erikseen jälkeinpäin selvittelemään.

Valiokunta yhtyy VTV:n suositukseen, joiden mukaan Verohallinnon tulee selvittää mahdollisuudet ja tarpeet tulorekisteri-ilmoitusten keskitettyyn laadunvalvontaan ja tarkastuksiin. Samoin sosiaali- ja terveysministeriön tulee huolehtia siitä, että tulorekisterin hyödynnettävyys otetaan huomioon, kun rekisteriin liittyvää etuuslainsäädäntöä uudistetaan.

Viimeisenä käsittelen vielä VTV:n tilintarkastusten perusteella annettuja huomautuksia. Valiokuntamme on kiinnittänyt vakavaa huomiota siihen, että VTV:n tilintarkastusten perusteella talousarvion ja sitä koskevien keskeisten säännösten vastaiset menettelyt ovat lisääntyneet. Näistä virheistä tarkastusvirasto antoi niin sanotun kielteisen laillisuuskannanoton 11 kirjanpitoyksikölle. Kyseisten kannanottojen saaneiden määrä on kasvanut 57 prosenttia kahteen edelliseen vuoteen verrattuna. Valiokunta painottaa, että kielteistä laillisuuskannanottoa on pidettävä kyseisen viraston taloudenhoidon kannalta vakavana asiana. Valiokunta on myös korostanut VTV:n seurantavastuuta havaitsemiensa epäkohtien ja virheiden korjaamiseksi. Tarkastusviraston järein käytettävissä oleva keino on vaatia kirjanpitoyksiköiden johdolta ilmoitusta niistä toimenpiteistä, joihin huomautusten johdosta on ryhdytty. Vuonna 2020 virasto vaati näitä ilmoituksia kolmelta kirjanpitoyksiköltä.

Valiokunnan kannanottoehdotus on, että eduskunnalla ei ole huomautettavaa kertomuksen johdosta. — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia esittelystä. — Edustaja Mäkisalo-Ropponen, olkaa hyvä.

19.54 Merja Mäkisalo-Ropponen sd: Arvoisa puhemies! Tarkastustoiminnan yhtenä keskeisenä tavoitteena on oppiminen. Tästä käsittelyssä olevasta tarkastusviraston kertomuksesta valiokunta haluaa nostaa esille kolme oppimistarvetta tai oppimisen kohdetta, jotka puheenjohtaja tuossa edellä esittelikin.

Itse otan kantaa ainoastaan yhteen eli koronapandemian johdosta myönnettyihin suoriin yritystukiin, ja niistä muutamia huomioita. Tänään aiemmin keskustelimme tässä salissa aiheeseen liittyen yritysten määräaikaisesta kustannustuesta annetun lain muuttamisesta, ja tässä keskustelussa toivottiin näiden tukikäytäntöjen arviointia, ja juuri tätä työtä tarkastusvaliokunta onkin tehnyt. Eli nyt muutama seikka siitä, mitä tarkastusvaliokunta lausui oppimisen tarpeesta ajatellen vastaavia tilanteita tulevaisuudessa.

Koronapandemian alkuvaiheessa kehitettiin nopeassa tahdissa useita tukijärjestelmiä lieventämään poikkeuksellisen tilanteen yrityksille aiheuttamia vaikeuksia. Tarkastusvirasto on vuosikertomuksessaan jo lokakuussa 21 arvioinut varsin kriittisesti erityisesti Business Finlandin ja ely-keskusten kautta jaettujen kehittämistukien myöntämistä ja kohden-

Pöytäkirja PTK 14/2022 vp

tumista. Tarkastusviraston mukaan kehittämisrahoitus toimi huonosti kriisirahoituksena koronapandemian aiheuttamassa taloudellisessa tilanteessa. Rahoitus kohdistui tuleviin tietystä hankkeesta aiheutuviin menoihin eikä akuuttiin kassakriisiin. Tarkastusviraston mukaan Business Finland ja ely-keskukset myönsivät kehittämistukia runsaasti yrityksille, jotka eivät olleet kärsineet kriisistä taloudellisesti. Tuen tarvetta ei avustuspäätöksiä valmisteltaessa arvioitu asianmukaisesti eikä hakijoita kohdeltu tukien hallinnoinnissa tasapuolisesti. Lisäksi tulokannanvaraiset tukikriteerit johtivat epäyhtenäisiin päätöksiin. Kehittämistukea myönnettiin kiireessä, osin vähäisin tiedoin, ja yhteydenpito hakijoihin oli vaihtelevaa. Ongelmia aiheutti myös se, että käyttöön otettiin yhtä aikaa useita tukimuotoja. Viranomaisten oli vaikea tulkita, miten ne vaikuttivat toisiinsa päätöksiä tehtäessä, ja tämä johti siihen, että joillekin hakijoille myönnettiin päällekkäisiäkin tukia.

Valiokunnan asiantuntijakuulemisen mukaan kehittämistuet kohdennettiin nimenomaan yrityksille, joilla ennen koronapandemiaa oli edellytykset kannattavaan liiketoimintaan mutta joiden toimintaan pandemia oli vaikuttanut kielteisesti. Kehittämistuista yhteiskunnalle saatava hyöty toteutui elinkelpoisten yritysten kyetessä jatkamaan ja kehittämään toimintaansa. Kehittämistukien tarkoituksena onkin ollut jakaa liiketoiminnan kehittämiseen liittyvää riskiä. Asiantuntijakuulemisessa esitetyn arvion mukaan ilman kehittämistoimenpiteiden tukea hankkeita ei olisi toteutettu lainkaan tai hankkeet olisi toteutettu hitaammin tai suppeammin ja tuen avulla ainakin osa henkilöstöstä vältti lomautuksen. Kehittämistyön tuloksena syntyneiden uusien ratkaisujen myötä yritykset ovat myös valmiimpia pandemian jälkeiseen aikaan.

Puhemies! Myöhemmin kustannustuki korvasi kehittämistuissa ilmenneitä puutteita. Kustannustuki annettiin yrityksille, joiden liikevaihto oli pudonnut merkittävästi koronapandemian vuoksi ja joilla oli ollut vaikeuksia sopeuttaa liiketoimintaansa ja kustannuksiaan muuttuneessa tilanteessa. Kustannustuki kohdentui kehittämistukia paremmin, lievensi koronapandemian yritysten talouteen aiheuttamia kielteisiä vaikutuksia, ja hakijoita kohdeltiin tasapuolisemmin kuin kehittämistukien hakijoita.

Myös kustannustukityyppisten järjestelmien soveltuvuutta erityisesti pitkäkestoisissa kriiseissä tulee arvioida kriittisesti, sillä kustannustuen käytön pitkittyminen uusien hakuierrosten myötä heikentää tukien vaikuttavuutta. Pandemian alussa liikevaihdon romahdus oli usein uskottavasti osoitettavissa pandemiasta tai käyttöön otetuista rajoituksista johtuvaksi. Sen sijaan yritysten vuoden 21 liikevaihdon vertaaminen pandemiaa edeltävään aikaan sisältää jo useita muistakin syistä johtuvia vaikutuksia liikevaihtoon. Tappioita kärsineiden yritysten tukeminen voi asiantuntijoiden mukaan johtaa myös yritysraakenteen uudistumisen ja tuottavuuskasvun hidastumiseen. Asiantuntijat kiinnittivät huomiota myös siihen, että mikäli pandemia johtaa pysyviin kulutustapojen muutoksiin, ei sopeutuminen ole syytä hidastaa yritystukien kautta. Useissa eri vaiheissa käyttöön otettuja kustannustukia koskevien hallitusten esitysten mukaan tuesta noin 70 prosenttia arvioidaan kohdistuvan yrityksiin, joiden liikevaihto on pienentynyt covid-19-pandemian seurauksena, ja loput 30 prosenttia yrityksiin, joiden liikevaihto on laskenut muiden syiden seurauksena.

Puhemies! On myös huomioitava, että monet muut toimenpiteet, kuten lomautus- ja konkurssilainsäädännön muuttaminen, auttavat kriisitilanteessa yritysten selviytymistä. Asiantuntijakuulemisessa esitettiin myös vastikkeellisista tuista myönteisiä arvioita. Näitä ovat esimerkiksi lainat ja takaukset. Näiden hyvänä puolena pidettiin muun muassa sitä, että tuen piiriin hakeutuisivat sellaiset tulevaisuuteensa uskovat yritykset, jotka ovat aidosti tuen tarpeessa ja jotka eivät nykyisten resurssien avulla selviä kriisistä.

Pöytäkirja PTK 14/2022 vp

Valiokunta pitää tärkeänä, että myös koronapandemian kaltaisen kriisin johdosta myönnettyjen tukien myöntämiskriteerit ovat selkeitä, ohjaus riittävää ja tukien oikeellisuus ja asetettujen ehtojen täyttäminen kyetään varmistamaan riittävällä valvonnalla ja tarkastuksilla. Valiokunta kiinnittää huomiota siihen, että tarkastusviraston mukaan kehittämistukien avustusehtojen valvonta oli yleisluonteista eikä nopeasti tehtyjä päätöksiä varmistettu tehokkaalla valvonnalla ja tarkastuksilla. Mahdollisissa tulevilla kriisitilanteissa jälkikäteiselle tarkastustoiminnalle on osoitettava riittävät resurssit. Valiokunta pitää hyvänä, että tarkastusvirasto tekee suorittamastaan tarkastuksesta jälkiseurannan vuonna 23.

Puhemies! Tulevia kriisejä varten tulisi eri hallinnonalojen yhteistyönä luoda tarkoituksenmukaiset menettelyt, joiden avulla voidaan reagoida nopeasti ja tuloksellisesti niin valtiontalouden kuin yhteiskunnan näkökulmasta. Nyt saatujen kokemusten hyödyntäminen edellyttää, että eri tukijärjestelmien toimeenpanon onnistuneisuudesta ja vaikutuksista saadaan lisää luotettavaa tietoa. Nyt on tutkimustyön aika ja paikka.

Asiantuntijat esimerkiksi arvioivat valiokunnan kuulemisessa, että kriisin alussa tulisi panostaa kustannustuen kaltaisiin tukiin ja vasta kriisin pitkittyessä kehittämistukiin. Valiokunta pitääkin erittäin hyvänä työ- ja elinkeinoministeriön suunnitelmaa arvioida tukipolitiikkaa ja tukijärjestelmien vaikutuksia. Keväällä 21 julkaistiin TEMin teettämä tutkimus, jonka mukaan koronatuilla näyttää olleen liikevaihtoa ja palkkasummaa kasvattanut vaikutus sekä vähäisemmässä määrin työntekijöiden lukumäärää kasvattanut vaikutus. Tuet ovat vähentäneet todennäköisyyttä lomauttaa työntekijöitä, ja niillä on voinut olla myös irtisanomisista vähentävä vaikutus. — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Mäkynen, Matias, olkaa hyvä.

20.01 Matias Mäkynen sd: Arvoisa puhemies! Kiitos edustaja Alanko-Kahiluodolle ja edustaja Mäkisalo-Ropposelle hyvistä puheenvuoroista. — Ettei kuitenkaan jäisi ylikriittistä kuvaa tästä kriisistä ja siitä, miten tässä on reagoitu hyvin lyhyellä aikavälillä ja nopeastikin muuttuneisiin tilanteisiin, haluan muutamien asian nostaa esiin:

Ensinnäkin kun näitä kehitystukia aikanaan 2020 keväällä otettiin käyttöön, ne nähtiin nopeimmaksi mahdolliseksi tavaksi saada yrityksille tukea yllättävässä tilanteessa, jossa monen yrityksen toiminta kiellettiin kokonaan. Jo silloin tiedettiin, että näistä yritystuista tulee valumaan tukea myös yrityksille, jotka eivät tilanteesta kärsi, ja tiedettiin, että kohdentuminen ei tule olemaan ihanteellista. Saman tien käynnistettiin myös kuitenkin kustannustukien ja sulkemiskorvausten valmistelu, ja ne saatiin käyttöön kesällä 2020, ja kuten tässä tuli esiin, niiden kohdentuminen oli huomattavasti parempaa. Mutta esimerkiksi tänään olemme tässä salissa käsitelleet kustannustuen kuudetta kierrosta, ja siinäkin edelleen tehdään muutoksia kustannustuen ja sulkemiskorvauksen rakenteisiin ja määräytymisehtoihin. Se kertoo siitä, että tämä kriisi on todellakin ollut tämmöinen oppimisprosessi myös hallinnolle siihen, miten näitä yrityksiä on järkevää tukea.

Kaiken kaikkiaan olemme myös talousvaliokunnassa avanneet oman asian siihen liittyen, miten yritystukia tässä kriisissä on myönnetty, miten ne ovat toimineet ja miten niitä tulisi tulevaisuudessa hoitaa. Tätä arviota tehdään myös työ- ja elinkeinoministeriössä, ja on hyvä, että Valtiontalouden tarkastusvirastokin asiaan on tarttunut ja sitä seurantaa tekee myös tulevana vuosina. Se ei ole helppoa: Meillä on taloustieteilijöiden erittäin jyrkkiäkin näkemyksiä näistä tuista ja niiden kohdentumisesta mutta myös erittäin jyrkkiä näkemyk-

Pöytäkirja PTK 14/2022 vp

siä eri toimialoilta, jotka poikkeavat hyvin voimakkaasti näiden taloustieteilijöiden näkemyksistä. Eli tämä on varsinaista tasapainoilua, eikä mitään helppoja itsestään selviä ratkaisuja ole olemassa, eikä mitään itsestään selvää varautumisjärjestelmää voida varmasti rakentaa myöskään tulevien kriisien varalle, vaan aina joudumme elämään jonkin verran hetkessä ja reagoimaan tilanteen muuttumiseen.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Huttunen, olkaa hyvä.

20.04 Hanna Huttunen kesk: Kiitos, arvoisa puhemies! Itse olen yrittäjätaustainen kansanedustaja — itse asiassa 93 aloitin, niin että kohta 30 vuotta on yrittäjyyttä takana — ja juuri näitten kriisien aikana tuli paljon yhteydenottoja eri yrittäjäjärjestöiltä ja yrittäjäkollegoilta, ja palautetta tuli laidasta laitaan. Totesinkin heille, että tärkeintä tässä kriisin aikana oli turvata yritysten toimintaedellytysten säilyminen ja että koska meillä ei mitään valmista mekanismia ollut, niin totta kai tähän tukipolitiikkaan sisältyi se riski, että tukia kohdistui niin kuin vähemmän tarvitseville ja taas toisaalta ne, jotka olisivat tarvinneet, eivät saaneet tukia. Tämä vain osoitti sen, että meidän järjestelmä ei ollut valmis tällaiseen, ja pahinta olisi ollut olla toimimatta. Virheiden kautta oppii, ja sekin on myös rehellistä tunnustaa, että kaikki ei aina mene niin kuin Strömsössä, ja viisautta on sitten näitten kantapään kautta opittujen asioitten kautta parantaa järjestelmää. Uskon, että jos vastaavia kriisejä tulee, olemme paljon valmiimpia.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Mäkisalo-Ropponen, olkaa hyvä.

20.05 Merja Mäkisalo-Ropponen sd: Kiitos, arvoisa puhemies! Kiitos edustajat Mäkyne ja Huttunen — ne olivat ihan hyviä puheenvuoroja. — Haluan korostaa, että arviointitoiminnan tarkoitus on todella oppia, ja oppia myöskin virheistä. Tavoitteena ei ole syyllisen etsiminen tai se, että sillä lailla väärällä tavalla etsitään, kuka on tehnyt jotain väärin. Mutta ellemme me tunnista niitä onnistumisia ja ellemme tunnista epäonnistumisia ja tee niitä asioita näkyviksi, niin mikään ei kehity eikä muutu.

Nyhtä on todella tarkoitus korjata kokemusten ja myöskin tutkimustoiminnan avulla näitä erilaisia systeemejä, niin että ollaan seuraavissa vastaavankaltaisissa tai suurin piirtein samanlaisissa tilanteissa valmiimpia ne kohtaamaan ja ottamaan käyttöön mahdollisimman tehokkaat toimintatavat ja keinot. Totta on, kuten edustaja Mäkyne sanoi, että myös valiokunnan kuulemisessa tuli esille, että asiantuntijat ovat kovin erilaisia, ja nyt vain se kaikki tieto pitää kerätä yhteen ja sen perusteella sitten lähteä analysoimaan ja tekemään niitä uudenlaisia ratkaisuvaihtoehtoja ja -malleja tulevaisuutta varten. — Kiitos.

Keskustelu päättyi.

Eduskunta hyväksyi valiokunnan ehdotuksen kannanotoksi kertomuksen K 20/2021 vp johdosta. Asian käsittely päättyi.

16. Hallituksen esitys eduskunnalle Yleisradio Oy:stä annetun lain 7 §:n muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 250/2020 vp

Kansalaisaloite KAA 8/2021 vp

Pöytäkirja PTK 14/2022 vp

Valiokunnan mietintö LiVM 2/2022 vp

Mietinnön pöydällepano

Mietintö pantiin pöydälle 24.2.2022 pidettävään täysistuntoon.

17. Seuraava täysistunto

Eduskunnan seuraava täysistunto on torstaina 24.2.2022 klo 16.00. Täysistunto lopetettiin klo 21.12.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Maija-Leena Paavola